

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

XVIII. évfolyam (2025)
2. szám

NEMZET ÉS BIZTONSÁG

BIZTONSÁGPOLITIKAI SZEMLE

ISSN 2559-8651 (elektronikus)

Impresszum

Nemzet és Biztonság

Biztonságpolitikai Szemle

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem
lektorált biztonságpolitikai folyóirata

Megjelenik évente 4 alkalommal

Főszerkesztő:
Dr. Tóth Péter

Szerkesztőségi titkár:
Dr. Háda Béla

Szerkesztő:
Dr. Csiki Varga Tamás

Szerkesztőbizottság:
Dr. Balogh István, Dr. Csiki Varga Tamás,
Dr. Forgács Balázs, Prof. Dr. Gazdag
Ferenc, Dr. Háda Béla, Dr. Kaiser Ferenc,
Dr. Marsai Viktor, Dr. Németh Gergely
(elnök), Dr. Rácz András,
Prof. Dr. N. Rózsa Erzsébet,
Dr. Siklósi Péter, Prof. Dr. Szemes Zoltán,
Szöllösi Antal

Kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó

A kiadásért felel:
Dr. Deli Gergely rektor

Tördelőszerkesztő:
Fehér Angéla

Olvasószerkesztők:
Farkas-Nagy Judit, Resofszi Ágnes

A szerkesztőség címe:
1101 Budapest, Hungária körút 9–11.
Telefonszám: +36 (1) 432 9092
Fax: +36 (1) 432 9058
E-mail: nemzetesbiztonsag@uni-nke.hu
<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb>

ISSN 2559-8651 (elektronikus)

A megrendelés nélkül közlésre
küldött kéziratokat lehetőségeink
szerint gondozzuk.

Tartalom

Kommentár

Deák András György

Miért ne fegyverkezzünk közös hitelből? 2

Biztonságpolitika

Kemény János

**Az iraki választások utóélete, avagy
a kormányalakítás egy éve Irakban 4**

Melek Adsiz

**Törökország a NATO-ban, különös tekintettel
a hírszerzési együttműködésre 26**

Védelempolitika

Háda Béla

**A vietnámi fegyveres erők korszerűsítésének
elmúlt évtizede – eredmények és kihívások 37**

Csoma Mózes

Észak-koreai katonák az orosz–ukrán fronton . . 58

Csoma Mózes – Farkas Domonkos – Felméry Zoltán –
Háda Béla – Márton Richárd

**Ázsia védelmi kiadásainak alakulása és ennek
háttéré a jelentősebb katonai hatalmak esetében
2008–2023 között 71**

Reflektorfényben

Csiki Varga Tamás

**Cél az 5%? A NATO védelmi kiadásai a hágai
csúcstalálkozó napirendjén 92**

Kitekintő

Korcsik Kristóf Máté

**A lengyel–német kapcsolatok alakulása
és az együttműködés lehetőségei
(2005–2025) I. 102**

Deák András György¹

Miért ne fegyverkezzünk közös hitelből?

Az EU közösségi adósságinstrumentumok – pongyola, hétköznapi nevükön EU közös kötvények vagy EU-kötvények – látványos karriert futottak be az elmúlt másfél évtizedben. Míg a 2010-es évek elejének európai adósságválsága idején még csak rendkívüli, a pénzügyi kényszerek miatt és mentén alkalmazott megoldásként vezették be őket, addig 2020 óta szinte nincs olyan jelentősebb európai szakpolitikai kezdeményezés, amelynél ne merülne fel a közös hitelből való megvalósítás, legalább részleges finanszírozás. Legutóbb, 2025 márciusában az Európai Bizottság épp a közös védelmi program javaslatát reklámozta 150 milliárd eurós közös hitelfelvétellel.

A kérdésről folytatott vita pénzügyi oldala, az érvek közismertek. A támogatók az alacsonyabb hitelfelvételi költségekkel, az EU magasabb adóbsesorolásával érvelnek a közös kötvények mellett, esetleg a fiskális föderalizmus és a kohézió erősítését várják azoktól. A pénzügyi hátrányok pont ugyanezek: az olcsó közös hitel görbe tükröt állít a felelőtlenebb gazdálkodású kormányok elé, nem mellesleg a 2008-as nagy pénzügyi válság előtti gyakorlatot idéző módon rosszabb besorolású adósságszolgálatot „csomagol át” és ad el a piacnak mint a létező legmegbízhatóbb eszközöket. A közös kötvények csökkentik a transzparenciát, és noha az Európai Tanács valamilyen szintű garanciát adott azok visszafizetésére, ennek mértékét, módzatait és részleteit jótékony intézményi homály borítja.

A közös kötvények mögött álló politikai számítás még ennél is nyilvánvalóbb. A szupranacionális entitások, jelesül és legfőképp az Európai Bizottság értelemszerűen támogató, hiszen saját hatásköreit terjesztheti ki azáltal, nem is annyira lopakodó módon. Az EU 2024-es közös költségvetésében durván 189 milliárd eurót terveztek hagyományos módon elkölteni, míg ezt egy 113 milliárd eurós, főleg a Helyreállítási és Ellenállóképeségi Eszközön (RRF) keresztül, hitelfelvételből finanszírozott költséssel kívánták kiegészíteni. A Bizottság adósságból építgetett föderalizmusát támogatja a nemzeti kormányok népes, szám szerint 23 fős tábora, akiknek az adósságbesorolása rosszabb, mint az Unióé, így különböző mértékben ugyan, de nyernek a dolgon. Nem utolsósorban így ők is kibújhatnak a közös költségvetési szabályok alól. Végezetül itt van az utóbbi évek válságüzemmódja, amikor a Covid-19-járványtól kezdve az orosz–ukrán háborúig viszonylag gyorsan kellett volna tenni valamit – vagy legalábbis így keretezték ezeket a döntéseket –, és nem volt idő a nemzeti parlamentektől pénzt könyörögni.

Valójában pont ez a politikai szempontrendszer torzítja el leginkább a közös hitelt mint intézményt. Ellentétben a 2010-es évek elejének gyakorlatával, amikor a közös kötvények jól szabályozott módon, az EU pénzügyi stabilitását voltak hivatva biztosítani, mára a felelősségvállalás hiánya és öncélú alkalmazásuk vált jellemzővé. A Bizottság nyakra-főre bocsátaná ki azokat, hiszen visszafizetésük úgysem őt terheli, ellenben újabb

¹ Deák András György az NKE EJK John Lukacs Intézet tudományos főmunkatársa.

és újabb szakpolitikai területekre teheti így be a lábát. Így minden kezdeményezés úgy indul, hogy különösebb szakmai előkészítés nélkül Ursula von der Leyen bizottsági elnök elővárszol valamennyi ingyenpénzt a közös kötvények bűvészcilinderéből. Értelemszerűen erre azonnal odagyűlik az összes lobb, nemzeti kormány. Ahelyett, hogy értelmes és hatékony szakpolitikai tervezés zajlana, ahol mindenki saját pénzügyi áldozatot hoz, kiszűrnék a potyautasokat, mindenki csak a konc felosztását tervezgeti. Maradva a közös fegyverkezés példájánál, a Bizottság ReArm Europe programja így hígította fel a „tettre készek koalícióját”, odavonzva az uniós szereplők összességét, függetlenül áldozatvállalási készségüktől. A közös hitel pont azokat az intézményeket korrumpálja, amelyeknek a kialakítása az Európai Unió erőssége kellett volna hogy legyen.

Kemény János¹

Az iraki választások utóélete, avagy a kormányalakítás egy éve Irakban

A 2022-es iraki választások nagyon fontos tanulságokat szolgáltattak az iraki politikai rendszer fejlődését illetően. A politikai rendszer jelentette keretektől a politikai erőszak alkalmazásáig rendkívül komplex eseménysor következett be egy szűk év lefolyása alatt, aminek a részletesebb ismerete segít feltárni az ország politikai elitjének hozzáállását és motivációit a fennálló rendszerhez. A tanulmány felvázolja a kiinduló helyzetet, bemutatja a fontosabb szereplőket, képet ad a háttérükről, majd ismerteti a választások eredményeit és az azok kihirdetését követő politikai válság legfontosabb eseményeit. A külföldi befolyás kérdését, ahol releváns, szintén becsatornázza. A tanulmány következtetése, hogy az iraki politikai rendszer instabil, de a keretek szétfeszítése egyik szereplőnek sem állt érdekében, és ennek eredményeként nem került sor elhúzódó erőszakos cselekményekre.

Kulcsszavak: Irak, választások, biztonság, Egyesült Államok, Irán, Iszlám Állam csoport

The Aftermath of the Elections in Iraq, or the One Year Long Process of Building a Governing Coalition

The 2022 Iraqi elections have provided very important lessons for the evolution of the Iraqi political system. From the framework provided by the political system to the use of political violence, an extremely complex series of events took place over the course of a short year, the detailed understanding of which will help to reveal the attitudes and motivations of the country's political elite towards the existing political system. The paper outlines the initial situation, describes the main actors and their background, and then describes the results of the elections and the main events of the political crisis that followed their announcement. It also provides context to the issue of foreign influence where relevant. The paper concludes that the Iraqi political system is unstable, but that it was not in the interests of any of the actors to break the framework and that, as a result, there was no prolonged use of violence.

Keywords: Iraq, elections, security, United States, Iran, Islamic State group

Bevezetés

Irakban 2021. október 10-én előrehozott választásokat tartottak, ami után 2022. október 27-ig húzódott az új kormány megalakítása. A kormányalakítási folyamat és maga az előrehozott választás is egy hosszú ideje húzódó válság jele, amely a kezdeti reményekkel

¹ Kemény János az NKE EJK JLI tudományos munkatársa. E-mail: kemeny.janos@uni-nke.hu

ellentétben nem csökkentette az iraki belpolitikai szereplők közötti feszültséget, sőt 2022 augusztusára igen kiélezett helyzetet teremtett.

Az elhúzódó politikai válságnak az iraki lakosság mindennapi életére is komoly hatása volt, mivel az ügyvivő kormány nem terjeszthetett be új költségvetést, a szövetségi kormány számos fontos területen nem tudta kielégíteni a vele szemben támasztott elvárásokat. Ez az iraki infrastruktúra ismert hiányosságaival együtt komoly problémákat okozott, ráadásul több természeti katasztrófa is sújtotta az országot ebben az időszakban.² Az időnként fegyveres összecsapásokba torkolló politikai vetélkedés nem növelte a bizalmat a fennálló hatalmi elitben, ugyanakkor a válság megoldása és az állam stabilitásának megőrzése kizárólag a vezető iraki szereplők közötti kompromisszumos megoldás eredménye lehetett.

A 2021-es választások eredménye meglepetést okozott, az Iránhoz közel álló fegyveres politikai csoportok például jelentős mértékű támogatást veszítettek, míg a 2019-es tüntetések nyomán kibontakozó protestmozgalom egyes irányzatai képesek voltak a támogatásukat mandátumra váltani. Ezek következtében és a belső, illetve a regionális dinamikák eredményeként egy elhúzódó politikai válság kezdődött 2022. október 13-án az új köztársasági elnök, Abdul Latif Rasid megválasztásával³ és egy miniszterelnök-jelölt, Mohamed al-Szudáni gyors bejelentésével, valamint az október 27-én eredményes kormányalakítással.⁴ Ezek fontos lépések voltak, de a válság oka, a síita közösségen belüli politikai megosztottság nem oldódott meg.

Az alábbi tanulmányban a fontosabb szereplőket és körülményeket mutatjuk be, valamint azokat az eseményeket, amelyek a kialakult helyzetet befolyásolták. Emellett szólunk a külföldi befolyásról elsősorban az iráni szerepvállalásra koncentrálva, és áttekintjük a biztonsági helyzet alakulását.

A válság gyökerei

Irak a választás utáni egy évben nagyon súlyos alkotmányos és belpolitikai válságot élt át. A politikai válság során több alkalommal erőszakos fordulatot vettek az események, ezek mérete szerencsére messze elmaradt a polgárháború csúcán látottaktól.

Az Irakban tapasztalt válság gyökerei 2019-re mennek vissza, amikor a tömeges és több száz halálos áldozatot követelő tüntetések hatására az akkori iraki miniszterelnök, Adil Abdul-Mahdi lemondott.⁵ (Érdemes megjegyezni, hogy Abdul-Mahdi is egy olyan választás után került az ország élére, amely nem produkált egyértelmű győztest: a szádrista mozgalom és a Fatah Szövetség kompromisszumos jelöltjeként lett miniszterelnök.)⁶ A lemondásához vezető eseménysorozat Tisrín- (októberi) forradalom néven ismert: a tüntetések során számos szociális és politikai követelés fogalmazódott meg,

² *Climate, Peace and Security Fact Sheet Iraq (April 2022)*. [online], 2022. 04. 05. Forrás: Reliefweb [2022. 10. 29.].

³ *Iraqi Parliament Elects Abdul Latif Rashid as New President*. [online], 2022. 10. 13. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 14.].

⁴ *Iraq's Parliament Approves New Government*. [online], 2022. 10. 27. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 29.].

⁵ *Iraqi PM Abdul Mahdi Submits Resignation to Parliament*. [online], 2019. 12. 01. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 12.].

⁶ Younes, Ali: *Adel Abdul Mahdi, an Iraqi Prime Minister 'Doomed to Fail'*. [online], 2019. 12. 01. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 20.].

mint például a korrupcióellenes fellépés, a közellátás hiányosságainak felszámolása, Irán politikai befolyásának csökkentése, az uralkodó politikai patronázsrendszer felszámolása és a fiatalok munkanélküliségének csökkentése.⁷

Abdul-Mahdi lemondását hónapokig tartó utódkeresés követte, aminek eredményeként – többedik jelöltként – 2020 májusában Musztafa al-Kadhimi lett Irak miniszterelnöke.⁸ Politikai ígéreteinek része volt, hogy az országban előrehozott választások lesznek. Az első ezzel kapcsolatos bejelentésében 2021 nyarára tette a választás időpontját,⁹ amit később előre látható végrehajtási problémák miatt 2021 októberére módosított.¹⁰ Kadhimi a választási törvény reformját, az állami erőszak-monopólium helyreállítását és a Covid-19 által okozott gazdasági problémák orvoslását ígerte.¹¹ Ezzel reagált a tüntetésekre, amelyek az elődje bukását okozták, de magasra tette a léceket, mert ígéreteinek jó része teljesíthetetlennek bizonyult.

Irak gazdasági helyzete sem problémamentes a választások előtt. Noha az olajbevételei nőttek az ukrajnai háború kapcsán, a Covid-19-járvány miatti olajkereslet visszaesése, az élelmiszerárak növekedése, a kül- és belpolitika változásának hatásai stb. jelentős terhet róttak a gazdaságra. Az iraki gazdaság legfontosabb bevételi forrása az olajszektor, ez azonban a lakosságnak mindössze 3%-át foglalkoztatja. A fiatalok munkanélkülisége szociális feszültség forrása, az utóbbi évek számos kormányellenes tüntetésének egyik fő mozgatórugója. A fiatalok sokszor csak a szürkegazdaságban tudnak elhelyezkedni, ami értelemszerűen nem biztosítja számukra a formális foglalkoztatással járó szociális hálót. Növeli a feszültséget, hogy az utóbbi években olyan nem állami fegyveres csoportok terjeszkednek a feketegazdaságban – mint például a Népi Mozgósítási Erők körébe tartozó Irán-barát csoportok –, amelyek jelentős támogatást kapnak az iraki államtól.¹²

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization, ILO) kimutatása szerint 2021-ben a munkaképes korú lakosság egyharmada dolgozott legálisan Irakban, az informális gazdaságban pedig 54,9%-a.¹³ A tény, hogy az állam az egyik legnagyobb munkaadó, és a formális foglalkoztatás az állami szektorban stabil megélhetést biztosít, magyarázat arra, hogy az államigazgatási munkavállaláshoz politikai kapcsolatok kellenek, és egyben arra is, hogy ezt számos kritika érte és éri.¹⁴

⁷ *Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box*. [online], 2021. 07. 26. Forrás: International Crisis Group, Middle East Report N°223 [2022. 10. 29.], 1.

⁸ *New Iraq Prime Minister After Five Months of Deadlock*. [online], 2020. 05. 07. Forrás: BBC [2022. 10. 12.].

⁹ *Iraq Prime Minister Calls Early Elections for June 2021*. [online], 2020. 07. 31. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 12.].

¹⁰ *Iraqi Cabinet Votes to Delay General Election Until October 10*. [online], 2021. 01. 19. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 12.].

¹¹ Alshamary, Marsin: *Six Months Into His Premiership, What Has Mustafa al-Kadhimi Done for Iraq?* [online], 2020. 11. 13. Forrás: Brookings Institution [2022. 11. 01.].

¹² *Iraq: Common Country Analysis 2022. Condensed Version*. [online], 2022. 07. Forrás: United Nations in Iraq [2022. 10. 31.], 37–39.

¹³ International Labour Organization (2022): *Iraq Labour Force Survey 2021*. 6–7.

¹⁴ Ibrahim, Arwa: *Muhasasa, the Political System Reviled by Iraqi Protesters*. [online], 2019. 12. 04. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 08.].

A tradicionális iraki politika sajátosságai és főbb szereplői

Irakban az amerikai beavatkozás eredményeként létrejött politikai rendszer egyik szervezeti sajátossága az etnikai-felekezeti alapú kinevezések rendszere (arabul *muhasasa taifa*). Ez a hatalmi eliten belüli megállapodások mentén működő informális rendszer, amelyet nem rögzítettek az alkotmányozási folyamatban, de kormányalakításkor és alacsonyabb szinteken működő köztisztviselők kinevezésekor egyaránt alkalmazzák. A rendszer legismertebb eleme, hogy Irak mindenkori köztársasági elnöke kurd, miniszterelnöke síita arab, a parlament elnöke pedig szunnita arab közösséghez tartozó politikus. Az etnikai és felekezeti közösségeken belüli ellentétek és törésvonalak növekedése miatt egyik nagyobb csoporton belül sem lehet domináns politikai erőről beszélni. Ennek következtében az iraki kormányalakítási kísérletek elhúzódó folyamatok és számos átláthatatlan politikai alku eredményeként jönnek létre.¹⁵

Az Iszlám Állam csoport elleni katonai sikerek után a nagy etnikai felekezeti blokkokon belüli ellentétek egyre látványosabban kiéleződtek. Ez nem előzmények nélküli jelenség: a kurd politikát évtizedek óta a Kurd Demokrata Párt és a Kurdisztáni Patrióta Unió dominálja, a síita és szunnita közösségeken belül is számos párt jött létre 2003 után. Meglepő volt viszont az irányváltások módja és a vetélkedés intenzitása. A 2019-es tüntetések az elit és a külföldi befolyás ellen intéztek közvetlen kihívást.

A kritikák elhárítására a politikai manőverek bevett részévé vált a látszattmegoldások alkalmazása. Ez a domináns politikai pártokon kívülről érkező, politikailag gyengének (és ezzel befolyásolhatónak) ítélt kompromisszumos jelöltek kinevezésével jár, amivel azt akarják elérni, hogy az ellenérdekelte politikai erők ne az ő kárukra működjenek. A 2019-es tüntetések nyomán hatalomra került Musztafa al-Kadhimi ebbe a kategóriába tartozó politikusként indult,¹⁶ Núri al-Maliki is ennek az elgondolásnak köszönhetően tölthette be a miniszterelnöki pozíciót,¹⁷ és lett ő is az eredeti szándékkal ellentétben az iraki politika meghatározó alakja.¹⁸

Számos politikai elemző várakozása szerint valamilyen kompromisszumos megoldást kellett volna találni a 2021-es választásokon. Ahogy az események mutatják, nem ez történt, és az eddigi információk alapján a politikai elit a berendezkedés megtartása mellett foglalt állást.

A szádrista mozgalom és vezetése

Muktada al-Szádr a 2003-as amerikai támadás után vált híressé (vagy hírhedtté), de a Szádr név régóta ismert Irakban, amit kihasznált politikai karrierjének építésekor. Apja Mohamed Szadik al-Szádr ajatollah, aki nagy ismertségnek örvendett, létrehozott

¹⁵ Bourhrous, Amal et al. (2021): *Reform Within the System: Governance in Iraq and Lebanon*. SIPRI Policy Paper, (61), 8–9.

¹⁶ Alkadiri, Raad: *Can Mustafa Kadhim, the Latest Compromise Candidate, Repair Iraq's Broken System?* [online], 2020. 04. 21. Forrás: The London School of Economics and Political Science [2022. 10. 29.].

¹⁷ Raz, Guy: *Nouri Al-Maliki's Rise to Leadership*. [online], 2006. 07. 27. Forrás: National Public Radio [2022. 11. 01.].

¹⁸ *Profile: Nouri Maliki*. [online], 2014. 08. 12. Forrás: BBC [2022. 11. 01.].

egy iraki síita területeket behálózó vallási szervezetet. Tevékenysége miatt nem volt népszerű a Szaddám-rendszerben, annyira nem, hogy 1999-ben ő és két fia merénylet áldozata lett.¹⁹

Szádr az apja által felépített jóléti rendszeren keresztül kezdte el kialakítani a saját hatalmi bázisát, egyértelműen erőszak alkalmazásával. Az amerikai hatóságok azzal gyanúsították több más bűncselekmény mellett, hogy köze volt egyik riválisa, Abdul-Medzsid al-Khúii megöléséhez.²⁰ Szádr volt felelős a síita területeken 2004-ben megnövekedett erőszakos cselekedetekért, az általa vezetett Mahdi Hadsereg nevű fegyveres csoport ellen az amerikaiaknak jelentős erőket kellett délre küldeniük. Hetekig tartó intenzív harcok után sikerült megtörniük a fegyveres ellenállást egy tűzszünet elérésével, ami de facto Szádr szabadságát biztosította.²¹ Innentől vált az iraki politika fontos alakjává a nehezen előrelátható politikai manővereivel, az időnkénti gyökeres véleményváltoztatásaival és a kiszámíthatatlanságával.

A kiszámíthatatlanságára jó példa, hogy az amerikai katonai jelenlét idején Szádr és mozgalma szoros kapcsolatokat ápolt Iránnal. 2007-ben, amikor a Núri al-Maliki vezette iraki kormány fegyverrel lépett fel ellene, amerikai források szerint átmenetileg Iránba menekült.²² Politizálási stílusát tekintve az erős szimbolizmusra és populizmusra építő Szádr az Egyesült Államok hadseregének távozása után újra feltalálta magát, és ezúttal Irán-ellenes „nacionalista” szerepet vett fel. Az októberi forradalom alatt Szádr mozgalma egy ideig a tüntetések buzgó támogatójaként lépett fel, majd amikor politikailag már ez nem volt előnyös, aktívan a tüntetők ellen dolgozott.²³ Egyik fő törekvése, hogy az iráni befolyást visszaszorítsa, és meggyengítse az olyan szervezeteket, mint a Népi Mobilizációs Erők.²⁴ Politikai karrierje során Szádr többször bejelentette végleges visszavonulását a politikától, de ezek csak rövid szüneteket hoztak a pályafutásában.²⁵

A demokratikus körülmények között Szádr mozgalma a törvényhozási jelenlétével igyekezett erősíteni a hatalmi pozícióit. Ahogyan minden jelentősebb szervezett politikai erőnek, a szádrista mozgalomnak is van katonai szárnya, amely az utcai megmozdulásoknál és a riválisok elleni harcban halálos erőszak alkalmazására is készen áll. A válság idején a Béke Dandárok (Szaraja al-Szalam) nevet viselte, és formálisan a Népi Mobilizációs Erők struktúrájába tagozódott.²⁶

¹⁹ Tripp, Charles (2007): *A History of Iraq*. Cambridge: Cambridge University Press, 265.

²⁰ *US Charge List Against al-Sadr Grows*. [online], 2004. 04. 07. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 10.].

²¹ *Al-Sadr Signals End to Shia Uprising*. [online], 2004. 06. 16. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 10.].

²² *Aides Deny US Claims Sadr Has Fled Iraq*. [online], 2007. 02. 14. Forrás: The Guardian [2022. 11. 10.].

²³ *Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box 2021*: 5 és 8.

²⁴ Kittleson, Shelly: *Amid Increasing Tensions Between Militias, Muqtada al-Sadr Calls for Reforming the PMU*. [online], 2022. 09. 01. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 10.].

²⁵ Al-Rubaie, Azhar: *What's Next for Iraq After al-Sadr's Withdrawal from the Political Process?* [online], 2022. 09. 12. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 10. 26.].

²⁶ Nada, Garrett – Rowan, Mattisan: *Profiles: Pro-Iran Militias in Iraq*. [online], 2021. 11. 10. Forrás: United States Institute of Peace [2022. 11. 10.].

A Koordinációs Keretrendszer és a Núri al-Maliki vezette Dawa Párt

A nem állami fegyveres csoportok politikai szerepvállalására jó példa a Koordinációs Keretrendszer magját adó, korábban Fatah Szövetség néven választásokon induló csoport. A 2018-ban létrejött Fatah Szövetség a Népi Mobilizációs Erők politikai szervezetei által létrehozott politikai ernyőszervezet. A részt vevő csoportok közös vonása az Irán-barát politikai irányvonal.

Olyan nagyobb múltú csoportok, mint a Bádr Szervezet, amely a létrejöttét az iraki-iráni háborúra vezetheti vissza,²⁷ és olyan 2003 után létrejött csoportok, mint a Kataib Hezbollah²⁸ vagy az Aszaib al-Hak²⁹ is részt vesznek benne, számos kisebb csoport mellett. A 2018-as választásokon a Fatah Szövetség 48 mandátumot tudott megszerezni. Az idetartozó fegyveres csoportokat számos, az Egyesült Államok Irakban lévő erői, illetve érdekeltségei ellen végrehajtott támadással gyanúsítják, beleértve az amerikai nagykövetség épülete ellen 2019-ben elkövetett támadást.³⁰ Csatlakoztak a Koordinációs Keretrendszerhez hagyományosabb politikai szereplők is, mint a Núri al-Maliki vezette Dawa Párt (Törvényesség Állapota Koalíció). Maliki és Szádr vetélkedése hosszú történet, ami miatt érthető Maliki helyezkedése az Irán-barát politikai erők irányába.

A Dawa Párt az ötvenes évek végén jött létre, a Szaddám-rendszer idején a rendszer egyik fő ellenzéki csoportjának számított, vezetőinek nagy része Iránban vészelt át a Szaddám-rezsim uralmát. Az iráni iszlám forradalom után a csoport több szárnyra bomlott, Európába és az Egyesült Államokba menekült a vezetés egy része.³¹ Több terrorakcióval vádolták ebben az időszakban.³² 2003 után a vezetői visszatértek Irakba, és az amerikaiak által létrehozott demokratikus keretrendszerben kellett helyet találniuk. A párton belül a nyugatos száműzetésből visszatért vezetés szerzett fölényt, és kezdetben nacionalista pártokkal szövetségben.³³ Ebben a helyzetben került előtérbe Núri al-Maliki, miután a Dawa Párt első kompromisszumos miniszterelnöke, Ibrahim Dzsafari megbukott.

Maliki az 1970-es években csatlakozott a Dawa Párthoz. A Szaddám-rendszer által a párt tagsága ellen alkalmazott intézkedések miatt külföldre menekült. Száműzetését az Egyesült Államokban töltötte, 2003-ban tért vissza Irakba. Ezután szóvivőként dolgozott, részt vett a Baath Párt volt tagjainak közéletből való kirotálásában és az alkotmányozási folyamatban, mielőtt 2006-ban miniszterelnöknek jelölték. Miniszterelnökké válása után röviddel sor került az amerikai csapatlétszám-emelésre, ami szoros együttműködést

²⁷ Tripp 2007: 238.

²⁸ Lásd bővebben: Knights, Michael – Smith, Crispin – Malik Hamdi: *Profile: Kataib Hezbollah*. [online], 2021. 04. 01. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 08.].

²⁹ Lásd bővebben: Knights, Michael: *Profile: Asaib Ahl al-Haq*. [online], 2021. 04. 27. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 08.].

³⁰ Hanna, Andrew – Nada, Garrett: *Iran's Roster of Influence Abroad*. [online], 2020. 03. 24. Forrás: Wilson Center [2022. 10. 20.].

³¹ Latif, Ali: *The Da'wa Party's Eventful Past and Tentative Future in Iraq*. [online], 2008. 08. 19. Forrás: Carnegie Endowment for International Peace [2022. 11. 12.].

³² Levitt, Matthew: *29 Years Later, Echoes of „Kuwait 17”*. [online], 2012. 12. 13. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 12.].

³³ Latif 2008.

igényelt az amerikaiakkal.³⁴ A szunnita felkelés visszaszorítása után szembekerült Muklada al-Szádr csoportjával, és 2008-ban a Lovagroham hadművelet keretében Bászrában katonai eszközökkel lépett fel síita riválisa ellen.³⁵ Ezután az amerikaiak és részben az irániak támogatását élvezve 2014-ig megőrizte a miniszterelnöki pozícióját, amit az idő előrehaladtával egyre autokratikusabb módon gyakorolt. 2014-ben a moszuli vereség miatt lemondásra kényszerült,³⁶ de a Dawa Párton belül meg tudta őrizni politikai pozícióját, majd az élére tudott kerülni.³⁷

Malikit annak ellenére, hogy egy vallásos párt vezetője volt, sokan a nacionalista irányvonal hívének tartották, aki a síita többség érdekeit védte, és a szunnita közösséggel szemben erőszakkal is hajlandó volt fellépni. Noha jó munkakapcsolata volt az amerikaiakkal, távozásuk után Irán felé nyitott, és az iraki politikai élet megkerülhetetlen alakja lett.

Musztafa al-Kadhimi (független)

A Bagdadban született Kadhimi 1985-ben menekült el Irakból először Iránba, majd Németországba, onnan pedig Nagy-Britanniába. Sokáig újságíróként dolgozott, a 2003-as amerikai támadás után tért vissza Irakba. Médiahálózatot alapított, és egy szervezetet vezetett, amely a baathista rezsim bűncselekményeinek feltárásán dolgozott. Több külföldi sajtótermékkel is együttműködött. 2016-ban az iraki Nemzeti Hírszerző Szolgálat vezetője lett.³⁸ Az iraki belpolitikában emiatt az amerikaiakhoz közel állónak minősítették, a Népi Mobilizációs Erők egyes csoportjai pedig azzal vádolták, hogy részt vett a Szolejmáni és Muhandisz elleni merénylet előkészítésében. Emellett a Népi Mobilizációs Erők tagjai elleni fellépést vádként hozták fel ellene, így kijelenthető, hogy miniszterelnöki jelölését nem támogatták az Irán-barát iraki politikai csoportok.³⁹

A 2019-es tüntetések nyomán történt hatalomra jutása kompromisszumos jelöltté tette. Számos ígéretet tett a választóknak, amibe beletartozott az inflációcsökkentéstől a korrupció leküzdésén át a pénzügyi és gazdasági reformok sora és számos más, már tradicionálisnak nevezhető probléma, mint az iraki elektromos infrastruktúra javítása, az öntöző- és ivóvízellátás biztosítása, az 5G hálózat kiépítése.⁴⁰ Ezekből az ígéretek közül természetesen csak keveset tudott megvalósítani, az iraki alapellátás a mai napig jelentős problémákkal küzd.

Külpolitikájának kiemelkedő eredménye, hogy közvetítőként igyekezett fellépni a szaúdi és az iráni vezetés között. A két fél viszonya sohasem volt harmonikus. 2016-ban, amikor iráni tüntetők megtámadták a szaúdi követség épületét Teheránban, a szaúdi fél

³⁴ *Profile: Nouri Maliki* 2014.

³⁵ *Operation Knight's Charge (Saulat Al-Fursan)*. [online]. Forrás: Institute for the Study of War [2022. 11. 12.].

³⁶ *Iraq Crisis: Maliki Quits as PM to End Deadlock*. [online], 2014. 08. 15. Forrás: BBC [2022. 11. 12.].

³⁷ Zeed, Adnan Abu: *Division Threatens Islamic Dawa After Maliki's Reelection*. [online], 2019. 08. 03. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 12.].

³⁸ *Who is Mustafa al-Kadhimi, Iraq's New Prime Minister?* [online], 2020. 05. 07. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 12.].

³⁹ Mansour, Renad: *Iraq Is Trying Yet Again to Form a Government. Why Is It So Hard?* [online], 2020. 04. 15. Forrás: The Washington Post [2022. 11. 07.].

⁴⁰ *The White Paper for Economic Reforms: Vision and Key Objectives*. [online], 2020. 10. 22. Forrás: Government of Iraq [2022. 11. 07.].

megszakította a formális diplomáciai kapcsolatokat.⁴¹ 2019-ben a kapcsolatok újabb mélypontra kerültek, amikor drón- és rakétatámadások következtében a szaúdi olajtermelési kapacitást komoly támadás érte. A szaúdi fél Iránt gyanúsította a támadással, amit később a jemeni húszi csoport vállalt magára.⁴² A 2021 áprilisában megindult közvetítéssel kapcsolatban kevés információ került nyilvánosságra, de a tény, hogy a két fél hajlandó volt tárgyalni, kiemelkedően fontosnak tekinthető.⁴³

Kadhimi a választások előtt bejelentette, hogy nem kíván indulni semmilyen politikai párt színeiben, és nem támogat semmilyen politikai formációt sem.⁴⁴

Az új szereplők

A válság hatására több új politikus is első vonalba került az iraki politikában, közülük mindenképpen említést érdemel Abdul Latif Rasid, az új iraki köztársasági elnök, és Mohamed al-Szudáni, akit kormányalakítással bízott meg.

Abdul Latif Rasid 2022 októberében lett Irak köztársasági elnöke. Korábban nyugati száműzetésben élt, Nagy-Britanniában tanult. 2003–2010 között vízügyi miniszterként dolgozott, 2010 óta elnöki tanácsadóként szolgált. A Kurdisztáni Patrióta Unió tagja. Elnökjelölését függetlenként nyerte el, ennek ellenére feltételezhető, hogy továbbra is szoros kapcsolatban áll korábbi pártjával.⁴⁵

Mohamed al-Szudáni fiatalon részt vett az 1991-es síita felkelésben a Husszein-rendszer ellen, annak leverése után nem menekült el, hanem maradt Irakban. A 2003-as amerikai invázió után politikai pályára lépett, először polgármester, majd Majszan tartomány kormányzója lett.⁴⁶ 2010–2014 között emberi jogi miniszter volt, 2014–2018 között pedig munkaügyi és szociális miniszter. Számos minisztériumban töltött be ügyvivői miniszteri pozíciót.⁴⁷ Maliki Dawa Pártjához kötődött sokáig, de 2020-ban lemondott a párttagságáról a Maliki elleni korrupciós vádak miatt, és saját pártot alapított. 2020-ban – ekkor az iraki parlament stratégiai tervezési bizottságának tagja – felmerült a neve a lehetséges miniszterelnök-jelöltek között, de mivel nem volt semleges szereplőnek tekinthető, nem jelölték. Szudáni a Malikihez fűződő korábbi szoros kapcsolata miatt elfogadhatatlan a szádristák számára.⁴⁸

⁴¹ Mamouri, Ali: *Iraq Helps Broker Iran-Saudi Negotiations*. [online], 2022. 04. 28. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 07.].

⁴² *Saudi Arabia Oil Attacks: UN 'Unable to Confirm Iranian Involvement'*. [online], 2019. 12. 11. Forrás: BBC [2022. 11. 07.].

⁴³ Mamouri 2022.

⁴⁴ *Iraqi PM Says Won't Run in Upcoming Elections* [online], 2021. 05. 15. Forrás: Asharq Al Awsat [2025. 07. 08.]

⁴⁵ *Iraq's New President Latif Rashid, Veteran Kurdish Politician*. [online], 2022. 10. 13. Forrás: France24 [2022. 10. 25.].

⁴⁶ Yuan, Shawn: *Iraq's New Prime Minister-Designate: Who Is Mohammed al-Sudani?* [online], 2022. 10. 13. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 26.].

⁴⁷ *Mohammed Shia al-Sudani Nominated for Iraqi Premiership*. [online], 2022. 07. 25. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 25.].

⁴⁸ Yuan 2022.

Külföldi befolyás

Irakban számos ország igyekszik befolyást szerezni, ezek közül Iránt és az Egyesült Államokat lehet a legjelentősebb szereplőknek tekinteni. Természetesen számos szomszédos állam, beleértve Törökországot, szintén igyekszik hatást gyakorolni az iraki belpolitika történéseire.

Az iráni befolyás jelentős, az iraki belpolitika vizsgált fázisában különösen az volt. Irán az amerikai támadás megindulása előtt igyekezett a befolyását kiterjeszteni. Ebbe beletartozik az iraki fegyveres proxycsoportok támogatása – vannak olyan szervezetek, amelyeket az iraki–iráni háború óta támogat az iráni vezetés –, a gazdasági és kulturális befolyás és az iraki információs környezet befolyásolása is.

Irán fontos gazdasági partnere Iraknak a földrajzi közelség és a kulturális kapcsolatok miatt is. A villamosenergia exportjától kezdve a kereskedelmi kapcsolatokon át a síita zarándokok iraki fogadásáig számos területen nagyon szoros együttműködés alakult ki.⁴⁹ Irán már a 2003-as háború előtt létrehozta arab nyelven sugárzó saját műholdas és földközeli szórású tévécsatornáját az iraki közvélemény befolyásolására.⁵⁰ A háború után az Irán-barát politikai erőknek köszönhetően nagymértékben ki tudta terjeszteni médiabefolyását.

Teherán a síita felekezethez tartozó nem állami fegyveres csoportok támogatásában is szerepet vállalt. A jelentős múltra visszatekintő Iraki Iszlám Forradalmi Főtanács és fegyveres szárnya, a Bádr Brigádok⁵¹ mellett új csoportoknak, mint az Aszaib al-Hak és a Kataib Hezbollah, sőt a kibontakozóban lévő szádrista mozgalomnak és fegyveres szárnyának is jelentős mértékben nyújtott fegyveres és anyagi támogatást. Az Iszlám Állam csoport 2014-es előretörésekor Szisztáni nagyajattollah fegyverbe szólította a síita közösséget, az így létrejött fegyveres csoportokat az iraki állam a Népi Mobilizációs Erők megalakításával gyakorlatilag állami keretrendszerbe fogta (de nem vonta hatékony állami ellenőrzés alá). Állománya nagy részét síiták adják, de vannak szunnita és más kisebbségekhez tartozó egységek is.⁵²

2020 januárjában az amerikai fegyveres erők Bagdadban megölték Kasszem Szolejmáni tábornokot, az iráni Forradalmi Gárda Kudsiz Erejének parancsnokát.⁵³ A dróntámadásban nem csupán Szolejmáni, hanem Abu Mahdi al-Muhandisz, az iraki Népi Mobilizációs Erők egyik vezetője is életét vesztette, aki történetesen a Kataib Hezbollah csoport vezetője is volt.⁵⁴ Ez az incidens jól mutatta, hogy az iráni vezetés mennyire szorosan és közvetlenül működött együtt iraki síita fegyveres csoportokkal.

⁴⁹ Eisenstadt, Michael – Knights, Michael – Ali, Ahmed: *Iran's Influence in Iraq. Countering Tehran's Whole-of-Government Approach*. [online], 2011. 04. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 10. 26.], 12–16.

⁵⁰ Usher Sebastian: *Iran's Leaders Harness Media Power*. [online], 2006. 03. 14. Forrás: BBC [2022. 11. 01.].

⁵¹ Tripp 2007: 237–238.

⁵² Al-Kadhimi, Mustafa: *Will Sistani Be Able to Control Popular Mobilization Forces?* [online], 2015. 03. 11. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 08.].

⁵³ Cohen, Zachary et al.: *US Drone Strike Ordered by Trump Kills Top Iranian Commander in Baghdad*. [online], 2020. 01. 04. Forrás: CNN [2022. 11. 08.].

⁵⁴ Beaumont, Peter: *Abu Mahdi al-Muhandis: Iraqi Killed in US Strike Was Key Militia Figure*. [online], 2020. 01. 03. Forrás: The Guardian [2022. 11. 06.].

Erre jó példa, hogy az Egyesült Államok és Irán közötti feszült viszonyban Irak mennyire fontos szerepet játszott. Az irániak iraki területen pusztítottak, amikor 2020 januárjában az iráni hadsereg ballisztikus rakétákkal támadást indított Kasszem Szolejmáni halálának megbosszulására az iraki al-Aszad légibázis ellen, ahol amerikai csapatok tartózkodtak. Habár a támadásnak csak amerikai sebesültjei voltak, utólagos értékelések szerint ez csupán az amerikai óvintézkedéseknek volt köszönhető, nem az iráni szándéknak. Az incidens a méretét tekintve egyedülálló volt, 16 ballisztikus rakétából 11 találta el a bázis területét.⁵⁵

Az Egyesült Államok figyelme Irak felé korántsem olyan folyamatos, mint Iráné. Az amerikai érdeklődés a 2011-es kivonulás után alábbhagyott, 2014-től, az Iszlám Állam csoport elleni katonai fellépéstől ismét nőtt katonailag és politikailag egyaránt. A csoport 2017-es katonai visszaszorulásával az iráni jelenlét lett az amerikai politikai törekvések központi eleme. A Szolejmáni és al-Muhandisz elleni támadás jól mutatta, hogy a Trump-adminisztráció elsősorban az iráni befolyás visszaszorítására koncentrált, és ehhez megkísérelte felhasználni Irakot. A két fél közötti, olykor látványos eszkalációs lépések kevés optimizmusra adtak okot, de az al-Aszad bázis elleni támadás után egyik fél sem kockáztatta meg, hogy a helyzet tovább éleződjön. A Biden-adminisztráció beiktatása után az amerikai politika kevésbé volt konfrontatív az iráni befolyást illetően. Joe Biden 2021 nyarán bejelentette, hogy az amerikai erők Irakban befejezik a harci feladataikat, de korlátozott katonai jelenlétet fenntartanak kiképzési és tanácsadási céllal.⁵⁶ Hivatalosan 2021. december 29-én jelentették be, hogy a nemzetközi koalíció ezután csak az iraki biztonsági erők felkészítésével és tanácsadással fog foglalkozni.⁵⁷ Kevésbé látványosan, de iráni támogatású iraki csoportokon keresztül továbbra is vannak támadások az amerikai katonai jelenlét ellen. Az amerikai Központi Parancsnokság (Central Command, CENTCOM) – az Irakban állomásozó amerikai erők felettes parancsnoksága – és amerikai sajtóforrások több incidensről is beszámoltak ebben az időszakban.⁵⁸

Az amerikai–iráni ellentét számos területen okoz nehézséget Iraknak. Villamosáram-szükséglete jelentős részét Iránból importálja, ami az ellene életbe léptetett amerikai szankciók miatt csak különengedélyekkel lehetséges.⁵⁹ A mindenkori iraki kormánynak óvatos egyensúlyozó politikát kell folytatnia az amerikai és iráni érdekeltségek és érdekek figyelembevételével, mivel továbbra is rá van utalva mindkét partnere segítségére és támogatására.

⁵⁵ Martin, David – Walsh, Mary: *Who Would Live and Who Would Die: The Inside Story of the Iranian Attack on Al Asad Airbase*. [online], 2021. 08. 08. Forrás: CBS News [2022. 11. 06.].

⁵⁶ Liptak, Kevin – Vazquez, Maegan: *Biden Announces End of Combat Mission in Iraq as He Shifts US Foreign Policy Focus*. [online], 2021. 07. 26. Forrás: CNN [2022. 11. 06.].

⁵⁷ *Implementation of Resolution 2576 (2021). Report of the Secretary-General*. [online], 2022. 02. 10. Forrás: United Nations Security Council [2022. 10. 08.], 5.

⁵⁸ Lásd: *U.S. Air Defenses Down Attack Drone at AAAB*. [online], 2021. 04. 08. Forrás: Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve Public Affairs [2022. 11. 06.]; Starr, Barbara – Kaufman, Ellie: *US Scrambles F-15 Jet to Shoot Down Iranian Drone That Appeared to Threaten US Forces in Iraq*. [online], 2022. 09. 28. Forrás: CNN [2022. 11. 06.]; Yeranian, Edward: *Drone Attack Damages Hangar at US-Coalition Air Base in Iraq*. [online], 2021. 05. 08. Forrás: Voice of America [2022. 11. 06.].

⁵⁹ Haboush, Joseph: *US Grants Iraq Another Sanctions Waiver to Import Electricity From Iran*. [online], 2022. 03. 28. Forrás: Al Arabiya English [2022. 11. 06.].

A választások eredményei

A 2021-es előrehozott választásokat új eljárási rend alkalmazásával hajtották végre. A reformok célja az átláthatóság növelése volt, ennek érdekében egyéni, át nem ruházható szavazati rendszert vezettek be. Az egyéni jelöltek egyszerű többséggel győztek a körzetükben. A korábbi rendszer választási listás megoldása komplikált mandátumallokációs megoldásokat követelt, ami megnehezítette a lakosság számára az átláthatóságot.⁶⁰

Az iraki parlament egykamarás, 329 képviselővel. A képviselők egynegyede nő, az alkotmányban rögzítetteknek megfelelően. Kilenc helyet a kisebbségeknek tartanak fenn.⁶¹ A választások folyamatát az ENSZ békésnek és jól végrehajtottnak ítélte.⁶² A részvétel alacsony volt, a regisztrált szavazók 43,54%-a adta le voksát.⁶³

A választási eredmények a következők lettek:

- Szádrista blokk (síita): 73 mandátum
- Haladás Párt (szunnita): 37 mandátum
- Dawa Párt (síita): 33 mandátum
- Kurdisztáni Demokrata Párt: 31 mandátum
- Kurdisztáni Patrióta Unió: 18 mandátum
- Al-Fatah blokk (síita): 17 mandátum

43 független jelölt szerzett mandátumot, a fennmaradó mandátumokon kisebb pártok osztoztak.⁶⁴

A választások érdekessége, hogy a Koordinációs Keretrendszer gerincét adó Fatah blokk rosszul szerepelt, az előző választásokon szerzett mandátumainak harmadát tudta megtartani.⁶⁵ A választás másik érdekessége, hogy az októberi forradalom idején feltűnt aktivisták közül többen függetlenként szereztek mandátumot. Maga a mozgalom megosztott volt a választásokat illetően, az aktivisták egy része a választások bojkottja mellett foglalt állást.⁶⁶

A választások nyertese a szádrista irányzat volt, amely az előző választásokhoz képest 54-ről 73-ra növelte mandátumainak számát. A választási rendszer sajátosságai miatt összességében kevesebb szavazatot kaptak, mint síita riválisuk, viszont átgondoltabb választási stratégiával és annak fegyelmezett végrehajtásával látványos növekedést tudtak elérni.⁶⁷

⁶⁰ Mansour, Renad – Stewart-Jolley, Victoria: *Explaining Iraq's Election Results*. [online], 2021. 10. 22. Forrás: Chatham House [2022. 11. 08.].

⁶¹ Loft, Philip: *Iraq in 2022: Forming a Government*. [online], 2022. 10. 18. Forrás: House of Commons Library [2022. 10. 31.], 3.

⁶² *National Elections Mark Hard-Won Victory for Iraq, Women Candidates, Despite Recount Call, Ongoing Strife, Senior Official Tells Security Council*. [online], 2021. 11. 23. Forrás: United Nations [2022. 10. 31.].

⁶³ *Implementation of Resolution 2576 (2021). Report of the Secretary-General 2022: 1.*

⁶⁴ Loft 2022: 7.

⁶⁵ *Pro-Iran Hashed Punished in Iraq Vote*. [online], 2021. 10. 18. Forrás: France24 [2022. 11. 08.].

⁶⁶ Al-Rubaie, Azhar: *Young MPs of the Tishreen Movement Face Off Against Establishment Parties*. [online], 2021. 10. 29. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 08.].

⁶⁷ Mansour – Stewart-Jolley 2021.

Ennek ellenére Szádr és szövetségesei nem tudták megszerezni a szükséges többséget a parlamenti folyamatok akadálytalan levezényléséhez. A Koordinációs Keretrendszer a saját mandátumaival egyfajta „blokkoló harmadot” hozott létre, ami kombinálva azzal, hogy Szádr és a Koordinációs Keretrendszer vezetői közötti rossz viszony elmélyült, politikai válság kibontakozásához vezetett.

Egy válság rövid kronológiája

A 2021. október 10-én alacsony részvétel mellett lezajlott voksolás végleges eredményhirdetésére csak decemberben került sor, mivel a választási bizottsághoz számos panasz érkezett szavazással kapcsolatos rendellenességek miatt. A végső győztes a szádrista blokk lett.⁶⁸ A választások egy nagyon sajátos politikai folyamatot indítottak el, amely a parlamenti politizálási szabályok obstrukciós célú kihasználásának, a bíróságok bevonásának, az utcai politizálásnak és a politikai erőszak alkalmazásának sajátos elegyét hozta magával. Ez az ország múltját figyelembe véve nem kevés bizonytalanságot eredményezett.

Az utcai politizálás már röviddel az eredmények ismertetése után megindult. A Népi Mobilizációs Erőkhöz köthető politikai csoportok, amelyek a vártnál rosszabbul szerepeltek, tüntetéseket kezdeményeztek, és a bagdadi kormányzati negyed (közismertebb nevén Zöld Zóna) közelében egy folyamatosan működő táborot hoztak létre.⁶⁹ A legjelentősebb szereplő ezek közül a Koordinációs Keretrendszer, amely súlyos veszteségeket volt kénytelen elkönyvelni.⁷⁰ Novemberben az iráni támogatású csoportok hívei a bagdadi kormányzati negyedhez vonultak, kövekkel dobálták a biztonsági erőket arra hivatkozva, hogy az Irán-barát politikai erők választási csalás miatt szorultak vissza. A biztonsági erők válaszul erőszakot alkalmaztak, az akció eredménye két halott tüntető és számos sebesült mindkét oldalon.⁷¹

Feltételezhetően ezzel összefüggésben került sor az első látványos merényletre, amikor 2021. november 7-én az iraki ügyvezető miniszterelnök, Musztafa al-Kadhimi rezidenciája ellen drónnal végrehajtott robbantásos merényletet kíséreltek meg. Kadhimi sértetlen maradt, hat testőre megsebesült az akcióban, a végrehajtók kiléte ismeretlen maradt.⁷² Az eset spekulációkra adott okot arra vonatkozóan, hogy Irán és a támogatását élvező Népi Mobilizációs Erők között feszültség alakulhatott ki, mivel Irán elítélte a Kadhimi ellen végrehajtott merényletet, és a Forradalmi Gárda egy magas rangú vezetőjét küldte Bagdadba, hogy csillapítsa a merénylet nyomán kialakult helyzetet.⁷³

A „normál” jogi út 2021. december 27-ével lezárult, ekkor ugyanis az iraki választási bizottság ratifikálta az eredményeket, és egyúttal elutasított minden, a választás

⁶⁸ Yuan, Shawn: *Iraq Announces Final Results of October Parliament Election*. [online], 2021. 11. 30. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 20.].

⁶⁹ Foster, Anna: *At Iraq's Election Protest Camp, Militia Supporters Dig In*. [online], 2021. 11. 12. Forrás: BBC [2022. 10. 20.].

⁷⁰ *Implementation of Resolution 2576 (2021). Report of the Secretary-General 2022: 2.*

⁷¹ *Protests Against Iraq Election Results Turn Violent*. [online], 2021. 11. 05. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 31.].

⁷² *Iraqi PM al-Kadhimi Survives Drone Attack on His Home*. [online], 2021. 11. 07. Forrás: BBC [2022. 10. 15.].

⁷³ Yuan, Shawn: *Is Iran Losing Some of Its Grip on Shia Militias in Iraq?* [online], 2021. 11. 12. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 31.].

tisztaságát kétségbe vonó keresetet.⁷⁴ A legnagyobb frakciót a Muktda al-Szádr vezette blokk alkotta, az iráni támogatású politikai csoportok parlamenti képviselői a 2018-as állapothoz képest körülbelül a harmadára olvadt. Az iraki elnöknek ezután 15 napon belül össze kellett hívnia az új parlament első ülését,⁷⁵ amelyen új köztársasági elnököt kellett volna választani. A Koordinációs Keretrendszer egy nappal később bejelentette a választási eredmény elleni tüntetési végét, amit a Szolejmáni tábornok elleni támadásra történő megemlékezés utánra időzítettek.⁷⁶

Az iraki elnök december 30-án összehívta a parlamentet az alakuló ülésre, amelyre január 9-én kellett sort keríteni.⁷⁷ Január 9-én azonban a normál ügymenet helyett megindult a Koordinációs Keretrendszer obstrukciós stratégiája. A csoport képviselői indítványt adtak be, miszerint övék a legnagyobb frakció, amire tömegjelenet alakult ki az ülésteremben, és a parlament levezető és egyben korelnöke rosszul lett, kórházba kellett szállítani. Az ülés újraindítása után sikerült megválasztani a parlament elnökét Mohamed al-Halbúsi személyében, de a parlament nem tudott államfőt jelölni, így nem volt, aki megadja a legnagyobb frakciónak a kormányalakítás lehetőségét, amire elméletben az első üléstől számított harminc nap áll rendelkezésre.⁷⁸ A Koordinációs Keretrendszer jelezte, hogy nem ismeri el a frakciója távozása után parlamenti pozíciókra megválasztott képviselőket a tisztségükben.⁷⁹

Ebben a törvényesen ingoványos helyzetben megindult a bíróságok bevonása a politikai folyamatba február 3-án, a Szövetségi Bíróság döntése szerint a parlament köztársasági elnököt megválasztó ülésén a képviselők legalább kétharmadának jelen kell lennie, és a teljes létszám kétharmadának kell érvényes szavazatot leadnia ahhoz, hogy az elnökválasztás érvényes és eredményes legyen, vagyis az ülésen legalább 220 képviselőnek részt kellett volna vennie.⁸⁰ Ezzel a döntéssel nyílt lehetőség az úgynevezett blokkoló harmad kialakítására, ami elmélyítette a politikai válságot.

A bírósági folyamattal párhuzamosan a Koordinációs Keretrendszer parlamenti eljárési eszközökkel is igyekezett a Szádr-blokk stratégiáját ellehetetleníteni. Ezt Hosjar Zebari kurd politikus és volt külügyminiszter személyének támadásával érték el, aki a szádrista blokk elnökjelöltje volt. Zebari ellen a parlamenti képviselők egy csoportjának beadványa miatt vizsgálat indult, ezért nem volt jelölhető a posztra. Emiatt február 6–7-én a Szádr vezette blokk bojkottja okán hiúsult meg az elnökjelölés.⁸¹ Zebari ügye az iraki legfelsőbb bíróság elé került, amely február 13-án eltiltotta az indulástól, az ellene felmerült tisztázatlan korrupciós vádak miatt.⁸²

Ez a fordulat arra készítette Szádr-t, hogy új helyzetet próbáljon kialakítani azzal, hogy új politikai szövetségeket állít maga mellé, és létrehoz egy koalíciót, amely elindíthatja

⁷⁴ *Implementation of Resolution 2576 (2021) 2022: 2.*

⁷⁵ Rasheed, Ahmed: *Iraqi Court Ratifies Election Result, Rejects Appeal.* [online], 2021. 12. 27. Forrás: Reuters [2022. 10. 15.].

⁷⁶ *Implementation of Resolution 2576 (2021) 2022: 2.*

⁷⁷ *Implementation of Resolution 2576 (2021) 2022: 3.*

⁷⁸ *Chaotic Scenes as Iraq's New Parliament Holds First Session.* [online], 2022. 01. 09. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 24.].

⁷⁹ *Implementation of Resolution 2576 (2021) 2022: 3.*

⁸⁰ *Alliance Blocks Formation of New Iraqi Government.* [online], 2022. 04. 20. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].

⁸¹ *Why Iraqi Lawmakers Failed to Elect a New President.* [online], 2022. 02. 08. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.].

⁸² *Iraqi Court Bars Veteran Zebari From Running for Presidency.* [online], 2022. 02. 13. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.].

az alkotmányos folyamatot. Március 25-én bejelentették, hogy Szádr vezetésével létrehozák a Haza Megmentése Szövetséget, amelyben a szádrista képviselők mellett a Kurdisztáni Demokrata Párt és egy szunnita párt is részt vesz, összesen 168 mandátummal a 320-ból, ami kevesebb a szükséges kétharmadnál. Az új formáció első intézkedése egy új elnökjelölt állítása volt.⁸³ Ez azonban a Koordinációs Keretrendszer obstrukciója miatt sikertelen maradt.⁸⁴ Erre válaszul Szádr március 31-én felszólította a Koordinációs Keretrendszert, hogy a következő negyven napban állítson saját kormányképes koalíciót.⁸⁵ Az alkotmányos válság azonban folytatódott, mivel a Koordinációs Keretrendszernek sincs kellő támogatása egy jelölt állításához. Ez az állapot májusig húzódott. Szádr megpróbálta a koalícióját kibővíteni, és május elején független képviselőket szólított fel csatlakozásra a Haza Megmentése választási szövetséghez. A szunnita Szijada és a Kurdisztáni Demokrata Párt csatlakozott, de így sem lett meg a szükséges többség.⁸⁶

Május 15-én a szövetségi legfelsőbb bíróságon fontos döntés született, kinyilvánították, hogy az ügyvivő iraki kormány nem hozhat olyan döntést, amely jelentős mértékben befolyásolhatja az ország jövőjét politikai, gazdasági vagy szociális értelemben.⁸⁷ Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy egy kormányalakításig az országnak nem lesz költségvetése, és egyéb fontos döntések meghozatalára sem kerülhet sor. Ez a határozat ismét nagymértékben mélyítette a válságot.

Mivel kormányképes koalíciót nem tudott kialakítani, júniusban Szádr új irányt vett. Június 12-én felszólítására a szádrista képviselők lemondtak a mandátumukról. Ezzel az iraki választási szabályozás szerint az általuk megnyert körzetekben második helyen végzett jelöltek kaphatnak parlamenti mandátumot.⁸⁸ Június 23-án az iraki parlament rendkívüli ülést tart, hogy a megüresedett képviselői helyeket betöltsék. 64 új képviselőt iktatnak be.⁸⁹

Ebben a feszült helyzetben került sor egy kiszivárogtatásra, ami tovább borzolta a kedélyeket. Július 16-án olyan hangfelvételek kerültek nyilvánosságra, amelyeken állítólag Núri al-Maliki hallható, amint Szádr-ellenes kijelentéseket tesz. A felvételek hitelességét vitatták, ugyanakkor nagy felháborodást váltottak ki. Néhány nappal később Szádr lemondásra szólítja fel Malikit.⁹⁰

Július 25-én Mohamed al-Szudáni lett a Koordinációs Keretrendszer miniszterelnök-jelöltje.⁹¹ Két nappal később al-Szudáni jelölésére reagálva szádrista csoportok

⁸³ *Cross-Sectarian Bloc Emerges in Iraq*. [online], 2022. 03. 28. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 25.].

⁸⁴ Rasheed, Ahmed – Ismail, Amina: *Iraq Parliament Fails to Elect New State President Over Lack of Quorum*. [online], 2022. 03. 26. Forrás: Reuters [2022. 10. 15.].

⁸⁵ *Alliance Blocks Formation of New Iraqi Government* 2022.

⁸⁶ Al-Rubaie, Azhar: *Iraqi Deadlock Continues With Elites Unable to Form Government*. [online], 2022. 05. 30. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 22.].

⁸⁷ *Implementation of Resolution 2631 (2022). Report of the Secretary-General*. [online], 2022. 09. 26. Forrás: United Nations Security Council [2022. 10. 31.], 1.

⁸⁸ Yuan, Shawn: *Sadrists Quit Iraq's Parliament, but al-Sadr Isn't Going Away*. [online], 2022. 06. 15. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 24.].

⁸⁹ *Implementation of Resolution 2631 (2022)* 2022: 2.

⁹⁰ Ayad, Pierre: *Secret Recordings Deepen Political Crisis in Iraq*. [online], 2022. 07. 16. Forrás: France24 [2022. 10. 24.]; *Following Tape Leak, Sadr Demands Maliki Quit Iraqi Politics*. [online], 2022. 07. 19. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].

⁹¹ *Mohammed Shia al-Sudani Nominated for Iraqi Premiership* 2022.

behatoltak a Zöld Zónában található parlament épületébe. Kadhimi ügyvivő miniszterelnök, Szaleh köztársasági elnök és más közjogi méltóságok felszólítására elhagyták az épületet,⁹² hogy aztán újabb három nappal később ismét behatoljanak. Ez alkalommal megszállták az üléstermet. Kadhimi és Szaleh ismét az ország érdekében folytatott párbeszédre szólított fel. A biztonsági erők és a szádrista csoportok összezsaptak, aminek sok sérültje volt, halottja viszont nem. A parlament működését határozatlan időre felfüggesztik, ezzel a kormányalakítási törekvések ismét kudarcba fulladnak. Szádr békés forradalomnak, a Koordinációs Keretrendszer az iraki nép és állam elleni puccsnak értékeli az eseményeket. Nyilatkozat hangsúlyozza a párbeszéd fontosságát, de egyúttal ellentüntetések megtartására szólított fel.⁹³ Augusztus 2-án a szádrista mozgalom egyik vezetője felszólította a parlamentet megszállva tartókat, hogy hagyják el az épületet, de folytassák a megmozdulásokat.⁹⁴ Az utolsó szádrista csoportok augusztus 6-án távoztak a parlament épületéből.⁹⁵

Szádr egy nyilvános megszólalásban elhatárolódott a párbeszéd lehetőségétől, hivatkozva a korábbi kísérletek kudarcaira. A parlament feloszlatására és előrehozott választások megtartására szólított fel.⁹⁶ A nemzetközi közösség is igyekezett a válság megoldásába bekapcsolódni. Augusztus elején Szádr az ENSZ iraki képviselőjével találkozott Nedzsefben, ami azonban nem hozott elmozdulást Szádr álláspontjában.⁹⁷

Szádr a kialakult patthelyzetben az iraki bíróságokhoz fordult a parlament feloszlatása ügyében. Augusztus 10-én az iraki legfelsőbb bírósághoz és a közigazgatási ügyekkel foglalkozó Szövetségi Bírósághoz adott be kereseteket, és felszólította Baram Szaleh elnököt új választás kiírására, arra hivatkozva, hogy letelt a kormányalakításra megadott törvényes időkeret.⁹⁸ A legfelsőbb bíróság négy nappal később jelezte, hogy nincs joga előrehozott választásokról dönteni. A bíróság ugyanakkor kifejezte, hogy a kialakult politikai állapot fenntarthatatlan, részben egyetértve a Szádr által megfogalmazott kritikával. A Szádr-féle irányzat támogatói nagy számban voltak a bíróság épülete körül, de komolyabb rendbontásra nem került sor.⁹⁹ Augusztus 23-án a szádrista csoportok ülésztrájkba kezdtek az iraki bíróságok épületei előtt, hogy a parlament feloszlatásával kapcsolatban beadott, folyamatban lévő keresetnek nagyobb hangsúlyt adjanak.¹⁰⁰

A legfelsőbb bíróság döntése után Kadhimi ügyvivő miniszterelnök összehívta az iraki állami és pártvezetőket egyeztetésre a kialakult helyzettel kapcsolatban. Szádr azonban nem vett részt a megbeszélésen. A többi politikai szereplő kifejezte igényét a politikai feszültség békés megoldására.¹⁰¹

⁹² *Kadhimi Hosts National Dialogue of Iraqi Leaders to End Political Deadlock*. [online], 2022. 08. 17. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].

⁹³ *Iraqi Government Initiates Dialogue to End National Crisis*. [online], 2022. 08. 03. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].

⁹⁴ *Iraq's Sadrists Told to Quit Parliament but Keep Protesting*. [online], 2022. 08. 02. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].

⁹⁵ *Implementation of Resolution 2631 (2022)* 2022: 3.

⁹⁶ *Implementation of Resolution 2631 (2022)* 2022: 3.

⁹⁷ *Sadr So Far Cool to UN Mediation to Break Iraqi Political Deadlock*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].

⁹⁸ *Iraqi Parliament Speaker Resigns*. [online], 2022. 09. 26. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].

⁹⁹ *'No Authority': Iraq Judiciary Says It Cannot Dissolve Parliament*. [online], 2022. 08. 14. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 25.].

¹⁰⁰ *Iraq's Sadrists Launch Sit-in Outside Judiciary*. [online], 2022. 08. 23. Forrás: Deutsche Welle [2022. 10. 31.].

¹⁰¹ *Iraqi Crisis Talks Go Ahead Without Muqtada al-Sadr*. [online], 2022. 08. 17. Forrás: Al Arabiya English [2022. 11. 01.].

Augusztus végén egy váratlan irányból érte csapás Szádr törekvéseit. Kadhim al-Haeri ajatollah lemondott, követőit Ali Hámenei követésére szólítva fel, ami Szádr elleni megnyilvánulásnak értékelhető.¹⁰² Haeri ajatollah volt gyakorlatilag a Szádr-mozgalom védnöke Iránban, aki Szádrt jelölte ki iraki megbízottjának. Ez a kapcsolat nagyban befolyásolta a szádrista mozgalom fejlődését, mivel Haeri támogatásával tudott Szádr számos olyan, a vallásjogi felkészültségét megkérdőjelező támadást elhárítani, amely veszélyeztette a mozgalmon belüli vezető szerepét. Habár viszonyuk nem volt konfliktusmentes, és Haeri korábban is megvonta ideiglenesen a támogatását Szádrtól, a kapcsolatuk fenntartása mindkettejüknek fontos volt. A mozgalom Haeri ajatollah jóváhagyásával tudta folytatni 2003-tól az adománygyűjtést, ami fontos bevételi forrása a szervezetnek, Haeri pedig követőinek számát tudta növelni általuk. Ez a viszonyrendszer az iráni állam számára is fontos volt, mivel kapcsolatépítési és befolyásolási lehetőséget biztosított a számára. Haeri lépését mindenképpen nyomásgyakorlási kísérletnek lehet értékelni.¹⁰³

Ezzel párhuzamosan sor kerül nyílt erőszak alkalmazására. Augusztus végén összecsapások történtek a biztonsági erők és Szádr követői, illetve a Koordinációs Keretrendszerhez tartozó fegyveresek között. Az erőszakra és az arra való negatív reakciókra válaszul Szádr bejelentette végleges visszavonulását a politikától.¹⁰⁴ Az ENSZ adatai szerint az összecsapásokban 46-an meghaltak és hozzávetőleg 300-an megsérültek.¹⁰⁵

A Szádr-féle stratégiára a következő csapást a közigazgatási ügyekkel foglalkozó iraki Szövetségi Bíróság szeptember 7-i döntése mérte, amelyben a bíróság megállapította, hogy nincs joga felosztatni a parlamentet. A bíróság határozata szerint a parlament csak magát tudja felosztatni, ugyanakkor kifejezésre juttatta, hogy az iraki parlament nem az iraki nép érdekeivel összhangban cselekszik az adott politikai környezetben.¹⁰⁶

A végső dőfés azonban az egyik politikai szövetséges átállása volt a Koordinációs Keretrendszerhez. Szeptember 26-án az iraki parlament elnöke, Mohamed al-Halbúsi, akit Szádr támogatásával választottak meg a posztjára, lemondott. A lemondás oka, hogy Halbúsi megállapodott a Koordinációs Keretrendszerrel a közös politikai platform kialakításáról, amihez a Kurdisztáni Demokrata Párt is csatlakozott. Az új választási szövetség, az Állami Adminisztrációs Szövetség létrehozását röviddel ezután hivatalosan is bejelentették.¹⁰⁷ Szeptember 28-án az újonnan létrejött politikai koalíció a parlament lemondott elnökét újraválasztotta korábbi pozíciójába az Irán-barát oldal támogatásával. Szádr követői megpróbálták megzavarni az ülést, hogy a kialakuló koalíció ne tudja érvényesíteni a súlyát a törvényhozásban – sikertelenül. A biztonsági erők verték vissza a próbálkozást. Médiabeszámolók szerint ezután rakétatüzérségi lövedékeket lőttek ki

¹⁰² Hashem, Ali: *Analysis: Is Muqtada al-Sadr's Retirement Announcement a Tactic?* [online], 2022. 08. 30. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 25.].

¹⁰³ Robin-D'Cruz, Benedict: *Muqtada al-Sadr and the Struggle for Religious Authority.* [online], 2022. 09. 14. Forrás: Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center [2022. 11. 01.].

¹⁰⁴ *Iraq Chaos as al-Sadr Supporters Storm Green Zone After He Quits.* [online], 2022. 08. 22. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.]; *Iraq's al-Sadr Announces Resignation From Political Life.* [online], 2022. 08. 29. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 24.].

¹⁰⁵ *Implementation of Resolution 2631 (2022)* 2022: 4.

¹⁰⁶ *Iraq's Supreme Court Says It Cannot Dissolve Parliament.* [online], 2022. 09. 07. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.].

¹⁰⁷ *Iraqi Parliament Speaker Resigns* 2022.

a Zöld Zónára, de ez sem zavarta meg az ülést.¹⁰⁸ Ezt követően októberben erőszakos tüntetésekre került sor Bagdadban a 2019-es tüntetési hullám évfordulója alkalmából. A tüntetők egy részre kövekkel és Molotov-koktélokkal a rendfenntartó erőkre támadt, amire azok könnygázzal és gumilövedékekkel válaszoltak. A biztonsági erők és a tüntető tömeg számos tagja megsebesült az összecsapásokban. Irak más nagyvárosaiban is sor került megmozdulásokra, ezek helyenként szintén erőszakos jellegűek voltak.¹⁰⁹

Ezzel együtt sem sikerült megakasztania a beindult politikai folyamatot a szádrista mozgalomnak. Október 13-án megválasztották Abdul Latif Rasidot az Iraki Köztársaság új elnökének. Az új elnök al-Szudánit jelölte miniszterelnöknek, akinek ettől számítva harminc napja volt, hogy kormányt alakítson.¹¹⁰ Szádr október közepén nyilvánosan is elutasította a Szudáni vezetése alatt formálódó kormányban való részvételt.¹¹¹ Ezek után 2022. október 27-én az iraki parlament megszavazta a Szudáni által betervezett miniszterek listáját, formálisan elfogadva ezzel az új kormány létrejöttét.¹¹²

Visszatekintve elmondható, hogy a szádrista mozgalom túlértékelte a szerepét a politikai folyamatban, és túlbecsülte a nyomásgyakorlási képességét az iraki intézményekre. A mozgalom ugyanakkor meglepően fegyelmezetten tudott fellépni, rövid időn belül hatalmas tömegeket tudott mozgósítani, amelyek erőszak alkalmazásától sem riadtak vissza.¹¹³ A válság pozitív tapasztalatának mondható, hogy a nagy síita politikai csoportok a gyaranyú erőszakot nélkülöző politikai megoldás mellett kötelezték el magukat.

Konklúzió

A 2022-es kormányalakítási kísérlet egyedülállóan hosszú volt az elnyúló és nehézkes kormányalakításáról ismert országban. A létrejött kormány és az azon belüli hatalmi viszonyok sok szempontból ellentmondanak a 2019-es tüntetések során megfogalmazott követeléseknek, és a tradicionális politikai elit is a helyén maradt.¹¹⁴ Ez a vélekedés időközben csak erősödött. Egyes nyugati elemzők a 2022-es választások kapcsán még azt a következtetést is megfogalmazták, hogy az állam Irán-barát milíciák által végrehajtott foglyul ejtésének (az angol nyelvű szakirodalomban *state capture*) jelenségéről beszélhetünk.¹¹⁵ Mindenesetre a Szudáni vezette kormány stabil maradt, kisebb botrányoktól (mint egy lehallgatási botrány)¹¹⁶ eltekintve.

¹⁰⁸ *Al-Sadr's Supporters Clash With Iraqi Security Forces in Baghdad*. [online], 2022. 09. 28. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 25.].

¹⁰⁹ *Scores of Iraqis Injured in Anti-government Protests in Baghdad*. [online], 2022. 10. 01. Forrás: The Guardian [2022. 10. 25.].

¹¹⁰ Hamasaheed, Sarhang: *A Year After Elections, Iraq May Finally Be Set to Form a Government*. [online], 2022. 10. 20. Forrás: United States Institute for Peace [2022. 10. 25.].

¹¹¹ *Iraq's Sadrists Camp Refuses to Join New Government*. [online], 2022. 10. 15. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 26.].

¹¹² *Iraq's Parliament Approves New Government 2022*.

¹¹³ Al-Rubaie 2022.

¹¹⁴ Hamasaheed 2022.

¹¹⁵ Lásd például: Knights, Michael – Malik, Hamdi – Smith, Crispin (2023): *Iraq's New Regime Change: How Tehran-Backed Terrorist Organizations and Militias Captured the Iraqi State*. *CTC Sentinel*, 16(11), 1–24.

¹¹⁶ Al-Nashmi, Fadhel: *Wiretapping Scandal Continues to Rock Iraq*. [online], 2024. 08. 30. Forrás: Asharq al-Awsat [2025. 04. 30.].

Szudáni első intézkedései között jelezte, hogy a kormány egy rövid átmenettel új választások megtartását tervezi, ami gesztusként értékelhető a szádrista tábor felé.¹¹⁷ Erre az iraki kormány 2025. áprilisi döntése szerint 2025. november 11-én fog majd sor kerülni.¹¹⁸ Pozitívumként értékelhető, hogy Irak végrehajtott egy népszámlálást,¹¹⁹ ami – amennyiben azt korrekt módon végezték – a politikai rendszerre is hatással lehet a felekezeti és etnikai arányok tisztázásával. Az utóbbi időszakban a Maliki–Szudáni-párharc kiélezett,¹²⁰ Szádr egyelőre visszavonult a közéletől.

További pozitív fejleménynek volt értékelhető, hogy az Iszlám Állam csoport és más nem állami fegyveres szereplők államellenes tevékenysége nagymértékben visszaesett a Szudáni-kormány alatt, és 2024-ben a csoport több jelentős vezetőjét megölték.¹²¹ Ugyanakkor az Aszad-rezsim összeomlása után kialakult ingoványos politikai helyzet Szíriában lehetőséget adhat az Iszlám Állam újbóli megerősödéséhez, így korai lenne a szervezet jelentette fenyegetést alábecsülni.

Az iráni befolyás a Szudáni vezette kormány alatt is komoly probléma volt amerikai szempontból. Irán-barát milíciák nagyszámú támadást hajtottak végre izraeli érdekeltségek és amerikai csapatok ellen.¹²² Irán „ellenállási tengelyének” megroppanása az Aszad-rezsim bukásával az iráni rendszer figyelmét fokozottabban irányíthatja Irakra, ami ezzel minden bizonnyal felértékelődött Teherán számára. Másfelől, a Trump-adminisztráció az iráni rezsimre való nyomásgyakorlás részeként felfüggesztette az Iraknak adott szankciók alóli mentességet az iráni energia vásárlása kapcsán,¹²³ ami az országot nehéz helyzetbe hozta.

Az amerikai csapatok kivonásával kapcsolatban a Biden-adminisztráció kötött egy megállapodást Irakkal, aminek a részleteiről nagyon kevés konkrétumot közöltek,¹²⁴ és az, hogy a Trump-adminisztráció ragaszkodni fog-e ehhez, nyitott kérdés. Emiatt is, az ország újból fontos döntések meghozatala elé kerülhet belátható időn belül, aminek nagyon komoly hatása lesz Irak jövőjére és regionális szerepére.

¹¹⁷ Ayoub, Nour H.: *Iraq's New Government Outlines Priorities*. [online], 2022. 10. 31. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 10.].

¹¹⁸ Rasheed, Ahmed: *Iraq Sets November 11 for Parliamentary Election*. [online], 2025. 04. 09. Forrás: Reuters [2025. 04. 30].

¹¹⁹ *Iraq Conducts First National Census in Nearly 40 Years*. [online], 2024. 11. 20. Forrás: Al Jazeera [2025. 04. 30].

¹²⁰ Saray, Ali: *Al-Sudani and Maliki: More than Just an Iraqi Cold War*. [online], 2024. 09. 03. Forrás: Asharq al-Awsat [2025. 04. 30.].

¹²¹ *Twentieth Report of the Secretary-General on the Threat Posed by ISIL (Da'esh) to International Peace and Security and the Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering the Threat*. [online], 2025. 01. 31. Forrás: UN Security Council [2025. 04. 30], 2.

¹²² Rasheed, Ahmed – Azhari, Timour: *Iraq Tries to Avoid Regional Fight as Militias Fire at Israel*. [online], 2024. 10. 31. Forrás: Reuters [2025. 04. 30].

¹²³ *US Ends Sanctions Waiver for Iraq to Buy Electricity From Iran*. [online], 2025. 03. 09. Forrás: Al Jazeera [2025. 04. 30].

¹²⁴ Abdul-Zahra, Qassim – Copp, Tara: *Wrapping Up Mission, US Troops Will Leave Some Longstanding Bases in Iraq Under New Deal*. [online], 2024. 09. 27. Forrás: AP [2025. 04. 30].

Felhasznált irodalom

- Abdul-Zahra, Qassim – Copp, Tara: *Wrapping Up Mission, US Troops Will Leave Some Longstanding Bases in Iraq Under New Deal*. [online], 2024. 09. 27. Forrás: AP [2025. 04. 30].
- Aides Deny US Claims Sadr Has Fled Iraq*. [online], 2007. 02. 14. Forrás: The Guardian [2022. 11. 10.].
- Al-Kadhimi, Mustafa: *Will Sistani Be Able to Control Popular Mobilization Forces?* [online], 2015. 03. 11. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 08.].
- Alkadiri, Raad: *Can Mustafa Kadhimi, the Latest Compromise Candidate, Repair Iraq's Broken System?* [online], 2020. 04. 21. Forrás: The London School of Economics and Political Science [2022. 10. 29.].
- Alliance Blocks Formation of New Iraqi Government*. [online], 2022. 04. 20. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].
- Al-Nashmi, Fadhel: *Wiretapping Scandal Continues to Rock Iraq*. [online], 2024. 08. 30. Forrás: Asharq al-Awsat [2025. 04. 30.].
- Al-Rubaie, Azhar: *Iraqi Deadlock Continues With Elites Unable to Form Government*. [online], 2022. 05. 30. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 22.].
- Al-Rubaie, Azhar: *What's Next for Iraq After al-Sadr's Withdrawal from the Political Process?* [online], 2022. 09. 12. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 10. 26.].
- Al-Rubaie, Azhar: *Young MPs of the Tishreen Movement Face Off Against Establishment Parties*. [online], 2021. 10. 29. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 08.].
- Al-Sadr Signals End to Shia Uprising*. [online], 2004. 06. 16. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 10.].
- Al-Sadr's Supporters Clash With Iraqi Security Forces in Baghdad*. [online], 2022. 09. 28. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 25.].
- Alshamary, Marsin: *Six Months Into His Premiership, What Has Mustafa al-Kadhimi Done for Iraq?* [online], 2020. 11. 13. Forrás: Brookings Institution [2022. 11. 01.].
- Ayad, Pierre: *Secret Recordings Deepen Political Crisis in Iraq*. [online], 2022. 07. 16. Forrás: France24 [2022. 10. 24.].
- Ayoub, Nour H.: *Iraq's New Government Outlines Priorities*. [online], 2022. 10. 31. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 10.].
- Beaumont, Peter: *Abu Mahdi al-Muhandis: Iraqi Killed in US Strike Was Key Militia Figure*. [online], 2020. 01. 03. Forrás: The Guardian [2022. 11. 06.].
- Bourhous, Amal et al. (2021): *Reform Within the System: Governance in Iraq and Lebanon*. SIPRI Policy Paper, (61). Online: <https://www.sipri.org/sites/default/files/2021-12/sipripp61.pdf>
- Chaotic Scenes as Iraq's New Parliament Holds First Session*. [online], 2022. 01. 09. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 24.].
- Climate, Peace and Security Fact Sheet Iraq (April 2022)*. [online], 2022. 04. 05. Forrás: Reliefweb [2022. 10. 29.].
- Cohen, Zachary et al.: *US Drone Strike Ordered by Trump Kills Top Iranian Commander in Baghdad*. [online], 2020. 01. 04. Forrás: CNN [2022. 11. 08.].
- Cross-Sectarian Bloc Emerges in Iraq*. [online], 2022. 03. 28. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 25.].
- Eisenstadt, Michael – Knights, Michael – Ali, Ahmed: *Iran's Influence in Iraq Countering Tehran's Whole-of-Government Approach*. [online], 2011. 04. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 10. 26.].
- Following Tape Leak, Sadr Demands Maliki Quit Iraqi Politics*. [online], 2022. 07. 19. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].
- Foster, Anna: *At Iraq's Election Protest Camp, Militia Supporters Dig In*. [online], 2021. 11. 12. Forrás: BBC [2022. 10. 20.].
- Haboush, Joseph: *US Grants Iraq Another Sanctions Waiver to Import Electricity From Iran*. [online], 2022. 03. 28. Forrás: Al Arabiya English [2022. 11. 06.].
- Hamasaheed, Sarhang: *A Year After Elections, Iraq May Finally Be Set to Form a Government*. [online], 2022. 10. 20. Forrás: United States Institute for Peace [2022. 10. 25.].
- Hanna, Andrew – Nada, Garrett: *Iran's Roster of Influence Abroad*. [online], 2020. 03. 24. Forrás: Wilson Center [2022. 10. 20.].
- Hashem, Ali: *Analysis: Is Muqtada al-Sadr's Retirement Announcement a Tactic?* [online], 2022. 08. 30. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 25.].

- Ibrahim, Arwa: *Muhasasa, the Political System Reviled by Iraqi Protesters*. [online], 2019. 12. 04. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 08.].
- Implementation of Resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General*. [online], 2021. 08. 03. Forrás: United Nations Security Council [2022. 10. 08.].
- Implementation of Resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General*. [online], 2022. 02. 10. Forrás: United Nations Security Council [2022. 10. 08.].
- Implementation of Resolution 2631 (2022). Report of the Secretary-General*. [online], 2022. 09. 26. Forrás: United Nations Security Council [2022. 11. 07.].
- International Labour Organization (2022): *Iraq Labour Force Survey 2021*. Online: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@arabstates/@ro-beirut/documents/publication/wcms_850359.pdf
- Iraq Chaos as al-Sadr Supporters Storm Green Zone After He Quits*. [online], 2022. 08. 22. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.].
- Iraq Conducts First National Census in Nearly 40 Years*. [online], 2024. 11. 20. Forrás: Al Jazeera [2025. 04. 30].
- Iraq: Common Country Analysis 2022. Condensed Version*. [online], 2022. 07. Forrás: United Nations in Iraq [2022. 10. 31.].
- Iraq Crisis: Maliki Quits as PM to End Deadlock*. [online], 2014. 08. 15. Forrás: BBC [2022. 11. 12.].
- Iraq Prime Minister Calls Early Elections for June 2021*. [online], 2020. 07. 31. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 12.].
- Iraqi Cabinet Votes to Delay General Election Until October 10*. [online], 2021. 01. 19. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 12.].
- Iraqi Court Bars Veteran Zebari From Running for Presidency*. [online], 2022. 02. 13. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.].
- Iraqi Crisis Talks Go Ahead Without Muqtada al-Sadr*. [online], 2022. 08. 17. Forrás: Al Arabiya English [2022. 11. 01.].
- Iraqi Government Initiates Dialogue to End National Crisis*. [online], 2022. 08. 03. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].
- Iraqi Parliament Elects Abdul Latif Rashid as New President*. [online], 2022. 10. 13. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 14.].
- Iraqi Parliament Speaker Resigns*. [online], 2022. 09. 26. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].
- Iraqi PM Abdul Mahdi Submits Resignation to Parliament*. [online], 2019. 12. 01. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 12.].
- Iraqi PM al-Kadhimi Survives Drone Attack on His Home*. [online], 2021. 11. 07. Forrás: BBC [2022. 10. 15.].
- Iraqi PM Says Won't Run in Upcoming Elections* [online], 2021. 05. 15. Forrás: Asharq Al Awsat [2025. 07. 08.].
- Iraq's al-Sadr Announces Resignation From Political Life*. [online], 2022. 08. 29. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 24.].
- Iraq's New President Latif Rashid, Veteran Kurdish Politician*. [online], 2022. 10. 13. Forrás: France24 [2022. 10. 25.].
- Iraq's Parliament Approves New Government*. [online], 2022. 10. 27. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 29.].
- Iraq's Sadrists Camp Refuses to Join New Government*. [online], 2022. 10. 15. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 26.].
- Iraq's Sadrists Launch Sit-in Outside Judiciary*. [online], 2022. 08. 23. Forrás: Deutsche Welle [2022. 10. 31.].
- Iraq's Sadrists Told to Quit Parliament but Keep Protesting*. [online], 2022. 08. 02. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].
- Iraq's Supreme Court Says It Cannot Dissolve Parliament*. [online], 2022. 09. 07. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.].
- Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box*. [online], 2021. 07. 26. Forrás: International Crisis Group, Middle East Report N°223 [2022. 10. 29.].
- Kadhimi Hosts National Dialogue of Iraqi Leaders to End Political Deadlock*. [online], 2022. 08. 17. Forrás: al-Monitor [2022. 10. 31.].
- Kittleston, Shelly: *Amid Increasing Tensions Between Militias, Muqtada al-Sadr Calls for Reforming the PMU*. [online], 2022. 09. 01. Forrás: al-Monitor [2022. 11. 10.].
- Knights, Michael: *Profile: Asaib Ahl al-Haq*. [online], 2021. 04. 27. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 08.].
- Knights, Michael – Malik, Hamdi – Smith, Crispin (2023): Iraq's New Regime Change: How Tehran-Backed Terrorist Organizations and Militias Captured the Iraqi State. *CTC Sentinel*, 16(11), 1–24. Online: <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2023/12/CTC-SENTINEL-112023.pdf>
- Knights, Michael – Smith, Crispin – Malik, Hamdi: *Profile: Kataib Hezbollah*. [online], 2021. 04. 01. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 08.].

- Latif, Ali: *The Da'wa Party's Eventful Past and Tentative Future in Iraq*. [online], 2008. 08. 19. Forrás: Carnegie Endowment for International Peace [2022. 11. 12.].
- Levitt, Matthew: *29 Years Later, Echoes of „Kuwait 17”*. [online], 2012. 12. 13. Forrás: Washington Institute for Near East Policy [2022. 11. 12.].
- Liptak, Kevin – Vazquez, Maegan: *Biden Announces End of Combat Mission in Iraq as He Shifts US Foreign Policy Focus*. [online], 2021. 07. 26. Forrás: CNN [2022. 11. 06.].
- Loft, Philip: *Iraq in 2022: Forming a Government*. [online], 2022. 10. 18. Forrás: House of Commons Library [2022. 10. 31.].
- Mamouri, Ali: *Iraq Helps Broker Iran-Saudi Negotiations*. [online], 2022. 04. 28. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 07.].
- Mansour, Renad: *Iraq Is Trying Yet Again to Form a Government. Why Is It So Hard?* [online], 2020. 04. 15. Forrás: The Washington Post [2022. 11. 07.].
- Mansour, Renad – Stewart-Jolley, Victoria: *Explaining Iraq's Election Results*. [online], 2021. 10. 22. Forrás: Chatham House [2022. 11. 08.].
- Martin, David – Walsh, Mary: *Who Would Live and Who Would Die: The Inside Story of the Iranian Attack on Al Asad Airbase*. [online], 2021. 08. 08. Forrás: CBS News [2022. 11. 06.].
- Mohammed Shia al-Sudani Nominated for Iraqi Premiership*. [online], 2022. 07. 25. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 25.].
- Nada, Garrett – Rowan, Mattisan: *Profiles: Pro-Iran Militias in Iraq*. [online], 2021. 11. 10. Forrás: United States Institute of Peace [2022. 11. 10.].
- National Elections Mark Hard-Won Victory for Iraq, Women Candidates, Despite Recount Call, Ongoing Strife, Senior Official Tells Security Council*. [online], 2021. 11. 23. Forrás: United Nations [2022. 10. 31.].
- New Iraq Prime Minister After Five Months of Deadlock*. [online], 2020. 05. 07. Forrás: BBC [2022. 10. 12.].
- 'No Authority': Iraq Judiciary Says It Cannot Dissolve Parliament*. [online], 2022. 08. 14. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 25.].
- Operation Knight's Charge (Saulat Al-Fursan)*. [online]. Forrás: Institute for the Study of War [2022. 11. 12.].
- Profile: Nouri Maliki*. [online], 2014. 08. 12. Forrás: BBC [2022. 11. 01.].
- Pro-Iran Hashed Punished in Iraq Vote*. [online], 2021. 10. 18. Forrás: France24 [2022. 11. 08.].
- Protests Against Iraq Election Results Turn Violent*. [online], 2021. 11. 05. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 31.].
- Rasheed, Ahmed: *Iraq Sets November 11 for Parliamentary Election*. [online], 2025. 04. 09. Forrás: Reuters [2025. 04. 30.].
- Rasheed, Ahmed: *Iraqi Court Ratifies Election Result, Rejects Appeal*. [online], 2021. 12. 27. Forrás: Reuters [2022. 10. 15.].
- Rasheed, Ahmed – Azhari, Timour: *Iraq Tries to Avoid Regional Fight as Militias Fire at Israel*. [online], 2024. 10. 31. Forrás: Reuters [2025. 04. 30.].
- Rasheed, Ahmed – Ismail, Amina: *Iraq Parliament Fails to Elect New State President Over Lack of Quorum*. [online], 2022. 03. 26. Forrás: Reuters [2022. 10. 15.].
- Raz, Guy: *Nouri Al-Maliki's Rise to Leadership*. [online], 2006. 07. 27. Forrás: National Public Radio [2022. 11. 01.].
- Robin-D'Cruz, Benedict: *Muqtada al-Sadr and the Struggle for Religious Authority*. [online], 2022. 09. 14. Forrás: Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center [2022. 11. 01.].
- Sadr So Far Cool to UN Mediation to Break Iraqi Political Deadlock*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: Al-Monitor [2022. 10. 31.].
- Saray, Ali: *Al-Sudani and Maliki: More than Just an Iraqi Cold War*. [online], 2024. 09. 03. Forrás: Asharq al-Awsat [2025. 04. 30.].
- Saudi Arabia Oil Attacks: UN 'Unable to Confirm Iranian Involvement'*. [online], 2019. 12. 11. Forrás: BBC [2022. 11. 07.].
- Scores of Iraqis Injured in Anti-government Protests in Baghdad*. [online], 2022. 10. 01. Forrás: The Guardian [2022. 10. 25.].
- Starr, Barbara – Kaufman, Ellie: *US Scrambles F-15 Jet to Shoot Down Iranian Drone That Appeared to Threaten US Forces in Iraq*. [online], 2022. 09. 28. Forrás: CNN [2022. 11. 06.].
- The White Paper for Economic Reforms: Vision and Key Objectives*. [online], 2020. 10. 22. Forrás: Government of Iraq [2022. 11. 07.].

- Tripp, Charles (2007): *A History of Iraq*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Twentieth Report of the Secretary-General on the Threat Posed by ISIL (Daesh) to International Peace and Security and the Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering the Threat*. [online], 2025. 01. 31. Forrás: UN Security Council [2025. 04. 30].
- U.S. Air Defenses Down Attack Drone at AAAB*. [online], 2021. 04. 08. Forrás: Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve Public Affairs [2022. 11. 06.].
- US Charge List Against al-Sadr Grows*. [online], 2004. 04. 07. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 10.].
- US Ends Sanctions Waiver for Iraq to Buy Electricity From Iran*. [online], 2025. 03. 09. Forrás: Al Jazeera [2025. 04. 30].
- Usher, Sebastian: *Iran's Leaders Harness Media Power*. [online], 2006. 03. 14. Forrás: BBC [2022. 11. 01.].
- Who is Mustafa al-Kadhimi, Iraq's New Prime Minister?* [online], 2020. 05. 07. Forrás: Al Jazeera [2022. 11. 12.].
- Why Iraqi Lawmakers Failed to Elect a New President*. [online], 2022. 02. 08. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 15.].
- Yeranian, Edward: *Drone Attack Damages Hangar at US-Coalition Air Base in Iraq*. [online], 2021. 05. 08. Forrás: Voice of America [2022. 11. 06.].
- Younes, Ali: *Adel Abdul Mahdi, an Iraqi Prime Minister 'Doomed to Fail'*. [online], 2019. 12. 01. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 20.].
- Yuan, Shawn: *Iraq Announces Final Results of October Parliament Election*. [online], 2021. 11. 30. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 20.].
- Yuan, Shawn: *Iraq's New Prime Minister-Designate: Who Is Mohammed al-Sudani?* [online], 2022. 10. 13. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 26.].
- Yuan, Shawn: *Is Iran Losing Some of Its Grip on Shia Militias in Iraq?* [online], 2021. 11. 12. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 31.].
- Yuan, Shawn: *Sadrists Quit Iraq's Parliament, but al-Sadr Isn't Going Away*. [online], 2022. 06. 15. Forrás: Al Jazeera [2022. 10. 24.].
- Zeed, Adnan Abu: *Division Threatens Islamic Dawa After Maliki's Reelection*. [online], 2019. 08. 03. Forrás: Al-Monitor [2022. 11. 12.].

Melek Adsiz¹

Törökország a NATO-ban, különös tekintettel a hírszerzési együttműködésre

A biztonság mindig is központi kérdés volt a társadalmak számára, és a hidegháború utáni időszakban a nemzetközi biztonsági környezet drámaian megváltozott. A NATO, mint fő védelmi szervezet, e változásokkal együtt fejlődött, miközben biztonságot nyújtott tagállamainak. Ez a tanulmány Törökország NATO-n belüli helyzetét tárgyalja, kiemelve geostratégiai jelentőségét, valamint hozzájárulását a NATO biztonsági és hírszerzési rendszeréhez. Törökország geostratégiai elhelyezkedése Európa, Ázsia és a Közel-Kelet kereszteződésében egyedülálló lehetőséget kínál a NATO számára. A szövetség déli szárnyaként Törökország stratégiai elhelyezkedése lehetővé teszi a Közel-Keletről érkező fenyegetések elhárítását. A jelen kutatás azzal foglalkozik, hogy Törökország geostratégiai helyzete hogyan alakította védelmi politikáját és a NATO kollektív védelméhez való hozzájárulását. Emellett megvizsgálja a Törökország és a NATO közötti hírszerzési megosztási mechanizmusokat, különös hangsúlyt fektetve azok szerepére a kortárs biztonsági fenyegetések, például a terrorizmus és a regionális konfliktusok elleni küzdelemben. A tanulmány kvalitatív módszertant alkalmazva történelmi dokumentumokat, másodlagos forrásokat és NATO-kiadványokat elemez, hogy értékelje Törökország változó hozzájárulásait. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy Törökország továbbra is fontos szerepet játszik a NATO-ban.

Kulcsszavak: NATO, Törökország, geostratégiai, hírszerzés és kollektív biztonság

Türkiye's NATO Membership: Geostrategic and Intelligence Dynamics

Security has always been a central issue for societies, and in the post-Cold War period the international security environment has changed dramatically. NATO, as the main defence organisation, has evolved with these changes while providing security to its member states. This paper discusses Türkiye's position within NATO, highlighting its geostrategic importance and its contribution to NATO's security and intelligence system. Türkiye's geostrategic location at the crossroads of Europe, Asia and the Middle East offers a unique opportunity as a vital NATO asset. As the southern flank of the Alliance, Türkiye's strategic location enables it to counter threats from the Middle East. The present research addresses how Türkiye's geostrategic position has shaped its defence policy and its contribution to NATO's collective defence. It also examines the intelligence sharing mechanisms between Türkiye and NATO, with a particular focus on their role in countering contemporary security threats such as terrorism and regional instability. In this study a qualitative data analysis methodology was used. Also, the study analyses historical documents, secondary sources and NATO publications to assess Türkiye's changing contributions. The findings highlight Türkiye's continued importance in NATO.

Keywords: NATO, Türkiye, geostrategic, intelligence and collective security

¹ Melek Adsiz az NKE Hadtudományi Doktori Iskolájának hallgatója.

Bevezetés

A NATO Törökország 1952-es csatlakozása óta az ország kül- és biztonságpolitikájának sarokkövévé vált. Az ország földrajzi elhelyezkedése – Európa, a Kaukázus és a Közel-Kelet metszéspontjában – kulcsfontosságúvá teszi Törökországot az Észak-atlanti Szövetség számára is, különösen a regionális stabilitás, valamint a globális geopolitikai dinamikák alakulása terén. A Törökország és a NATO közötti partnerséget több tényező alakítja, köztük a kollektív védelemhez való hozzájárulás, a hírszerzési információk megosztása, valamint a közös stratégiai érdekek érvényesítése.

Az évtizedek során Törökország kulcsfontosságú szerepet játszott a NATO stratégiai céljainak elérésében, mivel katonai és hírszerzési eszközöket biztosított számára. Kelet és Nyugat közötti hídként betöltött geopolitikai pozíciója lehetővé tette, hogy hozzájáruljon a NATO európai és tágabb értelemben közel-keleti és közép-ázsiai tevékenységeihez.

Ez a tanulmány Törökország NATO-tagságát vizsgálja a geostratégiai és hírszerzési együttműködés szempontjából. A kapcsolat történelmi, politikai és stratégiai jellegének elemzésével betekintést nyújt Törökország NATO-ra gyakorolt és onnan származó befolyására. Megvizsgálja továbbá a hírszerzési információmegosztás jelentőségét Törökország nemzetbiztonsága és az általános regionális stabilitás szempontjából.

A következő fejezetekben a NATO stratégiai hírszerzési struktúráját, Törökország geostratégiai helyzetét és a NATO hírszerzési rendszerének működését elemezzük részletesen. Végezetül a tanulmány arra törekszik, hogy meghatározza Törökország további NATO-tagságának legjelentősebb következményeit a szövetségre és Ankara tágabb értelemben vett geopolitikai érdekeire nézve.

Törökország és a NATO: stratégiai áttekintés

Törökország 1952-es csatlakozása az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez (NATO) kulcsfontosságú pillanat volt a szövetség stratégiai pozíciójában.² A NATO első muszlim országaként Törökország nemcsak jelentős katonai képességeket, hanem egy plusz geostratégiai értéket is hozott magával. Az Európa, Ázsia és a Közel-Kelet kereszteződésében elhelyezkedő Törökország régóta a NATO délkeleti határa, amely egyszerre stabilizáló pufferzóna és stratégiai előretolt bázis a nyugtalan régiókba való erőketvitéshez.

A hidegháború idején Törökország elsősorban a szomszédos területeken, pontosabban a tengerszorosokat (Bosporusz és Dardanellák) és a keleti tartományait érintő szovjet terjeszkedési tervekől fakadó biztonsági fenyegetésekre válaszul csatlakozott a NATO-hoz. A szövetség maga is úgy tekintett Törökországra, mint amely létfontosságú a szovjet expanziós törekvések megfékezéséhez a Földközi-tenger keleti részén és a Közel-Keleten. A csatlakozás megerősítette a NATO déli védelmi pozícióit, és növelte a szövetség stratégiai mélységét a Kaukázus és Közép-Ázsia felé.

² Armaoğlu, Fahir (1997): 20. *Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914–1995)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 503–506.

Ebben az időszakban Törökország rendelkezett az Egyesült Államok után az egyik legnagyobb állandó haderővel. Katonai infrastruktúrája, különösen az Incirlik légi bázis, a NATO és az USA tágabb térségbeli tevékenységének középpontjává vált, például az öbölháború és az azt követő szíriai és afganisztáni beavatkozások során.³

A hidegháború után a NATO válságkezelő és expedíciós szövetséggé való átalakulása szükségessé tette, hogy Törökország újrafogalmazza a szövetségben betöltött szerepét. Az olyan új regionális fenyegetések, mint az etnikai háborúk, a terrorizmus és az ellenőrizetlen migráció, megnövelték Törökország stratégiai jelentőségét. A NATO által vezetett koszovói, afganisztáni és líbiai missziókban való részvétele bizonyította a kollektív védelemhez való ragaszkodását, és megerősítette a regionális és globális biztonságban betöltött elsődleges szerepét.

E történelmi partnerség ellenére Törökország és a NATO-tagországok között voltak feszültséggel teli pillanatok. A regionális politikával, a demokratikus normákkal és a védelmi beszerzésekkel kapcsolatban akadtak nézeteltérések, különösen az orosz Sz-400-as rakétavédelmi rendszer Törökország általi beszerzése vetett fel kérdéseket a szövetségi kohézió és az interoperabilitás tekintetében.⁴ Szintén feszültséget okozott, amikor bilaterális problémák miatt akadályozta az Ausztria és a NATO közötti együttműködést a 2010-es évek második felében. Svédország és Finnország csatlakozásának feltételekhez kötése is vitákat generált, de miután Ankarának sikerült céljait elérnie a két ország kapcsán, nem akadályozta tovább tagságukat, s így Finnország 2023-ban, Svédország pedig 2024-ben csatlakozhatott a védelmi szövetséghez. A viták és problémák ellenére Törökország alapvetően kiáll a NATO mellett, és regionális hatalomként, valamint Kelet és Nyugat közötti regionális hídként erősíti meg szerepét.

Az elmúlt évtizedben Törökország egyre inkább törekedett függetlenebb kül- és védelempolitika megvalósítására, ami tükrözi növekvő regionális erőfeszítéseit és a szövetségekben tapasztalható egyensúlytalanságok miatti elégedetlenségét. Miközben ez a magabiztosság néha megkérdőjelezte a NATO egyhangúságát, azt is segít demonstrálni, hogy Törökország a szövetségi napirendeket a saját nemzeti napirendjével összhangban kívánja meghatározni.

Összességében Törökország eddigi NATO-tagságát stratégiai folytonosság és változó dinamika egyaránt jellemezte. Földrajzi helyzete, katonai ereje és hírszerzési hozzájárulása továbbra is központi szerepet játszik a szövetség céljaiban. A jövőben a NATO-nak egyensúlyt kell teremtenie Törökország önálló stratégiai magatartása és kollektív védelmi kötelezettsége között, a szövetséget a nemzeti különbözőségek ellenére is összetartva.⁵

³ Hale, William (2012): *Turkish Foreign Policy Since 1774*. London: Routledge, 165–170.

⁴ Metin, Gökham (2019): Turkey's NATO Role Revisited. *Turkish Policy Quarterly*, 18(3), 45–57.

⁵ İşeri, Emre – Bartan, Ahmet Çağrı (2019): Turkey's Geostrategic Vision and Energy Concerns in the Eastern Mediterranean Security Architecture: A View from Ankara. In Tziarras, Zenonas (szerk.): *The New Geopolitics of The Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security*. Nicosia: PRIO Cyprus Centre, 114.

Törökország geostratégiai szerepe a NATO-n belül

Törökország geopolitikai elhelyezkedése évtizedek óta a NATO egyik fontos stratégiai előnye. Európa, Ázsia és a Közel-Kelet metszéspontjában fekvő Törökország páratlanul hasznos geostratégiai pozíciót foglal el. Földrajzi közelsége a krónikus instabilitás által sújtott kaukázusi és kelet-mediterrán térségekkel szemben a szövetség regionális biztonsági struktúrájának kritikus pontjává teszi. A hidegháborús elrettentéstől kezdve a 9/11 utáni válságkezelésig Törökország következetesen a NATO stratégiai mélységének egyik alappillére volt.⁶

A hidegháború idején Törökországnak a NATO délkeleti szárnyán való elhelyezkedése lehetővé tette, hogy a Szovjetunióval szemben frontállamként működjön. A Varsói Szerződés kulcsfontosságú országaihoz való földrajzi közelsége alapvető fontosságú korai előrejelző képességet biztosított a NATO számára, valamint platformot az előretolt védelemhez. Az amerikai Jupiter-rakéták Törökországba telepítése az 1960-as évek elején, ami a kubai rakétaválság idején került reflektorfénybe, kiemeli, hogy Törökország földrajzi elhelyezkedése milyen mértékben befolyásolhatta a globális stratégiai számításokat.⁷

A hidegháború utáni időszakban Törökország geostratégiai jelentősége nem csökkent, hanem megváltozott. A közel-keleti és a fekete-tengeri konfliktusok, egyes államok, így a Szovjetunió felbomlása, később pedig az orosz katonai aktivitás újbóli felerősödése a Fekete-tengeren, valamint az aszimmetrikus fenyegetések, például a terrorizmus és a kiberhadviselés kialakulása, mind-mind újraértelmezték Törökország jelentőségét a NATO számára az utóbbi több mint harminc évben. Törökország az Iránnal, Irakkal és Szíriával közös határai miatt számos kortárs biztonsági probléma előterébe került. Ezáltal a hírszerzés, a katonai állomásoztatás és a humanitárius koordináció szempontjából a tágabb térségben alapvető fontosságú átjáróvá válik.⁸

Az 1. táblázat a Törökországban lévő NATO-bázisokat tartalmazza. Ezek közül a legfontosabb az Incirlik légi bázis, amely számos misszióban töltött be fontos szerepet.

Törökország a NATO energiabiztonsági számításaiban is kulcsszerepet játszik. Az ország tranzitfolyosó a kaszpi-tengeri és közel-keleti tartalékokat az európai piacokkal összekötő néhány kulcsfontosságú olaj- és gázvezeték számára. A Baku–Tbiliszi–Ceyhan-(BTC) vezeték például nemcsak csökkenti Európa orosz energiától való függőségét, hanem hozzájárul ahhoz is, hogy a NATO biztosítani tudja az ingatag régiókban a fő infrastruktúrát. Ebben az összefüggésben Törökország energiaföldrajza közvetlenül átfedésben van a szövetség stratégiai érdekeivel.⁹

⁶ Gaddis, John Lewis (2005): *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of American National Security Policy during the Cold War*. Oxford: Oxford University Press.

⁷ Tanrikulu, Faik (2018): *Energy Security and Turkey's Role in the EU's Southern Gas Corridor*. New York: Peter Lang.

⁸ Lesser, Ian O. (2019): *Turkey and the Future of NATO. German Marshall Fund Policy Brief*.

⁹ Tanrikulu 2018.

1. táblázat: NATO-bázisok és -eszközök Törökországban

Év/időszak	A létesítmény neve	Megjegyzés
1952	İzmir bázis	Délkelet-európai Szövetséges Szárazföldi Parancsnokság, majd 2012-től NATO Szövetséges Szárazföldi Parancsnokság
1955	İncirlik légi bázis	NATO- és amerikai használat, a hidegháború óta aktív
1960-as évek	Malatya (Erhaç) légi bázis	Időszakosan amerikai használatban
1980-as évek vége	Diyarbakır légi bázis	Modernizálva NATO-/amerikai célokra, ISIL elleni bevetés
1990-es évek	Partnerség a Békéért Kiképzési Központ	NATO-együttműködéssel alapítva
2002	Kiválósági Központ – Terrorizmus Elleni Védekezés (Ankara)	NATO kiválósági központ, 2002-ben alapítva
2012	Kürecik bázis (Malatya)	NATO rakétavédelmi radar
2013	NATO Patriot rakétaütege (Spanyolország, Gaziantep)	Szíriai fenyegetés elleni védelmi célú telepítés
2013	NATO Aster 30 föld-levegő rakétarendszer/Terrain üteg (Olaszország)	NATO légvédelmi támogatás
2013–2015	Konya légi bázis – NATO AWACS repülőgépek használata	Légtérellenőrzési műveletek

Forrás: a szerző szerkesztése

A klasszikus katonai érték mellett Törökország geostratégiai helyzete is növeli a NATO gyors bevetésének lehetőségét. Az olyan előretolt légi bázisok stratégiai elhelyezése, mint İncirlik és Konya, megkönnyíti a logisztikai mobilitást és a haderő kiterjesztését olyan területekre, mint a Száhel-övezet, Észak-Afrika és a Perzsa-öböl. Ezeket a bázisokat már többször használták NATO-missziókban, a repüléstilalmi zónák érvényesítésétől kezdve a terrorizmus elleni kiképzési gyakorlatokig. Továbbá Törökország bevonása a NATO ballisztikusrakéta-védelmi rendszerébe az olyan radarbázisokon keresztül, mint a Kürecik radarállomás, szintén növeli a szövetség kapacitását a regionális rakétafenyegetések elrettentésére.¹⁰

A földrajz a Törökország és a NATO más tagjai közötti politikai feszültségek ellenére is változatlanul állandó tényező marad mind a törökországi kötelezettségek, mind az alku-pozíció tekintetében. Kiváltságos helyzetben egyszerre működhet kapuként és kapuórként is, hogy saját nemzeti érdekeinek megfelelően lehetővé tegye vagy korlátozza a szövetség fellépését. Ez a kettősség időnként feszültséget okozott, különösen akkor, amikor a török regionális prioritások eltértek a többi szövetségesétől. Mindemellett azonban Ankarának stratégiai tárgyalási alapot is biztosít, amelyre támaszkodva alakíthatja a NATO regionális műveleteit és diplomáciai álláspontját.

Röviden, Törökország NATO-n belüli geostratégiai szerepe nem statikus, hanem a globális és regionális biztonság változó mintáinak megfelelően alakult. A szovjet terjeszkedés megfékezésétől a modern hibrid fenyegetések kezeléséig Törökország továbbra is alapvető fontosságú a szövetség műveleti horizontja és stratégiai rugalmassága

¹⁰ Lesser 2019.

szempontjából. Ahogy a NATO a gyorsan változó biztonsági helyzetnek megfelelően változtatja álláspontját, Törökország szerepe továbbra is lehetőség és tárgyalási pont lesz a szövetségen belül.

A NATO hírszerzési architektúrája: együttműködés és kihívások

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete az 1949-ben a washingtoni szerződéssel történt megalakulása óta továbbra is szilárdan elkötelezett szervezeti és működési kereteinek felülvizsgálata mellett, hogy reagáljon a világ biztonsági helyzetének változásaira.¹¹ E változások közül kiemelkedik a hírszerzés és elemzés integrált keretének kiépítése, amely lehetővé teszi a hatékony működést egy diverzifikált, többpólusú nemzetközi rendszerben. A hírszerzés a NATO-ban nem egyszerűen információgyűjtés; adatgyűjtés, feldolgozás, elemzés, terjesztés és stratégiai döntések támogatásának összetett funkciója.

Törökország 1952. február 18-án csatlakozott hivatalosan a NATO-hoz, miután 1951 októberében aláírta a csatlakozási jegyzőkönyvet. Azóta is aktív tagja a NATO katonai és hírszerzési együttműködési struktúráinak. A partnerség értelmében a hírszerzés nem pusztán a minősített információk birtoklását jelenti, hanem a kollektív biztonsági döntéshozatal céljából felhasználható tudás fejlesztését és cseréjét is.¹²

Hatalmas hírszerzési infrastruktúrával rendelkezik, amely nemcsak a hagyományos katonai hírszerzést, hanem a kibernetikai hírszerzést, a nyílt forrású elemzést és a stratégiai előrejelzést is magában foglalja. Az ezekért a tevékenységekért felelős számos jelentős intézmény között van a Szövetséges Parancsnoki Műveletek (ACO) alá tartozó Szövetséges Parancsnoki Hírszerzés (ACI).¹³ Az ACI felelős a bejövő és kimenő hírszerzési információk koordinálásáért, operatív értékelések készítéséért, valamint a stratégiai és taktikai szintű döntéshozatal támogatásáért. Ez az egység felügyeli a hírszerzési értékelési folyamatot is, amelyen keresztül az információkat értékeli és cselekvési tudássá alakítják. Ez a folyamat döntő szerepet játszik a hírszerzési ciklusok közötti folyamatosság fenntartásában és az események időbeni keretbe foglalásában.¹⁴

A NATO a hírszerzést is egy olyan kombinált intelligens irányítási rendszeren keresztül szabályozza, amely figyelemmel kíséri az elektronikus információs bázisokat, szövetségi szintű hírszerzési politikákat dolgoz ki, és biztonságos elektronikus munkafolyamatokat tesz lehetővé. Ezek a folyamatok nemcsak a hírszerzési eszközök titkosságának védelmét szolgálják, hanem a tagállamok közötti interoperabilitás kiépítését is. A kihívás az eltérő nemzeti hírszerzési kultúrák, jogrendszerek és technológiai fejlettségi szintek összeegyeztetése. A hírszerzési információk megosztását a szövetségesek közötti eltérő fenyegetésfelfogás, a minősítési rendszerek és a bizalom hiánya is korlátozza.¹⁵

¹¹ NATO (2020): *NATO's Role in Collective Defence and Intelligence Cooperation*. Brussels: NATO Publications.

¹² Gaddis 2005.

¹³ Medar, Sergui (2011): *Military Intelligence Transformation: Accomplishing New Missions in Response to the Recent NATO Strategic Concept*. *American Intelligence Journal*, 29(1), 12–16.

¹⁴ Tocci, Nathalie (2016): *Turkey and the European Union: Scenarios for 2023*. FEUTURE Background Paper.

¹⁵ Hanna, Michael – Granzow, David – Bolte, Bjorn – Alvarado, Andrew (2017): *NATO Intelligence and Information Sharing: Improving NATO Strategy for Stabilization and Reconstruction Operations*. *Connections*, 16(4), 5–33.

A NATO hírszerzési gépezetének egy másik aspektusa az oktatási és képzési komponens. Az 1975-ben hivatalosan amerikai–nyugatnémet kétoldalú intézményként indított oberammergaui NATO Iskola (NSO) a szövetség fő oktatási központja a hírszerzés és a stratégiai kérdések terén. Feladata nemcsak a NATO személyi állományának képzése; a NATO stratégiai kultúrájának fejlesztését célzó projektek révén a nem tag partnerországokkal és a tudományos közösségekkel való kapcsolatok erősítését is szolgálja.¹⁶ Ezek a gyakorlatok elengedhetetlenek a fenyegetéselemzési módszerek következetességének garantálásához, valamint a globális biztonsági trendek közös tudatosításához a szövetséges és partnerországok között.

E strukturális fejlesztések ellenére a NATO hírszerzési tevékenységében továbbra is vannak problémák. Az egyik tartós kihívás a tagállamok hírszerzési hozzájárulásai és képességei közötti aszimmetria. Míg az olyan országoknak, mint az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Törökország, fejlett hírszerző szolgálataik vannak, a kisebb tagok esetleg nem rendelkeznek a megfelelő erőforrásokkal vagy politikai akarattal ahhoz, hogy érdemben hozzájáruljanak. Ez az aszimmetria az információáramlás kiegyensúlyozatlanságához és néhány nagy hozzájárulóra való túlzott támaszkodáshoz vezethet.

Továbbá a hibrid fenyegetések növekvő összetettsége – a dezinformációs kampányoktól a kibertámadásokig – olyan hírszerzési rendszert tesz szükségessé, amely rugalmasabb és gyorsabban reagál. A NATO válaszlépéseinek hatékonysága attól függ, hogy képes-e a hagyományos katonai hírszerzést a nem hagyományos területekkel, például a kibert biztonsággal kombinálni. Ennek érdekében a tagállamoknak továbbra is be kell fektetniük a modernizációs erőfeszítésekbe, és növelniük kell az adatmegosztás átláthatóságát, miközben szem előtt kell tartaniuk a nemzeti szuverenitást és a biztonsági protokollokat.

Új fenyegetések és Törökország adaptív hírszerzési képességei a NATO-ban

A nem hagyományos és hibrid fenyegetések révén drámaian megváltozott az a biztonsági környezet, amelyben a NATO tevékenykedik az 1950-es évekhez képest. Ezek a fenyegetések a kibertámadásoktól és a dezinformációs kampányoktól kezdve a proxyháborúig és a transznacionális terrortámadásokig olyan szintű mozgékonyt és hírszerzési koordinációt igényelnek, amely a hidegháború korabeli struktúrákat meghaladja. A NATO alkalmazkodóképessége egyre inkább azon múlik, hogy a tagállamok képesek-e kezelni a helyi fenyegetéseket és hatékonyan hozzájárulni a kollektív biztonsági megállapodáshoz. Amint azt a NATO az új stratégiai koncepciójában elismerte, a hírszerzés megosztása és a rugalmasság a szövetség védelmi politikájának középpontjában áll a növekvő fenyegetésekkel szemben.¹⁷

Törökország geostratégiai helyzete egyszerre jelent egyedülálló biztonsági kihívást és lehetőséget. Törökországot potenciálisan instabil régiók veszik körül, és aszimmetrikus

¹⁶ *Academic Course Guide 2024*. [online], 2024. Forrás: NATO [2025. 05. 22.].

¹⁷ *Strategic Concept 2022*. [online], 2022. Forrás: NATO [2025. 04. 12.].

fenyegetések sokféleségével néz szembe, amelyek valós idejű, többszintű hírszerzési megoldásokat igényelnek. Törökország integrációja a NATO hírszerzési gépezetében mind intézményi, mind operatív szinten nyilvánvaló. A török személyzet aktívan támogatja a NATO Közös Hírszerzési és Biztonsági Osztályát (JISD) és a NATO Hírszerzési Fúziós Központját (NIFC), különösen a terrorizmussal, a kibernetikus fenyegetésekkel és a regionális instabilitással kapcsolatos kérdésekben.¹⁸ Ezek a fórumok lehetővé teszik a török hírszerző ügynökségek számára az adatcserét, a fenyegetések elemzésében való részvételt és a nemzeti képességek összehangolását a NATO stratégiai prioritásaival.

Országos szinten a török nemzeti hírszerző szervezet (Millî İstihbarat Teşkilâtı, MİT) a 2010-es évek óta széles körű reformokon ment keresztül, hogy hatékonyabbá váljon, korszerűsítse felügyeleti képességeit és javítsa a nemzetközi partnerekkel való együttműködést. Különösen a MİT gyors reagálásra és valós idejű adatelemzésre való operatív átirányítása emelte Törökország tekintélyét a NATO hírszerzési megosztási rendszerében. Ezek a változások leginkább a terrorizmus elleni küzdelemben mutatkoznak meg, ahol Törökország információt cserélt a külföldi harcosok mozgásáról, a fegyverkereskedelemtől, valamint az ISIS-hez és más nem állami szereplőkhöz kapcsolódó, határokon átnyúló hálózatokról.

Az utóbbi másfél évtizedben a MİT hatásköreit kibővítették. A hírszerzési képességek jelentős fejlődését hozta, hogy 2012-ben a Légierőtől átkerült az Elektronikai Rendszerek Parancsnoksága. A szervezetnek 2014-ben kiterjesztették a jogköreit: a 2009 óta a szervezet élén álló Hakan Fidan (2009–2023) ezután már a török államfőnek tartozott jelentéstételi kötelezettséggel. A reformok ezenkívül megerősítették az ügynökök védelmét, illetve lehetővé tették, hogy külföldön is végrehajtsanak akciókat. A 2016-os puccskísérlet szintén újabb változásokat hozott: a Gülen-mozgalommal összefüggésbe hozott munkatársakat eltávolították, a tisztogatások során jelentős személycserére került sor. Mivel a hatalomátvétel idején a MİT főhadiszállását is támadás érte, 2020-ban a belvárostól messzebb, háromméteres betonfallal és szögesdrótokkal megerősített, hatalmas, új komplexumot kapott Ankarában.

Technológiai szempontból Törökország kiemelt prioritásként kezeli a hírszerzési képességek önállóvá tételét, mégpedig a hazai pilóta nélküli légi járművek (UAV-k) kifejlesztése és telepítése révén. Az olyan rendszerek, mint a Bayraktar TB2 vagy az Akıncı, átalakították a török felderítést, de a NATO helyzetfelismerését is támogatták a nagy kockázatú műveleti környezetekben. A MİT a légierővel első közös akcióját 2018-ban hajtotta végre Szindzsár térségében a Kurdisztáni Munkáspárt egyik magas rangú tagjának sikeres kiiktatásával. De nemcsak a legújabb hazai dróntechnológiára számíthat a szervezet; 2022-ben megkapta az első hírszerző hajót, a TCG Ufukot. Az a képesség, hogy valós idejű hírszerzési információkat tud szolgáltatni a vitatott területekről, legyen szó akár Észak-Szíriáról, akár a Földközi-tenger keleti részéről, Törökországot a NATO értékes hírszerzési eszközévé tette.

¹⁸ Yost, David S. (2015) *NATO's Balancing Act*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

E fejlesztések ellenére számos tényező nehezíti Törökország hírszerzési együttműködését egyes NATO-szövetségesekkel. A stratégiai nézeteltérések – különösen a regionális háborúkkal, a Földközi-tenger keleti medencéjének tengeri jogaival és az orosz Sz–400-as légvédelmi rendszer Törökország általi beszerzésével kapcsolatban – a hírszerzési információcsere ideiglenes felfüggesztéséhez vagy csökkentéséhez vezettek. Ankarát ezenkívül számos uniós állam részéről érte kritika, különösen a 2016-os puccskísérlet után, hogy a területükön lévő török diaszpórát, elsősorban a Gülen-mozgalom tagjait igyekszik megfigyelni, esetlegesen ellehetetleníteni, ezáltal pedig beavatkozni EU-tagállamok belügyeibe.

Mindazonáltal Törökország földrajzi elhelyezkedése továbbra is szerepet játszik abban, hogy a NATO új fenyegetésekhez való alkalmazkodásának egyik alappillére legyen. Az Oroszországhoz, a Közel-Kelethez és Észak-Afrikához való földrajzi közelsége a NATO előretekintő, figyelmeztető és veszélyelemző infrastruktúrájának élvonalába helyezi. Továbbá Törökország szakértelme az állami szereplők által alkalmazott hibrid fenyegetések, valamint a transznacionális hálózatok elleni küzdelem terén egyaránt hozzájárul ahhoz, hogy hírszerző szolgálatai tankönyvi példát nyújtsanak a magas szintű és folyamatosan változó biztonsági környezetekhez való alkalmazkodásban.¹⁹

Konklúzió

Törökország 1952-es NATO-csatlakozása óta meghatározó szereplője a szövetség biztonsági architektúrájának, s különösen az elmúlt évtizedekben mutatkozott meg, hogy geostratégiai elhelyezkedése és hírszerzési kapacitásai milyen mértékben járulnak hozzá a kollektív védelemhez. Elhelyezkedése Európa, Ázsia és a Közel-Kelet metszéspontján nem csupán a hidegháború idején tette kulcsfontosságúvá az országot, hanem a 21. századi új típusú fenyegetések – terrorizmus, kibertámadások, hibrid hadviselés – kezelésében is nélkülözhetetlenné vált. Törökország geopolitikai pozíciója továbbra is lehetővé teszi, hogy a NATO előretolt megfigyelő és reagáló képességeit érdemben erősítse a Fekete-tenger térségében, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában.

A tanulmány alapján világosan kirajzolódik, hogy Ankara hírszerzési együttműködése a NATO-val nem csupán a szövetség részéről igényelt kapacitás, hanem Törökország részéről is tudatos stratégiai választás. A Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT) átalakítása, hatásköreinek bővítése és modernizációja, valamint a dróntechnológia, az elektronikus hírszerzés és az új hírszerző eszközök – például a TCG Ufuk hírszerző hajó – rendszerbe állítása mind azt mutatják, hogy Törökország hírszerzési rendszere az egyik legdinamikusabban fejlődő a szövetségben belül. Ez a fejlődés nem csupán a nemzeti biztonságot szolgálja, hanem közvetlenül hozzájárul a NATO kollektív előrejelző és reagáló képességéhez.

Mindezek mellett azonban nem hanyagolható el, hogy Törökország és egyes NATO-tagállamok viszonya gyakran feszültségekkel terhelt. Az orosz Sz–400-as rendszer beszerzése, a kelet-mediterrán tengeri jogviták, vagy a skandináv országok NATO-tagságának

¹⁹ Erdoğan, Ercan (2020) *Intelligence and National Security in Turkey: A Critical Overview*. London: Routledge.

feltételekhez kötése egyaránt rávilágítanak arra, hogy Törökország a szövetségen belül is saját nemzeti érdekeit próbálja érvényesíteni – akár alkupozícióját is kihasználva. Ez a hozzáállás időnként megnehezíti a hírszerzési információk áramlását, különösen, ha bizalmi deficitek vagy eltérő fenyegetéscélpérfekciók húzódnak meg a háttérben.

Ennek ellenére a strukturális tényezők – így a földrajzi elhelyezkedés, a katonai infrastruktúra, a műveleti tapasztalat és a hírszerzési integráció – tartósan Törökország mellett szólnak. A NATO-nak a jövőben egyensúlyt kell találnia Ankara független stratégiai törekvései és a kollektív biztonsági célkitűzések között. Törökország számára pedig a kihívás abban áll, hogy hírszerzését – amely Kelet és Nyugat között hosszú ideje meghatározza külpolitikáját – úgy tartsa fenn, hogy közben ne veszélyeztesse a szövetségi kohéziót.

A hírszerzés területén továbbra is komoly potenciál rejlik a török hozzájárulásokban. A NATO-nak érdeke, hogy ezeket a képességeket a lehető leghatékonyabban integrálja a közös rendszerbe, figyelembe véve az eltérő nemzeti prioritásokat és érzékenységeket is. A török hírszerző szervek rugalmassága, regionális tapasztalata és technológiai fejlődése lehetőséget kínál arra, hogy a szövetség fokozza reagálóképességét a komplex fenyegetésekkel szemben.

Összegzésképpen elmondható, hogy Törökország NATO-tagsága nem csupán történeti vagy politikai jelentőségű, hanem operatív és stratégiai szempontból is megkerülhetetlen. Hírszerzési szempontból az ország olyan hozzáadott értéket képvisel, amely nélkül a szövetség működése a jelenlegi és jövőbeli biztonsági kihívások közepette kevésbé lenne hatékony. A kihívások és ellentmondások ellenére Törökország pozíciója a NATO-ban stabil és nélkülözhetetlen marad, különösen, ha a szövetség sikeresen tudja összehangolni a nemzeti önállóságot a közös védelmi elvekkel.

Felhasznált irodalom

Academic Course Guide 2024. [online], 2024. Forrás: NATO [2025. 05. 22.]

Armaoğlu, Fahir (1997): *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914–1995)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 503–506.

Erdoğan, Ercan (2020): *Intelligence and National Security in Turkey: A Critical Overview*. London: Routledge.

Gaddis, John Lewis (2005): *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of American National Security Policy during the Cold War*. Oxford: Oxford University Press. Online: <https://doi.org/10.1093/oso/9780195174489.001.0001>

Hale, William (2012): *Turkish Foreign Policy Since 1774*. London: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9780203102022>

Hanna, Michael – Granzow, David – Bolte, Bjorn – Alvarado, Andrew (2017): NATO Intelligence and Information Sharing: Improving NATO Strategy for Stabilization and Reconstruction Operations. *Connections*, 16(4), 5–33. Online: <https://doi.org/10.11610/Connections.16.4.01>

Lesser, Ian O. (2019): *NATO at 70: From Triumph to Tumult?* The German Marshall Fund of the United States. Policy Brief 360. Online: <https://www.gmfus.org/sites/default/files/NATO%20Anniversary%20Brief%20360.pdf>

Levine, Sheen S. – Bernard, Mark – Nagel, Rosemarie (2017): Strategic Intelligence: The Cognitive Capability to Anticipate Competitor Behavior. *Strategic Management Journal*, 38(12), 2390–2423. Online: <https://doi.org/10.1002/smj.2660>

- Medar, Sergui (2011): Military Intelligence Transformation: Accomplishing New Missions in Response to the Recent NATO Strategic Concept. *American Intelligence Journal*, 29(1), 12–16. Online: <http://www.jstor.org/stable/26201915>
- Metin, Gökhan (2019): Turkey's NATO Role Revisited. *Turkish Policy Quarterly*, 18(3), 45–57.
- NATO (2020): *NATO's Role in Collective Defence and Intelligence Cooperation*. Brussels: NATO Publications. *Strategic Concept 2022*. online, 2022. Forrás: NATO [2025. 04. 12.].
- Tanrikulu, Faik (2018): *The European Union's Energy Security and Turkey's Role in the Southern Gas Corridor*. New York: Peter Lang. Online: <https://doi.org/10.3726/b13228>
- Tocci, Nathalie (2016): *Turkey and the European Union: Scenarios for 2023. FEUTURE Background Paper*. Online: https://www.iai.it/sites/default/files/feuture_1.pdf
- Yost, David S. (2015): *NATO's Balancing Act*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

Háda Béla¹

A vietnámi fegyveres erők korszerűsítésének elmúlt évtizede – eredmények és kihívások²

Vietnám a délkelet-ázsiai térség egyik regionális hatalma, igen egyedi kül- és biztonságpolitikai törekvésekkel. A hidegháborút követő években azonban fegyveres erőt elavuló haditechnikai arculat jellemezte, miközben az országnak állandó területi vitái voltak szomszédjaival a Dél-kínai-tenger egyes szigetcsoportjai miatt. Az elmúlt évtizedben azonban felgyorsult a Vietnámi Néphadsereg fejlesztése, és több esetben jelentős korszerűsödést sikerült elérni új eszközrendszerek beszerzésével. Ez a tanulmány a Military Balance+ adatbázis és más források felhasználásával mutatja be Vietnám haderőfejlesztési trendjeit az elmúlt évtizedre nézve.

Kulcsszavak: Vietnám, légierő, haditengerészet, szárazföldi erők, haderőfejlesztés, katonai statisztikák, védelmi Fehér könyv, védelmi kiadások

The Modernisation of Vietnamese Armed Forces in the Last Decade – Achievements and Challenges

Vietnam is one of the regional powers of Southeast Asia, with unique foreign and security policy aspirations. However, after the Cold War, its armed forces were characterised by outdated military-technology, while the country had permanent territorial disputes with its neighbours over certain archipelagos in the South China Sea. In the last decade however, the development of the People's Army of Vietnam has accelerated, and in several cases, significant modernisation has been achieved through the acquisition of new equipment. This paper examines the military modernisation trends of the Socialist Republic of Vietnam in the last decade, based on the Military Balance+ database and other sources.

Keywords: Vietnam, air force, navy, army, military development, military statistics, defence white paper, defence spending

Bevezető

Függetlenségi, majd országegyesítő harcainak 1975. évi sikeres lezárása óta Vietnám Délkelet-Ázsia egyik regionális hatalmának számít. E szerepköre azonban a Kínai Népköztársaság szomszédságában messze nem jelent számára katonai dominanciát közvetlen környezetével szemben. A biztonságpolitika védelempolitikai dimenziói ugyanakkor napjainkig kiemelt figyelmet kapnak az állam vezetői részéről, egyrészt a függetlenné

¹ Háda Béla az NKE EJK JLI tudományos munkatársa. E-mail: hada.bela@uni-nke.hu

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 számú projektnek a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

válást, majd az egységes állam kialakítását kísérő harcok történelmi közelmúlthoz kapcsolódó emléke, másrészt az egyesült Vietnámot azóta ért egyéb, fegyveres konfliktusoktól terhelt válságok miatt. A Kínai Népköztársaság haditengerészeti jelenlétének gyors erősödése Kelet-Ázsia vitatott hovatartozású tengerrészein, köztük a vietnámi szemszögéből releváns Dél-kínai-tengeren ugyanakkor olyan kihívást jelent az ország honvédelme számára, amely nem kezelhető pusztán azon stratégiák mentén, amelyek győzelemre segítettek említett küzdelmei során. A társadalom elszántsága és harci szelleme nem elég, a technológiai feltételeket is biztosítani kell az eredményes védelemhez. Utóbbiak megléte azonban a hidegháború lezárulta után egyre kétségesebbé vált. A 2000-es évekre a vietnámi fegyveres erők a pusztaságok számát illetően (a hadrafoghatóság kérdését nem vizsgálva) igen kiterjedt, de siralmasan elavuló műszaki adottságokkal jellemezhető haditechnikai eszközparkot tartottak fenn. A hozzáférhető adatok alapján a nyugati szakírók szemében egyértelműnek tűnt, hogy a 2010-es évekre elodázhatatlanná vált a haderő valódi, a meglévő eszközállomány jelentős részének cseréjével együtt járó korszerűsítése. E folyamaton belül pedig a Kínával fennálló területi viták miatt a haditengerészet beszerzései kapták a legnagyobb figyelmet a téma kutatói részéről.

Vietnám helyzete azonban összetettebb annál, semmint a tengeri erőviszonyok alakulásával le lehetne írni. Az ország óriási szovjet/orosz eredetű haditechnikai eszközparkjának cseréje nagyon idő- és forrásigényes feladat lenne még erre irányuló, szilárd politikai elköteleződés esetén is. Ilyen azonban nem olvasható ki egyértelműen az e sorok születésekor hatályos vietnámi védelmi Fehér könyvből. Érdekes kérdés tehát, hogy valójában hol tart a délkelet-ázsiai ország haderejének technikai korszerűsítése, és mennyire intenzív folyamatként írható ez le. Jelen tanulmány erre keresi a választ.

Ehhez mindenekelőtt azt tekinti át, hogy milyen ambíciók fogalmazódtak meg a nyilvános kommunikáció szintjén a Vietnámi Néphadsereg fejlesztése kapcsán, és milyen költségvetést társítottak ehhez. Nem áll minden tanulság nélkül, ha ez utóbbit regionális összevetésben is értékeljük, figyelembe véve, hogy Délkelet-Ázsiában több ország is a vietnámihoz hasonló problémákkal küzd, és a térséget általában intenzív fegyverkezés színtereként szokták jellemezni a külső nagyhatalmak fokozódó jelenlététől (is) ösztönözve.

Mindezek után pedig a tanulmány bizonyos kiemelt eszközcsoportok vonatkozásában a Military Balance+ adatbázis és egyéb források felhasználásával ismerteti a 2014 és 2024 között lezajlott eszközbeszerzéseket, illetve azt, hogy ezek műszaki minőségükből következően milyen mértékű korszerűsödést hoztak az adott eszközcsoportba. A műszaki színvonal megítéléséhez szintén a Military Balance+ adatbázis³ meghatározásait alkalmazom, amelyek fejlett, korszerű, korosodó, elavuló vagy elavult (esetleg vegyes) kategóriákba sorolják az eszközök egy részét. Azért csak egy részét, mert bizonyos eszköztípusok esetében nem áll rendelkezésre kellő mennyiségű információ az egyértelmű besoroláshoz. Ugyanakkor Vietnám esetében a legtöbb ilyen eszköz szintén az elavuló kategóriához eshet közel, így érdemben nem befolyásolná a fegyveres erők haditechnikai állományának általános korszerűtlenségéről alkotott, előzetes képünket. Szem előtt kell tartanunk

³ *Military Balance+*. [online]. Forrás: International Institute for Strategic Studies [2023. 12. 04.].

továbbá, hogy az egyes eszközök korszerűségére vonatkozó megállapítások nem arról tájékoztatnak bennünket, hogy mennyire jól harcolnának a vietnámi fegyveres erők egy konfliktus során, illetve hogy mennyire tudnák használni meglévő eszközeiket különböző taktikai szituációkban, hanem arról, hogy hol tartanak a vizsgált eszközcsoportok korszerűsítésével. Valamint hogy ez a folyamat mennyire gyors, mélyreható, mennyire változtatja meg az adott eszközcsoport általános technikai arculatát, és mennyire közelíti azt a világon jelenleg elérhető legkorszerűbb állapothoz.

Végezetül fontos, hogy a tanulmány által vizsgált eszközkategóriákat a páncélos-eszközök, önjáró tüzérségi eszközök, merevszárnyas támadó repülőgépek, legalább részben támadó/hadszíntéri támogató szerepkörben használható forgószárnyas repülő-eszközök, nagy felszíni hadihajók és tengeralattjárók képezik. Ezek, ha nem is kizárólagos, de hagyományosan komoly indikátorai a fegyveres erők hadviselési képességeinek, általános fejlettségének, és jelentős tételeket jelentenek a beszerzések vonatkozásában is. Vietnám esetében azonban érdemes mindezeket kiegészítenünk egy további eszközcsoport vizsgálatával, amely fontos szerepet játszik az önvédelmi képességek építésében. Ezek a hozzáférésgátló/területmegtagadó stratégia szolgálatába állítható partvédelmi eszközök, amelyek Vietnámban a haditengerészet alárendeltségében működnek. A tanulmány röviden az ezek területén megfigyelhető fejlődést is számba veszi.

Mint fentebb említettem, elsőként tehát annak érdemes röviden figyelmet szentelni, hogy milyen, a fejlesztési folyamat szempontjából is releváns védelempolitikai célokat kommunikál a vietnámi állam a külvilág felé. Ehhez a terjedelmi keretek megtartása érdekében a legcélszerűbb az érvényes védelmi Fehér könyvet fókuszba helyezni.

Védelempolitikai kihívások és jövőkép a 2019. évi Fehér könyv alapján

Vietnám biztonságpolitikáját az ország történelmi tapasztalataiból táplálkozó identitása és folyamatos idegen nagyhatalmi jelenléttől meghatározott geopolitikai környezete egymást erősítő jelleggel formálják. Döntően ezek hatása jelenik meg a nyilvános védelmi stratégiájából kibontakozó percepcióiban is. Az e sorok születésekor aktuálisnak számító védelmi Fehér könyv a 2019-ben publikált dokumentum,⁴ amely Vietnám hagyományosnak tekintett biztonság- és védelempolitikai alapelveit erősíti meg, némileg tovább is fejlesztve azokat. A régóta érvényesülő, „három nem” doktrínájaként ismert koncepció (miszerint Vietnám nem csatlakozik védelmi szövetségekhez, nem enged idegen katonai erőt a területére, valamint nem játssza ki egyik államot a másik ellen) ebben a dokumentumban már egy negyedik „nemmel” is gyarapodott.⁵ Eszerint Vietnám nem alkalmaz erőt, illetve nem fenyeget erő alkalmazásával nemzetközi kapcsolataiban. Széles körű meggyőződés a témával foglalkozók részéről, hogy a védelempolitikai eszköztár alkalmazásának szélesedő *elvi* korlátozása valójában Kína megnyugtatását célozza, azt sugallva,

⁴ 2019 Viet Nam National Defence. [online], 2019. Forrás: mod.gov.vn [2024. 12. 11.].

⁵ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 23.

hogy Kelet-Ázsia vezető hatalmának katonai biztonságát Vietnám felől nem fenyegeti veszély. Egyúttal a vietnámi fél a békés megoldások előtérbe tolásával azt a várakozását is kifejezi, hogy Peking is tartózkodni fog fegyveres túlerejének alkalmazásától a vitatott térségek eluralása érdekében. Nem meglepő módon ugyanis a dokumentum különös figyelmet szentel a Kínai Népköztársasághoz fűződő viszonyoknak és a Dél-kínai-tenger – vietnámi szóhasználatnál Keleti-tenger – szigetvilágával kapcsolatos területi vitának; jöllehet a dokumentum kerüli Peking megnevezését a problémák forrásaként. Fontos ugyanakkor, hogy a „négy nem” és a békevágyat folyamatosan kiemelő üzenetek dacára a Fehér könyv nem köti meg teljesen az ország védelempolitikáját. Kimondja ugyanis, hogy Hanoi támogatja a más államokkal folytatott védelmi együttműködést annak érdekében, hogy növelje önvédelmi, illetve a közös biztonsági kihívások kezelésére irányuló képességeit. Emellett a körülményektől és konkrét feltételektől függően Vietnám fontolóra veszi a szükséges és megfelelő védelmi és katonai kapcsolatok fejlesztését más államokkal, a nemzetközi jog és egymás szuverenitásának tiszteletben tartása mellett.⁶ Kimondja a Fehér könyv azt is, hogy az országnak minden szükséges intézkedést meg kell tennie területi integritásának, szuverenitásának és nemzeti érdekeinek védelme céljából.⁷ Vietnám határait pedig szentnek és sérthetetlennek nevezi,⁸ miközben deklarálja vitathatatlan jogait a Paracel- és Spratly-szigetcsoportokra.⁹ Miközben tehát hangsúlyozza a katonai megoldásoktól való idegenkedését, céloz arra is, hogy amennyiben erre kényszerítve érzi magát, meg is változhat a helyzet. Potenciális együttműködő partnereinek sorában pedig logikusan olyan délkelet-ázsiai és csendes-óceáni államok lehetnek egy ilyen fordulat esetében, amelyek maguk is fenyegetésként élik meg Kína hatalmi expanzióját. Különös üzenetet hordozhat ebből a szempontból, hogy a dél-kínai-tengeri térséggel kapcsolatos vietnámi törekvések és érdekek leírásakor az Egyesült Államok érvelésére sok esetben hasonlító fogalmakat (például a tengerhajózás szabadsága, nemzetközi jog alapján álló vitarendezés) használ a Fehér könyv.¹⁰ A „négy nem” tehát sajátos módon növeli Kína számára egy esetleges konfrontáció költségeit: ha Vietnámot egy erőszakos fellépéssel a feladásra készíti, az a várható erős ellenállás mellett stratégiai helyzetében is romlást idézhet elő az Egyesült Államokkal folytatott hatalmi versengés közepette.

A vietnámi társadalom honvédelmi szellemének erősítéséről, szervezeti hátterének biztosításáról szóló hosszas fejtegetések, illetve a mindenféle háború sikeres megvívásával kapcsolatos képességét érintő ambiciózus célkitűzések mellett viszont igen szembeötlő, hogy a Fehér könyv megfogalmazói az alkalmazott haditechnika korszerűsítését, újabb eszközök beszerzését illetően már sokkal óvatosabb, a realitásokkal jobban számoló

⁶ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 24.

⁷ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 29.

⁸ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 30.

⁹ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 31.

¹⁰ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 18–19.

álláspontot képviseltek. Ez a meglévő technológiák megtartása és szelektív feljavítása mellett a hazai ipari bázis fejlesztésével számol, és csak egyes esetekben tűzi ki célul a modernebb eszközök külső forrásokból való beszerzését.¹¹ Általánosságban a stratégia készítői láthatóan nem kívánták teljesen elfedni az olvasó előtt a Vietnámi Néphadsereg felszerelésének korszerűtlenségét – ez nem is lett volna lehetséges. Visszafogottságot mutattak az ennek megváltoztatására irányuló kilátásokat illetően is, több alkalommal hangsúlyozva a fejlesztések megvalósításának fokozatosságát. A Fehér könyv tehát Hanoi részéről nem helyez kilátásba igazán intenzív fegyverkezést, különösen nem utal semmilyen fegyverkezési verseny felvállalására. A Néphadsereg modernizálásának céldátumaként ugyanakkor 2030-at jelölték meg, amely 2019-ben még kényelmes messzeségben volt, de napjainkra már időszerűvé teszi a kérdést, miszerint a fejlesztések ütemének ismeretében mennyire valószínűsíthető, hogy a megadott évre a vietnámi fegyveres erők számottevően korszerűbb állapotba kerülnek. A következőkben azt tekintem át, hogy a védelmi költségvetés alakulása is tükrözi-e a védelmi felkészülésnek az eszközbeszerzésekben megmutatkozó, erősen konzervatív megközelítését.

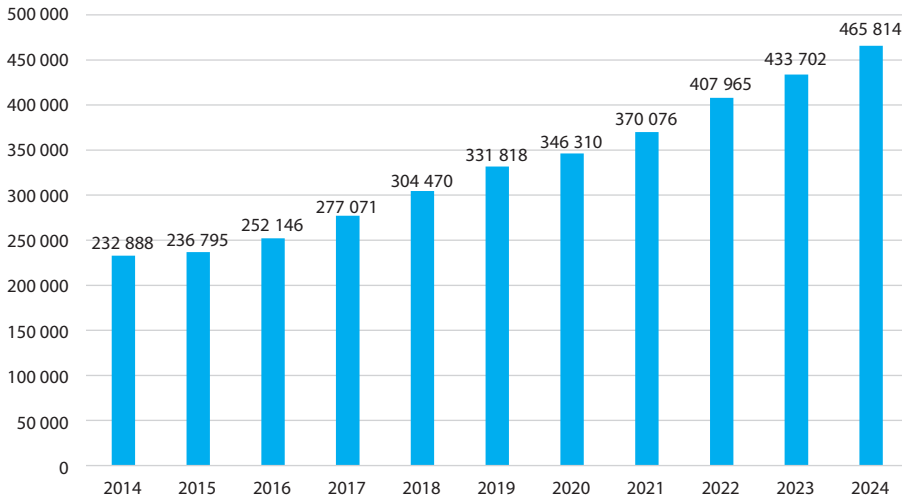
A vietnámi védelmi kiadások regionális kontextusa

Orientációs pontként érdemes rögzíteni, hogy 2024-ben Vietnám rendelkezett Délkelet-Ázsia legnagyobb létszámú békeidős haderejével, amelynek finanszírozási igényei természetesen messze túlmutatnak a haditechnikai eszközrendszer fenntartásának és megújításának pénzügyi szükségletein. A Vietnámi Néphadsereg összesített létszáma 450 ezer fő volt, amelyet egy 40 ezer fős aktív paramilitáris erő és összesen mintegy 5 millió fős tartalék egészített ki.¹² A nagy létszámú fegyveres erő fenntartását az aktuális biztonsági kockázatokon túl a vietnámi történelmi közelmúlt tapasztalatai és az ország társadalomszervezési elvei is támogatták, következményeképpen pedig – dacára annak, hogy a rendszeresített eszközök minősége alapján több térségbeli állam is megelőzte az évtizedek során – regionális középhatalmi státusza végig megmaradt.

Nemzeti összterméke vásárlóerő-paritáson napjainkban már a harmadik legmagasabb értéket képviseli a térségben (Indonézia és Thaiföld után). 2014 és 2024 között rendre Vietnámé volt az egyik legnagyobb ütemű GDP-növekedés a délkelet-ázsiai régióban. Eredményeképpen az ország gyakorlatilag megduplázta nemzeti össztermékét ez alatt az idő alatt. Az 1. ábra ezt szemlélteti az egyes évekre vonatkozó összegekkel.

¹¹ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 101.

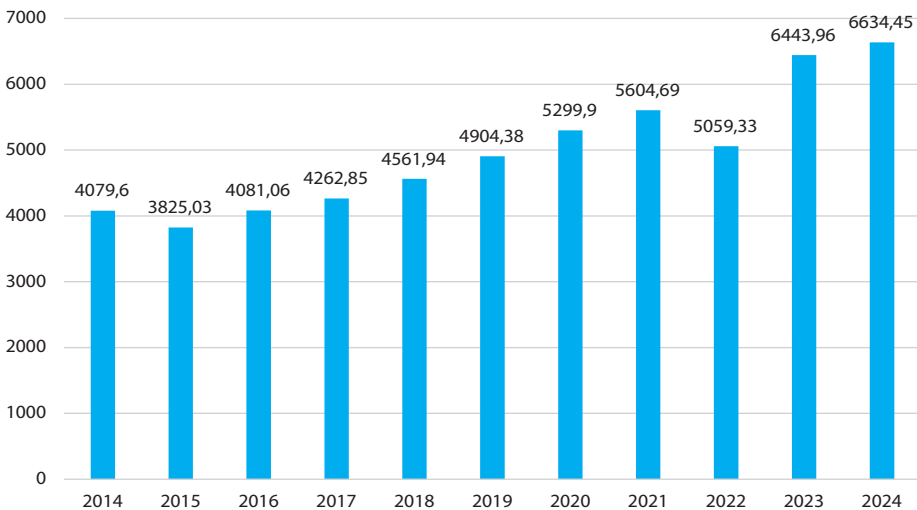
¹² Military Balance+ [é. n.].

1. ábra: Vietnám GDP-jének értéke amerikai dollárban számítva (millió), 2014–2024 között

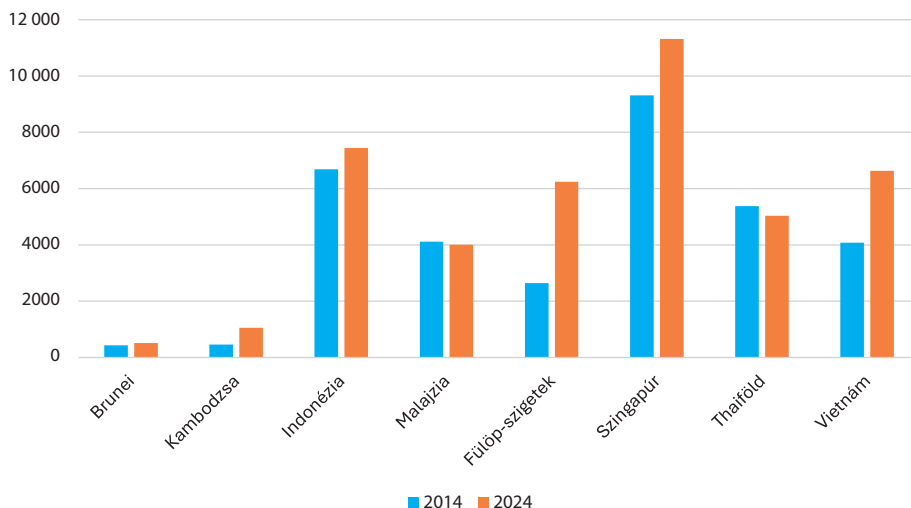
Forrás: Military Balance+ [é. n.]

A gyorsan növekvő gazdaság elvben tehát megteremtette a kereteket a védelmi költségvetés dinamikus emeléséhez is. Ez tulajdonképpen meg is történt, noha a trend közel sem volt olyan egyértelmű, mint a gazdaság bővüléséé. Mint az a 2. ábrán is látható, a vizsgált intervallum kezdőévének adatahoz viszonyítva mostanra így is majdnem 63%-kal emelkedtek Hanoi védelmi célú ráfordításai (az USD 2015. évi értékén számolva).

2. ábra: Vietnám védelmi költségvetésének alakulása az USD 2015. évi értékén számolva (millió dollár)

Forrás: Military Balance+ [é. n.]

3. ábra: Az egyes délkelet-ázsiai országok védelmi költségvetései 2014-ben és 2024-ben (millió USD-ben kifejezve, 2015. évi értéken)

Forrás: Military Balance+ [é. n.]

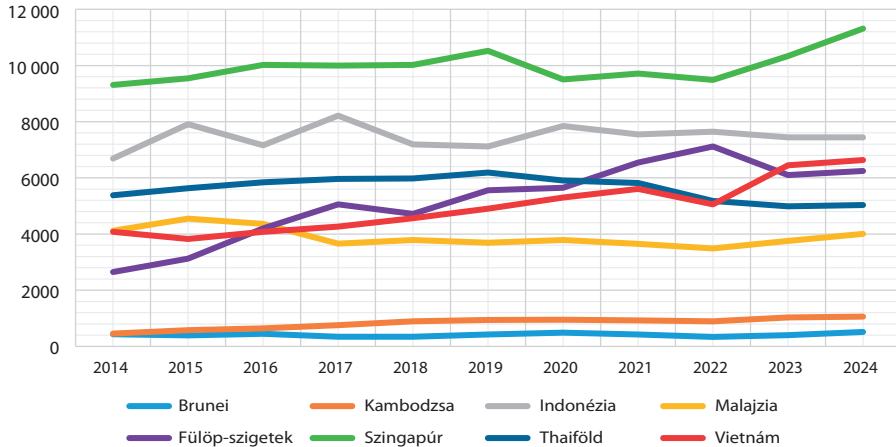
A 2. ábrán látható számokat kissé kontextusba helyezve érdemes megnézni, hogy azok, összevetve az egyes délkelet-ázsiai államok¹³ hasonló adataival, voltaképpen milyen relatív finanszírozási háttérrel biztosítanak a térség legnagyobb létszámú fegyveres ereje számára. Ennek kapcsán nemcsak a pusztán összegek érdekesek persze, hanem az is, hogy egy évtized alatt milyen változások tapasztalhatók ezekben. Azaz Vietnám hol helyezkedik el a térség képzeletbeli rangsorában a védelmi célú kiadásait illetően, és látható-e valamilyen irányú elmozdulás a részéről ebben a viszonyítási keretben. A 3. ábra ezt szemlélteti.

Laosz, Kelet-Timor és Mianmar esetében hiányosak az adatok a teljes idősor tekintetében, ezért nem szerepelnek a 3. ábrán, de a „rangsor” elejét feltárható trendjeik alapján nem is befolyásolnák. Mint látható tehát, a védelmi költségvetés összegét illetően Vietnám tíz év alatt az ötödik helyről a harmadik helyre jött fel a térség államainak sorában. 2024-re már csak a térség legfejlettebb fegyveres erejével rendelkező Szingapúr és a gazdasági/demográfiai vezető szerepet játszó Indonézia előzte meg. A növekedési trend regionális összevetésben szintén impozáns, noha nem a legnagyobb arányú. A 2014. évi értékéhez képest a fegyverkezésben egyébként rendkívül elmaradt, ám Kína részéről állandó fenyegetést érzékelő Fülöp-szigetek védelmi költségvetése nőtt a legnagyobb arányban 2024-re (150,6%-kal). Kambodzsa növekménye ezalatt 132%-os volt. Hanoi tehát „csak” 63%-os növekedést könyvelhetett el.¹⁴ Ám ha a dollárban kifejezett, tényleges növekményt vesszük figyelembe, akkor a vietnámi védelmi költségvetés a második legnagyobb összeggel gyarapodott 2024-re 2014 óta a Fülöp-szigeteké után. Fontos persze, hogy ebben az esetben

¹³ A tanulmány a szélesebb szakmai közmegegyezést követve az alábbi államokat sorolja Délkelet-Ázsia térségéhez: Mianmar, Thaiföld, Kambodzsa, Laosz, Vietnám, Malajzia, Szingapúr, Indonézia, Brunei, Kelet-Timor, Fülöp-szigetek.

¹⁴ *Military Balance+* [é. n.].

nem egy évtizeden át töretlen folyamatot, hanem két év pillanatképét látjuk. Hasznosnak tűnik tehát a fent említett országok hosszú távú költségvetési trendjeire is vetnünk egy pillantást, hogy jobban kontextusba tudjuk helyezni a vietnámi pozíciót. A 4. ábra ebben nyújt segítséget.

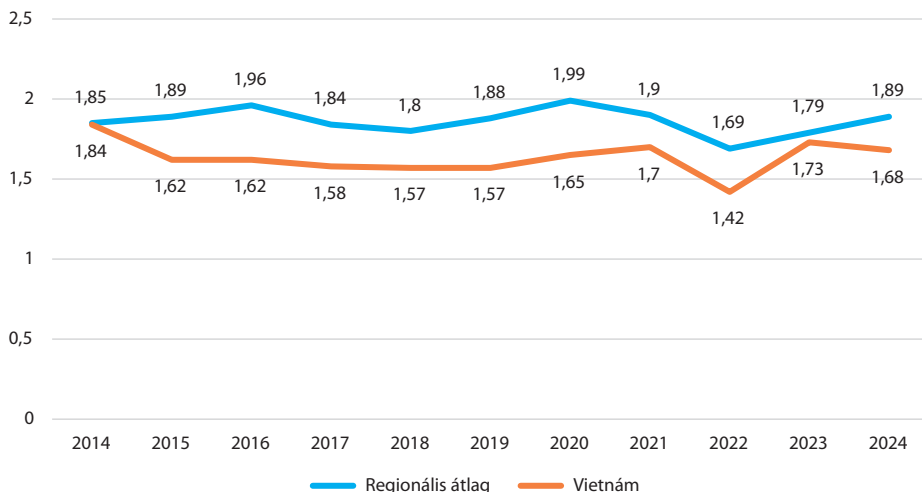

4. ábra: Az egyes délkelet-ázsiai államok védelmi költségvetései 2014–2024 között (millió USD, 2015. évi értéken)

Forrás: Military Balance+ [é. n.]

Mint látható, a Fülöp-szigetek hivatalos védelmi ráfordításai 2016-tól mintegy hat éven át meghaladták Vietnámét, és csak az utóbbi években zuhantak ismét alá. Tehát hosszabb időtávot figyelembe véve a filippínó elkötelezettség a védelmi szféra megerősítése felé még impozánsabb volt, mint ami a 2024-es adatokból önmagában következik. Hanoi regionális harmadik helyezése pedig mindössze két évre visszatekintő fejlemény. Jóllehet a 2020-tól fellépő válságok gazdasági következményei, ha eltérő ütemben is, de a vizsgált országok nagyobbik felében egyértelműen nyomot hagytak a védelmi költségvetéseken (is), az évtizedes trendvonalak változatos elkötelezettségről tanúskodnak a szféra finanszírozásában. Vietnám esetében azt tapasztalhatjuk, hogy a honvédelem forrásainak növelése iránt 2015 óta bizonyosan egyértelmű elköteleződés figyelhető meg, még a 2022. évi visszaesést is gyorsan kompenzálta az ország, fölvéve az addigi trendvonalat. Ezzel szemben a gazdasági szempontból fejlettebbnek számító Indonézia és Malajzia védelmi ráfordításainak értéke leginkább stagnálást, Thaiföldé pedig egyenesen csökkenést mutat többéves időtávban.

Érdekes kérdés emellett, hogy a növekvő ráfordítások mekkora terhet jelenthetnek a vietnámi költségvetés számára, mennyire tűnnek azok fenntarthatónak, esetleg tovább növelhetőnek. Ha a védelmi költségvetések GDP-hez viszonyított arányát vesszük szemügyre a vizsgált nyolc ország esetében, azt láthatjuk, hogy Vietnám ráfordításai még rendszeresen alul is múlják a regionális átlagot. Az 5. ábra ezt szemlélteti.

5. ábra: A délkelet-ázsiai országok GDP-arányos védelmi ráfordításainak éves átlaga és Vietnám ráfordításainak viszonya ehhez (2014–2024)

Forrás: Military Balance+ [é. n.]

Ennek magyarázatához érdemes még hozzáfűzni, hogy a kis államok (Kambodzsa, valamint a gazdag Brunei és Szingapúr) adatai erősen felfelé, a védelemre hagyományosan lehetőségei alatt költő Indonézia, illetve esetenként Malajzia adatai pedig lefelé húzzák ezt az átlagot. Fontos továbbá, hogy több ázsiai országban ismert jelenség, hogy a transzparens védelmi kiadások mellett különböző egyéb, nehezebben azonosítható fejlesztési források is szolgálnak védelmi célokat, és ez minden bizonnyal Vietnámra is igaz. Ezért konzervatív megközelítésben két dolgot érdemes tanulságként levonni a fenti adatokból. Egyrészt, hogy Hanoi *hivatalos* védelmi ráfordításai a jól látható értéknövekedés ellenére sem számítanak kiemelkedő arányúnak a régióban (de még Európában sem minősülne annak), másrészt, hogy szükség esetén még széles mozgástér állhat rendelkezésre a további emelésükhöz. Ezt a vélekedést támogatja az ország jelentős fejlődési potenciálja is, amit az 1. ábra illusztrált.

Mínthogy a védelmi költségvetések legtartósabb emelkedő trendje (a nagyságrendekkel szerényebb költségvetéssel bíró Kambodzsa-t nem számítva) azon államok részéről mutatható ki, amelyek valamilyen formában fenyegetve érezhetik magukat a Kínai Népköztársaság dél-kínai-tengeri expanziójának következményeitől, egyúttal (Szingapúrt leszámítva) számottevő fejlesztési szükséglet halmozódott fel a fegyveres erők eszközparkját illetően, ésszerűnek tűnik azt feltételezni, hogy a folyamat nagymértékben függ a kínai magatartáshoz kapcsolódó percepcióktól. Különösen szoros összefüggés mutatkozik eszerint a vietnámi haditengerészet, illetve partvédelmi eszközrendszer tekintetében

végrehajtott fejlesztések és a kínai Népi Felszabadító Hadsereg Haditengerészetének erősödő dél-kínai-tengeri jelenléte között. Vietnám esetében ugyanakkor olyan tényezők is befolyásolják a védelempolitika mozgásterét, amelyek a Fülöp-szigetek esetében nem állnak fenn ebben a formában. Az előzőleg tárgyalt elvi korlátozások a szövetségépítés tekintetében különösen fontosak ezek sorában. Emellett Vietnámnak közös szárazföldi határa is van Kínával, ebből következően nem korlátozhatja védelmi felkészülését a haditengerészet és a légielő fejlesztésére. A továbbiakban haderőnemenként tekintem át, hogy milyen változások dokumentálhatók a vietnámi fegyveres erők eszközparkját illetően a vizsgált időintervallumban.

A szárazföldi erők fejlesztési trendjei

A szárazföldi erők fejlesztési trendjeinek keretében három alapvető fontosságú eszközcsoportot, a harckocsikat, a páncélozott szállító harcjárműveket és az önjáró tüzérségi eszközöket fogom vizsgálni.

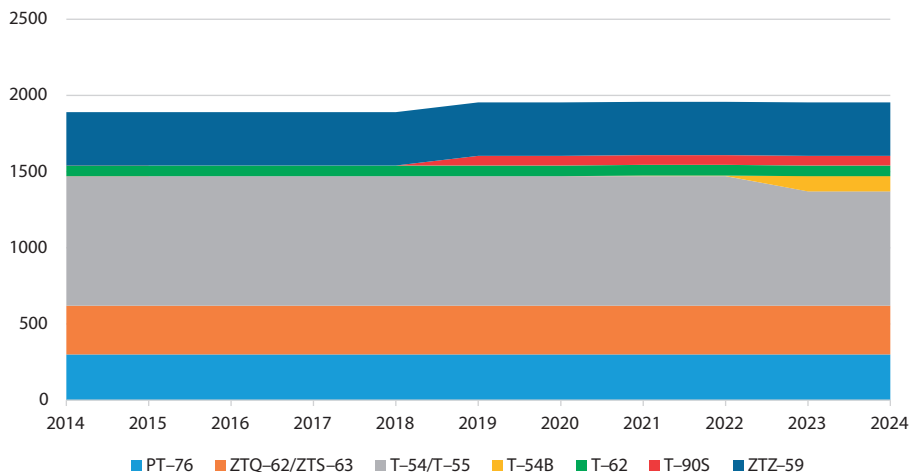
A 2019. évi védelmi Fehér könyv elvileg nagy fokú mobilitást, erős támadóképességet és tüzerőt vár el az ország szárazföldi erőitől,¹⁵ a haderőnem fejlesztését is ennek a célnak való megfelelés indokolja. Kissé előretékelve meg kell állapítanom azonban, hogy a gyakorlatban 2024-ig igen változatos mélységű modernizáció dokumentálható a vizsgált eszközcsoportok tekintetében.

Vietnám *harckocsiállományának* döntő részét a hidegháborús időszakból örökölt szovjet és kínai típusok adják, jobbára az 1960-as évek technológiai színvonalát képviselve. Ennek megfelelően a ZTQ-62/63-as, illetve PT-76-os könnyű harckocsik (amelyekből ismeretlen mennyiségű a tengerészgyalogságnál is rendszerben áll), valamint a ZTZ-59 (a T-54 kínai gyártmányú változata) és T-54/55-ös közepes harckocsik elavuló eszközöknek minősülnek napjainkra. Ezek a típusok alkotják a vietnámi harckocsiállomány több mint 88%-át.¹⁶ Szerény javulást jelentett csak ehhez képest 100 darab T-54-es korszerűsítése 2021-től. Mellettük a mindössze 70 darabból álló T-62-es állomány korosodó technológiának számít. A harckocsizó erők egyetlen korszerűnek tekinthető eszköze a 2019-től hadrendben álló orosz T-90S közepes harckocsi, amelyből napjainkig 64 darabot rendszeresített a Vietnámi Néphadsereg (ez az eszközállomány 3,2%-a).¹⁷ A rendszerben álló harckocsitípusok eloszlását a 6. ábra szemlélteti.

¹⁵ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 81.

¹⁶ *Military Balance+* [é. n.].

¹⁷ *Military Balance+* [é. n.].

6. ábra: Vietnám rendszerben álló harckocsitípusai, 2014–2024

Forrás: *Military Balance+*

Még 2017-ben hozták nyilvánosságra a T-90-esek megvásárlásának (egyébként a szakértők részéről régóta várt) tervét, és egyből a vietnámi háború óta eltelt időszak legnagyobb fejlesztéseként mutatták be az ügyletet.¹⁸ Ugyanakkor a T-90-esek eddig az évtizedek óta meglévő eszközállomány kiegészítése és nem (egy részének) felváltása céljából üzemelnek, aminek következtében a beszerzés nyomán jelentősen nem változott a fegyvernem műszaki szempontból roppant elavult arculata. Mélyreható fejlődésről tehát nem beszélhetünk ezen a téren a vizsgált időszakban, a beszerzett új harckocsiállomány mindössze egy ezred korszerűsítésére elegendő.¹⁹

Az ország szárazföldi haderőneme bizonyítottan több mint 1800, különböző típusú *páncélozott szállító, felderítő és gyalogsági harcjárművet* üzemeltetett 2024-ben. Az eszközcsoport pontos mérete nem ismert, ám műszaki színvonaláról elmondható, hogy majdnem kivétel nélkül elavuló és elavult típusokat foglal magában. Az egyetlen kivétel a bizonytalan számú BMP-2, amely korosodónak minősül. Mindent egybevetve az eszközcsoport jelentős számú új harcjármű beszerzésével járó, mélyreható fejlesztésre szorul. Minden jel arra utal, hogy a vietnámi állam ebben a folyamatban nagyon jelentős szerepet szán a hazai ipari gyártóbázisnak. Ugyanis a páncélozott szállító harcjárművek kategóriájában az ország bizonyítottan rendelkezik hazai fejlesztési programmal is, amelynek egyik kiemelt eredményét a 2024. évi Vietnam Defense Exhibition alkalmával mutatták be. Az úgynevezett XCB-1 gyalogsági harcjármű a szovjet BMP-1 jelentősen korszerűsített,

¹⁸ Nguyen, The Phuong: *What Will New Russian Tanks Mean for Vietnam's Military?* [online], 2017. 07. 27. Forrás: The Diplomat [2024. 10. 27.].

¹⁹ Nguyen 2017.

új meghajtásrendszerrel és erősebb fegyverzettel ellátott változatának tűnik.²⁰ Nagyjából tucatnyi állhat rendelkezésre belőle e sorok születésekor, tehát még igen messze van attól, hogy érdemben befolyásolja a fegyvernem általános műszaki arculatát. Mellettük egy kéttengelyes páncélozott személyszállító jármű, az úgynevezett XTC-2 fejlesztése is zajlik, amely konfigurációja alapján az XCB-1-eshez hasonlóan kételtű lenne. Hadrendbe állításának várható ideje ugyanakkor még nem ismert.²¹

Vietnám *önjáró tüzérségi eszközeinek és rakéta-sorozatvetőinek* pontos száma szintén bizonytalan. Utóbbiak túlnyomórészt szovjet Grad-rendszerű egységekből állnak (BM-21; BM-14), amelyekből összesen több száz darab lehet a Néphadsereg állományában (hadrafoghatóságuk viszont erősen kérdéses). Ugyanakkor a már említett 2024. évi Vietnam Defense Exhibition alkalmával bemutattak egy új, hazai fejlesztésű, 70 mm-es rakétatüzérségi rendszert, amely ugyan nem nagy hatótávolságú (5–7 km), de könnyebb gépjárművekre is egyszerűen telepíthető.²²

A *csöves önjáró tüzérség* mostanáig szovjet 2Sz1 Gvozgyika és 2Sz3 Akacija típusokból állt. A Délkelet-Ázsiára általánosan jellemző fegyverkezési trend, miszerint a tüzérség fejlesztésénél az önjáró eszközökre érdemes helyezni a hangsúlyt, Vietnám esetében is megfigyelhető. Az ország ehhez illeszkedve fejezte ki szándékát 155 mm-es dél-koreai K9 Thunder önjáró lövegek beszerzésére, amelyek igen jelentős minőségi ugrást hoznának az önjáró tüzérség eszközrendszerébe.²³ Amennyiben az ügylet megvalósul a széles körben emlegetett 108 egység²⁴ megvásárlásával, a szárazföldi erők három itt vizsgált eszközcsoportja közül alighanem az önjáró tüzérség könnyvelheti majd el a legmélyrehatóbb fejlődést. Emellett Hanoi 2017 óta saját 130 mm-es önjáró lövegének fejlesztésén is dolgozik.²⁵ A PTH 130–K225B néven ismert eszköz a kubai Jupiter V vietnámi változatának tűnik a külsőleg megítélhető jegyei alapján. Összességében az önjáró tüzérség jövőjét egyrészt a korszerű külföldi technológia beszerzése, másrészt a hazai fejlesztés és gyártás konkrét eredményei határozzák meg, amelyeknek köszönhetően a fegyvernem középtávú kilátásait pontosabban mérhetjük fel, mint a páncéloseszközökét.

²⁰ *Vietnam Unveils Locally Made XCB01 Modernized Version of Soviet BMP-1 Infantry Fighting Vehicle.* [online], 2024. 12. 19. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 29.].

²¹ *Vietnam Army Unveils New Indigenous XTC-02 Amphibious 4x4 APC.* [online], 2022. 08. 23. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 08.].

²² *70mm Rocket Launcher System in Vietnam an Innovation for Ground Support.* [online], 2024. 12. 22. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 27.].

²³ Kajal, Kapil: *Vietnam Outlines Intent to Procure K9 Howitzer.* [online], 2024. 04. 24. Forrás: Janes [2024. 10. 04.].

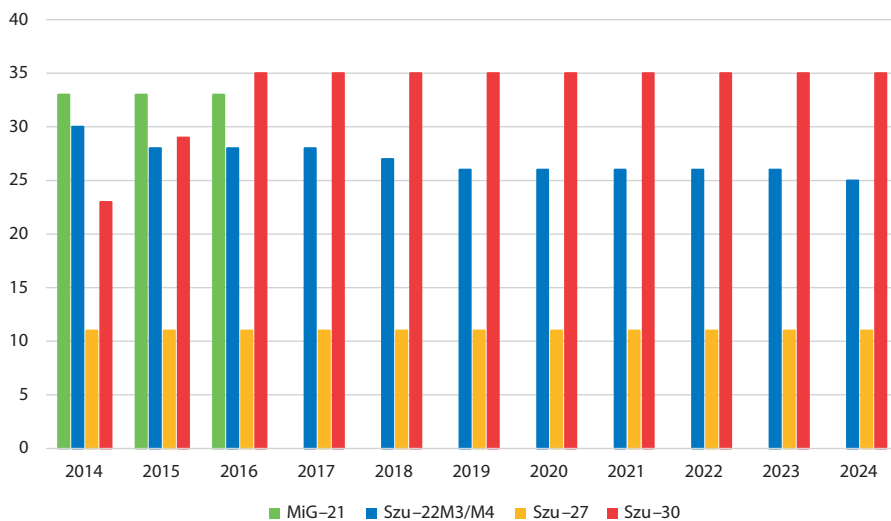
²⁴ *Vietnam Eyes Acquisition of South Korean K9 Self-Propelled Howitzer.* [online], 2024. 04. 26. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 11.].

²⁵ *Vietnam Military Technical Institute Unveils PTH130-K225B 130mm SPG.* [online], 2021. 10. 29. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 15.].

A légierő fejlesztési trendjei

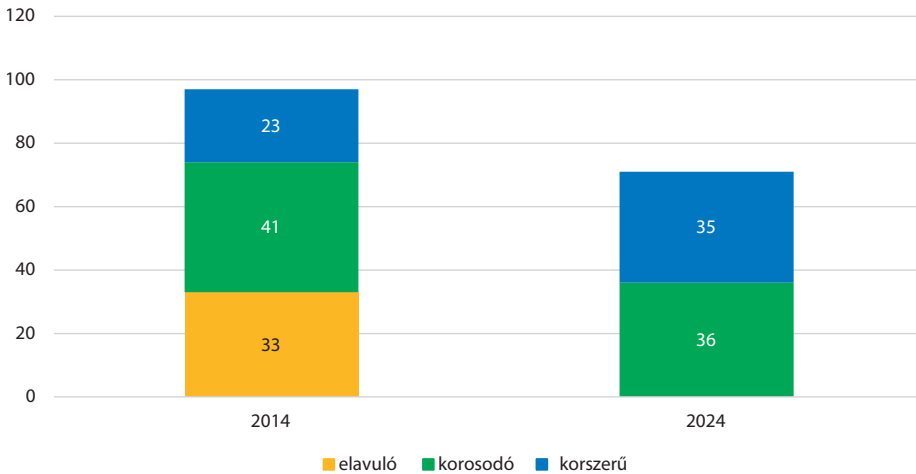
A légierő fejlesztési trendjeit két eszközcsoport, a *harci repülőgépek* és a *támadó helikopterek* kategóriáján szemléltetem. Ahogy a szárazföldi erők, úgy természetesen a légierő esetében is megállapítható, hogy az eszközrendszer túlnyomó része eredetileg hidegháborús reliktum volt, ám a vizsgált időszakban már megjelentek, majd fokozatosan többségbe kerültek a korszerűbbnek tartott típusok. 2014 óta a vietnámi légierő harcirepülőgép-állományának legjelentősebb, valóban minőségi ugrást hozó fejlesztése a Szu-30MK2 csapásmérő harci repülőgépek rendszeresítése volt. Ezzel párhuzamosan az elavuló típusnak számító MiG-21-eseket 2016-tól kivonták. A 7. ábra a hadrendben tartott repülőgéptípusok mennyiségeinek egymáshoz viszonyított arányát mutatja az egyes években.

Mint látható, a MiG-21-esek leszerelése a gépállomány jelentős csökkenésével járt, aminek köszönhetően a vietnámi légierő regionális összetételében ma nem is számít nagyoknak. A korosodó Szu-22-esek hadra fogható példányainak lassú (többnyire balesetek számlájára írható) fogyásával a hadrendben tartott vadászipülőgépek száma 2014 és 2024 között 27%-kal mérséklődött. Ugyanakkor napjainkra a rendszerben maradt gépek fele korszerűnek (a többi korosodónak) számít, szemben a 2014-es állapotokkal, amikor még az eszközök egyharmada korosodónak minősült, míg a korszerűek aránya még az egynegyed részt sem érte el. A 8. ábra számokkal illusztrálja ezt.

7. ábra: A vietnámi légierő kötelékében rendszeresített harci repülőgéptípusok, 2014–2024

Forrás: Military Balance+ [é. n.]

8. ábra: A vietnámi légierő harci repülőgépeinek száma és műszaki színvonala 2014-ben és 2024-ben

Forrás: Military Balance+ [é. n.]

Hozzá tartozik a képhez az is, hogy Vietnám rendelkezik további 12 L–39 Albatros és 12 Yak–130-as repülőgéppel, amelyek hivatalosan oktató/gyakorló repülőgépként állnak hadrendben, de szükség esetén könnyű támadó feladatokra is alkalmazhatók. Hogy Vietnám számol-e velük ilyen szerepkörben, az nyilván helyzetfüggő, az ehhez szükséges fegyverkészlet mindenesetre az ország rendelkezésére áll.

A légierő további fejlesztésének tervei között napvilágot látott kisebb számú orosz Szu–57-es többfunkciós harci repülőgép beszerzésének elképzelése.²⁶ E repülőgéptípus adottságait illetően számos eltérő elemzői értékelés látott napvilágot. Noha igen valószínű, hogy a hasonló kategóriába sorolt, ötödik generációs, csökkentett észlelhetőségű nyugati (vagy akár kínai) többfunkciós harci repülőgépekénél gyengébb műszaki paraméterekkel bír,²⁷ rendszeresítése mégis fontos ugrást hozhat a vietnámi légierő képességeibe. Jelen sorok születésekor azonban még nem vehető biztosra, hogy megvalósul a beszerzés. Egy másik érdekes híresztelés az amerikai F–16-os esetleges vietnámi rendszeresítéséről szólt 2025 tavaszán, ami jelentős paradigmaváltást hozna az ország fegyveres erőinek fejlesztésében.²⁸ Az erről szóló információk hitelessége, illetve az esetleges üzlet keretei ugyanakkor a tanulmány lezárásakor még szintén nem ismertek.

A harci repülőkével összevetve viszont kevésbé meggyőző a *támadó helikopterek* alkalmazásában lezajlott változás. Vietnám fegyveres erőinél 2024-re gyakorlatilag megszűnt a hagyományos támadó helikopterek eszközcsoportja. A korábban alkalmazott

²⁶ *Modernisation Initiatives to Spur Vietnam Defence Budget*. [online], 2024. 03. 03. Forrás: Asia-Pacific Defence Reporter [2024. 11. 15.].

²⁷ *Russian Su-57 Fighter Jet „Mocked” and „Criticized” by Chinese Social Media Users*. [online], 2024. 11. 05. Forrás: Defence Security Asia [2024. 11. 15.].

²⁸ Strangio, Sebastian: *Vietnam Has Reached Deal With US on F-16 Fighter Purchase, Report Claims*. [online], 2025. 04. 22. Forrás: The Diplomat [2025. 05. 11.].

Mi-24-eseket még a 2000-es évek elején vonták ki a hadrendből, pótlásukról pedig nem is gondoskodtak. Az új koncepció szerint az általános rendeltetésű helikoptereket látnák el szükség szerint rakétafegyverzettel és vetnék be légi támogató és páncélos-elhárító szerepkörben – tudomásul véve persze a korlátjaikat. Napjainkra ennek értelmében mindössze nem egészen 90 darab Mi-8-as és Mi-17-es általános rendeltetésű helikopter maradt hadrendben. Mindkét típus elavulónak minősül, és noha még aránylag nagy számban üzemeltetik őket szerte a világon, a forgószárnyasflotta korszerűsítése sem várható sokáig magára.

Mindezt mérlegre téve tehát a vietnámi légerő keretében az eszközállomány általános műszaki színvonalát mélyebben érintő korszerűsítési folyamat zajlott, mint a szárazföldi erők berkeiben. Ám továbbra is jellemző az orosz haditechnika kiterjedt alkalmazása, és problémaként merülhet fel a forgószárnyas-eszközpark képességvesztése, illetve elöregedése is.

A haditengerészet fejlesztési trendjei

Vietnám összesen több mint 3200 km hosszú tengeri partszakasszal rendelkezik, amelyet öt haditengerészeti körzetre osztanak. A 2019. évi Fehér könyv szerint a vietnámi haditengerészet feladata a felségvizek és a szigetek feletti vietnámi szuverenitás megvédelmezése, aminek céljából készen kell állnia az agresszorral szembeni önálló vagy más, baráti erőkkel együttműködésben végrehajtott harctevékenységre.²⁹ Ennek a látszólag szokványos megállapításnak a második fele számíthat érdeklődésre vietnámi viszonylatban. Eszerint az ország az együttműködés képességét is erősítené más haditengerészetekkel annak érdekében, hogy kellő erőt tudjon szembeállítani egy potenciális támadóval, valamint ilyen helyzetben elfogadná más államok támogatását is. Természetesen Kína megnevezésétől tartózkodnak egy ilyen kommunikációs kontextusban, ám nem nehéz kitalálni, hogy az adott körülmények között valójában kinek szóló üzenet mindez. Kérdés ugyanakkor, hogy a tengeri haderőnem mennyivel került közelebb az elmúlt évtizedben ahhoz, hogy hiteles erőként léphessen fel az ország tengeri érdekeinek védelmében. A továbbiakban a tengeralattjárók, a nagy felszíni hadihajók, valamint a partvédelmi rakétarendszerek eszközkategóriáiban végbement változásokkal illusztrálom a Vietnámi Népi Haditengerészet fejlődését.

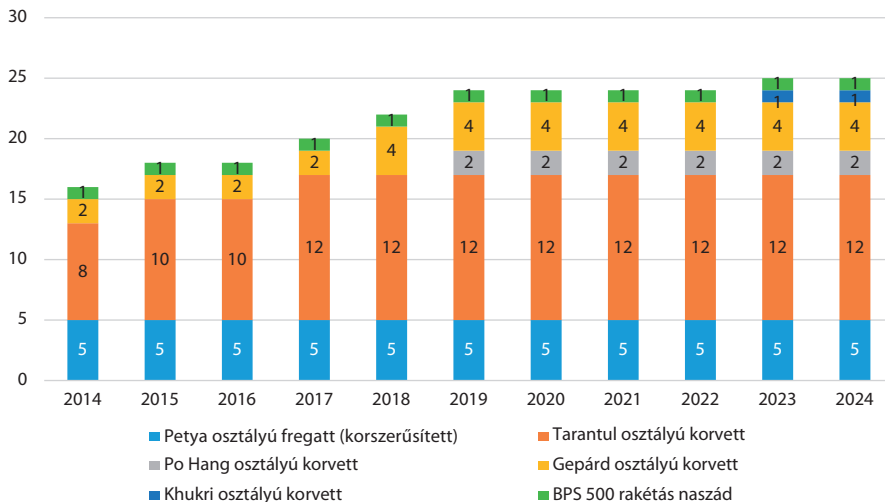
Ami a *tengeralattjáró-fegyvernemeket* illeti, ezek fejlesztése (több esetben egyenesen létrehozása) a délkelet-ázsiai államok fegyverkezésének egyik egyértelmű célja lett az elmúlt egy-másfél évtized folyamán. Indonézia, Szingapúr, Malajzia részéről is születtek döntések ilyen eszközök beszerzéséről. A vietnámi tengeralattjáró-erőket hivatalosan 2013-ban alapították, és ahogy több más fegyvernem esetében, itt is döntően orosz beszerzési forrásokra építettek. 2014-ben a Vietnámi Népi Haditengerészet állományában két orosz eredetű, fejlesztett Kilo osztályú támadó tengeralattjáró, és két, még a kilencvenes évek végén Észak-Koreától beszerzett Yugo osztályú mini-tengeralattjáró üzemelt. Az előbbieket korosodó, az utóbbiak viszont elavult és komoly tengeri védelmi műveletekre

²⁹ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 83.

eleve alkalmatlan, leginkább különleges műveleti személyzet szállítására használható eszközöknek tekinthetők. 2024-re a két Yugo még mindig hadrendben állt, a Kilo osztályú tengeralattjárók száma ugyanakkor 6 egységre emelkedett. Ezzel egy évtized alatt a vietnámi haditengerészet tengeralattjáró-erői (persze Kínáé után) a legütöképesebbé váltak a Dél-kínai-tengeren érdekelt államoké között. A vietnámi egységek szárazföldi csapásmérő képességét 3M–14E Club–S robotrepülőgépek beszerzésével erősítették meg.³⁰ Ezek hatékonyan egészíthetik ki a szárazföldi telepítésű rakétarendszereket, amelyekről később még lesz szó.

A *felszíni flotta* jelentősebb egységeit számba véve mindenekelőtt az tűnik szembe, hogy Vietnám alapjában véve közepes és kis hadihajókból álló tengeri haderőnimmel rendelkezik. Legnagyobb felszíni egységeit a Military Balance+ adatbázis korvettként sorolja be. Ezek egy része más forrásokban fregattként szerepel, méretüknél azonban természetesen sokkal fontosabb a képességeik fejlődése. A 9. ábra a Vietnámi Népi Haditengerészet nagyobb, rakétafegyverzettel ellátott hadihajóiról közöl összegző adatokat.

Az egyes rendszerben álló egységek műszaki színvonala számos okból nem ítéhető meg egyértelműen. Ám a számuk gyarapodása és a rajtuk végzett, ismert átalakítások nyomán nincs okunk kételkedni abban, hogy a vietnámi haditengerészet ütőképessége számottevően javult általuk az utóbbi évtizedben. Fontos vonása a folyamatnak, hogy keretében már nemcsak orosz, hanem koreai (Po Hang) és indiai (Khukri) technológiát is rendszeresítettek. A járműállomány beszerzési forrásainak diverzifikálása a három haderőnem közül a haditengerészetnél haladt előre a legnagyobb arányban 2024-re, noha az orosz eredetű eszközök még mindig jelentős túlsúlyban vannak.

9. ábra: Vietnám haditengerészetének nagyobb felszíni hadihajói, 2014–2024

Forrás: Military Balance+ [é. n.]

³⁰ Tran, Bich T.: *Understanding Vietnam's Military Modernization Efforts*. [online], 2020. 11. 25. Forrás: The Diplomat [2024. 10. 27.].

Hanoi flottájának másik két haderőnemet meghaladó fejlődése mögött ugyanakkor nem nehéz meglátni egyrészt a felségvizek korábrinál hatékonyabb ellenőrzésének törekvését, másrészt egy esetleges kínai tengeri hadművelet „költségeinek” jelentős megemelését. Ezt támasztja alá a hozzáférésgátló/területmegtagadó (A2/AD) stratégia érvényesítését célzó eszközök beszerzése és hadrendbe állítása is, amelyben szintén jelentős előrelépés tapasztalható a vizsgált évtizedben.

A *partvédelmi rakétarendszereket* üzemeltető csapatok a haditengerészet kötelékébe tartoznak, fejlesztésükre pedig nagy hangsúlyt fektettek az elmúlt időszakban. 2024-ben Vietnám partvédelmi erői a Military Balance+ adatbázis szerint bizonytalan számú 160 mm-es ACCULAR–160 izraeli rakéta-sorozatvetővel és szintén bizonytalan számú 306 mm-es EXTRA rakétatüzérségi rendszerrel rendelkeztek. Más források az EXTRA rakétakilövők számát 20 egységre teszik.³¹ Ezek 150 km-es hatótávolsága nem túl nagy ugyan, ám sajátos felhasználási lehetőségként vetődött fel, hogy a Spratly-szigetek vietnámi harcálláspontjaira telepítve elvben több kínai támaszpont is tűz alá vehető az alkalmazásukkal.³² A partvédelmi ütegek hatékonyságának fokozására Izrael Orbiter 2 és Orbiter 3 drónokat is szállított Vietnámnak.³³

Valamivel rövidebb, mintegy 130 km-es távolságban lehet hatékony Vietnám saját fejlesztésű VCM-B hajók elleni rakétarendszere, amelyet 2024-ben állított szolgálatba.³⁴ A viszonylag korszerű partvédelmi rakétarendszerek közé számít továbbá a több mint kétszer ekkora (300 km-es) hatótávolságú,³⁵ orosz gyártmányú Bastion-P rendszer. Két ilyen beszerzése történt meg a 2010-es évek közepén, amelyek együtt 8 mobil rakéta-indító egységet foglalnak magukban.³⁶ Mindezek mellett régebbi, korszerűtlenebb szovjet partvédelmi rakétarendszerek is hadrendben állnak még. Napjainkra mind az akár 3–400 km-es hatótávolságú 4K44 Redut, mind a 80 km-es hatótávolságú 4K51 Rubesz rendszerek elöregedettnek minősülnek. Vietnám néhány egységet üzemeltethet belőlük.

A vietnámi partvédelmi rakétarendszerek fejlesztése illeszkedik ahhoz a várakozáshoz, miszerint a Dél-kínai-tenger kiterjedése és a vitatott tengerrészek szárazföldre való relatív közelsége miatt a térség feletti ellenőrzésért zajló esetleges katonai konfrontáció során a partokon telepített, hajók és repülőgépek elleni fegyverrendszerekre komoly szerep hárulhat,³⁷ és a hagyományos haditengerészeti erőviszonyok kevésbé lehetnek döntő jelentőségűek. Növeli ennek a prognózisnak a valószínűségét az is, hogy a mobil védelmi

³¹ *Israel Has Delivered 20 EXTRA Surface-To-Surface Guided Rockets to Vietnam for Coastal Defence 12602166.* [online], 2016. 02. 26. Forrás: Army Recognition Group [2024. 11. 15.].

³² Gady, Franz-Stefan: *Vietnam Deploys Precision-Guided Rocket Artillery in South China Sea.* [online], 2016. 08. 10. Forrás: The Diplomat [2024. 11. 15.].

³³ *Arming Vietnam: Widened International-security Relations in Support of Military-capability Development.* [online], 2023. 03. Forrás: International Institute for Strategic Studies [2024. 12. 15.], 15.

³⁴ *Vietnam Activates Coastal Defense System VCM-B aka „Vietnam Cruise Missile”.* [online], 2024. 07. 02. Forrás: Defence Security Asia [2024. 09. 12.].

³⁵ *Visiting Vietnam’s Brigade Operating the Advanced Russian-Made Bastion-P Missile System.* [online], 2015. 05. 11. Forrás: Tuoi Tre News [2024. 11. 15.].

³⁶ *Vietnam People’s Navy Deploys Bastion-P Mobile Coastal Defense Systems in Drills.* [online], 2016. 08. 17. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 11.].

³⁷ Kaiser Ferenc A háború haditengerészeti tapasztalatai című konferencia-előadása. Az orosz–ukrán háború hadművészeti tapasztalatai konferencia. NKE HHK, 2024. 11. 15.

rendszerek beszerzésénél több ízben is felmerült szempont volt, hogy azok akár a kisebb szigetekre is gyorsan telepíthetők legyenek.³⁸

Még ha a partvédelmi képességrendszer fejlődése természetesen nem is pótolja a vietnámi haderőfejlesztés fentiekben említett hiányosságait, legalább árnyalja a folyamat megítélését. Érdekes azt is szem előtt tartani, hogy hadiipari exportban érdekelt szereplők várakozásai szerint a vietnámi partvédelmi eszközrendszer további beszerzései is elképzelhetők. Az újnak számító orosz Rubezs-ME vagy az indiai BrahMos rendszereket is bemutatják már a délkelet-ázsiai ország döntéshozóinak,³⁹ miközben a hazai fejlesztés is folyamatosan zajlik.

Konklúziók

Vietnám az elmúlt évtized folyamán elméleti szinten nem túl ambiciózus, de gyakorlati eredményeiben értékelhető képességbővülést hozó haderőfejlesztési programot vitt. Áttekintve az elmúlt évtized tendenciáit és támaszkodva a vietnámi politikai elit témával összefüggő nyilvános kommunikációjára (főként a 2019. évi védelmi Fehér könyvre), két szabályosságot mindenképpen érdemes kiemelni. Egyrészt a délkelet-ázsiai ország fegyverkezése vállaltan lassú folyamat, amely nem tűz ki látványos, pontosan számonkérhető célokat, és tudatosan igyekszik kerülni, hogy háborús készülődés vagy fegyverkezési verseny képzetét ébressze a regionális partnerekben. Másrészt viszont az egyes haderőnemek részesedése az újabb beszerzésekből eltérő mértékű, aminek következtében az összességében nem éppen nagyarányú vásárlások mellett is impozáns képességnövekedés figyelhető meg bizonyos fegyvernemeknél. Érdekes ezeket még egy további szemponttal is kiegészíteni. Eszerint a modern hadviselés kortárs példái – napjainkban meghatározó mértékben az orosz–ukrán háború – is összetett tapasztalatokat adnak a különböző eszközcsoportok alkalmazhatóságához, a szükséges képességek körének meghatározásához. Nyilvánvaló, hogy ez a vietnámi haderőfejlesztés tartalmi elemein is nyomot hagy. Valószínűsíthető például, hogy a dél-koreai K9 Thunder önjáró lövegek, illetve a partvédelmi rakétarendszerek beszerzéséhez komoly érveket adnak ezek a tapasztalatok.

A vietnámi fegyveres erők fejlesztésénél az elmúlt évtized folyamán a múltból örökölt kapcsolatoknak és a kezelő, valamint műszaki személyzet rutinjának is leginkább megfelelően az orosz eredetű eszközök beszerzése játszott döntő szerepet. Ennek előnyei mellett azonban kockázatai is vannak, különösen annak tükrében, hogy egyrészt a háborús szükségletek kielégítésének elsődlegessége, másrészt az Oroszországgal szembeni nemzetközi szankciók milyen mértékben teszik lehetővé a további vietnámi megrendeléseket. Két tényező oldhatja ezt a dilemmát hosszabb távon: a beszerzési források diverzifikálása és a belső hadiipari kapacitásokra való támaszkodás. Mindkettő érvényesül a haderőfejlesztésen belül, ám a vietnámi hadiipar várhatóan még sokáig nem lesz elég fejlett ahhoz, hogy lehetővé tegye a komoly mértékű önerőre támaszkodást az új eszközök beszerzése terén.

³⁸ Vietnam People's Navy Deploys Bastion-P Mobile Coastal Defense Systems in Drills 2016.

³⁹ Russia's 'Rubezh-ME' Coastal Defense System Makes International Debut in Vietnam. [online], 2024. 12. 19. Forrás: Defence Security Asia [2024. 12. 27.].

Áttekintve a haderőnemek kiválasztott eszközrendszereinek állapotát, első helyen emelendő ki, hogy Hanoi szárazföldi erői jelentős mennyiségű, de műszakilag túlnyomórészt elavult eszközt tartanak hadrendben, amelyek cseréje – amennyiben a fegyveres erők ütőképességét biztosítani kívánják – már nem várathat sokáig magára. A vizsgált időszakban lezajlott beszerzések a harckocsiállományban eredményeztek az eszközcsoport technológiai arculatát alapjaiban nem megváltoztató, de értékelhető képességek meghonosodásával járó fejlődést. Kifejezetten sürgetőnek tűnik ugyanakkor a páncélozott szállító harcjárművek nagyobb arányú cseréje, mivel ezek általános műszaki arculata még a harckocsikénál is korszerűtlenebb képet mutat.

Jelentős korszerűsödés tapasztalható viszont a légierő harcirepülőgép-állományában, ami ugyanakkor együtt járt a hadrendben tartott egységek számának csökkenésével. Köszönhetően ennek, a vietnámi légierő regionális összetételében ma már nem is számít nagyoknak, további fejlesztésére bőven lehet még tér. A támadó helikopterek fegyverneme ezzel szemben teljesen megszűnt mostanra.

A három haderőnem közül a haditengerészet fejlődésében tapasztalható a legnagyobb előrelépés az elmúlt évtized viszonylatában, amely hitelesíti a vietnámi biztonság- és védelempolitika kommunikációs szinten régóta megfigyelhető, erőteljes tengeri fókuszát.⁴⁰ Kiinduló (2014. évi) állapotával összevetve az ország impozáns ütemben erősítette meg védelmi stratégiájának tengeri orientációját. Igen nagy jelentőségű fejlődés indult meg például a szárazföldi telepítésű, de tengeri célok nyomon követésére és támadására alkalmas eszközök rendszeresítése vonatkozásában. Vietnám tengeralattjáró-erői pedig jelenleg a Kínai Népköztársaság után a második legütőképesebbnek számítanak a Dél-kínai-tengeren érdekelt államoké között, miközben magát a fegyvernemet mindössze bő egy évtizede alapították. Összességében azt láthatjuk, hogy a vietnámi állam fegyverkezése a vizsgált időszakban azon képességrendszerek fejlesztésére irányult, amelyek a légtér és a tengeri területek ellenőrzéséhez kapcsolódtak. Ennek logikájába illesztve érdemes megítélni a légierő csapásmérő, valamint a haditengerészet tengerfelszíni és felszín alatti művelési képességeinek fokozódását (utóbbi esetében egyenesen létrejöttét).

A fegyverkezési trendek vizsgálatával levonhatunk néhány további, szélesebb ívű tanulságot is. Egyrészt, a vietnámi állam a gyakorlati lépések szintjén is komolyan veszi a honvédelem fejlesztését, finansziális oldalról pedig gyaníthatóan még jelentős mozgástér állna rendelkezésére a beszerzések további gyorsítására. Másrészt, a beszerzések forrásait illetően a vizsgált eszközkategóriák tekintetében csak kismértékű diverzifikáció figyelhető meg, túlsúlyban maradtak az orosz eredetű eszközök. Harmadrészt, a fejlesztett eszközcsoportok olyan képességrendszereket támasztanak alá, amelyek leginkább a status quo stabilizálását és esetleges eszkalációs törekvések gátolását segítik elő (a fegyveres fellépés kalkulálható költségeinek emelésével). Vietnám tehát elsősorban időt akar nyerni általuk.

Visszautalva a korszerűsítési folyamat 2030-as céldátumával kapcsolatban megfogalmazott kérdésekre, jelenleg az tűnik valószínűnek, hogy a szóban forgó évre a Vietnámi Néphadsereg fegyverrendszereinek döntő része továbbra sem fog megfelelni a korszerű

⁴⁰ Nguyen, The Phuong: *Vietnam's Defense Strategy: A Maritime-Oriented Continental Perspective*. [online], 2024. 05. 10. Forrás: The Diplomat [2024. 12. 11.].

eszközökkel szemben támasztott követelményeknek. Figyelembe véve, hogy a 2019. évi Fehér könyv hitet tesz amellett, hogy Vietnámnak képesnek kell lennie megnyerni a háború bármilyen formáját,⁴¹ ez a körülmény könnyen arra a következtetésre vezethet, hogy egyúttal a honvédelmi célkitűzések is elérhetetlenné váltak. Különösen, mivel a vietnámi honvédelem állapotát mindenki a kínai kihívás tükrében értelmezi. Valójában ez nem ilyen egyszerű. Nem érdemes fejtegetésekbe bocsátkozni egy esetleges fegyveres konfliktus kimenetelét illetően – pusztán a fentiekben ismertetett folyamatok alapján ez nem ítéhető meg. Stratégiai távlatban valószínűleg Vietnám számítása nem is a nyers katonai elrettentés, hanem a kihívó meggyőzése arról, hogy hosszabb távon többet veszíthetne a katonai fellépéssel, mint amennyit nyerhetne a teljes Spratly-szigetvilág bekebelezésével. Pekingnek is érdeke ugyanis a vietnámi „négy nem” stratégiájának fennmaradása, és jól tudja, hogy Hanoival az Egyesült Államok is szívesen vállalna szorosabb katonai együttműködést annak érdekében, hogy az indo-csendes-óceáni térség erőviszonyait minél inkább a saját szempontjainak megfelelően alakíthassa.

Felhasznált irodalom

- 2019 Viet Nam National Defence. [online], 2019. Forrás: mod.gov.vn [2024. 12. 11.].
- 70mm Rocket Launcher System in Vietnam an Innovation for Ground Support. [online], 2024. 12. 22. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 27.].
- Arming Vietnam: Widened International-security Relations in Support of Military-capability Development. [online], 2023. 03. Forrás: International Institute for Strategic Studies [2024. 12. 15.].
- Gady, Franz-Stefan: *Vietnam Deploys Precision-Guided Rocket Artillery in South China Sea*. [online], 2016. 08. 10. Forrás: The Diplomat [2024. 11. 15.].
- Israel Has Delivered 20 EXTRA Surface-To-Surface Guided Rockets to Vietnam for Coastal Defence 12602166. [online], 2016. 02. 26. Forrás: Army Recognition Group [2024. 11. 15.].
- Kajal, Kapil: *Vietnam Outlines Intent to Procure K9 Howitzer*. [online], 2024. 04. 24. Forrás: Janes [2024. 10. 04.].
- Military Balance+. [online]. Forrás: International Institute for Strategic Studies [2023. 12. 04.].
- Modernisation Initiatives to Spur Vietnam Defence Budget. [online], 2024. 03. 03. Forrás: Asia-Pacific Defence Reporter [2024. 11. 15.].
- Nguyen, The Phuong: *Vietnam's Defense Strategy: A Maritime-Oriented Continental Perspective*. [online], 2024. 05. 10. Forrás: The Diplomat [2024. 12. 11.].
- Nguyen, The Phuong: *What Will New Russian Tanks Mean for Vietnam's Military?* [online], 2017. 07. 27. Forrás: The Diplomat [2024. 10. 27.].
- Russia's 'Rubezh-ME' Coastal Defense System Makes International Debut in Vietnam. [online], 2024. 12. 19. Forrás: Defence Security Asia [2024. 12. 27.].
- Russian Su-57 Fighter Jet „Mocked” and „Criticized” by Chinese Social Media Users. [online], 2024. 11. 05. Forrás: Defence Security Asia [2024. 11. 15.].
- Strangio, Sebastian: *Vietnam Has Reached Deal With US on F-16 Fighter Purchase, Report Claims*. [online], 2025. 04. 22. Forrás: The Diplomat [2025. 05. 11.].
- Tran, Bich T.: *Understanding Vietnam's Military Modernization Efforts*. [online], 2020. 11. 25. Forrás: The Diplomat [2024. 10. 27.].
- Vietnam Activates Coastal Defense System VCM-B aka „Vietnam Cruise Missile”. [online], 2024. 07. 02. Forrás: Defence Security Asia [2024. 09. 12.].
- Vietnam Army Unveils New Indigenous XTC-02 Amphibious 4x4 APC. [online], 2022. 08. 23. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 08.].

⁴¹ 2019 Viet Nam National Defence 2019: 23.

- Vietnam Eyes Acquisition of South Korean K9 Self-Propelled Howitzer.* [online], 2024. 04. 26. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 11.].
- Vietnam Military Technical Institute Unveils PTH130-K225B 130mm SPG.* [online], 2021. 10. 29. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 15.].
- Vietnam People's Navy Deploys Bastion-P Mobile Coastal Defense Systems in Drills.* [online], 2016. 08. 17. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 11.].
- Vietnam Unveils Locally Made XCB01 Modernized Version of Soviet BMP-1 Infantry Fighting Vehicle.* [online], 2024. 12. 19. Forrás: Army Recognition Group [2024. 12. 29.].
- Visiting Vietnam's Brigade Operating the Advanced Russian-Made Bastion-P Missile System.* [online], 2015. 05. 11. Forrás: Tuoi Tre News [2024. 11. 15.].

Csoma Mózes¹

Észak-koreai katonák az orosz–ukrán fronton

Észak-Korea (KNDK) az orosz–ukrán konfliktus kitörése óta demonstratívan kiáll az orosz fél mellett. Elismerte a szakadár ukrán területeken létrehozott bábállamok önálló államiségát, majd tüzérségi lőszerrel és ballisztikus rakétákkal támogatta az Ukrajna elleni agressziót. Ez a tendencia 2024 őszen tovább eszkalálódott azzal, hogy a KNDK reguláris katonai egységeket küldött Oroszország kurszki régiójába, ahol azonnal bekapcsolódtak a harcokba. A cikk bemutatja azokat az információkat, amelyek az észak-koreai csapatok harci értékéről elérhetővé váltak; valamint azokat is, amelyek az ukrán fogságba esett koreai katonáktól származnak. Továbbá a cikk felvázolja a phenjani rezsim motivációit, amelyek érdekében döntéshozóik vállalták a kelet-európai térségben dülő és bizonytalan kimenetelű hadműveletek támogatását.

Kulcsszavak: Észak-Korea, KNDK, orosz–ukrán háború, Phenjan, Kurszk, katonai beavatkozás

North Korean Soldiers on the Russian–Ukrainian Front

North Korea (DPRK) has been demonstratively siding with Russia since the outbreak of the Russian–Ukrainian war. It recognised the independent statehood of puppet states established in the breakaway Ukrainian territories, and then supported the aggression against Ukraine with artillery ammunition and ballistic missiles. This trend escalated further in the fall of 2024 when the DPRK sent regular military units to the Kursk region of Russia, where they immediately joined the fighting. The article presents the information that has become available about the combat value of North Korean troops; as well as the information that comes from Korean soldiers captured in Ukraine. Furthermore, the article outlines the motivations of the Pyongyang regime, in the interests of which their decision-makers undertook to support the ongoing and uncertain military operations in the Eastern European region.

Keywords: North Korea, DPRK, Russian–Ukrainian war, Pyongyang, Kursk, military intervention

Bevezetés

2024 októberének elején bebizonyosodott, hogy Észak-Korea (hivatalos nevén a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság; röviden KNDK) nem csupán demonstratív megnyilatkozásaival, illetve lőszer- és rakétaszállításával támogatja Oroszország agresszióját Ukrajna ellen, hanem reguláris katonai egységeinek rendelkezésre bocsátásával *de facto*

¹ Dr. habil. Csoma Mózes Korea-kutató, Magyarország volt szüli nagykövete, az NKE JLI SVKP tudományos főmunkatársa, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának dékánja.

hadviselő féllé vált a konfliktusban. A dél-koreai hírszerzés közlése szerint a Koreai Néphadsereg csapatainak behajózása 2024. október 8-án kezdődött meg, a katonákat Hamhüng és Cshongdzsin városokból orosz hajók – három fregatt és négy partraszálló jármű – szállította Vlagyivosztokba, illetve többször ingáztak orosz AN-124-es szállító repülőgépek is Phenjan és Vlagyivosztok között. Az egységek először Vlagyivosztok, Usszurijszk, Habarovszk és Blagoveszenszk térségében lévő támaszpontokra kerültek, ahol orosz egyenruhákat és fegyvereket kaptak, valamint hamis jakut és burját személyazonosító okmányokkal látták el őket, hogy hovatartozásuk ne legyen beazonosítható.²

Ukrajna és az Egyesült Államok kezdeti információi szerint mintegy 12 ezer észak-koreai katona került Oroszország kurszki régiójába, szállításuk az ország távol-keleti részéről valószínűleg légi úton történt. Egy *Alekszej Aljosinként* említett orosz fogoly állítása szerint a koreai csapatok 2024. december 10-e körül kezdtek megjelenni a régióban; az ukrán állítások alapján 3000-en már életüket is veszítették az összecsapásokban, az ennél szerényebb dél-koreai becslések szerint csupán 1100 főre tehető a halottak és a sebesültek együttes száma. 2025 áprilisának végén ezeket az adatokat a dél-koreai hírszerzés némiképp módosította. A pontosabb adatok szerint a KNDK ugyanis 15 ezer katonát küldött a kurszki régióba, akik közül 4000 fő sebesült meg, körülbelül 600 pedig életét veszítette.³

John Kirby, a Fehér Ház nemzetbiztonsági kommunikációs munkatársa az észak-koreai csapatok harcmodorával kapcsolatosan arról számolt be, hogy a koreaiak „hullámszerű” támadásokkal rohmoztak az ukrán állások ellen, ami alapvetően hatástalan volt.⁴ Kirby azt is megemlíti, hogy információik szerint az észak-koreai erők inkább a halált választották a fogságba esés helyett, habár ennek részleteit nem fejtette ki bővebben.⁵ A fentieket megerősítették a dél-koreai hírszerzés információi is, amelyek arról számoltak be, hogy a kurszki régióban az észak-koreai erők nyílt terepen zajló támadásokban morzsolódtak fel, és nem voltak képesek védekezni az ukrán dróntámadások ellen. A *Szabad Ázsia Rádió* összeállítása megemlítette, hogy az észak-koreaiak a téli időszakban nem viseltek fehér álcát, így könnyű célpontot kínáltak az ukrán drónoknak, miközben a kopár fák között próbáltak elbújni.⁶

Észak-Korea és az orosz–ukrán háború

Az elmúlt bő 70 évben eddig kétszer fordult elő, hogy több ezer fős nagyságrendben érkeztek észak-koreai állampolgárok a kelet-európai térségbe. Először az 1950-es évek elején, amikor a KNDK a koreai háború pusztításai elől iskolás gyerekek ezreit küldte az akkori

² Dong-woo, Chang: *N. Korea Decides to Send Around 10,000 Soldiers to Support Russia in Ukraine War: Seoul*. [online], 2024. 10. 18. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

³ Lee, Minji: *About 600 N. Korean Soldiers Killed Fighting for Russia Against Ukraine*. [online], 2025. 04. 30. Forrás: Yonhap News [2025. 04. 30.].

⁴ Park, Jaewoo – Lee, Sangmin: *North Korean Soldiers Fighting With Outdated Weapons, Ukrainian Sergeant Says*. [online], 2024. 12. 31. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].

⁵ Kang, Taejun: *North Koreans Kill Themselves to Avoid Capture by Ukraine: US Official*. [online], 2024. 12. 29. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].

⁶ Park, Jaewoo – Lee, Sangmin: *Notebook Found on North Korean Soldier Outlines Tactics for Countering Drones*. [online], 2024. 12. 26. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].

szocialista országokba; másodsor pedig az elmúlt év őszén a Koreai Néphadsereg csapatainak Oroszországba vezénylése révén. Az utóbbi esetben a több ezer kilométeres utazást nem a kényszerűség és a fiatal életek megmentésének szándéka motiválta, hanem a KNDK jelenlegi vezetésének stratégiai céljai. Ezeknek a megértéséhez azonban vissza kell tekinteni a 2010-es évek közepére.

Az előző évtized derekán a KNDK folyamatos provokatív erődemonstrációi ritkán látható nemzetközi nagykoalíciót hívtak életre a phenjani rezsim megzabolozására. Az országgal szembeni büntetőintézkedésekhez 2017-ben még Kína és Oroszország is csatlakozott; a szankciók szigorúságát jellemzi, hogy az észak-koreai vezetés az ország helyzetét a „blokádnál vont Leningrádhoz” hasonlította. Az amerikai–kínai rivalizálás fokozódása, majd pedig az orosz–ukrán háború kitörése azonban megváltoztatta ezt a helyzetet. Oroszország számára hirtelen felértékelődött az egykori szovjet birodalom periferiáján fennmaradt diktatórikus rezsim, ez a felértékelődés pedig rendkívül jó lehetőséget kínált a szankciók által szorongatott KNDK-nak. A megszállt ukrán területeken kikiáltott úgynevezett Donyecki Népköztársaság és Luhanszki Népköztársaság elismerésével, majd 2022 őszétől a tüzérségi lőszer szállításával a KNDK olyan szívességet tett Oroszországnak, amely lényegében kivette a phenjani rezsimet a nemzetközi elszigeteltségből. A folyamat következő lépcsőfoka 2023 júliusának végén következett be, amikor Szergej Sojgu akkori orosz védelmi miniszter vezetésével orosz katonai delegáció látogatott Phenjanba, hogy részt vegyenek a koreai háborút lezáró fegyverszünet 70. évfordulójára emlékező ünnepségeken. A protokolláris esemény után az orosz delegáció megtekintette az észak-koreai hadiipar büszkeségeit – köztük ballisztikus rakétákat – bemutató phenjani fegyverkiállítást, ami gyakorlatilag asszisztenciát jelentett az ENSZ BT határozatának közvetett megsértéséhez, mivel a világszervezet már évekkorábban megtiltotta a KNDK-nak a rakétaeszközök gyártását és hadrendben tartását.

Nem sokkal Szergej Sojgu látogatása után, 2023 szeptemberében zajlott le *Kim Dzsong Űn* és *Vlagyimir Putyin* emlékezetes találkozója az orosz Vosztocsnij Kozmodrom űrepülőtéren. Az esemény során az orosz elnök már megemlítette, hogy országa technológiai segítséget fog nyújtani Észak-Koreának ahhoz, hogy Föld körüli pályára tudják állítani saját kéműholdjukat. Ez rövidesen meg is valósult, ami fokozta a nemzetközi közvélemény aggodalmait arra vonatkozóan, hogy a politikai-katonai támogatásért cserébe a phenjani rezsim folyamatos technológiai transzfert kap majd az orosz féltől.

A két régi-új szövetséges egyaránt tagadta, hogy a KNDK muníciót és fegyvereket szállítana Oroszországba, ugyanakkor 2023 novemberében a dél-koreai hadsereg fegyvernemeinek egyesített vezérkari főnöksége közölte, hogy Észak-Korea mintegy 2000 konténer mennyiségű katonai szállítmányt küldött Oroszországba.⁷ Mint nem sokkal később kiderült, a szállítmány ballisztikus rakétákat is tartalmazott, mivel 2023 decemberének legvégén és 2024 elején az orosz fél már észak-koreai gyártmányú rakétákat vetett be az ukrán célpontok ellen.⁸

⁷ Kim, Eun-jung: *JCS Says N. Korea Might Have Provided Russia With Short-Range Ballistic Missiles*. [online], 2023. 11. 02. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

⁸ *N. Korea-Russia Cooperation Stokes Questions Over Potential for Weapons Coproduction: Expert*. [online], 2024. 01. 12. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].

2024 során az orosz hadsereg – novemberig bezárólag – 60 darab észak-koreai gyártmányú KN-23 típusú rakétát indított, a támadások száma különösen augusztusban és szeptemberben vált sűrűvé. Az ukrán légierő akkori kommunikációs vezetője a CNN hírcsatornának kiemelte, hogy a ballisztikus rakéták számának növekedése együtt jár a cirkálórakéta-támadások számának csökkenésével. A hírcsatorna összeállításában az ukrán főügyész elmondta, hogy az észak-koreai rakétákkal végrehajtott csapások következtében 2024 utolsó hónapjáig 28 személy vesztette életét, további 213 pedig megsebesült.⁹ A hírcsatorna bemutatta azt a raktárat is, ahol az ukrán hatóságok az oroszok által bevetett rakéták maradványait őrzik, gondosan szétválogatva a különböző típusokból származó alkatrészeket. A rakétamaradványok vizsgálata során az ukrán nyomozók azt állapították meg, hogy a támadóegységek berendezéseiben olyan alkatrészek vannak, amelyek nyugati államokból származnak; az ügyben legalább kilenc ország lehet érintett. A rakéták irányítóberendezéseinek kulcsfontosságú részei tehát mind nyugati részegységek, a rakéták egyetlen ténylegesen észak-koreai gyártmányú része maga a fémszerkezet, amely viszont rossz minőségű, gyorsan korrodálódik.¹⁰ Természetesen a KNDK-t sújtó nemzetközi büntetőintézkedések tiltják mindazon eszközök értékesítését az ország számára, amelyek a rakétatechnológia vagy rakéta-üzemanyag céljaira használhatók, ugyanakkor a fent említett alkatrészek Kínán keresztül könnyen bejutnak az ország területére.

Információk az észak-koreai csapatok harci értékéről

A dél-koreai hírszerzés információi szerint az észak-koreai katonák fejenként 2000 dolláros összeget kaptak az orosz féltől, ugyanakkor a bevétel 90%-ával a phenjani rezsim rendelkezik, tehát a katonák csupán 200 dolláros zsoldot kapnak. A hírszerzés közölte azt is, hogy Oroszország távol-keleti területein jelenleg mintegy 4000 észak-koreai vendégmunkás is dolgozik, akik főleg fakitermelési munkálatokban tevékenykednek. Az ő fizetésük havonta 800 dollár, amelynek 90%-a szintén a rezsim bevételeit növeli, így a munkások mindössze havi 80 dollárt kapnak.¹¹

A nemzetközi sajtóban többször felbukkant az az állítás, hogy az orosz–ukrán frontra küldött észak-koreai csapatok elitegységnek számítanak, az úgynevezett Viharhadtest tagjai. Néhány észak-koreai disszidens azonban a dél-koreai sajtónak nyilatkozva kétségeknek adott hangot ezzel kapcsolatosan. Egy *Kim Jong Hi* nevű disszidens például azt közölte, hogy az általa ismert Viharhadtest jól táplált, energikus, speciális kiképzésben részesült katonákból áll. Ezzel szemben a különböző orosz videófelvételeken szereplő, észak-koreaiaként azonosított katonák alacsonyak és soványak, az alultápláltság jeleit mutatják. A disszidens megjegyzése szerint ezek a katonák a legkevésbé sem hasonlítanak az említett elitegység tagjaira, sokkal inkább a KNDK vidéki területein látható sorkatonákra emlékeztetnek. A fentieket erősíti meg egy *Kang Cshol Hvan* nevű disszidens is,

⁹ Tarasova-Markina, Daria et al.: *Ukraine Is Being Hit With a Surge of Attacks Using North Korean Missiles. Western Components Help Make It Possible*. [online], 2024. 11. 23. Forrás: CNN [2025. 01. 05.].

¹⁰ Tarasova-Markina et al. 2024.

¹¹ Kang Hyun-kyung: *'Blood money': Defectors Liken N. Korean Soldiers in Russia to Wartime Slaves*. [online], 2024. 11. 07. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].

aki szerint a Kim-dinasztia semmiképpen sem akarná a rezsim alappilléret jelentő elit-egységeket külföldre küldeni, mert azokat kizárólag saját uralmának védelme érdekében vetné be. Miként a dél-koreai média szöuli kormányzati forrásokra hivatkozva közölte, az Oroszországban állomásozó észak-koreai csapatoknak legfeljebb 10%-a lehet ténylegesen elitegység tagja.¹²

Az észak-koreai csapatok ráadásul nem sokkal kelet-európai felbukkanásuk után már érzékeny veszteségeket szenvedtek. 2024. november végén az ukrán médiában olyan információk láttak napvilágot, hogy mintegy 500 észak-koreai katona életét vesztette a kurszki régióban, miután az ukrán hadsereg brit cirkálórákétákkal támadást indított a terület ellen. A jelentés szerint az elhunytak között két tiszt és egy nő is volt, az utóbbi feltehetően tolmácként tevékenykedett.¹³

A *Szabad Ázsia Rádió* december végén megszólaltatta az ukrán különleges erők egyik őrmesterét, aki arról számolt be, hogy az észak-koreai katonák elavult fegyvereket használnak, és harci műveleteik során nem visznek magukkal élelmiszer-ellátmányt. A *Mikhajlo Makaruk* néven említett őrmester továbbá elmondta, hogy az észak-koreai csapatok teljes felszerelését az orosz fél biztosítja az AK-47-es gépkarabélyoktól az öngyújtóig bezárólag.¹⁴

Szintén a *Szabad Ázsia Rádió* számolt be arról egy orosz hadifogolyra hivatkozva, hogy a kurszki régióban állomásozó észak-koreai sereget az orosz hadseregtől elkülönülő parancsnoki szervezettel rendelkezik. Az Alekszej Aljosinként említett orosz fogoly azt is közölte, hogy az orosz egységek és az észak-koreai csapatok között komoly nyelvi akadályok vannak, mivel a koreaiak legnagyobb része nem beszél oroszul, az orosz egységeknek pedig nincsenek tolmácsaik. A szövetséges felek között több alkalommal is előfordult „baráti tűz”, ami halálos áldozatokkal is járt.¹⁵

Az észak-koreai csapatok bevetése óta eltelt bő két hónapban az ukrán erők csupán két alkalommal tudtak fogságba ejteni koreai katonát. Miként a dél-koreai hírszerzés 2024. december 20-i beszámolójából kiderül, először egy súlyosan sebesült katona esett fogságba a kurszki régióban, egy fényképet is közzétettek róla, azonban az illető nem sokkal később elhunyt.¹⁶ Ezután *Volodimir Zelenszkij* számolt be arról, hogy két észak-koreai katona fogságba esett.¹⁷ Mint a *The Washington Post* részletes összeállításából később kiderült, mindkét koreait 2025. január 9-én, két külön műveletben fogták el. Az első elfogásáról azt írták, hogy több koreai is a senki földjén rekedt, akiket valószínűleg hátrahagytak a társaik. A pontos helyszínt egy ukrán drón azonosította, az értük küldött ukrán egységeknek pedig keresztül kellett vágniuk egy kopár erdőn. Mire meg tudták közelíteni a koreaiakat, már csak egy volt közülük életben, aki a lábán sérült meg. Az illető egyetlen megmaradt fegyvere egy kézigránát volt, amelyet nem használt, az ukránok pedig megkezdték

¹² Kang 2024.

¹³ *Ukrainian Media: 500 N. Korean Soldiers Killed in Storm Shadow Attack.* [online], 2024. 11. 25. Forrás: KBS [2025. 01. 05.].

¹⁴ Park–Lee 2024: *North Korean Soldiers...*

¹⁵ Park–Lee 2024: *North Korean Soldiers...*

¹⁶ Kang, Taejun: *North Korean Soldier Captured in Kursk Dies From Injuries: South's Spy Agency.* [online], 2024. 12. 26. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].

¹⁷ Hunder, Max: *Ukraine Captures Two North Korean Soldiers in Kursk, Zelenskiy Says.* [online], 2025. 01. 11. Forrás: Reuters [2025. 01. 12.].

sérülésének ellátását. Az AP hírügynökségnek nyilatkozó ukrán katona – aki részt vett a műveletben – elmondta, hogy megpróbált kommunikálni a koreáival, először oroszul szólította meg, majd amikor meghallotta, hogy a koreai angolul próbál beszélni, akkor angolul folytatta. Az ukrán katona kérdéseire a koreai elmondta, hogy 21 éves, és már négy évet töltött a Koreai Néphadseregben. A koreai vizet kért, később pedig egy cigaretta, és „brothers”, azaz „testvérek” megszólítással fordult az ukrán katonák felé.¹⁸ Amikor távozni akartak a helyszínről, és be akartak szállni az ukránok gépkocsijába, a koreai észrevette az ukránok karján lévő kék szalagot, aminek hatására végérvényesen realizálta, hogy ellenséges kezekbe került. Kutakodni kezdett a megmaradt gránátja után, amelyet akkorra az ukránok természetesen már elvettek tőle.¹⁹ Az illető kihallgatásáról *Volodimir Zelenszkij* ukrán elnök tett közzé egy videót: az 5 és fél perces felvételen a katona egy ágyon fekvő válaszlát a kérdésekre, és elmondta, hogy a KNNDK-ból egy orosz teherhajó fedélzetén szállították Oroszországba, a hajón pedig mintegy 100 katona tartózkodott. Oroszországba érkezve vonattal folytatták útjukat, illetve néhányukat kiválasztották, hogy kiképezzék őket az orosz fegyverek használatára, de ő nem volt köztük, illetve nem is tudta, hogy ki ellen kell harcolnia.²⁰

Mint fentebb említettük, 2025. január 9-én az ukránok fogságba ejtettek egy másik észak-koreait is, noha kezdetben nem voltak tisztában az illető nemzetiségével. Miként a *The Washington Post* beszámol róla, az ukrán erőket hajnali 5 órakor észak-koreai támadás érte, a csata órákon keresztül zajlott, majd déli 12 óra körül az egyik ukrán drón egy magányos alakot észlelt. Az illető szabálytalanul, cikcakkban haladt, az ukránok nem tudták, hogy ki lehet. Az amerikai lap által *Makszim Didorcuk* néven említett ukrán deszantos katona egy társával megindult a magányos alak felé, majd ukránul szólították meg, hogy van-e szüksége segítségre. Az illető nem válaszolt, így megpróbálták oroszul és angolul is szólni hozzá, de válasz továbbra sem érkezett. Közelebb érve a két ukrán katona rájött, hogy egy koreáival állnak szemben. Az állkapcsa be volt kötözve, valószínűleg egy korábbi sérülés következtében, a karja is megsebesült. *Makszim Didorcuk* visszaemlékezése szerint a koreai mozgása koordinálatlan volt, nem tudta, hogy merre megy, agyrázkódást szenvedhetett.²¹ A koreainál egy gránát és egy kés volt, de az ukránok jelzésére hajlandó volt megválni ezektől, illetve hajlandó volt követni a két ukránt.²²

A KNNDK és Oroszország – a hosszas titkolózás után – 2025. április végén ismerte el, hogy a Koreai Néphadsereg csapatai részt vesznek az orosz–ukrán háború harcaiban. *Vlagyimir Putyin* levélben mondott köszönetet *Kim Dzsong Ünnek*, kiemelve, hogy a két ország stratégiai partnersége a továbbiakban tovább fog fejlődni.²³

¹⁸ Arhirova, Hanna: *Inside the Operations that Took Captive 2 North Korean Soldiers Fighting Ukraine*. [online], 2025. 02. 05. Forrás: The Washington Post [2025. 03. 01.].

¹⁹ Arhirova 2025.

²⁰ Kang Taejun: *North Korean Soldier Captured by Ukraine Says He 'Didn't Know' Who He Was Fighting*. [online], 2025. 01. 20. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 20.].

²¹ Arhirova 2025.

²² Arhirova 2025.

²³ Park, Boram: *N. Korea's Top Newspaper Carries Putin's Message Thanking Troop Deployment to Russia*. [online], 2025. 04. 29. Forrás: Yonhap News [2025. 04. 29.].

A drónhadviselés és az észak-koreai katonák

Az orosz–ukrán hadszíntéren bevetett észak-koreai csapatok harci értéke tehát meglehetősen alacsonynak mutatkozott, az egyik legnagyobb kihívást pedig az ukrán dróntámadások jelentették számukra. 2024. december közepén az ukrán hadsereg videófelvételeket tett közzé, amelyeken – állításuk szerint – észak-koreai katonák elleni dróntámadások láthatók. Az egyik fekete-fehér felvétel alapján a megtámadott katonák a havas terepen próbálnak elrejtőzni az ukrán drón elől, majd a támadás következtében összeesnek.²⁴ A dróntámadások jelentette kihívás komolyságát látszik alátámasztani az az írásos bizonyíték is, amely tavaly év végén bukkant fel az ukrán és a dél-koreai médiában. Egy jegyzetfüzetről van szó, amely állítólag egy *Hong Csong Kjong* nevű észak-koreai katonához tartozott, majd pedig az ukrán különleges erők birtokába került. A már elhunyt észak-koreai katona feljegyzései arra vonatkoztak, hogy milyen taktikával lehet felvenni a küzdelmet az ellenséges drónokkal. Miként a *Szabad Ázsia Rádió* összeállításából kiderül, nem teljesen egyértelmű, hogy a füzetben szereplő taktika az észak-koreaiak saját kreativitását dicséri, vagy pedig az oroszok tanították meg nekik. A taktika lényege, hogy a háromfős csapat egyike magára vonja a drón figyelmét, miközben a másik kettő megfelelő pozíciót vesz fel a repülőeszköz lelovására.²⁵

A drónhadviselés kiemelt jelentősége tehát az elmúlt hónapokban a Koreai Néphadsereg egyik legfontosabb tapasztalata lett. Miként a dél-koreai hadsereg fegyvernemeinek egyesített vezérkari főnöksége közölte, Kim Dzsong Ün 2024 novemberében személyesen szemrevételezte a KNDK által gyártott kamikazedrónokat, amelyek az orosz–ukrán harcra fognak kerülni. A pilóta nélküli eszközök mellett a phenjani rezsim 240 milliméter átmérőjű rakétavetőket, valamint 170 milliméter átmérőjű önjáró tüzérségi lövegeket fog szállítani Oroszországba. Mindezzel – közölte az egyesített vezérkari főnökség – az országnak az a célja, hogy tapasztalatokat szerezzen a modern technológiák harci alkalmazása tekintetében, ezzel pedig saját fegyveres erőik modernizálását érik el.²⁶

Dél-Korea reakciói a fejleményekre

Tavaly november közepén *Jun Szok Jol* akkori dél-koreai államfő „hatékony intézkedéseket” helyezett kilátásba az észak-koreai csapatok ukrain bevetésével kapcsolatban, ami diplomáciai intézkedéscsomagot takart. Egyrészt Kína segítségét kérték, hogy vesse latba befolyását Észak-Koreánál és Oroszországnál; másrészt nem függesztették fel a Dél-Korea és Oroszország közti diplomáciai csatornákat sem. Az elnök ugyanakkor nem utalt arra a korábbi opcióra, hogy országa esetleg „felülvizsgálja a halált okozó fegyverek szállításának lehetőségét” az ukrán fél részére; ami azt jelenti, hogy Jun Szok Jol kormányzata

²⁴ Yi, Wonju: *Ukrainian Military Unveils Footage of Drone Attacks on N. Korean Soldiers: Report*. [online], 2024. 12. 20. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

²⁵ Park–Lee 2024: *Notebook Found...*

²⁶ Lee, Minji: *N. Korea Preparing for Additional Troop Deployment, Suicide Drone Supply to Russia: Seoul*. [online], 2024. 12. 23. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

minden valószínűség szerint összhangba hozta saját álláspontját a Trump-adminisztráció várható kívánalmaival.²⁷

Kim Jong Hjon akkor hivatalban lévő védelmi miniszter 2024. november közepén ismét megerősítette, a Koreai Köztársaságnak alapvető érdeke fűződik ahhoz, hogy katonai megfigyelőket küldjön Ukrajnába. Ennek révén ugyanis sikerülne tanulmányozni az észak-koreai harcmodort, valamint fontos információkhoz lehetne jutni a fogságba kerülő észak-koreai katonák kihallgatása révén.²⁸ A tárcavezető november végén a szülői Nemzetgyűlés Védelmi Bizottsága előtt is megismételte ezt a célkitűzést, miközben azzal egy időben egy magas rangú ukrán katonai delegáció látogatott a dél-koreai fővárosba. Kim Jong Hjon továbbá beszámolt arról is, hogy az észak-koreai csapatokat szakaszonként osztották be az orosz fegyveres erők kötelékébe, így nagy az esélye annak, hogy az orosz fél „ágyúötlékként” fogja használni őket.²⁹

A dél-koreai államfő által kilátásba helyezett diplomáciai intézkedéscsomag ügye azonban idővel háttérbe szorult, ugyanis az ország belpolitikai viszonyai váratlan fordulatot vettek. 2024. december 3-án Jun Szok Jol elnök a kormányoldal és a legnagyobb ellenzéki párt végletekig kieleződött konfliktusából úgy próbált kiutat találni, hogy szükségállapotot hirdetett az országban. Az „észak-koreai támogatással tevékenykedő csoportosulásokra” hivatkozó intézkedés lényegében betiltott mindenfajta politikai tevékenységet, a hadsereg egységei pedig megindultak a Nemzetgyűlés felé. Az 1970-es évekbeli Dél-Koreában több alkalommal is előfordult manőver azonban a 21. századi viszonyok között teljességgel alkalmatlannak bizonyult: a közösségi médiában hatalmas felháborodást keltett a szükségállapot híre, a Nemzetgyűlés épületébe érkező képviselők pedig néhány órával később kötelező érvényű határozatban szólították fel az elnököt a szükségállapot visszavonására. A dél-koreai demokrácia tehát jól vizsgázott, ráadásul december közepén megindult az impeachment-eljárás, amely 2025 tavaszán az elnök végleges elmozdításához vezetett.

A KNDK és Oroszország szövetsége vs. Kína

2024. december végén Kim Dzsong Űn észak-koreai vezető újévi üdvözlötet küldött Vlagyimir Putyinnak, amelyben ígéretet tett arra, hogy tovább fogja szilárdítani a kétoldalú katonai együttműködést, amelynek célja a „neonácizmus” legyőzése.³⁰ Ezzel ellentétben a phenjani tömegtájékoztató csupán távirati stílusban tett említést arról, hogy Hszi Csin-ping kínai államfő újévi köszöntőt küldött Kimnek, ami egyértelmű jele annak, hogy a KNDK és Kína kapcsolatai egyre feszültebbek. Fontos megemlíteni, hogy a tavalyi évben zajlott le az észak-koreai–kínai diplomáciai kapcsolatfelvétel 75. évfordulója, de a két szövetséges ország nem tartott semmilyen nagyobb megemlékezést,

²⁷ Lee, Seung-jun – Park Min-hee: *Seoul is Making 'Diplomatic Efforts' With Russia Over North Korean Troops, Says Yoon.* [online], 2024. 11. 15. Forrás: Hankyoreh [2025. 01. 05.].

²⁸ *Sending Monitoring Team to Ukraine Necessary for National Interest: Defense Chief.* [online], 2024. 11. 11. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].

²⁹ Lee, Minji: *Deployed N.K. Troops Assigned to Platoon-Level Units of Russian Forces: S. Korean Defense Chief.* [online], 2024. 11. 28. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

³⁰ Park, Boram: *N. Korea's Kim Sends Letter to Putin, Vowing to Further Solidify Military Cooperation.* [online], 2024. 12. 31. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

aminek háttérében minden bizonnyal az észak-koreai–orosz összeborulás, illetve az ezzel kapcsolatos kínai fenntartások húzódnak.³¹ Ezzel összefüggésben megemlítendő, hogy történelme során a Koreai-félsziget évszázadokon át a kínai érdekszférába tartozott, majd csak az 1894–1895-ben lezajlott kínai–japán háborút követő simonoszeki béke részeként szabadult ki a kínai Csing Birodalom hűbéri alárendeltségéből. A 20. század legelején a Koreai-félsziget a Japán Birodalom érdekszférájába került, majd 1945-ben – a félsziget megosztottságával – az északi rész szovjet, míg a déli rész amerikai befolyási övezetbe került. A KNDK esetében a szovjet érdekszférába tartozás egészen a Szovjetunió felbomlásáig megmaradt, ugyanakkor az 1990-es évek elején az ideológiai szövetségeseinek nagy részét elvesztő ország visszakerült a kínai érdekszférába. A régi-új „nagy testvér” hegemoniája azonban észak-koreai részről legalább annyira volt fojtogató, mint örvendetes: a szinte kizárólagos külgazdasági partnerré váló Kína ugyanis számos alkalommal igyekezett korlátozni a Kim-klán ámokfutását. 2006-ban a KNDK első nukleáris próbarobbantása után Dél-Koreában olyan vélemények is elhangzottak, hogy Észak-Korea nukleáris ambíciói nem is kizárólag az Egyesült Államoknak szólnak, hanem a Kim-klán uralmának végső garanciáját jelentik az ezzel ellentétes kínai törekvésekkel szemben. A szülői vezetés azért aggódott abban az időszakban, hogy Észak-Korea egy Kína-barát katonai puccs révén esetleg Kína szatellitországává válhat.³²

Kína jelenleg is úgy tekint tehát a KNDK-ra, mint saját érdekszféráján belüli országra. Az észak-koreai–orosz viszony elmélyülése tehát érdekeivel ellentétes fejlemény, ami Hszi Csin-ping kínai államfő óvatosan megfogalmazott szavaiból is kiderül. 2024. november közepén az APEC limai találkozásán Hszi és Joe Biden amerikai elnök személyesen egyeztetett egymással, amelynek során a kínai elnök kijelentette, hogy országa nem fogja tétlenül nézni, hogy „alapvető érdekei” veszélybe kerüljenek a Koreai-félszigeten.³³

Kína fokozódó ellenérzéseinek részeként – miként a *Korea JoongAng Daily* című napilap 2025 elején beszámolt róla – a kínai hatóságok már korlátozni kezdték a hosszú távú munkavállalói vízumok kiadását az észak-koreai állampolgárok számára, valamint a közös határvidéken „hazatelepítési irodákat” állítottak fel, hogy az okmányok nélkül érkező észak-koreaiakat hazatoloncolják. Ilyen irodák jöttek létre Tantungban és Liaoning tartomány más részén is. Egy másik forrás arról számolt be a dél-koreai napilapnak, hogy a kínai kormányzat szünetelteti az észak-koreai munkavállalók fogadását, így azok a kínai cégek, amelyek szerződést kötöttek nagyobb számú észak-koreai munkás alkalmazásáról, hiába várják a szükséges munkaerőt. A kínai hatóságok intézkedései nemcsak túlmutatnak a munkaerő beáramlásának korlátozásán, hanem az észak-koreai vállalatok Kínában zajló tevékenységét is akadályozni kezdték. Az észak-koreai állampolgárok számára megtiltották a cégbejegyzést, valamint egyes észak-koreai érdekeltségek bankszámláit befagyasztották. A fentiek következtében – a dél-koreai napilap összefoglalója

³¹ Kim, Soo-yeon: *N. Korea Briefly Reports on Xi's Sending of New Year's Greeting to Kim Without Details*. [online], 2025. 01. 01. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

³² Csoma Mózes (2008): Észak-Korea a kínai szatellit állammá válás útján. *Külgügyi Szemle*, 7(1), 72–83.

³³ Park, Min-hee: *Unpacking Strategy Behind Xi's Declaration That China Won't Allow Conflict on Korean Peninsula*. [online], 2024. 11. 19. Forrás: Hankyoreh [2025. 01. 05.].

szerint – az észak-koreai külkereskedelmi vállalatok azt kezdték fontolgatni, hogy tevékenységüket áthelyezik Oroszországba.³⁴

Kína megkezdte a KNDK-ba irányuló csempészet korlátozását is. A KNDK-ba visszatérő észak-koreai személyek eddig legfeljebb öt elektronikai cikket vihettek magukkal, ezt azonban a kínai hatóságok már nem engedik. Mivel a szárazföldi határátkelőknél szigorúbb ellenőrzésekre lehet számítani, sok észak-koreai inkább légi úton próbál visszatérni hazájába. A kínai szigorítások háttérben egyértelműen egy burkolt nyomásgyakorlás zajlik, a pekingi döntéshozók ugyanis érdekeikkel ellentétesnek tartják az észak-koreai–orosz szövetség elmélyülését. A kínai vámhivatal közlése szerint 2024-ben a KNDK és Kína kereskedelmi forgalmának volumene 2,18 milliárd dollár értékű volt, ami 5%-os csökkenést jelent az egy évvel korábbi adathoz képest.³⁵

A KNDK várható további magatartása

Mint láthattuk, az észak-koreai–orosz kapcsolatok az elmúlt három évben valóságos reneszánszukat élik. Vlagyimir Putyin 2024 júniusában villámlátogatást tett Phenjanban, amelynek során a régi-új szövetségesek kölcsönös védelmi egyezményt kötöttek; november végén pedig *Andrej Beluszov* új orosz védelmi miniszter utazott a KNDK fővárosába. Az utóbbi találkozón – miként a phenjani tömegtájékoztató közölte – Kim Dzsong Űn elítélően kiemelte, hogy a „nyugati országok” amerikai és brit gyártmányú támadóeszközöket adtak át az ukrán félnek, amely ezzel képes lett mélységi csapásokat végrehajtani az orosz területek ellen. Noha a phenjani tömegtájékoztató egyelőre semmilyen formában sem említette saját csapatai kelet-európai beavatkozását, a Kim által megfogalmazott kritika nyilván annak is szólt, hogy pár nappal korábban a világsajtót bejárta az a hír, hogy a Storm Shadow típusú brit cirkálórákétával végrehajtott támadás állítólagosan 500 észak-koreai katona halálát okozta.³⁶

A KNDK és Oroszország viszonyának rendkívüli szorosságát abból is meg lehet állapítani, hogy 2024 decemberében a phenjani orosz nagykövetség egyik ünnepi fogadásán olyan illusztris vendégek is megjelentek, akik túl magas szinten vannak ahhoz, hogy nagykövetségi rendezvényeken vegyenek részt. A két ország közti védelmi egyezmény ratifikálásának alkalmából rendezett eseményen ugyanis a következő személyek voltak jelen: *Csve Rjong He*, a KNDK Legfelsőbb Népi Gyűlése – tehát a helyi törvényhozás – állandó bizottságának elnöke; *Csve Szon Hi* külügyminiszter asszony; valamint *Kim Jo Dzsong*, az első számú vezető befolyásos hűga.³⁷

A KNDK további magatartásával kapcsolatosan így főként az várható, hogy az ország fegyveres erői 2025-ben is elsősorban Oroszország támogatására fognak koncentrálni, függetlenül a kelet-európai hadszíntéren elszenvedett veszteségeiktől. Miként a dél-koreai

³⁴ Lim, Jeong-won: *China Moves to Deport North Korean Workers as Displeasure Grows Over Ukraine War Involvement*. [online], 2025. 01. 22. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 03. 01.].

³⁵ Lim 2025.

³⁶ Lim, Jeong-won: *Russia Invites North Korean Troops to Victory Day Celebration After Moscow's Defense Chief Meets Kim*. [online], 2024. 12. 01. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 01. 05.].

³⁷ *Russian Embassy in N. Korea Hosts Reception on Ratification of Mutual Defense Treaty*. [online], 2024. 12. 11. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].

hadsereg fegyvernemeinek egyesített vezérkari főnöksége közölte, a fentiek miatt kevésbé kell számítani arra, hogy az észak-koreai rezsim a félszigeten belül fokozná a feszültséget. A félszigetet két részre osztó demilitarizált övezet térségében az északi csapatok elsősorban védelmi jellegű megerősítéseket végeznek, így tankok elleni akadályokat építenek, valamint az elektromos kerítést tesztelik, amit odahajtott állatokkal hajtanak végre. Ugyanakkor a tavalyi évre jellemző „szokásos” provokációk – így a szemetekkel megpakolt ballonok déli irányba küldése, valamint a GPS-jelek zavarása – természetesen előfordulhatnak.³⁸

Minden jel arra mutat, hogy a KNDK hosszú távon igyekszik profitálni az Oroszországhoz fűződő barátság reneszánszából. Jellemző példa, hogy az ország északi részén lévő Észak-Hamgjong tartománybeli Cshilbo-hegyvidék környékét igyekeznek idegenforgalmi központtá fejleszteni az orosz turistacsoportok számára. A régiót arra is felkészítenék, hogy a téli időszakban is alkalmas legyen a külföldi csoportok fogadására: hét turistabuszt újrafestettek, valamint lépéseket tettek, hogy Cshongdzsin város repülőtere a téli időszakban is tudjon utasszállító repülőgépeket fogadni. Mindez folyamatos devizabevételt jelenthet majd a phenjani rezsim számára. A cshongdzsini orosz főkonzulátus adatai szerint 2024-ben 1000 orosz turista látogatott a KNDK-ba, ebből pedig 400 fő a Cshilbo-hegyvidék térségébe utazott. Minden valószínűség szerint a phenjani vezetés a fenti szám megsokszorozására törekszik, hasonlóan egy korábbi sikeres turisztikai projekthez, amikor az ezredforduló időszakában éveken keresztül sikerült dél-koreai turistákat beutaztatni a fegyverszüneti vonal közelében lévő Gyémánt-hegységbe. Fontos kiemelni, hogy mindkét terület – tehát a Cshilbo-hegyvidék és a Gyémánt-hegység – egyaránt periférikus és az ország egészétől hermetikusan elszigetelhető régiók, amelyek tökéletesen megfelelnek a beutazó turizmus céljaira.³⁹

Végezetül megemlítenéd, hogy az elmúlt évek nemzetközi változásai azt eredményezték, hogy Oroszország révén a KNDK ki tudott törni abból a nemzetközi elszigeteltségből, amelyben még 2016–2017 időszakában is volt. A fentiek bizarr szimbóluma, hogy a Koreai Néphadsereg meghívást kapott, hogy 2025 májusában képviselőik csatlakozzanak a győzelem napi felvonuláshoz Moszkvában.⁴⁰ Habár erre nem került sor, az ünnepi évforduló alkalmából Kim Dzsong Űn észak-koreai vezető kislányával együtt ellátogatott az Oroszországi Föderáció phenjani nagykövetségére, ahol beszédében az orosz–ukrán konfliktusba történő észak-koreai beavatkozást méltatta, „hősként” aposztrofálva a kurszki régió „felszabadításában” részt vevő koreai harcosokat.⁴¹

³⁸ Lee 2024.

³⁹ Eun, Seol: *N. Korea Orders Tourism Expansion in Chinese-Russian Border Region*. [online], 2024. 12. 06. Forrás: The Daily NK [2025. 01. 05.].

⁴⁰ Lim 2024.

⁴¹ Kim Soo-yeon: *N. Korea's Kim Says Involvement in Russia-Ukraine War Was 'Justifiable'*. [online], 2025. 05. 10. Forrás: Yonhap News [2025. 05. 10.].

Felhasznált irodalom

- Arhirova, Hanna: *Inside the Operations That Took Captive 2 North Korean Soldiers Fighting Ukraine*. [online], 2025. 02. 05. Forrás: The Washington Post [2025. 03. 01.].
- Chang, Dong-woo: *N. Korea Decides to Send Around 10,000 Soldiers to Support Russia in Ukraine War: Seoul*. [online], 2024. 10. 18. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].
- Csoma Mózes (2008): Észak-Korea a kínai szatellit állammá válás útján. *Küliügyi Szemle*, 7(1), 72–83.
- Eun, Seol: *N. Korea Orders Tourism Expansion in Chinese-Russian Border Region*. [online], 2024. 12. 06. Forrás: The Daily NK [2025. 01. 05.].
- Hunder, Max: *Ukraine Captures Two North Korean Soldiers in Kursk, Zelenskiy Says*. [online], 2025. 01. 11. Forrás: Reuters [2025. 01. 12.].
- Kang, Hyun-kyung: *'Blood money': Defectors Liken N. Korean Soldiers in Russia to Wartime Slaves*. [online], 2024. 11. 07. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].
- Kang, Taejun: *North Korean Soldier Captured by Ukraine Says He 'Didn't Know' Who He Was Fighting*. [online], 2025. 01. 20. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 20.].
- Kang, Taejun: *North Korean Soldier Captured in Kursk Dies From Injuries: South's Spy Agency*. [online], 2024. 12. 26. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].
- Kang Taejun: *North Koreans Kill Themselves to Avoid Capture by Ukraine: US Official*. [online], 2024. 12. 29. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].
- Kim, Eun-jung: *JCS Says N. Korea Might Have Provided Russia With Short-Range Ballistic Missiles*. [online], 2023. 11. 02. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].
- Kim, Soo-yeon: *N. Korea Briefly Reports on Xi's Sending of New Year's Greeting to Kim Without Details*. [online], 2025. 01. 01. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].
- Kim Soo-yeon: *N. Korea's Kim Says Involvement in Russia-Ukraine War Was 'Justifiable'*. [online], 2025. 05. 10. Forrás: Yonhap News [2025. 05. 10.].
- Lee Minji: *About 600 N. Korean Soldiers Killed Fighting for Russia Against Ukraine*. [online], 2025. 04. 30. Forrás: Yonhap News [2025. 04. 30.].
- Lee Minji: *Deployed N.K. Troops Assigned to Platoon-Level Units of Russian Forces: S. Korean Defense Chief*. [online], 2024. 11. 28. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].
- Lee, Minji: *N. Korea Preparing for Additional Troop Deployment, Suicide Drone Supply to Russia: Seoul*. [online], 2024. 12. 23. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].
- Lee, Seung-jun – Park Min-hee: *Seoul Is Making 'Diplomatic Efforts' With Russia Over North Korean Troops, Says Yoon*. [online], 2024. 11. 15. Forrás: Hankyoreh [2025. 01. 05.].
- Lim, Jeong-won: *China Moves to Deport North Korean Workers as Displeasure Grows Over Ukraine War Involvement*. [online], 2025. 01. 22. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 03. 01.].
- Lim, Jeong-won: *Russia Invites North Korean Troops to Victory Day Celebration After Moscow's Defense Chief Meets Kim*. [online], 2024. 12. 01. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 01. 05.].
- N. Korea-Russia Cooperation Stokes Questions Over Potential for Weapons Coproduction: Expert*. [online], 2024. 01. 12. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].
- Park, Boram: *N. Korea's Kim Sends Letter to Putin, Vowing to Further Solidify Military Cooperation*. [online], 2024. 12. 31. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].
- Park, Boram: *N. Korea's Top Newspaper Carries Putin's Message Thanking Troop Deployment to Russia*. [online], 2025. 04. 29. Forrás: Yonhap News [2025. 04. 29.].
- Park, Jaewoo – Lee, Sangmin: *North Korean Soldiers Fighting With Outdated Weapons, Ukrainian Sergeant Says*. [online], 2024. 12. 31. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].
- Park, Jaewoo – Lee, Sangmin: *Notebook Found on North Korean Soldier Outlines Tactics for Countering Drones*. [online], 2024. 12. 26. Forrás: Radio Free Asia [2025. 01. 05.].
- Park, Min-hee: *Unpacking Strategy Behind Xi's Declaration That China Won't Allow Conflict on Korean Peninsula*. [online], 2024. 11. 19. Forrás: Hankyoreh [2025. 01. 05.].

- Russian Embassy in N. Korea Hosts Reception on Ratification of Mutual Defense Treaty.* [online], 2024. 12. 11. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].
- Sending Monitoring Team to Ukraine Necessary for National Interest: Defense Chief.* [online], 2024. 11. 11. Forrás: The Korea Times [2025. 01. 05.].
- Tarasova-Markina, Daria et al.: *Ukraine Is Being Hit With a Surge of Attacks Using North Korean Missiles. Western Components Help Make It Possible.* [online], 2024. 11. 23. Forrás: CNN [2025. 01. 05.].
- Ukrainian Media: 500 N. Korean Soldiers Killed in Storm Shadow Attack.* [online], 2024. 11. 25. Forrás: KBS [2025. 01. 05.].
- Yi, Wonju: *Ukrainian Military Unveils Footage of Drone Attacks on N. Korean Soldiers: Report.* [online], 2024. 12. 20. Forrás: Yonhap News [2025. 01. 05.].

Csoma Mózes – Farkas Domonkos – Felméry Zoltán – Háda Béla – Márton Richárd¹

Ázsia védelmi kiadásainak alakulása és ennek háttere a jelentősebb katonai hatalmak esetében 2008–2023 között²

Tanulmányunk Ázsia védelmi kiadásainak alakulását mutatja be 2008 és 2023 között. Ennek keretében ismertetni kívánjuk a kontinentális szintű tendenciákat, valamint kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy mely tényezők formálták a katonai szempontból jelentős államok védelmi ráfordításait.

Kulcsszavak: védelmi kiadások, katonai hatalom, átalakuló világrend, ázsiai régió

Trends in Asian Defence Expenditure and Background Information for Major Military Powers between 2008 and 2023

The paper describes the evolution of defence expenditure trends in Asia between 2008 and 2023. In this context, we make an attempt to present spending trends at continental level, and pay particular attention to the factors that have developed the defence budget of major military powers.

Keywords: defence expenditure, military power, transforming world order, Asian region

Bevezető

Átalakuló világrendünkben³ a hatalmi képességek egyik indikátorát a katonai-védelmi célokra fordított erőforrások jelentik, ugyanis katonai eszközöket, hadianyagokat, védelmi felszerelést, kiképzést, a jövőre vonatkozó haditechnikai fejlesztéseket stb. az erőforrások függvényében tudnak biztosítani az államok. E tekintetben a 2008–2009-es gazdasági világválság cezúrát jelentett, ugyanis – legkésőbb – ettől az időszaktól a klasszikus nyugati nagyhatalmak fokozatosan veszítenek hatalmi képességeikből.⁴ Ez a hatalomvesztés relatív a felemelkedő globális és regionális hatalmakkal szemben, aminek hátterében először

¹ Csoma Mózes, Felméry Zoltán és Háda Béla az NKE EJK JLI kutatói. Farkas Domonkos és Márton Richárd a John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Programjának szakmai gyakornokai.

² A tanulmány elkészítését a TKP2021-NVA-16 azonosítószámú „Alkalmazott katonai műszaki-, had-, és társadalomtudományi kutatások a nemzetvédelem, nemzetbiztonság területén a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon” című projekt támogatta.

³ Tóth Péter (2021): A poszthegemoniális nemzetközi hatalmi rendről. In Kajtár Gábor – Sonnevend Pál (szerk.): *A nemzetközi jog, az uniós jog és a nemzetközi kapcsolatok szerepe a 21. században. Tanulmányok Valki László tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 841–854.

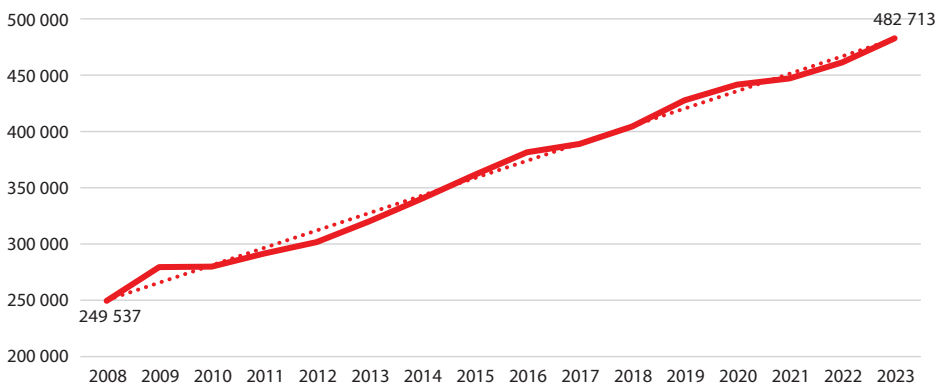
⁴ Csiki Varga Tamás (2014): *A gazdasági válság hatása a Magyarországgal szövetséges államok védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére*. *Nemzet és Biztonság*, 7(2), 77–100.

a változó gazdasági hatalmat, majd a politikai érdekartikuláció új hangsúlyait, végül pedig az érdekvényesítés katonai eszközeinek fejlesztési lehetőségeit láthatjuk az elmúlt évtizedben. Elemzésünk Ázsia védelmi kiadásainak 2008 utáni alakulását mutatja be, a kontinentális szintű tendenciák mellett külön is figyelmet szentelve annak, hogy milyen tényezők formálták az egyes kiemelkedő jelentőségű államok védelmi ráfordításait. Ennek során az információkat 2023-ig dolgoztuk fel, mert az az utolsó év, amikorra hiteles (nem csupán becslés) adatokkal rendelkezünk.

Az ázsiai régió védelmi kiadásainak alakulása

Ázsia vonatkozásában is fontos leszögezni, hogy az International Institute for Strategic Studies a regionális elemzéseiben nem a földrajzi értelemben vett ázsiai kontinenssel foglalkozik, hanem kizárólag Dél-, Délkelet- és Kelet-Ázsia országait sorolja a szűken vett ázsiai térséghez. Az egykori közép-ázsiai szovjet tagköztársaságok és Oroszország egy önálló, eurázsiai régióként nevezett térségbe tartoznak, a Közel-Kelet és Észak-Afrika országai pedig – ezt majd egy későbbi elemzésünkben fogjuk látni – szintén egy különálló régiót alkotnak. Érdekes még megemlítenünk azt is, hogy a régió egyik katonailag meghatározó országa, Észak-Korea védelmi kiadásai szintén nincsenek e helyen számszerűsítve, ennek azonban nem a kontinens több régióra történő szétbontása az oka, hanem egészen egyszerűen az, hogy Észak-Korea védelmi kiadásairól nem rendelkezünk hiteles adatokkal.

Az 1. ábrán látható, hogy az ázsiai régió védelmi kiadásai az utóbbi másfél évtizedben – a 2008–2009-es gazdasági válság hatásait leszámítva – folyamatosan növekedő tendenciát mutatnak. Ez alapjaiban a kínai védelmi költségvetés konzisztens, lineáris növekedésének köszönhető, amely 2023-ra a régió „védelmi költségvetésének” majdnem a felét teszi ki.

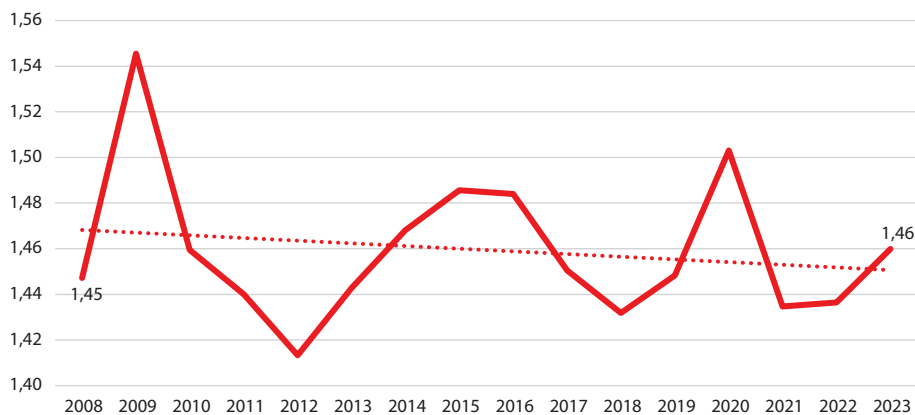

1. ábra: Az ázsiai régió védelmi kiadásai (millió dollár, konstans, 2015. évi árfolyamon)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

Míg a kínai védelmi költségvetés 2008-ban az ázsiai régióra jellemző összesített értéknek a 27%-át tette ki, 2023-ra ez az arány 43%-ra nőtt. Ezenfelül a régió stratégiai felértékelődése, Kína és a Dél-kínai-tenger jelentőségének növekedése, India erősödése, valamint az Észak-Korea felől jelentkező állandósult nukleáris fenyegetés egyaránt okai annak, hogy az utóbbi években majdnem kétszeresére emelkedtek a regionális katonai kiadások. 2023-ban a régió kiadásai a világban védelmi célra elköltött összes kiadás 23%-át tették ki, amely arány noha az elmúlt években tetőzött már magasabb szinten is (26%), összességében érdemi növekedést jelent a vizsgálati időszakunk kezdetéhez képest. 2008-ban ugyanis a régió kiadásai a globális kiadásoknak még csak 15%-át érték el.

A 2. ábrán a régió védelmi kiadásainak GDP-hez viszonyított arányát láthatjuk. Ez alapján nagyjából azt mondhatjuk el, hogy a regionális kiadási arányok 1,40–1,55% között, egy meglehetősen szűk sávban ingadoztak 2008 és 2023 között. Az ingadozás negatív szakaszainak okai között minden bizonnyal megemlíthetjük 2008 után a világgazdasági válságot, 2021-et követően pedig a koronavírus okozta gazdasági visszaesést is. Érdekesség azonban, hogy 2016 és 2018 között is csökkent a kiadási arány értéke. Ez azonban nem a visszaeső ráfordításoknak volt a következménye, hanem a térségre jellemző gazdasági teljesítmény növekedésének. Ezekben az években Ázsia kimagaslóan a leggyorsabban fejlődő térség volt a világon, 5,6%-os átlagos GDP-növekedéssel.⁵ 2018-ban, a világgazdaság motorjaként, a globális GDP-növekedés 60%-át adta ez a régió.⁶ A mutatószám értékében látható csökkenés egy aritmetikai következmény tehát, ami azért állt elő, mert a folyamatosan növekvő védelmi kiadásokat egy azoknál nagyobb dinamikával bővülő adatsorhoz viszonyítottuk.

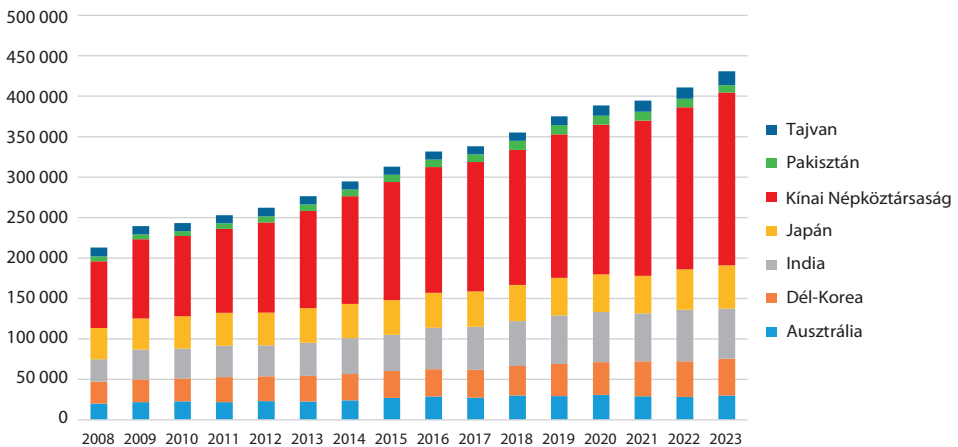
2. ábra: Az ázsiai régió GDP-arányos védelmi kiadásai (%)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

⁵ International Institute for Strategic Studies (2018): *The Military Balance 2018*. London: Routledge.

⁶ International Institute for Strategic Studies (2019): *The Military Balance 2019*. London: Routledge.

A regionális védelmi kiadások 2023-ban 4,6%-kal növekedtek, ami a legmagasabb 2019 óta, amikor is 5,8% volt az éves növekmény. Ha megnézzük a régió legfontosabb országait és védelmi költségvetésük alakulását (3. ábra és 1. táblázat), akkor képet kaphatunk arról, hogy melyeknek volt köszönhető ez a figyelemre méltó növekedés. A 2023. évben a legnagyobb növekedést Tajvan könyvelhette el (21,7%), emellett Japán (6,7%), Ausztrália (6,5%) és Kína (6,5%) is érdemben fokozta a katonai kiadásait. E tekintetben figyelmet érdemel, hogy Peking legutóbb 2016-ban és az azt megelőző években produkált ennél nagyobb emelkedést. Amennyiben azonban nem csak erre az évre koncentrálnunk, hanem az idősor egésze esetén vizsgáljuk a kiadások alakulását, akkor rögtön szembetűnik, hogy a kínai védelmi költségvetés alakulása milyen nagy mértékben határozza meg a régió kiadásainak alakulását. A kínai védelmi költségvetés gyakorlatilag másfél évtizede folyamatosan növekszik, és ez a növekedés a koronavírus-járvány éveiben is megfigyelhető volt. Ennek következményeként mára Peking rendelkezik a második legnagyobb védelmi költségvetéssel a világon az Egyesült Államok után. A Kínai Népköztársaságra jellemző növekedési dinamikától (159%) alig marad el India (123%), amely szintén több mint kétszeresére növelte a vizsgálati időszak alatt a védelmi kiadásait. A régió többi országára átlagosan a nagyságrendileg másfélszeres bővülés volt jellemző: Dél-Korea 68%-kal, Tajvan 53%-kal, Pakisztán 52%-kal, Ausztrália 50%-kal, Japán pedig 38%-kal növelte a kiadásait. Érdekes lehet még megemlítenünk, hogy a koronavírus-járvány gazdasági következményeinek egyikeként a vizsgált országok közül egyedül Pakisztánban estek érdemben vissza a védelemre fordított kiadások, aminek az elsődleges oka a szenvedő gazdaságban, a magas inflációban és a nemzeti valuta, a pakisztáni rúpia értéktelenedésében keresendő.⁷

3. ábra: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok védelmi kiadásai (millió dollár, konstans, 2015. évi árfolyamon)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

⁷ Grevatt, Jon – MacDonald, Andrew: *Pakistan Increases Defence Budget but Gains Offset by Inflation*. [online], 2024. 06. 14. Forrás: Janes [2025. 03. 19.].

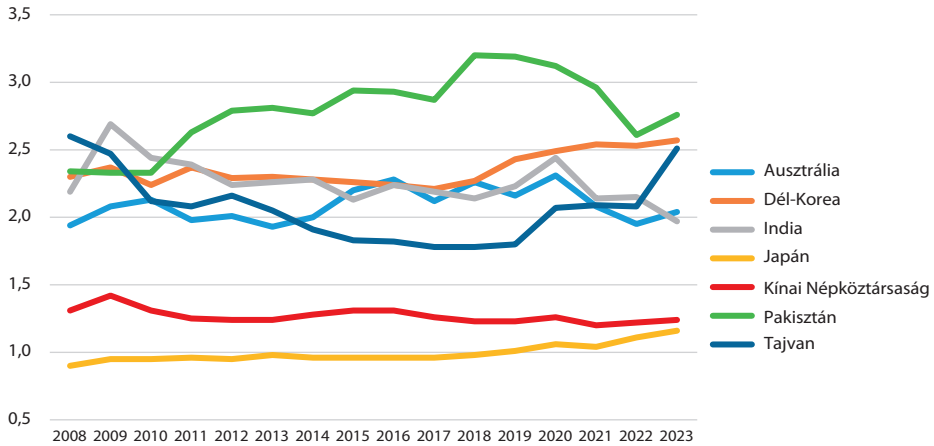
**1. táblázat: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok védelmi kiadásai
(millió dollár, konstans, 2015. évi árfolyamon)**

	Ausztrália	Dél-Korea	India	Japán	Kínai Népköztársaság	Pakisztán	Tajvan
2008	20 082	27 005	27 806	38 614	82 419	6010	11 118
2009	21 858	28 024	36 960	38 509	97 782	6036	10 362
2010	22 930	28 195	36 949	39 977	99 152	6110	9797
2011	21 937	31 035	38 708	40 634	103 594	7148	9976
2012	23 152	30 652	38 227	40 516	111 392	7580	10 611
2013	22 683	31 760	40 919	42 633	120 166	7923	10 301
2014	24 140	32 577	44 400	42 180	133 144	8241	10 080
2015	27 169	33 158	44 843	42 877	145 931	9069	9803
2016	28 816	33 853	51 060	43 191	155 456	9399	9957
2017	27 502	34 396	53 223	43 635	159 821	9624	10 017
2018	30 075	36 428	55 506	44 705	166 995	11 100	10 342
2019	29 339	39 749	60 037	46 305	177 363	11 493	10 762
2020	30 800	40 546	61 905	46 521	184 983	11 029	12762
2021	29 161	43 158	59 169	46 536	191 850	11 063	13 728
2022	28 376	43 978	63 576	50 028	200 505	10 354	14 021
2023	30 209	45 301	62 084	53 355	213 552	9179	17 067

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

A 4. ábra és a 2. táblázat a fenti országok GDP-hez viszonyított védelmi kiadásainak arányát hasonlítja össze. A Kínai Népköztársaság és India relatíve alacsony kiadási aránnyal bír, ami – mint azt korábban láttuk – nem jelent feltétlenül elégtelen védelmi költségvetést. E két ország a világ második és ötödik legnagyobb összesített GDP-jével rendelkezik, amelyeknek relatíve kis része is hatalmas nominális összegeket jelent, amelyet katonai célokra lehet fordítani. Japán esetében tradicionálisan alacsony a kiadási arány. Ugyanakkor Tokió részéről az 1%-os küszöb átlépése 2019-ben hatalmas mérföldkő az ország történetében, ezzel ugyanis a második világháború utáni hidegháborús hagyományt törte meg a felkelő nap országa. Tajvan esetében az utóbbi években jelentősen megnőtt a mutatószám értéke, ami a sziget körül kialakuló fokozódó geopolitikai feszültségre, illetve az egyre asszertívabb és fenyegetőbb kínai magatartásra vezethető vissza.

A fentiek egyfajta indikátorai annak, hogy geopolitikai szerepét tekintve az ázsiai régió az egyik leginkább konfliktusokkal terhelt térség lehet a jövőben is. Az éleződő feszültségeknek eddig is felhajtóereje volt a védelmi kiadások alakulása tekintetében, és ez vélelmezhetően a közeljövőben sem fog megváltozni. Kína hatalmi emelkedése és haderőfejlesztési ambíciói alapjaiban határozzák meg a térségre jellemző védelmi kiadásokat. Emellett a Peking és Phenjan felől érkező állandó fenyegetés a nyugati szövetségi rendszerhez tartozó térségbeli országok (Ausztrália, Japán, Tajvan) védelmi kiadásait is emelkedő pályán fogja tartani.

4. ábra: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok GDP arányos védelmi kiadásai (%)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

2. táblázat: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok GDP arányos védelmi kiadásai (%)

	Ausztrália	Dél-Korea	India	Japán	Kínai Népköztársaság	Pakisztán	Tajvan
2008	1,94	2,30	2,19	0,90	1,31	2,34	2,60
2009	2,08	2,37	2,69	0,95	1,42	2,33	2,47
2010	2,13	2,24	2,44	0,95	1,31	2,33	2,12
2011	1,98	2,37	2,39	0,96	1,25	2,63	2,08
2012	2,01	2,29	2,24	0,95	1,24	2,79	2,16
2013	1,93	2,30	2,26	0,98	1,24	2,81	2,05
2014	2,00	2,28	2,28	0,96	1,28	2,77	1,91
2015	2,20	2,26	2,13	0,96	1,31	2,94	1,83
2016	2,28	2,24	2,24	0,96	1,31	2,93	1,82
2017	2,12	2,21	2,19	0,96	1,26	2,87	1,78
2018	2,26	2,27	2,14	0,98	1,23	3,20	1,78
2019	2,16	2,43	2,23	1,01	1,23	3,19	1,80
2020	2,31	2,49	2,44	1,06	1,26	3,12	2,07
2021	2,08	2,54	2,14	1,04	1,20	2,96	2,09
2022	1,95	2,53	2,15	1,11	1,22	2,61	2,08
2023	2,04	2,57	1,97	1,16	1,24	2,76	2,51

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

Az egyes ázsiai hatalmak védelmi finanszírozásának speciális jellemzői

A továbbiakban hét jelentős katonai potenciállal rendelkező ázsiai hatalom esetében szentelünk részletesebb figyelmet a védelmi ráfordítások alakulásának, illetve az ezek mögött álló motivációknak. Ezek a Kínai Népköztársaság, a Kínai Köztársaság (Tajvan),

Japán, a Koreai Köztársaság (Dél-Korea), a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (Észak-Korea), India, valamint Pakisztán. Azért erre a hét államra esett a választásunk, mert egyrészt mára már komoly fegyverkezési verseny figyelhető meg közöttük (különösen Kína–Japán, Kína–Tajvan, India–Kína és India–Pakisztán relációkban), másrészt ezt a fegyverkezést egyúttal saját hadiipari bázisuk fejlesztésével kötik össze, törekedve rá, hogy beszerzéseik minél nagyobb hányada már a hazai gyártók számára jelentsen megrendelést. Ezzel nemcsak a külső függésüket csökkentik, hanem hatalmi pozíciójuk is erősödik egy fontos feltétel, a minél nagyobb mértékű haditechnikai önerőre támaszkodás képességének növekedésével. Tehát a védelmi költségvetés alakulása részükről nem pusztán haderő-finanszírozási kérdés, hanem hosszú távú stratégiai és nemzetgazdasági relevanciája is van.

Kínai Népköztársaság

Az ezredfordulót követő években a kínai védelmi kiadások kezdetben csökkentek: a 2000-es évek elején a teljes kormányzati kiadások 9%-áról 5,2%-ára redukálódtak.⁸ Hszi Csin-ping államfő 2012 végén történt hivatalba lépésétől kezdődően megindult a katonai költségvetés növekedése, a folyamat jellemző tendenciája lett ugyanakkor a modernizációra való törekvés, amelynek részeként a hadsereg élőerejének számát 2015 és 2017 között 300 ezer fővel csökkentették. A védelmi költségek az elmúlt években folyamatosan emelkedtek, a 2021-ben jóváhagyott 6,9%-os támogatásnövekedéshez képest 2022 februárjában már bejelentették, hogy katonai célú kiadásait 7%-kal fogják emelni. Ez összesen 96 milliárd jüan (16 milliárd USD) finanszírozásnövekedést jelentett. A 3. táblázat, amely három északkelet-ázsiai állam védelmi költségvetéseinek alakulását szemlélteti 2017 és 2023 között, jól mutatja a hivatalos kínai védelmi kiadások kiemelkedő pozícióját a térségben.

3. táblázat: A védelmi költségvetés alakulása a három vezető északkelet-ázsiai államban (milliárd dollár)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kína	150	168,2	181	193,3	207,3	242,4	219,5
Dél-Korea	35,7	39,2	39,8	40,4	46,7	43	43,8
Japán	46	47,3	48,6	49,7	49,3	48,1	49

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2016–2024 alapján a szerzők szerkesztése

A pekingi döntéshozók 2022-ben folytatták a Népi Felszabadító Hadsereg modernizációjának megvalósítását, amelynek során a Kínai Kommunista Párt 20. kongresszusa áttekintette a megelőző években elért eredményeket. A pártkongresszus kijelölte azt, hogy a kínai fegyveres erők létrejöttének 100. évfordulójára – tehát 2027-re – szignifikáns előrelépést kell tenni a célok megvalósítása érdekében, különös tekintettel az „informatizálásra”, ami alatt alapvetően a technikai kifinomultság növelését értik. A célok között szerepel az „intelligencia” növelése, ami pedig arra utal, hogy a katonai rendszerek integrációjával

⁸ International Institute for Strategic Studies (2023): *The Military Balance 2023*. London: Routledge, 225.

előrelépést kell elérni az automatizálás és a mesterséges intelligencia alkalmazásának terén. Fokozni kell továbbá a Népi Felszabadító Hadsereg képességeit a felderítés, a korai előrejelzés, a közösen végrehajtott csapások, valamint az integrált logisztikai támogatás és a harctéri támogatás tekintetében. 2022-től a kínai fegyveres erők minden bizonnyal kiemelt figyelemmel kísérték az orosz–ukrán konfliktus harctéri tapasztalatait, amelyeket alkalmazni fognak célkitűzéseik átformálásában.⁹

2022-ben Kína védelmi költségvetése elérte a GDP 1,2%-át, ami azért alatta van a globális átlagnak számító 2%-nak. A fentiek ellenére viták tapasztalhatók a védelmi költségvetés további alakítása kapcsán, aminek legvalószínűbb kimenetele a civil és katonai felhasználások közti fúzió választása, tehát olyan jellegű beruházások végrehajtása, amelyek végkimenetele a civil és a katonai érdekeket egyaránt szolgálhatja. Ezzel a kutatási és fejlesztési kiadások egy része is a védelmi projektek megvalósítását biztosítaná, habár a szóban forgó kiadások nem kifejezetten képezik részét a védelmi költségvetésnek.

A Kínai Népköztársaság gazdasága 2023-ban mintegy 5%-kal növekedett. Ez jobb eredmény volt az előzetes várakozásoknál, ugyanakkor a kínai gazdaság belső állapotát továbbra is bizonyos belső egyensúlytalanságok teszik bizonytalanná. Ez persze nem befolyásolja a védelmi költségek alakulását: a pekingi döntéshozók 2023 márciusában bejelentették, hogy 1,58 billió jüan (223 milliárd dollár) összeget kívánnak védelmi célokra fordítani, hogy a század közepére „világszínvonalú” fegyveres erőkkel rendelkezzenek. A bejelentett összeg 7,2%-os növekedést jelentett a megelőző évhez képest, ugyanakkor a védelmi költségek még mindig jóval a GDP 2%-a alatt vannak, 1,28% körül. A katonai célú költségek legnagyobb részét az új berendezések-felszerelések beszerzése fedi le, amelynek Hszi Csin-ping államfő külön kérte a felgyorsítását. A karbantartási és a képzési kiadások is tekintélyes részt hasítanak ki, miközben a személyi jellegű ráfordítások jelenleg a költségek legkisebb részét jelentik. Ez visszaigazolja azt a kínai célkitűzést, amely 2015 óta a létszám racionalizálását követi, ugyanakkor hangsúlyt fektet az új eszközök – főként a légierő és a haditengerészeti erők számára történő – beszerzésére. A kiképzésre fordított összegek nagysága pedig azt tükrözi vissza, hogy a pekingi döntéshozók nagy jelentőséget tulajdonítanak a katonai gyakorlatok megtartásának, amelyek nem elvonatkoztathatók egyes feszült határrégiókban – Tajvani-szoros, Himalája, Dél-kínai-tenger – zajló fejleményektől. Megemlíthető továbbá, hogy a kínai védelmi költségvetés részét nem képező egyes infrastrukturális fejlesztések szintén hatást gyakorolnak az ország védelmi képességeire, ezek közül a Csengtü–Lhasza-vasútvonalat, valamint a Jenanból a keleti határvidék felé vezető összeköttetés megépítését lehet kiemelni.¹⁰

2024-ben a Népi Felszabadító Hadsereg folytatta azt a törekvést, hogy Kína gazdasági és politikai súlyához méltó fegyveres erő birtokába kerüljön, amely képes elrettenteni az Egyesült Államokat és szövetségeseit attól, hogy bármilyen beavatkozást hajtsanak végre a kínai érdekekkel szemben, illetve a pekingi döntéshozók parancsa esetén képes elfoglalni Tajvan szigetét. Az erőszak alkalmazását ugyanis továbbra sem lehet kizárni, mivel 2023-ban a kínai védelmi miniszter erre vonatkozó megjegyzést tett; ráadásul

⁹ International Institute for Strategic Studies 2023: 220–221.

¹⁰ International Institute for Strategic Studies (2024): *The Military Balance 2024*. London: Routledge, 240–241.

a Tajvani-szorosnál kínai hadihajók kerültek szembe amerikai és kanadai haditengerészeti erőkkel, valamint a Spratly-szigetek térségében a kínai hadihajók vízgyűtkkal lötték a Fülöp-szigeteki hajókat. Mindezek mellett megemlíthetjük azt is, hogy számos alkalommal került sor közös orosz–kínai légi manőverekre, amelyek során Dél-Korea és Japán légtérét is megsértették.

Tajvan

A Kínai Köztársaság védelmi ráfordításainak alakulásában döntő jelentőséggel bír a Kínai Népköztársaság tevékenysége, amely mostanra a szélesebb nemzetközi közvélemény szemében is az egyetlen állam, amely veszélyt jelenthet a sziget biztonságára. Peking fegyverkezési kiadásainak gyors növekedése a 2010-es években nagyon komoly nyomást helyezett tehát a tajpeji vezetésre, amit tovább fokoztak a 2020-as évektől a kínai haderő fenyegető műveletei, amelyeket Tajvan környezetében hajtott végre.

Tajpej honvédelmi finanszírozásának sajátos, a fentiekhez kapcsolódó problémája, hogy mostanra jórészt elveszítette azt a technikai fölényt, amelyre évtizedekig épített a szárazfölddel szembeni védelmi erőfeszítéseiben, miközben arra nincs esélye, hogy akár csak megközelítse Peking katonai célú ráfordításainak mértékét. Biztonságának érdemi fokozását csak a speciális, földrajzi adottságait jól kihasználó eszközrendszerektől remélheti. A folyamat korlátait egyrészt a tajvani katonai felső vezetés aszimmetrikus módszerekhez való viszonya, másrészt pedig a külső beszerzési források (köztük döntően az Amerikai Egyesült Államok) együttműködési hajlandósága képezik. Tajvan haderőfejlesztése mindemellett 2016 után új lendületet kapott, ami a védelmi kiadásokban is nyomon követhető.

Caj Ing-ven, a függetlenségpárti Demokratikus Haladó Párt jelöltjének elnökké választása 2016. január 16-án ugyanis megnövelte a katonai konfrontációk esélyét a sziget és a szárazföldi Kína között, mivel Pekingben növekedni látták annak veszélyét, hogy az új kormányzat további lépéseket tesz Tajvan önálló államiságának deklarálása és nemzetközi elismertetése felé. Ennek konfliktuspotenciálját egyértelműen jelezte egyrészt a kínai védelmi Fehér könyvek állásfoglalása a kínai egység megkérdőjelezhetetlen elve mellett, másrészt pedig a sziget társadalmában lezajlott kulturális folyamat, amely ezzel szemben a különálló tajvani identitás erősödését hozta el. Az immár nem pusztán ideológiai, hanem sok tajvani szemében „nemzeti” jelleget öltő törésvonal élesedése a védelmi kiadások fokozását ösztönözte. Ennek megfelelően 2016 és 2023 között több mint 71%-kal nőtt Tajvan védelmi büdzséjének értéke, amivel 2008 után újra elérte a 2,5%-os részarányt a GDP tekintetében. Ez nem melleleg csaknem a duplája annak a növekménynek, amely azonos intervallumon belül a Kínai Népköztársaság *hivatalos* védelmi költségvetésében regisztrálható.

A növekményt jórészt az új fegyverrendszerek beszerzése, illetve egyes eszköztípusok (például rakétafegyverzet, vadász-tengeralattjárók stb.) hazai fejlesztésének és gyártásának megszervezése emésztette fel. Ehhez kapcsolódik, hogy a 2017-ben alapított nemzeti

beruházási vállalat öt kiemelt célterülete között a védelmi ipar is szerepelt.¹¹ Ezen belül a hadiipari fejlesztéseknek három kiemelt területe a repülőtechnika, a hadihajók tervezése és kivitelezése, valamint az informatikai biztonság volt. 2019-ben végül bemutatták a nemzeti védelmi ipari fejlesztési törvényt.¹² A hazai kutatás-fejlesztés erősítése mellett a 2016 utáni periódusban a személyzeti ráfordítások növelése is napirendre került a tajvani fegyveres erőknél (ez 2018-ban a költségvetés 46%-át jelentette).¹³ A cél a katonai pálya presztízsének és megtartó erejének fokozása mellett az is, hogy a civil szférából is versenyképes juttatásokkal vonzhasson be speciális képzettségű munkavállalókat a védelmi ágazat.¹⁴ Fontos, mindennapi problémára adott válasz volt továbbá az ország kiberbiztonsági apparátusának fejlesztése is. A beszerzések és beruházások a védelmi költségvetés körülbelül 30%-át vitték el ugyanebben az időszakban. Ezzel párhuzamosan 2017-től a sziget gazdasági növekedését is sikerült tartósan 3% fölé felgyorsítani a megelőző évek 1–2%-os átlagáról, így a védelmi kiadások GDP arányában tapasztalt gyors emelkedése mögött még jelentősebb értéknövekedés állt.¹⁵ Az újabb eszközök vásárlásának pénzügyi fedezetét nemcsak a honvédelmi költségvetés biztosította, hanem a kormányzat újra bevezette a „speciális költségvetési keretek” gyakorlatát is (a kilencvenes évek folyamán már voltak ilyenek) a nagy értékű akvizíciók finanszírozására.¹⁶ 2020-ban csaknem 8 milliárd USD értékben hagytak jóvá ilyet a légierő új F-16-os repülőgépeinek beszerzésére.¹⁷ 2022-ben a hasonló célra fordítható speciális keret 8,1 milliárd USD volt, 2026-ig szóló felhasználással.¹⁸ Ezekből a keretkből a légierő mellett a haditengerészet hajóbeszerzéseit, valamint partvédelmi rakétarendszerek és légvédelmi rendszerek vásárlását fedeznék. Ezen a ponton érdemes megemlíteni, hogy a vizsgált időszakban 2019-ben és 2020-ban, tehát az első Trump-kormány időszakában történtek messze a legnagyobb értékű amerikai fegyvereladások a sziget javára.¹⁹ Emellett 2022-ben a Kongresszus lehetővé tette, hogy Tajvan évtizedek után újra amerikai katonai segélyekben részesüljön, akár évi több milliárd dollárnyi kölcsön és vissza nem térítendő támogatás formájában. Lehetővé vált továbbá az is, hogy a haditechnikai szállításokat közvetlenül az amerikai védelmi tartalékok terhére eszközöljék (hasonlóan ahhoz, ahogy Ukrajna is támogatásban részesült).²⁰

Tajpej még a koronavírus-világjárvány 2020. évi kitörése idején is nagymértékben, reálértéken az előző évhez képest 5,1%-kal növelte védelmi kiadásait.²¹ Ennek köszönhetően 2021-ben már az ázsiai földrész összesített hivatalos védelmi ráfordításainak 3,3%-át adta a sziget,²² és a vizsgált időszakban nem is ment többé 3% alá a részaránya

¹¹ International Institute for Strategic Studies 2018: 225.

¹² International Institute for Strategic Studies (2020): *The Military Balance 2020*. London: Routledge, 229.

¹³ International Institute for Strategic Studies 2018: 237.

¹⁴ International Institute for Strategic Studies 2018: 237.

¹⁵ *Taiwan Full Year GDP Growth*. [online]. Forrás: Trading Economics [2025. 03. 18.].

¹⁶ International Institute for Strategic Studies (2021): *The Military Balance 2021*. London: Routledge, 227.

¹⁷ International Institute for Strategic Studies (2022): *The Military Balance 2022*. London: Routledge, 232.

¹⁸ International Institute for Strategic Studies 2023: 218.

¹⁹ Masters, Jonathan – Merrow, Will: *U.S. Military Support for Taiwan in Five Charts*. [online], 2024. 09. 25. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 03. 19.].

²⁰ Masters–Merrow 2024.

²¹ International Institute for Strategic Studies 2023: 218.

²² International Institute for Strategic Studies 2022: 229.

(a maximumot 2023-ban érte el 3,7%-kal). Az összképhez az is hozzátartozik, hogy az elmúlt években késedelmet szenvedett több, Tajvannak szánt, amerikai gyártmányú fegyverrendszer leszállítása, aminek háttérében minden bizonnyal a koronavírus-járvány és az orosz–ukrán háború különböző jellegű hatásai húzódnak meg. Ez már csak azért is problémát jelentett, mert széles szakmai konszenzus szerint a tajvani haderőfejlesztés 2010-es évek közepét jellemző üteme nem volt kielégítő a népköztársaság fegyverkezési előnyének csökkentéséhez,²³ felgyorsítása viszont pusztán hazai szereplőkre támaszkodva egyelőre nem lehetséges. Emlékezetes, hogy Nancy Pelosi amerikai képviselőházi elnök 2022. augusztus 2-i tajpeji látogatása a légtér- és felségvízsértések fokozására ingerelte Pekinget.²⁴ Ez a hatalmi rend átalakulásának kihívásaival szembesülő Egyesült Államok számára nem tette lehetővé, hogy negligálja Tajpej biztonsági érdekeit. Még 2022–2023-ban Washington jelentős haditechnikai szállításokat vállalt a sziget önvédelmi képességeinek megerősítése érdekében. Ezek F-16-os harci repülőgépeket és Patriot rakétarendszereket is magukban foglaltak.²⁵ 2024-re Tajvan a történelmének legmagasabb védelmi költségvetését irányozta elő,²⁶ és még 2025-re is 6% körüli emelést terveztek a védelmi szféra számára.²⁷ Magának a pénzügyi mozgástérnek a kihasználása azonban nem egyöntetű megítélés tárgya a témával foglalkozók körében. A kommentátorok egyrészt gyakran rámutatnak, hogy a dinamikus növekedés ellenére Tajvant nem jellemzi továbbra sem a konkrét háborús felkészülést tükröző költségvetési struktúra. Védelmi kiadásainak alakulásából nem következtethető ki a valódi létfenyegetettség percipiálása, miközben a térségből érkező hírek és a szakértői megnyilatkozások a kínai fenyegetés fokozódását húzzák alá. Másrészt a tajvani védelmi ráfordítások felhasználásának hatékonyságához az is hozzátartozik, hogy a szigeten lassan zajlik a kultúráváltás a hadvezetés körében, azaz a katonai gondolkodás eltávolodása a hagyományos hadviselés eszköztárától és módszertanától az aszimmetrikus hadviselés eszköztárának felértékelésével. Az orosz–ukrán háború számos tapasztalattal szolgált a túlerejű ellenféllel szembeni önvédelmi háború tervezéséhez és gyakorlatához, ezek adaptálása azonban nem pusztán pénz kérdése.

Japán

A szigetország biztonságának kérdéskörét továbbra is a tokiói stratégiák által hangoztatott hármas fenyegetés határozza meg: a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengeren érzékelhető kínai terjeszkedés, az észak-koreai rakétakisérletek, valamint az orosz fenyegetés. Az utóbbi esetben kiemelhető a Kuril-szigetek helyzete, amelyeket a Szovjetunió a II. világháború utolsó napjaiban szállt meg, jelenleg is Oroszország részét képezik, de Japán a mai napig saját megszállt területeként tekint a szigetekre, terminológiájukban „Északi Területeknek” nevezik a helyszínt. A fokozódó kihívások azt eredményezték, hogy a szigetország

²³ International Institute for Strategic Studies (2017): *The Military Balance 2017*. London: Routledge, 245.

²⁴ Haenle, Paul – Sher, Nathaniel: *How Pelosi's Taiwan Visit Has Set a New Status Quo for U.S-China Tensions*. [online], 2022. 08. 17. Forrás: Carnegie Endowment [2025. 03. 18.].

²⁵ International Institute for Strategic Studies 2024: 230.

²⁶ International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

²⁷ Sacks, David: *Taiwan's Latest Defense Budget Risks Falling Further Behind China*. [online], 2024. 08. 09. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 04. 04.].

kormányzata 2021 novemberében jóváhagyta a pótköltségvetés azon elemét, amely 6,17 billió jenre, azaz 48,1 milliárd dollárra növelte a védelmi kiadások éves összegét.²⁸

A fenti előzmények után került sor az orosz–ukrán konfliktus eszkalációjára, amely a tokiói döntéshozókat is nagymértékben befolyásolta. 2022-ben a japán védelmi Fehér könyv leszögezte, hogy az ország környezetének biztonsági helyzete fenyegetővé vált, így nincs más lehetőség, mint a védelmi költségek „drámai mértékű” megnövelése. A Fehér könyv a Dél-kínai-tenger térségében a *status quo* megváltozására tett lépéseket, az orosz–japán határhátréteg megoldatlanságát, valamint a kínai–tajvani szembenállás kérdését tekintette különösen aggasztónak. 2022 decemberében a japán kormány közzétette új nemzeti biztonsági stratégiáját is, amelyben a GDP 2%-ára vonatkozó célt fogalmazott meg a védelmi kiadások tekintetében. Az említett dokumentum hangsúlyozta, hogy a szigetországnak képesnek kell lennie arra, hogy megvédje saját területét egy frontális támadástól, illetve megfelelő rakétaelhárító rendszerrel kell rendelkeznie. A stratégiai dokumentum úgy fogalmazott, hogy Japán 1945 óta a „legsúlyosabb és legösszetettebb” biztonsági környezettel került szembe, Kínát a „legnagyobb kihívásként” említették, míg Észak-Koreát „súlyos és közvetlen fenyegetésként”. A dokumentum célkitűzésként azt fogalmazta meg, hogy a Japán Önvédelmi Erők legyenek képesek megvédeni az országot az ellenséges rakétatámadások első hullámától, majd pedig hatékony ellencsapásokkal megelőzni a támadások folytatását.²⁹

2023-ban a japán költségvetés már 1,1%-kal nagyobb összeget fordított védelmi célokra, amiből az F–35A és F–35B vadászgépeket és azok levegő–föld rakétákkal való felszerelését finanszírozzák. A költségvetési többletből jutnak források az Izumo osztályú helikopterhordozókra és a partvédelmi feladatot ellátó rakétarendszerek gyártására is. 2023 májusában a japán Védelmi Minisztérium számos megállapodást kötött a Mitsubishi Heavy Industries vállalattal, hogy hajók ellen bevethető rakétákat állítsanak elő, tenger-alattjáróról indítható rakétákat gyártsanak, valamint HVGP néven említett – ellentámadásra tervezett – műholdas irányítású hiperszonikus rakétákat fejlesszenek.³⁰

A fentiekkel párhuzamosan megvalósult az Egyesült Államok által régóta óhajtott együttműködés is Japán és Dél-Korea között, aminek megpecsételésére 2023 augusztusában Joe Biden akkori amerikai elnök a Camp David-i rezidencián fogadta Jun Szok Jol koreai államfőt és Kisida Fumio japán miniszterelnököt. Az egyeztetés során a három ország vezetői megállapodtak, hogy közös védelmi gyakorlatokat fognak tartani, valamint megosztják valós idejű adataikat az észak-koreai rakétakísérletekre vonatkozóan.³¹ A szigetország védelmi büdzséje a fejleményekkel párhuzamosan meredeken emelkedni kezdett, 5,18 billió jennről 6,6 billió jenre nőtt, azaz elérte a 47,4 milliárd dollárt.³²

2023-ban a japán Védelmi Minisztérium által kiadott Fehér könyv külön hangsúlyozta az elrettentő és reagáló képességek fontosságát. A megerősödő Japán–Egyesült

²⁸ International Institute for Strategic Studies 2023: 213.

²⁹ International Institute for Strategic Studies 2024: 221.

³⁰ International Institute for Strategic Studies 2024: 221.

³¹ Kim, Soo-yeon: *Trilateral Summit to Help Bolster Response to N. Korea's Threats: Presidential Office*. [online], 2023. 08. 20. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

³² International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

Államok–Dél-Korea-együttműködés árnyékában a szigetország új beszerzésekről is döntött, így Tomahawk cirkálórakéták vásárlásáról. Az amerikai fél ezzel párhuzamosan vállalta, hogy MQ-9A típusú pilóta nélküli megfigyelő repülőgépeket telepít a Kanoja légibázisra. Az amerikai–japán együttműködés mellett a szigetország védelmi jellegű együttműködésbe kezdett Ausztráliával, Nagy-Britanniával, valamint Olaszországgal is. Emellett közvetlen kapcsolatok épültek ki Japán és a NATO között is, aminek eredményeképp Jens Stoltenberg főtitkár és Kisida miniszterelnök bejelentette, hogy megállapodtak egy egyéni partnerségi programról.³³

A japán kormány befejezte az ország biztonsági stratégiájának és nemzetvédelmi programjának felülvizsgálatát, amelynek alapján Kisida Fumio miniszterelnök 2027-re jelölte meg azt az időpontot, amikor a védelmi költségvetés eléri a teljes GDP 2%-át.³⁴

Dél-Korea

A Koreai Köztársaság 2023-ban úgy döntött, hogy 4,5%-kal növeli védelmi kiadásait. Az új dél-koreai koncepció egyrészt magában foglalta a „három tengelyre” épülő elrettentő és megtorló cselekvési tervet, amely azt a célt szolgálja, hogy az észak-koreai legfelsőbb vezetést elrettentse a háború lehetőségének gondolatától; másrészt a koncepció része középtávon a föld-föld rakétakapacitás fejlesztése, a tengeralattjáróról indítható rakétakapacitás erősítése, valamint az F-35A vadászgépek beszerzése is. Továbbá a koncepció érinti az ország rakétavédelmi rendszerének 2026-ig történő továbbfejlesztését is.³⁵

Mindennek háttérében pedig formálódni kezdett az Egyesült Államok által régóta szorgalmazott Japán–Amerika–Dél-Korea-szövetség, amelynek részeként a három ország megállapodott arról, hogy rendszeresen fognak védelmi jellegű gyakorlatokat – rakéták és tengeralattjárók elleni védelmi manővereket – végrehajtani. Megemlítendő, hogy a korábbi években nem került sor ilyen háromoldalú találkozókra, mivel Dél-Korea és Japán rossz viszonya nem tette lehetővé a katonai együttműködés megerősítését.³⁶ Az Egyesült Államok és Dél-Korea között továbbá megállapodás született arról, hogy elrettentési céllal rendszeresen fognak nukleáris fegyverekkel ellátott tengeralattjárókat állomásoztatni a koreai felségvizeken.³⁷ A szomszédos szigetországhoz hasonlóan a Koreai Köztársaság is szoros együttműködésbe kezdett a NATO-val, aminek stratégiai céljai mellett kiemelhetők a dél-koreai hadiipar exportcéljai is. 2023 júliusában Jun Szok Jol államfő részt vett a katonai szervezet vilniusi csúcsertekezletén, majd rövid látogatást tett Lengyelországban és Ukrajnában is.

A Koreai Köztársaság védelmi költségvetése kapcsán meg kell említeni, hogy az ország 1991 óta részt vállal az ország területén állomásozó amerikai csapatok költségeiből, beleértve a különböző létesítmények és infrastruktúrák felépítését. Donald Trump amerikai

³³ International Institute for Strategic Studies 2024: 221; 223.

³⁴ International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

³⁵ International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

³⁶ Song, Sang-hoo: *S. Korea, U.S., Japan Agree to Hold Missile Defense, Anti-Sub Drills Regularly to Counter N.K. Threats*. [online], 2023. 04. 15. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

³⁷ *Full Text of Washington Declaration Adopted at Yoon-Biden Summit*. [online], 2023. 04. 27. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

elnök előző ciklusa során többször is kilátásba helyezte a koreai félre eső rész emelését, ami többszöri fordulóban zajló egyeztetésekhez vezetett. A 2024 áprilisában lezajlott újabb forduló során arról sikerült megállapodni, hogy Korea 2026-ig évente 1,14 milliárd dollárt fog fizetni, amit a koreai kormányzat észszerű alkunak minősített. Ehhez képest Trump második ciklusát megelőzően kilátásba helyezte, hogy Dél-Koreának évi 10 milliárd dollárt kellene fizetnie a csapatok állomásoztatásáért, ami a szöuli kormányzat által fizetett éves költségvállalás tízszeresét jelentené. Trump ilyen jellegű megnyilatkozásai éles kritikát váltottak ki a dél-koreai lakosság körében, úgy értelmezve az amerikai politikus terveit, hogy egy pénzkiadó automatának tekinti országukat.³⁸

Észak-Korea

Észak-Korea (Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, KNDK) esetében a külvilágnak semmilyen lehetősége nincs arra vonatkozóan, hogy akár hozzávetőleges információkat is szerezzen az ország védelmi költségvetésének alakulásáról. A fentiek következtében csupán tendenciák felmérésére, illetve konkrét fejlemények várható következményeinek felvázolására van lehetőségünk.

Kim Dzsong Űn észak-koreai vezető hatalomra jutásától kezdődően a KNDK négy nukleáris próbarobbantást hajtott végre (2013. február, 2016. január, 2016. szeptember, 2017. szeptember), amelyek azt eredményezték, hogy az ország 2017 elejére minden korábbinál nagyobb mértékben elszigetelődött. Noha az akkor hivatalba lépő balközép irányultságú dél-koreai államfő, Mun Dzse In közvetítésének hatására látszólagos enyhülés lépett fel a KNDK és a külvilág kapcsolatában, a nemzetközi büntetőintézkedések felfüggesztésére nem került sor, illetve a phenjani rezsim továbbra is a nemzetközi közösség szegénypadján maradt. Ez a helyzet ugyanakkor nagyban megváltozott az orosz–ukrán konfliktus eszkalációja után, amikor a KNDK számos formában demonstrálta lojalitását. Ehhez tartozott a kelet-ukrajnai szakadár területek „önálló államiságának” elismerése, majd tüzéségi lőszeres szállítása a hadszíntérre. A két régi-új szövetséges együttműködése azt eredményezte, hogy az észak-koreai hadiipar nagymértékű felfutás előtt áll, amit az állandó orosz megrendelések és az orosz technológiai transzfer tesz lehetővé. Mint ismeretes, 2023 szeptemberében Kim Dzsong Űn felkereste az orosz Távol-Keleten lévő Vosztocsnij űrrepülőteret, ahol tárgyalt Vlagyimir Putyinnal. Ennek során az orosz elnök azt ígérte, hogy országa segítséget nyújt a KNDK rakéatechnológiájának fejlesztéséhez.³⁹ Kim Dzsong Űn pedig kifejezte azon óháját, hogy a KNDK nukleáris meghajtású tengeralattjáróhoz jusson, amelynek építését – a szükséges orosz technológiai transzfer következtében – meg is tudták kezdeni.⁴⁰

Az orosz–ukrán háború másik fontos hatása a Koreai Néphadsereg nézve az, hogy a phenjani döntéshozók felismerték a drónhadviselés fontosságát. Az ország fegyverkiállításain már számos ilyen pilóta nélküli repülőeszköz felbukkant, a háború tapasztalatai

³⁸ *Defense Cost-Sharing*. [online], 2024. 10. 18. Forrás: The Korea Herald [2025. 03. 30.].

³⁹ *Putin Meets Kim, Says Russia Will Help North Korea Build Satellites*. [online], 2023. 09. 13. Forrás: Reuters [2025. 03. 30.].

⁴⁰ Shim, Sun-ah: *N. Korean Leader Inspects Project to Build Nuclear-Powered Submarine*. [online], 2025. 03. 08. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

tehát ezek tömeggyártását teszik szükségessé, amihez a finanszírozás orosz oldalról várható. Az észak-koreai hadiipar számára az elmúlt évtizedek során mindig természetes korlátot jelentett az általános pénz-, nyersanyag- és energiahiány, valamint az üzemek és a technológiák elavult státusza. Az orosz–észak-koreai kapcsolatok új szintre emelkedése viszont azt eredményezheti, hogy a KNDK hadiipara – és ezzel katonai költségvetése is – az elmúlt évtizedekhez képest más dimenzióba kerül.

India

Az Indiai Köztársaság védelmi ráfordítása végig a vizsgált időszakban a második legnagyobb arányt tette ki Ázsia összesített védelmi ráfordításaiból (2014: 14,2%; 2023: 14,4%), de még így is töredékét jelentette a kínai ráfordítások arányának a térségen belül.⁴¹ Fontos azonban azt is hozzátenni, hogy Dél-Ázsia vezető államában nem volt ritka eset, hogy a költségvetési előirányzathoz képest a pénzügyi év folyamán csökkentéseket eszközöltek a ténylegesen felhasználható pénzügyi keretekben, ezért valójában csak a pénzügyi év lezárásakor vált egyértelművé, hogy az adott terület milyen költségvetési kerettel rendelkezett. Ez érvényes a védelmi büdzsére, illetve annak haderőnemekre leosztott fejezeteire is. Különösen, mivel az indiai kormánynak a szóban forgó időszakban négy alkalommal is (2009; 2014; 2020; 2023) makrogazdasági problémákat kellett kezelnie. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy a védelmi célú ráfordítások növekedése a vizsgált évtized folyamán egyrészt nem volt olyan dinamikus, mint Kínáé, másrészt mind nominálisan jellemezték kisebb visszaesések egy-egy évben, mind pedig a GDP-hez viszonyított arányában megfigyelhető volt egy markáns csökkenés 2020-tól kezdve.

India hosszabb időtávban vizsgálva aránylag jelentős védelmi költségvetés-növekedése mögött élénk szakmai viták húzódtak meg, amelyek egyrészt a fejlesztési célok meghatározása, másrészt a költségvetési források elégtelensége köré koncentráálódtak. Noha Újdelhiben is elfogadott célkitűzés a politikai elit szemében a fegyveres erők gyors ütemű fejlesztése és az ország megfelelő szintű honvédelmi képességeinek garantálása nemcsak Pakisztánnal, hanem Kínával szemben is, az ehhez szükséges pénzügyi keret és hatékony beszerzési mechanizmusok rendelkezésre állása mégis több ízben megkérdőjeleződött az utóbbi években. A 2010-es évtized folyamán többször is előfordult, hogy a beszerzésekre szánt keretösszeget különböző okok (hosszadalmas bürokrácia, szakmai rivalizálásból fakadó döntéshozatali problémák stb.) miatt nem tudták teljesen felhasználni, ami hátráltatta a korszerűsítési célok érvényesítését.⁴² Mindez egyúttal meg is mutatta a folyamat gyakorlati gyengeségeit: a védelmi beruházások mértéküket és sikerességüket illetően is általában elmaradtak a korábban megfogalmazott ambiciózus célkitűzésektől, amelyek a légierő és a haditengerészet képességeinek lemaradását eredményezték a rivális Kínai Népköztársaságtól.⁴³ A 2020. évre fordulva e két haderőnem elégedetlensége tematizálta

⁴¹ International Institute for Strategic Studies (2015): *The Military Balance 2015*. London: Routledge, 211; International Institute for Strategic Studies 2024: 228.

⁴² International Institute for Strategic Studies 2018: 223.

⁴³ International Institute for Strategic Studies 2019: 230.

a védelmi költségvetés fejlesztésekre elkülönített kereteiről szóló diskurzust.⁴⁴ Ennek oka, hogy ekkorra már tovább csökkent a beszerzésekre, illetve kutatás-fejlesztésre szánt keret a költségvetésen belül.⁴⁵

A másfél évtizedes dinamikát áttekintve néhány egyéb tanulságra is érdemes figyelmet áldozni. Mindenekelőtt, 2013-ban India gyenge gazdasági teljesítménye a védelmi kiadások növekedésére is rányomta a bélyegét. Ekkor 5,3%-os emelkedést sikerült elérni a 2014 májusában zárult pénzügyi évre nézve.⁴⁶ A védelmi költségvetés nagyjából 45%-át a személyi ráfordítások tették ki.⁴⁷ Az indiai fegyveres erők egyre nagyobb összegeket költenek bérekre és nyugdíjakra, amelyek nemritkán elviszik az éves növekmény legnagyobb részét. Mivel a fegyveres erők békelétszáma a vizsgált időszakban növekedett, a személyügyi kiadások magas szintje (és rendszeres, legalább nominális növekedése erről a szintről) a jövőben is terhelni fogja a büdzsét. Ez tehát az indiai védelmi költségvetés egyik nagy tétele, amelyre az elmúlt évtized folyamán biztosítani kellett a bővülő forrásokat. A másik nagy tétel pedig az új haditechnikai rendszerek beszerzése volt, ennek felhasználási hatékonysága azonban nem mindig tükrözte azt a kiemelt jelentőséget, amit elvben tulajdonítottak neki.

Általánosságban az ország kiterjedt haditechnikai fejlesztési/gyártási programjai a szárazföldi erők harckocsiállományától kezdve a légielő könnyű vadászrepülőgép-fejlesztési programján át (Tejas) a haditengerészet nagy felszíni hadihajóinak építéséig az eszközrendszerek széles skáláját foglalják magukban. A 2014 után kormányzó hindu nacionalista kormány kiemelten kezelte azt a több évtizedes indiai törekvést, miszerint haditechnikai vonatkozásban az ország minél inkább önerőre támaszkodjon. Ennek elősegítése, a hadiipar feltökésítése érdekében az addigi 49%-ról 74%-ra növelték a külföldi befektetések engedélyezett részarányát a hadiipari gyártással foglalkozó vállalatokban.⁴⁸ Ennek remélt eredménye, hogy immár többségi tulajdonrész birtoklásának lehetőségével mind több külföldi hadiipari vállalat kezd termelésbe az országban és hoz új technológiákat az indiai hadiipar számára.⁴⁹ Noha India messze nem rendelkezik olyan kiterjedt védelmi ipari komplexummal, mint Kína, a 2010-es években ennek a fejlesztésében is sikerült előrelépést elérni. Két védelmi ipari klaszter felállítását határozták el, Uttar Prades és Tamil Nadu államokban. Ezek célja nemcsak a hazai igények jobb kielégítése, hanem az indiai hadiipar exportlehetőségeinek fejlesztése is, amely még elmarad a világ vezető katonai hatalmaitól. Emellett 2021 októberében feldarabolták a legrégebb állami tulajdonú védelmi ipari cégnek számító Ordnance Factory Boardot.⁵⁰ A kisebb, profiltisztított vállalatoktól azt várják, hogy hatékonyabb működés mellett tudják ellátni az indiai fegyveres erők felszerelésében játszott szerepüket.

⁴⁴ International Institute for Strategic Studies 2020: 225.

⁴⁵ International Institute for Strategic Studies 2020: 227.

⁴⁶ International Institute for Strategic Studies (2014): *The Military Balance 2014*. London: Routledge, 205.

⁴⁷ International Institute for Strategic Studies 2014: 205.

⁴⁸ *Centre Increases FDI Limit in Defence From 49% to 74% Under Automatic Route*. [online], 2020. 09. 18. Forrás: Business Standard [2025. 03. 19.].

⁴⁹ *Defence Industry: Govt Opens Defence Sector to 74% FDI*. [online], 2020. 09. 20. Forrás: Indian Military Review [2025. 03. 18.].

⁵⁰ International Institute for Strategic Studies 2022: 244.

Amikor a koronavírus-világjárvány 2020-ban elérte Indiát, és jelentős korlátozó intézkedésekre (úgynevezett nemzeti záratra) kényszerítette a kormányzatot, a borítékolható gazdasági problémákra költségvetési megszorításokkal reagáltak. Ez a védelmi ágazatra nézve a gyakorlatban azt jelentette, hogy az első negyedévben időarányosan 20%-nyi költségmegtakarítást kellett elérni.⁵¹ Mivel a személyi kiadásokat a kibontakozó társadalmi válság közepette nem merték megkurtítani, a megtakarítás újfent a fejlesztések rovására, a beszerzések halasztásával történt. Ez nem jelentette azonban azt, hogy teljesen leállt volna az új eszközök beérkezése a fegyveres erőkhöz. Egyebek mellett ezekben az években született döntés a dél-koreai eredetű, 155 mm-es K9 Thunder önjáró lövegek⁵² vagy a légi-erő francia gyártmányú Rafale harci repülőgépeinek⁵³ beszerzéséről. Mindössze újfent fékeződött kissé az eredményeit már addig is a kívánatosnál lassabban hozó haderőfejlesztési folyamat.

A még ebben az évben kirobbant határc incidensek a Kínai Népköztársasággal ugyanakkor nem tették lehetővé ennek a megszorító politikának a tartós fennmaradását, mivel ismét rávilágítottak az indiai fegyveres erők Pekinggel szembeni fejlesztési hátrányaiból fakadó kockázatokra. Ennek megfelelően India kormánya a 2021-ben indult költségvetési évben a korábbiaknál stabilabb finanszírozási alapot biztosított a fejlesztések számára, és felgyorsította a külföldi beszerzésekkel kapcsolatos döntéseket is. Ezek közül az Airbus C295-ös közepes szállító repülőgépek beszerzése az indiai speciális erők számára külön figyelmet érdemel.⁵⁴ A gépeket 2025-től állítják hadrendbe.⁵⁵

Az orosz–ukrán konfliktus 2022. februári nyílt háborús eszkalációját követően az önerőre támaszkodás, illetve a fejlett haditechnikai rendszerek – akár más államokkal együttműködésben történő – indiai gyártásának törekvése új ösztönzést kapott, miután az orosz technológia folyamatos importja esetleg szankciókat vonna maga után az Egyesült Államok részéről. Ennek megfelelően a védelmi költségvetés egyre növekvő arányát költötték el hazai gyártók és szolgáltatók javára.⁵⁶ Megkezdődött ugyanakkor az importhelyettesítő hazai előállítás megszervezése az orosz eredetű indiai haditechnika tartalékalkatrészei tekintetében.⁵⁷ Mindennek ellenére az indiai hadiipar nem képes rövid távon leválni az orosz partnerekről, ezért 2023-tól kidolgoztak egy fizetési mechanizmust, amelynek segítségével a szankciók ellenére az indiai fél kiegyenlítheti a számlát az orosz alkatrészszállításokért.⁵⁸ A nemzetközi fejlemények voltaképpen egy irányba terelték az indiai védelempolitikát: a hazai hadiipari gyártás fokozásának, a beszerzések gyorsításának és – ami ezzel együtt jár – a szélesebb fiskális keretek biztosításának irányába.

⁵¹ International Institute for Strategic Studies 2021: 227.

⁵² Srivastava, Rohit: *K9 – Evolving into Unmanned Artillery*. [online], 2021. 04. 10. Forrás: Indian Defence Industries [2025. 03. 15.].

⁵³ Majumdar, Roshni: *What's India-France Fighter Jet Deal All About?* [online], 2021. 08. 03. Forrás: Deutsche Welle [2024. 06. 12.].

⁵⁴ International Institute for Strategic Studies 2022: 232.

⁵⁵ Peri, Dinakar: *India to Procure 15 More C-295 Aircraft; 12 to Be Built at Home*. [online], 2024. 10. 28. Forrás: The Hindu [2025. 03. 16.].

⁵⁶ International Institute for Strategic Studies 2023: 217.

⁵⁷ International Institute for Strategic Studies 2023: 220.

⁵⁸ International Institute for Strategic Studies 2024: 224.

Pakisztán

A Pakisztáni Iszlám Köztársaság 2015. évi dollárárfolyamon számítva mintegy 52%-kal növelte a védelmi kiadásait az itt vizsgált időszakban, ami jelentősen elmaradó dinamikát mutat ugyan a rivális Indiától, ám még így is komoly tehervállalást jelentett a ciklikusan gazdasági válságokba hanyatló országtól. Már a 2013–2014-es költségvetési évre 15%-kal emelkedett a pakisztáni védelmi ráfordítás, annak ellenére, hogy az ország gazdasági állapota komoly megtakarítási intézkedéseket tett indokoltta.⁵⁹ 2013-ban a pakisztáni védelmi kiadásoknak nagyjából 43%-át tették ki a személyi juttatások. Ez kicsivel kevesebb volt tehát Indiánál, de jóval magasabb a Kínai Népköztársaság 30%-ra becsült arányánál.⁶⁰ A pakisztáni törvényhozás 2014 nyarán további forrásokat is megszavazott a védelmi minisztérium számára a hazai hadiipari bázis támogatása céljából.⁶¹ Iszlámábád részéről is kiemelt törekvés ugyanis a minél szélesebb körű hadiipari önellátás képessége, amelyet döntően a Kínai Népköztársasággal szoros együttműködésben valósítana meg. Ennek értelmében a kínai gyártóktól beszerzett eszközök egy részét hazai gyárakban állítanák elő. Közülük érdemes kiemelni a JF-17 Thunder III vadászrepülőgépeket, illetve a Hangor osztályú (Type 039B) vadász-tengeralattjárókat.⁶² Ezeknek az eszközöknek a beszerzése egyúttal a pakisztáni külpolitikai stratégia érvényesülését is érinti, amelynek egyik kulcstörekvése a katonai együttműködés minél szorosabbra fűzése a kínai nagyhatalommal. Erre hivatkozva a fegyveres erők vezérkara védeni tudja a beszerzéseket a pénzügyi szempontból nehezebb időszakokban.

Pakisztán esetében is megfigyelhetők voltak ugyanis egyrészt a gazdaság rendszeresen visszatérő problémáiból fakadó finanszírozási nehézségek, másrészt a források felhasználásával kapcsolatos dilemmák. Utóbbi vonatkozásban érdemes megjegyezni, hogy a pakisztáni védelmi költségvetés felhasználására a kormányzat döntő részének sincs érdemi rálátása. A hadvezetés kifejezetten elutasító az ellenőrzést célzó kezdeményezésekkel szemben. Vélelmezhető, hogy a nagymértékű korrupció jelentősen csökkentette a források felhasználásának hatékonyságát. Előbbire pedig tipikus példa volt, amikor 2018-ban és 2019-ben Pakisztán védelmi ráfordításai jelentős értékcsökkenést szenvedtek el, amit egyrészt a kormányzati megvonások, másrészt az amerikai katonai segélyek elapadása eredményezett.⁶³ Ebbe a helyzetbe hozott további csökkenést a pakisztáni állam 2020-as évek elején kibontakozó gazdasági válsága, aminek következtében a hivatalos védelmi ráfordítások értéke 2019–2023 között több mint 20%-kal csökkent. Emellett hivatalos pakisztáni források szerint az ország védelmi költségvetésének részaránya a GDP-ből is folyamatosan mérséklődött 2020 óta (a 2020. évi 2,6%-ról 2024-re 1,7%-ra).⁶⁴ Jóllehet a 2024–2025-ös pénzügyi év védelmi költségvetése – amelyhez egy felülvizsgálat

⁵⁹ International Institute for Strategic Studies 2014: 220.

⁶⁰ International Institute for Strategic Studies 2014: 205.

⁶¹ International Institute for Strategic Studies 2015: 212.

⁶² *Pakistan Navy Modernises Submarine Capabilities*. [online], 2018. 11. 27. Forrás: Asian Military Review [2024. 05. 04.].

⁶³ International Institute for Strategic Studies 2020: 228.

⁶⁴ Mansab, Maria: *What is the Reality of Pakistan's Defense Budget?* [online], 2024. 06. 24. Forrás: Pakistan Today [2025. 03. 04.].

következményeképpen további forrásokat is adtak – 14,5%-kal haladta meg az előző évit, a kétszámjegyű infláció lényegében eliminálta ezt az értéktöbbletet.⁶⁵

Azt pedig, hogy mindezek ellenére a fegyveres erők fejlesztése nem látszik lassulni, a hadsereget pártoló források a pénzfelhasználás hatékonyságával magyarázzák,⁶⁶ míg más források a kínai nyomást sejtik a Pekingnek jelentősen eladósodott ország intenzív beszerzéseinek hátterében, egyúttal a védelmi ráfordításokat az egyik akadálynak tekintik a pénzügyi egyensúly helyreállításának útjában.⁶⁷ Mivel a kínai részarány az utóbbi években 80% körülire emelkedett Pakisztán haditechnikai importjában, erősen valószínűsíthető, hogy Peking – az eszközök némelyikével szemben fellépő minőségi problémák ellenére is – vagy igen kedvező ajánlatot tesz, vagy a pakisztáni fél egyéb vonatkozásban (kereskedelempolitika, hosszú távú védelempolitikai együttműködés) remél előnyöket a kínai eszközök nagyarányú rendszeresítésétől. Utóbbi valószínűbb, különösen, mivel a beszerzések ismert költségei a külső szemlélő számára igen magasnak tűnnek az ország permanens gazdasági válságának tükrében. Valószínű azonban, hogy a pakisztáni védelmi ráfordításokról szóló információk is torzítják egy kissé a valós képet, nem tartalmazva azon forrásokat, amelyeket védelmi célokra, de nem a transzparens költségvetés keretében használnak fel.⁶⁸

Konklúziók

Noha az orosz–ukrán konfliktus 2022. évi nyílt háborús eszkalációja Európa védelmi költségvetéseiben is gyors emelkedést hozott, még mindig igaz, hogy az elmúlt bő évtized folyamán az ázsiai földrész államai produkálták együttesen a leggyorsabb növekedést a föld honvédelmi célú kiadásain belül. Ennek eloszlása azonban kifejezetten egyenlőtlen, néhány ázsiai hatalom képviseli a túlnyomó részét. Az elemzésünkben vizsgált hét állam 2024-re együtt a hivatalos ázsiai védelmi ráfordítások már több mint 81%-át eszközölte (mint jeleztük, Észak-Koreáról nincs megbízható adat).⁶⁹ Ezen belül a Kínai Népköztársaság egymagában 44%-ot, Japán 10%-ot, India pedig csaknem 14%-ot tett ki.⁷⁰

Az általános trendet illetően 2023-ban tovább folytatódott a Covid–19-világjárvány utáni világgazdasági konszolidáció, amelynek során Kína gazdasága 5%-kal, a kelet-ázsiai térség többi gazdasága pedig 2,9%-kal növekedett az egy évvel korábbi szinthez képest. Ez a helyzet lehetővé tette a védelmi kiadások kismértékű emelését, a katonai célú ráfordítások tehát felgyorsultak. Japán és Dél-Korea is igyekezett ezekkel a lépésekkel az észak-koreai és a kínai fenyegetést ellensúlyozni, az infláció azonban sok tekintetben letörte a védelmi költségvetések tényleges értékét. Az északkelet-ázsiai térség egészében fegyverkezési verseny tanúi lehetünk, valamint a klasszikus hidegháborús frontvonalak visszarendeződését figyelhetjük meg. Ehhez illeszkedik, hogy a vizsgálat tárgyát képező

⁶⁵ Grevatt–MacDonald 2024.

⁶⁶ Grevatt–MacDonald 2024.

⁶⁷ *Vantage. How Broke Pakistan Is Buying Defence Equipment From China.* [online], 2024. 05. 14. Forrás: Firstpost [2025. 03. 05.].

⁶⁸ Syed, Baqir Sajjad: *Rs2.12 Trillion Proposed for Armed Forces.* [online], 2024. 06. 13. Forrás: Dawn [2025. 03. 19.].

⁶⁹ International Institute for Strategic Studies (2025): *The Military Balance 2025.* London: Routledge, 211.

⁷⁰ International Institute for Strategic Studies 2025: 211.

időintervallum utolsó éveiben már Tajvan is rendkívül látványosan növelte a védelmi kiadásait, kontinentális szinten is jelentős szereplővé lépve elő ezen a téren.

Dél-Ázsia két vezető hatalma esetében szintén megfigyelhető a riválisok támasztotta versenytényező a haderőfejlesztési döntések meghozatalakor. Ám ebben van annyi aszimmetria, hogy míg Pakisztán India erősödésétől tart, és erre reflektálva hozza meg haderejének fejlesztésével kapcsolatos döntéseit, addig India inkább Kína fegyverkezésének eredményeivel tartaná a lépést. Így noha a pakisztáni védelmi kiadások értéke az elmúlt években csökkent, egyéb forrásokból számottevő védelmi beruházásokat finanszírozott az ország. Ebből következik, hogy még ha a pakisztáni gazdasági válság nem is maradt teljesen hatástalan az ország védelmi költségeire, a fegyveres erők fejlesztési trendjeibe nem hozott olyan megakadást, mint amire számítani lehetne. India pedig, noha nyugati szomszédjával tartotta a versenyt, részben bürokratikus, részben pénzügyi okokból elmaradt a fejlesztési terveivel, ami Kína relációjában már látványossá tette az indiai fegyveres erők technikai lemaradását. Az előttünk álló évekre nézve egyöntetű a szakértői közösség azon várakozása, miszerint a fegyverkezés intenzitása tovább növekszik a vizsgált államok körében, aminek elsődleges hajtóereje a minimum riválisként azonosított hatalmak vélt vagy valós fegyverkezési előnye lesz.

Felhasznált irodalom

- Centre Increases FDI Limit in Defence From 49% to 74% Under Automatic Route.* [online], 2020. 09. 18. Forrás: Business Standard [2025. 03. 19.].
- Csiki Varga Tamás (2014): A gazdasági válság hatása a Magyarországgal szövetséges államok védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére. *Nemzet és Biztonság*, 7(2), 77–100. Online: https://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2014_2_07_2_csiki.pdf
- Defence Industry: Govt Opens Defence Sector to 74% FDI.* [online], 2020. 09. 20. Forrás: Indian Military Review [2025. 03. 18.].
- Defense Cost-Sharing.* [online], 2024. 10. 18. Forrás: The Korea Herald [2025. 03. 30.].
- Full Text of Washington Declaration Adopted at Yoon-Biden Summit.* [online], 2023. 04. 27. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Grevatt, Jon – MacDonald, Andrew: *Pakistan Increases Defence Budget but Gains Offset by Inflation.* [online], 2024. 06. 14. Forrás: Janes [2025. 03. 19.].
- Haenle, Paul – Sher, Nathaniel: *How Pelosi's Taiwan Visit Has Set a New Status Quo for U.S.-China Tensions.* [online], 2022. 08. 17. Forrás: Carnegie Endowment [2025. 03. 18.].
- International Institute for Strategic Studies (2014): *The Military Balance 2014.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2015): *The Military Balance 2015.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2017): *The Military Balance 2017.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2018): *The Military Balance 2018.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2019): *The Military Balance 2019.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2020): *The Military Balance 2020.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2021): *The Military Balance 2021.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2022): *The Military Balance 2022.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2023): *The Military Balance 2023.* London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2024): *The Military Balance 2024.* London: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781003485834>
- International Institute for Strategic Studies (2025): *The Military Balance 2025.* London: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781003630760>

- Kim, Soo-yeon: *Trilateral Summit to Help Bolster Response to N. Korea's Threats: Presidential Office*. [online], 2023. 08. 20. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Majumdar, Roshni: *What's India-France Fighter Jet Deal All About?* [online], 2021. 08. 03. Forrás: Deutsche Welle [2024. 06. 12.].
- Mansab, Maria: *What is the Reality of Pakistan's Defense Budget?* [online], 2024. 06. 24. Forrás: Pakistan Today [2025. 03. 04.].
- Masters, Jonathan – Merrow, Will: *U.S. Military Support for Taiwan in Five Charts*. [online], 2024. 09. 25. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 03. 19.].
- Pakistan Navy Modernises Submarine Capabilities*. [online], 2018. 11. 27. Forrás: Asian Military Review [2024. 05. 04.].
- Peri, Dinakar: *India to Procure 15 More C-295 Aircraft; 12 to Be Built at Home*. [online], 2024. 10. 28. Forrás: *The Hindu* [2025. 03. 16.].
- Putin Meets Kim, Says Russia Will Help North Korea Build Satellites*. [online], 2023. 09. 13. Forrás: Reuters [2025. 03. 30.].
- Sacks, David: *Taiwan's Latest Defense Budget Risks Falling Further Behind China*. [online], 2024. 08. 09. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 04. 04.].
- Shim, Sun-ah: *N. Korean Leader Inspects Project to Build Nuclear-Powered Submarine*. [online], 2025. 03. 08. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Song, Sang-hoo: *S. Korea, U.S., Japan Agree to Hold Missile Defense, Anti-Sub Drills Regularly to Counter N.K. Threats*. [online], 2023. 04. 15. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Srivastava, Rohit: *K9 – Evolving into Unmanned Artillery*. [online], 2021. 04. 10. Forrás: Indian Defence Industries [2025. 03. 15.].
- Syed, Baqir Sajjad: *Rs2.12 Trillion Proposed for Armed Forces*. [online], 2024. 06. 13. Forrás: Dawn [2025. 03. 19.].
- Taiwan Full Year Gdp Growth*. [online]. Trading Economics [2025. 03. 18.].
- Tálas Péter (2021): A poszthegemoniális nemzetközi hatalmi rendről. In Kajtár Gábor – Sonnevend Pál (szerk.): *A nemzetközi jog, az uniós jog és a nemzetközi kapcsolatok szerepe a 21. században. Tanulmányok Valki László tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 841–854.
- Vantage. How Broke Pakistan Is Buying Defence Equipment From China*. [online], 2024. 05. 14. Forrás: Firstpost [2025. 03. 05.].

Csiki Varga Tamás¹

Cél az 5%? A NATO védelmi kiadásai a hágai csúcstalálkozó napirendjén

A beiktatás után Donald Trump és az új amerikai adminisztráció tagjai egyértelműen közölték európai szövetségeseikkel: a tranzakcionalizmus kora visszatért, az Egyesült Államoknak „kiszervezett” európai védelem nem fenntartható. Ennek szellemében nagyobb ráfordítást, a védelmi kiadások dinamikus növelését várják a NATO-tag-államoktól – egészen a nemzeti össztermék (GDP) 5%-os szintjéig. Miközben az év elején az ilyen arányú kötelezettségvállalás még valószínűtlennek tűnt, a 2025. június 24–26-i hágai NATO-csúcstalálkozóhoz közelítve Mark Rutte NATO-főtitkár és több európai tagállam vezetője is átvette e célkitűzés támogatását, miközben az Európai Bizottság ReArm Europe 2030 programja is a védelemre fordítandó erőforrások növelését igyekszik elősegíteni. Mivel a vita a védelmi kiadások szükséges növeléséről nem egy Donald Trumphoz köthető politikai-gazdasági kérdés, hanem az európai védelmi képességek legalapvetőbb elemeit érintő, szükségszerű szembesülés azzal, hogy harminc év „békeosztalék” után a kontinens katonailag sebezhető, azt tekintjük át, hogy milyen kényszerek és lehetőségek kapcsolódnak e célkitűzéshez, és mit jelenthet a gyakorlatban a GDP 5%-át kitevő védelmi kiadási szint.

Kulcsszavak: NATO, Hága, csúcstalálkozó, Trump, védelmi kiadás, stratégia, Európa

Aiming at 5%? NATO's Defence Spending on the Agenda of the Hague Summit

After his inauguration, Donald Trump and the members of the new U.S. administration clearly communicated to their European allies: the era of transactionalism has returned, and European defence 'outsourced' to the United States is unsustainable. In this spirit, they expect greater spending and a dynamic increase in defence spending from NATO member states – up to 5% of gross national product (GDP). While a commitment of this proportion seemed unlikely at the beginning of the year, approaching the NATO summit in the Hague on 24–26 June 2025, NATO Secretary General Mark Rutte and the leaders of several European member states have taken up the support of this objective, while the European Commission's ReArm Europe 2030 programme is also trying to promote an increase in resources for defence. Since the debate on the necessary increase in defence spending is not a political-economic issue related to Donald Trump, but a necessary confrontation with the fact that after thirty years of enjoying the 'peace dividend' that has affected the most fundamental elements of European defence capabilities, the continent is militarily vulnerable. This paper reviews the constraints and opportunities associated with the 5% objective and what such defence spending level could mean in practice.

Keywords: NATO, Hague, summit, Trump, defence spending, strategy, Europe

¹ Csiki Varga Tamás az NKE EJK John Lukacs Intézet tudományos főmunkatársa. E-mail: csiki.tamas@uni-nke.hu

A stratégiai kontextus

Európa államai három évtizede élvezik a békét és a viszonylagos stabilitást a kontinensen, ami miatt megtehették, hogy alacsony szinten tartsák védelmi kiadásukat, csökkentseik fegyveres erők képességeit, és leépítsék védelmi iparukat. Oroszország katonai agressziója Ukrajnával szemben sokakat már 2014-ben arra készítetett, hogy újraértékeljék a kockázatokat Európa számára, amit a világrend átalakulása, a nagyhatalmak fokozódó geopolitikai versengése is indokolt a 2010-es évek második felében. Ezzel egy időben Európa szomszédságában is egyre inkább terjedt az instabilitás: a nyugati beavatkozások, az arab tavasz és a regionális hatalmak versengése nyomán Közép-Ázsiától (Afganisztán) a Közel-Keleten (Irak, Szíria, Libanon, Jemen) és Észak-Afrikán (Líbia) át a Száhel-övezetig (Mali, Niger, Csád) törékeny és bukott államok sora okoz különböző kihívásokat és fenyegetéseket. Nem véletlen, hogy a NATO newporti csúcstalálkozásán a szövetség tagállamai politikai kötelezettséget vállaltak arra, hogy a következő évtizedben növelni fogják védelmi kiadásukat.²

Oroszország 2022-es teljes körű inváziója Ukrajnával szemben stratégiai fordulópontot jelentett Európa biztonsága szempontjából. Rávilágított arra, hogy Moszkva nem megbízható partner, hanem ellenérdekelte stratégiai kihívó, aki katonai erővel is érvényt szerezne érdekeinek, és nem katonai eszközökkel igyekszik a NATO és az Európai Unió politikai egységét aláásni. Az Európába visszatérő háború tapasztalatai rámutattak arra is, hogy egy elhúzódó, magas intenzitású konfliktus katonai forrásigényét haditechnikai eszközökben, hadianyagokban és hadiipari gyártási kapacitásban az európai államok nem tudnák biztosítani, és különösen nem tudnák hosszú ideig fenntartani.³

Mindez egyre nagyobb belső nyomást helyez a politikai-katonai vezetőkre, hogy állítsák helyre országaik hiteles önvédelmi képességét, amihez több, stratégiai szintű akadályt kellene legyőzni. Pusztán áttekintő jelleggel ezek a következők: számos országban a gazdasági növekedés minimális, de van, ahol stagnálás vagy recesszió van évek óta, így kevés az elérhető „többletforrás”; további forrásokat lehetne előteremteni hitelfelvétellel, de sok ország már most is vészesen el van adósodva, a további hitelfelvétel törlesztése a jövő generációk lehetőségeit éli fel, ezért általában érdemes lenne elkerülni; a megszo-kott költségvetési megoszlásban a védelmi kiadások régóta alulreprezentáltak – ennek növelése például a szociális kiadások rovására történhetne meg, ami társadalmilag, politikailag nagyon érzékeny kérdés. Emellett az európai védelmi ipar strukturális problémái továbbra is fennállnak,⁴ így ha elő is teremtik a szükséges forrásokat, csak többéves

² Csiki Tamás – Tólas Péter – Varga Gergely (2014): *A NATO walesi csúcstalálkozásának napirendje és értékelése. Nemzet és Biztonság*, 7(4), 112–128.

³ Egy 2021-ben készített értékelés alapján még a jól felszereltnek gondolt brit szárazföldi erők is kifogytak volna a tüzérségi lőszerkekből egy hét intenzív harc nyomán; a német haderő pedig talán két napig bírná fegyverrel, lőszerrel és ellátmánnyal. Grylls, George: *British Army's Ammunition Would Last for Only a Week of War, Says Royal United Services Institute*. [online], 2022. 12. 02. Forrás: The Times [2025. 05. 24.]; Colchester, Max – Luhnnow, David – Pancevski, Bojan: *Alarm Grows Over Weakened Militaries and Empty Arsenals in Europe*. [online], 2023. 12. 11. Forrás: The Wall Street Journal [2025. 05. 24.].

⁴ Csiki Varga, Tamás (2024): *Reinforcing European Defense Industry for Times of Great Power Conflicts*. In Zombory, Katarzyna – Szilágyi, János Ede (szerk.): *Shielding Europe with the Common Security and Defence Policy. Studies of the Central European Professors' Network*. Miskolc–Budapest: Central European Academic Publishing, 73–108.

távlatban bővíthetők az európai gyártási kapacitások, miközben az európai védelmi ipari bázis nemzetállami szereplők között fragmentált, számos fejlett fegyverrendszer technológiájával nem rendelkezik Európa, így az Egyesült Államoktól egyszerűbb lenne a beszerzés stb.

Ebben a helyzetben egy már ismert külső stressztényező is újból megjelent az európai stratégiai diskurzusban: a NATO-n belüli tehermegosztás, az Európának nyújtott amerikai védelmi garanciák költsége és a nagyobb európai felelősség- és tehervállalás áll annak a politikai üzenetnek a középpontjában, amelyet Donald Trump az elmúlt hónapokban többször is újra megfogalmazott szövetségeseinek. Ezt nem tekinthetjük váratlan fordulatnak, hiszen egyrészt első elnökségi ciklusában ugyanezt képviselte, másrészt a hosszú távú amerikai stratégia 2012 óta már formálisan is az Ázsia felé fordulás, aminek következtében természetes, hogy az európai elrettentés és védelem kisebb szerepet kap.

Az újjáéledő vita a védelmi kiadások szükséges növeléséről tehát nem egy Donald Trumphoz köthető politikai-gazdasági kérdés, hanem az európai védelmi képességek legalapvetőbb elemeit érintő szükségszerű szembesülés azzal, hogy harminc év „békeosztalék” után a kontinens katonailag sebezhető – a NATO működőképessége pedig az amerikai nukleáris és hagyományos védelmi garanciák nélkül az orosz–ukrán háború lehetséges lezárása után tovább fegyverkező Oroszországgal szemben is az lesz.

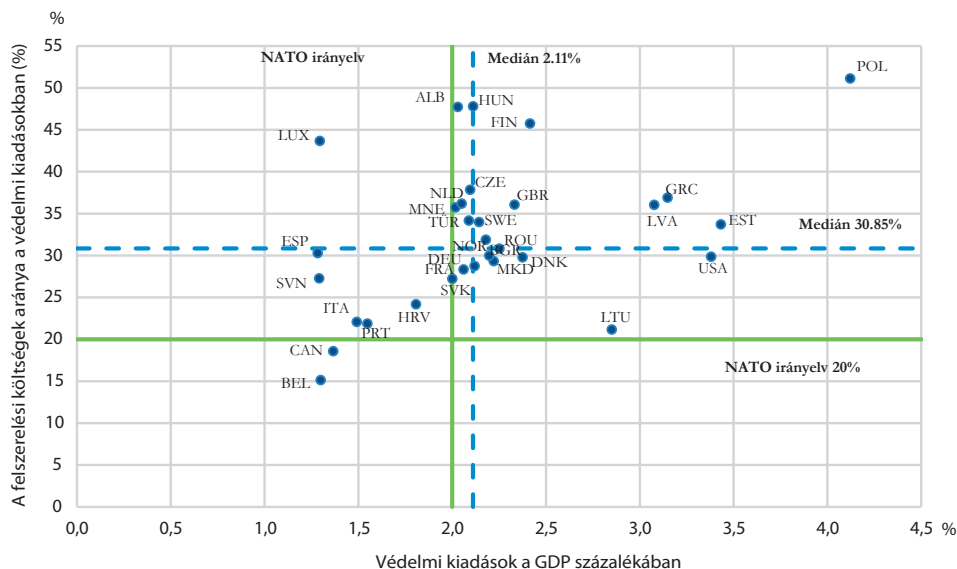
A NATO 2%-os célkitűzése

A hidegháború vége után beköszöntött viszonylagos stabilitás és béke hatására a NATO-tagállamok csak 2006-ban rögzítették közös elvárásuként, hogy a nemzeti össztermék 2%-át védelmi célokra fordítják – aminek elsődleges eredménye a nemzeti katonai képességek megerősítése, amire a NATO kollektív védelme vagy válságkezelő tevékenysége támaszkodhat (hiszen önálló „NATO-haderőről” nem beszélhetünk, csak a tagállamok közös fellépéséről). Ennek a vállalásnak a megújítását az egyébként csökkenő pályán mozgó és a 2008–2009-es gazdasági válság hatására nagyon jelentős elvonásokkal terhelt védelmi költségvetések is szükségessé tették volna – de végül a Krím illegális orosz annexiója és a Donbasz destabilizálása adta meg azt a lökést, ami megteremtette a kellő politikai támogatást. A newporti csúcson tett politikai kötelezettségvállalás (*Defense Pledge*) egyik eleme az volt, hogy 2024-ig a GDP 2%-a irányában növelni fogják a védelmi költségvetéseket; a másik pedig az, hogy a katonai kiadásokon belül 20%-ot modernizációs és beszerzési célokra fognak fordítani.⁵

Ehhez képest lehetett mérleget készíteni tíz évvel később, a 2024-es washingtoni csúcstalálkozó alkalmából a tényleges teljesítésről. A NATO becslése szerint 2024-ben a 32-ből 24 tagállam teljesítette a 2%-os, 30 ország pedig a 20%-os elvárást (1. ábra).⁶

⁵ Az európai védelmi kiadási trendekről lásd: Csikó Varga Tamás et al. (2024): *Az észak-amerikai és európai regionális védelmi kiadások elemzése – Trendek és tanulságok. SVKI Elemzések*, (17), 9–13.

⁶ *Defence Expenditure of NATO Countries, 2014–2024*. [online], 2024. 06. 12. Forrás: NATO [2025. 05. 24.], 3–5.

1. ábra: A NATO-tagállamok teljesítménye a védelmi kiadások terén a közös irányelvekhez képest 2024-ben (a NATO becslése alapján)

Forrás: Defence Expenditure of NATO Countries, 2014–2024 2024: 3

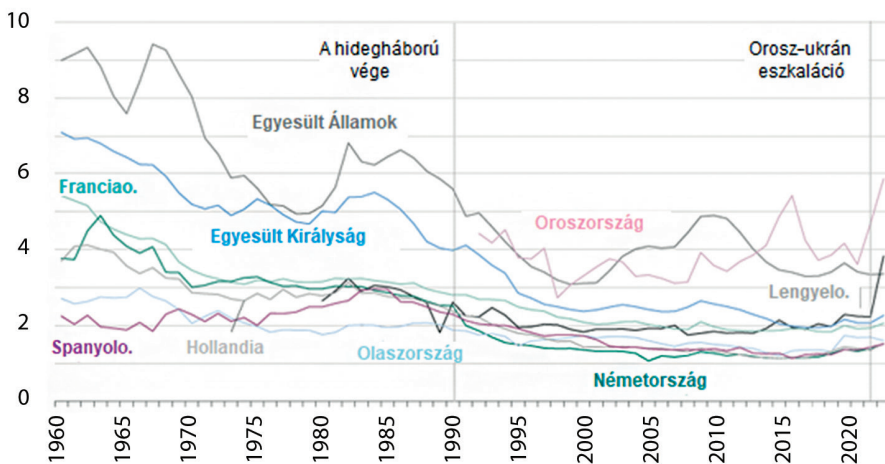
A megemelt védelmi költségvetés mértékét és értékét az árnyalja, hogy mindez még csak az elmúlt évtizedek békeosztalékának a fokozatos visszapótlását jelenti, amit a védelmi képességek fenntartása és fejlesztése helyett szociális és egyéb kiadásokra fordíthattak az országok. Ha azonban a 2%-os elváráshoz/vállaláshoz viszonyítjuk a ténylegesen védelemre fordított forrásokat, akkor nagyon látványossá válik, hogy ez a békeosztalék tulajdonképpen mekkora védelmi hátralékot hozott létre. Noha Nagy-Britannia és Franciaország általában meghaladta a 2%-os arányt, az európai „nagyok” közül Németország, Olaszország, Spanyolország csupán 1,1–1,5% között költöttek. Így a 2%-hoz képest Németország – 2023-as árfolyamon számolva – éves szinten 20 milliárd eurót, Spanyolország 10 milliárd eurót, Olaszország 8 milliárdot „spórolt meg” a védelmen. Ha tartották volna ezen belül a 20%-os modernizációs elvárást is, akkor 1990–2023 között Németország 230 milliárd, Olaszország 120 milliárd, Spanyolország 80 milliárd euróval többet fektetett volna be katonai képességeibe.⁷

Mit jelentene a védelmi kiadások 5%-os GDP-arányos szintje?

Donald Trump már a beiktatása előtt, 2024. december 20-án jelezte, hogy a transzatlanti kapcsolat jövője szempontjából alapvető elvárásnak tekinti, hogy az európai államok

⁷ Dorn, Florian (2024): *Defence Spending for Europe's Security – How Much Is Enough?* *Intereconomics*, 59(4), 204–209.

jelentősen megnöveljék katonai kiadásait: a jelenlegi 2%-ról a nemzeti össztermék 5%-áig.⁸ Ugyanezt az üzenetet küldte el a davosi gazdasági csúcstalálkozóra január 23-án.⁹ Az egy évtized (2014–2024) alatt nagy nehezen elért 2%-hoz képest ez drámaian nagy ugrás lenne. Viszonyításképpen: a hidegháború időszakában az akkori NATO-tagállamok átlagos védelmi kiadási szintje meghaladta a GDP 3%-át, és még az 1980-as években is Nagy-Britannia 5%-ot, az Egyesült Államok 6%-ot meghaladóan költött katonai célokra. A nyugat-európai hatalmak, Németország (NSZK), Franciaország, Spanyolország és Hollandia 3% körül költött. Ehhez képest a legkomolyabb katonai fenyegetést jelentő Oroszország az 1990-es évektől is tartotta átlagosan a GDP 3,5%-os szintjét, amit 2014 óta 4% fölé, majd a 2022-es eszkaláció nyomán 6% körüli szintre emelt (2. ábra).¹⁰

2. ábra: Egyes (jelenlegi) NATO-tagállamok védelmi kiadási trendjei a hidegháború időszakában és napjainkban a GDP arányában

Forrás: Dorn 2024: 205 alapján a szerző szerkesztése

A Military Balance+ adatbázis aktuális adatai alapján kalkulálva fel tudjuk mérni, nagyságrendileg mekkora összeget tenne ki a GDP 5%-át elérő védelmi költségvetés szövetségi szinten (1. táblázat).

⁸ Fisher, Lucy – Foy, Henry – Schwartz, Felicia: *Trump Wants 5% NATO Spending Target, Europe Told*. [online], 2024. 12. 20. Forrás: Financial Times [2025. 05. 24.].

⁹ Cingari, Piero: *Trump at Davos: NATO 5% Push, Tariff Warnings for Europe*. [online], 2025. 01. 23. Forrás: Euronews [2025. 05. 24.].

¹⁰ Forrás: Dorn 2024.

1. táblázat: Védelmi kiadási arányok, teljesítmények és többletforrások a NATO-ban a jelenlegi 2,6%-os, valamint a lehetséges 5%-os GDP-arányos szint mellett

A NATO-tagállamok teljes GDP-je 2024-ben	55 149 milliárd USD
A NATO-tagállamok teljes védelmi költségvetése 2024-ben	1436 milliárd USD
Ebből az Egyesült Államok	968 milliárd USD
Az Egyesült Államok aránya a NATO-n belül (2024)	67%
A védelmi kiadások aránya a nemzeti össztermékhez (GDP) mérve 2024-ben – NATO-átlag	2,6%

Védelmi költségvetés 2024-ben (a GDP 2,6%-a)	1436 milliárd USD
Védelmi költségvetés, ha a GDP 5%-ára emelnék	2757 milliárd USD
Többletforrás minden évben a GDP 5%-os arányában	1320 milliárd USD

Forrás: Military Balance+ 2025 alapján a szerző szerkesztése és számítása

A legfrissebb, 2024-es adatokkal kalkulálva a Donald Trump által felvetett 5%-os GDP-arány a NATO-tagállamok védelmi szektorait összességében 1320 milliárd dollár többletforráshoz juttatná. Viszonyításképpen: ez az összeg a 2024-es amerikai védelmi költségvetés 73%-át jelentené pluszban; avagy a nem amerikai NATO-tagállamok közös költségvetésének 2,8-szeresét.

Miközben év elején az európai gazdasági helyzetet látva még irreálisnak tűnt az 5%-os célkitűzés, egy hónappal a hágai NATO-csúcstól már felszínre kerültek azok a hangok, amelyek azt jelzik előre, hogy – perspektivikusan – ezt az igen ambiciózus célt is elfogadhatják a tagállamok. A csúcstalálkozó előkészítő találkozóinak és egyeztetéseinek nyomán Mark Rutte NATO-főtitkár már arról beszél, hogy Trump 5%-os elvárását úgy igyekeznek majd kielégíteni, hogy a tagállamok vállalják: a GDP 3,5%-át kitevő katonai költségvetés mellé további 1,5%-nyi egyéb, a biztonság szélesebb értelemben történő megerősítését célzó intézkedéseket finanszírozó költségvetést mozgósítanak majd.¹¹ Ebben olyan széles kategóriák is beletartozhatnak, mint a katonai mobilitás javítását szolgáló infrastruktúra-fejlesztések, a védelmi ipari kapacitások bővítése, a kettős felhasználású, de biztonsági relevanciával bíró kutatás-fejlesztés támogatása, az Ukrajnának nyújtott katonai támogatás, valamint a tagállamok ellenálló képességét (rezilienciáját) javító intézkedések finanszírozása és a terrorizmus elleni, belbiztonsági fellépés költségei is. Így tulajdonképpen a „kreatív könyvelés” számos lehetőséget biztosít arra, hogy a politikai kommunikáció szintjén megfeleljenek Donald Trump elvárásainak is, miközben valóban jelentősen több forrást fordítanak védelmi célokra.

Ezt segíti elő az Európai Unió *ReArm Europe 2030* programja is, amely egyrészt 150 milliárd euró uniós hitelkeretet biztosít a védelmi képességek fejlesztésére, másrészt 650 milliárd euró nagyságrendben forrásliberalizációt tesz lehetővé azért, hogy a GDP 1,5%-áig a védelmi kiadásokra fordított forrásokat nem számítják bele az EU (a maastrichti kritériumok nyomán érvényben lévő) 3%-os költségvetési hiánykorlátjába.¹² Alapvető

¹¹ *NATO's Rutte Says He Assumes Alliance Will Agree on 5% Spending Target.* [online], 2025. 05. 26. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].

¹² Gomez, Julian: *Readiness 2030: How Is Europe Planning to Rearm and Can It Afford It?* [online], 2025. 03. 26. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].

fontosságú, hogy ez a potenciális 650 milliárd euró nem uniós költségvetési forrás vagy hitel, hanem a tagállamoknak kell előteremteni, akár nemzeti hitelfelvétellel, ami viszont az államadósságot növeli. Érdemes megjegyezni azt is, hogy a „ReArm” nevet olasz és spanyol kezdeményezésre nem sokkal később „Readiness 2030” (készenlét) névre módosították,¹³ ami ugyancsak azt tükrözi, hogy az előteremtendő források felhasználási köre nem szűken vett katonai, hanem szélesen értelmezett védelmi és biztonsági célokat fog szolgálni, mert ezt a tagállamok könnyebben képesek előteremteni, illetve ide tudják csoportosítani – a valóságban és papíron egyaránt. Összességében tehát 2025-től a teljes NATO/EU szövetségi rendszer igyekszik növelni a biztonságra és védelemre fordított erőforrásokat, ami összhangban áll Donald Trump elvárásaival is. A GDP-arányos 5% elérése azonban csak hosszú távú célként, a következő évtizedre várható reálisan.

Mire lenne elegendő a többletforrás a GDP 5%-os szintje mellett?

Azzal kapcsolatban, hogy mire lenne elegendő ez a pluszforrás, ugyancsak a Military Balance+ adatbázisra támaszkodva alkothatunk képet. Láthattuk, hogy a 2024-es szövetségi GDP 5%-os szintjével kalkulálva 1320 milliárd dollár többletforrást használhatnának fel a NATO-tagállamok védelmi célokra. Ennek egy részét értelemszerűen működési-fenntartási költségekre különítenék el, egy részéből komoly katonai infrastruktúra-fejlesztési és mobilitási programokat lehetne megvalósítani, egy jelentős részét pedig személyi kiadásokra fordíthatnák. Ez utóbbi azért is fontos, mert akár a haderők létszámát akarják növelni az európai államok, akár a fegyveres erők versenyképességét kívánják fokozni a bérversenyben más szektorokkal szemben, mindkettő egyre több pénzt igényel. Erre is lenne elegendő forrás. Ami pedig a leglátványosabb elemet illeti: ha a 2024-es NATO-mutatót vesszük alapul, miszerint a tavalyi védelmi kiadások 32%-át költötték a tagállamok haditechnikai modernizációra és beszerzésekre, az 1320 milliárd dollár többletből 422,4 milliárd dollárt lehetne beszerzésekre fordítani – évente.

Ahhoz, hogy nagyságrendileg érzékeltessük, mire lenne elegendő 422,4 milliárd dollár, a Military Balance+ beszerzési információira támaszkodhatunk. Az adatbázis 2024 decemberében több friss, Európában releváns megrendelést is rögzített, köztük a 2. táblázatban feltüntetett hat eszköztípusra vonatkozókat.¹⁴ Ha mind a hat releváns eszközből egy komolyan vehető mennyiséget, száz darabot vásárolnánk, akkor annak összköltsége 34 752 milliárd dollárra rúgna.

¹³ Liboreiro, Jorge: *Brussels Rebrands 'Rearm Europe' Plan After Backlash From Leaders of Italy and Spain*. [online], 2025. 03. 21. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].

¹⁴ Fontos jelezni, hogy az itt közölt adatokat általános irányárként érdemes kezelni, mert az egyes haditechnikai eszközök, eszközrendszerek csomagára viszonylag széles spektrumon mozoghat attól függően, hogy a megrendelés mekkora mennyiségre vonatkozik, milyen kiegészítő elemeket, szolgáltatásokat tartalmaz, kapcsolódik-e hozzá valamilyen további ellentételezési (*offset*) megállapodás stb. Emellett az olyan keresleti piacok, mint amilyen most Európa, felfelé hajtják az árakat.

2. táblázat: Néhány haditechnikai eszköz aktuális beszerzési költségei egy, illetve száz egységre

Haditechnikai eszköz	Darab ár (millió dollár)	100 darab ára (milliárd dollár)
AHS Krab 155 mm-es önjáró löveg	22,20	2,22
Eurofighter Typhoon vadászbombázó repülőgép	173,20	17,32
Leopard 2A4	12,43	1,24
Leopard 2A8	23,64	2,36
MQ-9B Sky Guardian harci felderítő drón	103,30	10,33
KTO Rosomak gyalogsági harcjármű	12,75	1,275
Összesen	347,52	34,752

Forrás: The Military Balance+ 2025 alapján a szerző szerkesztése

Hasonló összevetést végezhetünk egy nagy európai fejlesztési igénnyel, a lég- és rakéta- védelemmel kapcsolatban. A 2022-ben létrehozott European Sky Shield kezdeményezés elemeit – rövid, közepes és nagy hatótávolságú radarokat, rakétakilövőket, elfogórakétákat és parancsnoki elemeket – német, amerikai és izraeli elemekből építenék ki, aminek költségét előzetesen is több száz milliárd dollárra teszik. Mégis, nagyságrendileg egy évnyi, a GDP 5%-ára emelt szövetséges védelmi költségvetésből ki lehetne gazdálkodni a rendszer kiépítésének költségét (habár technikai megvalósítása akkor is 5–10 éves időtartamot ölelné fel).

Értékelés

2024-ben a NATO-tagállamok többsége (17 tagállam) a 2–2,5%-os sávban költött, teljesítve a 2014-ben tett politikai kötelezettségvállalást. Az egyes tagállamok teljesítménye széles spektrumon szóródik (1. ábra), ahol 2024-ben Szlovénia, Olaszország, Spanyolország, Belgium és Kanada még a 1,5%-ot sem érte el. Ehhez képest Olaszország 2028-ra, Spanyolország 2029-re, Belgium 2035-re ígérte a 2% elérését, Szlovénia nem is jelölt meg ilyen célt, míg Kanada Trumpra reagálva 2025 márciusában hozta előre a 2% elérését 2027-re.¹⁵ A júniusi hágai csúcstalálkozón döntés születhet a 2%-os szövetségi célkitűzés jelentős megemeléséről. Minél magasabb költségvetési célról beszélünk, annál nehezebb lesz elérni a konszenzusos döntést a NATO-tagállamok körében. Mégis, ha a Trump-hatás miatt és a romló európai biztonsági környezetre reagálva a tagállamok elköteleződnek az 5%-os távlati cél mellett, akkor azt sokan csak szélesebb funkcionális spektrumon tudják majd „kreatív könyveléssel” megoldani. De még így is kulcskérdés lesz, hogy a védelmi beszerzések, a modernizáció és a védelmi ipar fejlesztésének forrásigényét – elsősorban hitelből – elő tudják-e teremteni.

Ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy azok az országok, amelyek 2022 óta az orosz–ukrán háború miatt érzékelt katonai fenyegetés hatására dinamikusan megemelték kiadásait – és lendületesen bővítik katonai képességeiket, valamint haderőik aktív és tartalékos létszámát –, már most is 3% körül vagy afölött költenek (a baltiak és a lengyelek). Nem

¹⁵ Burke, Ashley: *Defense Minister Accelerates 2% NATO Spending Timeline to 2027 Amid Pressure From Trump*. [online], 2025. 01. 24. Forrás: CBC [2025. 05. 25.]. A NATO-tagállamok költségvetési vállalásait lásd Csiki Varga et al. 2024: 14–17.

véletlen, hogy Lengyelország, Litvánia és Észtország Donald Trump 5%-os javaslatától már 2025 elején sem jött zavarba: Donald Tusk egyenesen üdvözölte azt,¹⁶ rámutatva, hogy Európa önvédelme szempontjából ez nélkülözhetetlen, míg a baltiak néhány nap alatt beálltak a sorba, és jelezték, hogy készek a további növelésre.¹⁷ Ennek oka az, hogy ezek az országok védelmük egyik alapvető elemének tekintik az Egyesült Államok védelmi garanciáit a NATO kollektív védelme és a kétoldalú kapcsolatok alapján, ezért még az esélyét sem akarják megadni annak, hogy Trump kritikáinak alanyává váljanak.

Érdemes azt is szem előtt tartani, hogy a katonai kiadások növelése nem csupán a transzatlanti kapcsolat gazdasági pillérének része és a politikai viták tárgya, hanem konkrét, Európára – ezen belül hangsúlyosan a NATO keleti tagállamaira – vonatkozó védelmi tervezési hiányosságok táplálják azt. A NATO 2022-ben elfogadott új Stratégiai Koncepciója nyomán 2023-ban frissítették a szövetség regionális védelmi terveit, például a balti, a közép-európai és a fekete-tengeri hadszíntérre is.¹⁸ Ahogy a hadművelati tervezés előrehaladt, láthatóvá váltak a hiányosságok az élőerő és a haditechnikai eszközök tekintetében. Emellett az orosz–ukrán háború tapasztalatai olyan problémákra is rávilágítottak, mint az európai államok hiányosságai a lég- és rakétavédelem terén. Jelenleg az európai védelmi képességek mind a minőség (egyes fejlett fegyverrendszerek és támogató képességek rendelkezésre állása), mind a mennyiség (egy elhúzódó, magas intenzitású konfliktus megvívásához szükséges haditechnikai eszközök és hadianyagkészletek rendelkezésre állása) terén erősen hiányosak. E hiányok pótlása lenne a védelmi kiadásnövelés legfontosabb célja.

Felhasznált irodalom

- Burke, Ashley: *Defense Minister Accelerates 2% NATO Spending Timeline to 2027 Amid Pressure From Trump*. [online], 2025. 01. 24. Forrás: CBC [2025. 05. 25.].
- Carroll, Michael D.: *Two NATO Allies Commit to 5% Defense Spending Amid Trump Pressure: Report*. [online], 2025. 01. 27. Forrás: Newsweek [2025. 05. 27.].
- Cingari, Piero: *Trump at Davos: NATO 5% Push, Tariff Warnings for Europe*. [online], 2025. 01. 23. Forrás: Euronews [2025. 05. 24.].
- Colchester, Max – Luhnnow, David – Pancevski, Bojan: *Alarm Grows Over Weakened Militaries and Empty Arsenals in Europe*. [online], 2023. 12. 11. Forrás: The Wall Street Journal [2025. 05. 24.].
- Csiki Tamás – Tálás Péter – Varga Gergely (2014): A NATO walesi csúcstalálkozójának napirendje és értékelése. *Nemzet és Biztonság*, 7(4), 112–128. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/4129>
- Csiki Varga, Tamás (2024): Reinforcing European Defense Industry for Times of Great Power Conflicts. In Zombory, Katarzyna – Szilágyi, János Ede (szerk.): *Shielding Europe with the Common Security and Defence Policy. Studies of the Central European Professors' Network*. Miskolc–Budapest Central European Academic Publishing, 73–108. Online: https://doi.org/10.54237/profnet.2024.zkjeszcodf_2

¹⁶ *Europe Should Welcome Trump's NATO Spending Call, Says Poland's Tusk*. [online], 2025. 01. 22. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].

¹⁷ Carroll, Michael D.: *Two NATO Allies Commit to 5% Defense Spending Amid Trump Pressure: Report*. [online], 2025. 01. 27. Forrás: Newsweek [2025. 05. 27.].

¹⁸ Tálás Péter (2024): A NATO washingtoni csúcstalálkozójának eredményeiről. *SVKI Elemzések*, (13), 1–10.

- Csiki Varga Tamás et al. (2024): Az észak-amerikai és európai regionális védelmi kiadások elemzése – Trendek és tanulságok. *SVKI Elemzések*, (17), 1–18. Online: https://jli.uni-nke.hu/document/jli-uni-nke-hu/JLL_SVKP_Elemz%C3%A9sek_2024_17.pdf
- Defence Expenditure of NATO Countries, 2014–2024*. [online], 2024. 06. 12. Forrás: NATO [2025. 05. 24.].
- Dorn, Florian (2024): Defence Spending for Europe's Security – How Much Is Enough? *Intereconomics*, 59(4), 204–209. Online: <https://doi.org/10.2478/ie-2024-0042>
- Europe Should Welcome Trump's NATO Spending Call, Says Poland's Tusk*. [online], 2025. 01. 22. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].
- Fisher, Lucy – Foy, Henry – Schwartz, Felicia: *Trump Wants 5% NATO Spending Target, Europe Told*. [online], 2024. 12. 20. Forrás: Financial Times [2025. 05. 24.].
- Gomez, Julian: *Readiness 2030: How Is Europe Planning to Rearm and Can It Afford It?* [online], 2025. 03. 26. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].
- Grylls, George: *British Army's Ammunition Would Last for Only a Week of War, Says Royal United Services Institute*. [online], 2022. 12. 02. Forrás: The Times [2025. 05. 24.].
- Liboreiro, Jorge: *Brussels Rebrands 'Rearm Europe' Plan After Backlash From Leaders of Italy and Spain*. [online], 2025. 03. 21. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].
- NATO's Rutte Says He Assumes Alliance Will Agree on 5% Spending Target*. [online], 2025. 05. 26. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].
- Tálas Péter (2024): *A NATO washingtoni csúcstalálkozójának eredményeiről*. *SVKI Elemzések*, (13), 1–10. *The Military Balance+*. [online], 2025. Forrás: International Institute for Strategic Studies [2025. 05. 25.].

Korcsik Kristóf Máté¹

A lengyel–német kapcsolatok alakulása és az együttműködés lehetőségei (2005–2025) I.

A tanulmány célja, hogy bemutassa a lengyel–német kapcsolatok alakulását és annak fontosabb fordulópontjait a 2005 óta eltelt időszakra vonatkozóan, valamint hogy megvizsgálja a német és a lengyel stratégiai és politikai kommunikációt az Oroszország-, az energia-, a migrációs és az európai uniós politika terén. A fordulópontok és a stratégiai diskurzus leírásán túl kiemeli a lengyel és a német politikai kommunikáció közös pontjait a vizsgált négy szakpolitika területén.

Kulcsszavak: Németország, Lengyelország, biztonságpolitika, stratégiai kommunikáció, külpolitika

The Development of Polish–German Relations and the Prospects for Cooperation (2005–2025) I

The aim of the study is to describe the evolution of Polish–German relations and the main turning points of these relations since 2005, and to examine German and Polish strategic and political communication in the fields of Russia, energy, migration and European Union policy. In addition to describing the turning points and strategic discourse, it highlights the common points of Polish and German political communication in the mentioned policy areas under study.

Keywords: Germany, Poland, security policy, strategic communication, foreign policy

Bevezetés

Németország és Lengyelország kapcsolata hosszú történelmi múltra tekint vissza, amelyben a viszony túlnyomórészt negatív motívumokat öltött. Németország mint az Európai Unió (EU) legnagyobb népességű és legnagyobb gazdasággal rendelkező országa kulcsszereplőnek számít kontinensünkön, mind gazdasági, mind politikai értelemben. Küzdelmekkel teli történelme után Lengyelország egy békésebb időszakon megy keresztül, uniós csatlakozása óta az ország rengeteget fejlődött, és fokozatosan régióink egyik vezető hatalmává vált. Jelenleg olyan időszakot élünk, amikor Lengyelország középhatalmi státuszt igyekszik elérni, elhelyezkedéséből fakadóan pedig kulcsszerepet játszik az orosz–ukrán konfliktus külső szereplőjeként is. Németországban másfajta folyamatok zajlanak: az ország – úgy gondolom, nem túlzás kijelentenünk – politikai válságban van, a 2021 óta fennálló, Olaf Scholz kancellár vezette kormánykoalíció 2024. november elején

¹ Korcsik Kristóf Máté az NKE HHK nemzetközi biztonság- és védelempolitikai mesterszakjának végzős hallgatója. E-mail: korcsik18kristof@gmail.com

felbomlott, a szélsőségek (érkezzenek akár a politikai spektrum jobb- vagy baloldaláról) folyamatosan erősödnek, a solingeni késelés óta a migráció és annak kezelése újra középpontba került, a növekvő energiaárak pedig válságot idéztek elő a német iparban. A két ország viszonyát érdemes tanulmányozni, hiszen az hatással lehet egész Európa folyamataira.

A tanulmány áttekintésének kezdődátuma a 2005-ös év. Ez nem véletlen, ugyanis 2005 mindkét országban egyfajta fordulópontot jelentett. Németországban a 2005-ös előrehozott választásokat követően köszöntött be „egy új korszak”, Angela Merkel 16 éves kancellársága. Lengyelországban pedig ugyanez történt a 2005-ös választások révén, ugyanis ekkortól kezdve két párt került a lengyel politikai élet középpontjába, a Jog és Igazságosság (PiS) és a Polgári Platform (PO), és azóta is csak ez a két párt adta a lengyel kormányok vezető erejét. Kutatásom végpontjaként 2025-öt jelöltem meg, hiszen a kormánykoalíció összeomlása után 2025. február 23-ára hirdették meg az előrehozott Bundestag-választást.²

Jelen írás egy kétrészes tanulmány első része. A kétrészes tanulmány célja, hogy értelmezze a két ország kapcsolatait a 2005 óta eltelt időszakra vonatkozóan, bemutassa a véleményegyezéseket, valamint a legfontosabb nézeteltéréseket és vitákat a két fél között. A tanulmány első része ismerteti a német–lengyel viszony nagyobb fordulópontjait 2005 óta, valamint a német és a lengyel stratégiai és politikai kommunikáció főbb hasonlóságait és különbségeit az Oroszország-, az energia-, a migrációs és az európai uniós politika terén. A tanulmány második része a főbb egyetértésre, valamint nézeteltérésre okot adó ügyeket mutatja be a hivatalban lévő lengyel és az újonnan felállt német kormány között az Ukrajna-politika, az Oroszország-politika, az energiapolitika és a migrációs politika tekintetében, továbbá előrejelzéseket fogalmaz meg a két ország viszonyára az említett szakpolitikák terén.

A lengyel–német kapcsolatok kezdetei a rendszerváltás után

A 2005 óta eltelt időszak vizsgálatához érdemes messzebbre, egészen a lengyel rendszerváltáshoz és a német újraegyesítéshez visszanyúlni. Az első fontos lépés a két ország határáról való megegyezés volt. Lengyelország a II. világháború után jöllehet függetlenné vált, jelentős keleti területeket veszített el a Szovjetunió javára, kompenzálásként pedig Németország keleti területeiből kapott részeket, így egyfajta módon Lengyelország területe 200 kilométerrel „eltolódott” nyugatra, a kapott területeken addig honos német lakosságot pedig kitelepítették Németországba. Az új német–lengyel határt az Odera és a Neisse folyók mentén húzták meg. Az első fontos megegyezés, amelyet a szuverén Lengyelország és az egyesült Németország 1990. november 14-én írt alá, megerősítette a két ország között fennálló határt. A szerződés hivatkozott az összes addigi nemzetközi szerződésre, amely ezt a kérdést szabályozta. A határt megerősítő szerződés megkötése közvetlenül az 1990. szeptember 12-i, a Németországra vonatkozó végleges szabályozásról

² A kézirat lezárásának dátuma 2024. november 7-e, ugyanis ekkor bomlott fel Németországban az addig regnáló kormánykoalíció.

szóló szerződésből³ eredt, és végleg lezárta az Odera–Neisse határ nemzetközi jogi szabályozásával kapcsolatos lengyel–német konfliktust.⁴

A következő fontos lépés 1991-ben következett. Ez a szerződés a kétoldalú kapcsolatoknak az együttműködés, a jószomszédi viszony és a megbékélés szellemében történő szabályozásáról szólt. A lengyel–német jószomszédügyi és baráti együttműködési szerződés aláírására 1991. június 17-én került. Ez utóbbi szerződés példa nélküli a kétoldalú kapcsolatok hosszú történetében, és az általa megalapozott lengyel–német együttműködés fontos hozzájárulás az európai geopolitikai stabilitáshoz és biztonsághoz. A szerződés európai dimenzióját például az emeli ki, hogy Németország kötelezettséget vállalt a lengyel EU-tagság támogatására.⁵

A két ország kapcsolatai tehát jó alapokkal kezdődhettek, azonban az öröm nem tartott túl sokáig, a régi problémák újra felszínre kerültek, és már nem lehetett számítani arra, hogy a kilencvenes évek elejére jellemző eufória jegyében gyorsan megoldódnak. Az 1990-es évek vége felé „új gyanakvás” és érzelmi töltet jelent meg a Lengyelország és Németország közötti kapcsolatokban. A múlttal kapcsolatos kérdések, beleértve a jóvátétel és a kitelepítések problémáját is, a középpontba kerültek, mivel a határ mindkét oldalán a politikusok választási kampányaikban instrumentálisan kezdték kezelni ezeket a kérdéseket. Mindettől függetlenül elmondható, hogy – Magyarországhoz hasonlóan – Lengyelországban is megvolt a konszenzus a legfőbb külpolitikai célt tekintve, nevélegesen az euroatlanti integráció (NATO- és EU-tagság) elérése, amelyben Lengyelország bírta Németország és a német kormány támogatását.

A következő probléma a lengyel–német viszonyban 2003-ban alakult ki az iraki beavatkozással kapcsolatban. Lengyelország kiállása az Egyesült Államok mellett az iraki konfliktusban bizonyos változást jelentett az ország külpolitikájában: túlépett az euroatlanti zónán, és ezzel Franciaország és Németország megdöbbenését, sőt ingerültségét váltotta ki, hiszen ezt a döntést az európai szövetségesekkel szembeni hűtlenségnek tekintették. Németországban már az afganisztáni műveletek támogatása is nagy vitát váltott ki, Gerhard Schröder akkori kancellár pedig olyan erősen ellenezte az Irak elleni műveleteket, hogy még az ENSZ Biztonsági Tanácsának támogató határozata ellenére sem lett volna hajlandó részt venni az intervencióban.⁶

Ha figyelembe vesszük az iraki műveletek ellenzettségét Németországban, valamint azt, hogy Lengyelország ekkor állt közvetlenül hivatalos EU-csatlakozása előtt, mindenképpen merész lépésnek tekinthető Lengyelország határozott kiállása az USA iraki háborúja mellett. A kulcsfontosságú nemzetközi kérdésekben, különösen a béke és biztonság tekintetében, Lengyelországnak megvoltak a vonatkozó szerződéses kötelezettségei Németországgal és Franciaországgal szemben, ami lehetőséget adott a konzultációra, de Lengyelország egyszerűen nem ezt az utat választotta. Az USA támogatásáról szóló

³ Másik nevén „kettő plusz négy” szerződés, utalva arra, hogy a békeszerződést még a két német állam írta alá a négy egykori szövetséggel.

⁴ Sulowski, Stanisław (2014): *Polish Foreign Policy Since 1989. Political Science Studies*, 31, 27.

⁵ Sulowski 2014: 28.

⁶ Dettke, Dieter (2018): *The 2003 Iraq War as a Turning Point in German–American Relations: Political Leadership and Alliance Cohesion. German Politics*, 27(2), 168.

döntése az iraki háborúban jelezte európai partnerei számára, hogy bizonyos helyzetekben a lengyel külpolitika dilemma elé kerülhet az Egyesült Államok és az Európai Unió támogatása között, és nem feltétlenül utóbbit fogja választani.⁷

A lengyel–német kapcsolatok fordulópontjai 2005 óta

A következő jelentősebb változást 2005-ben a Jog és Igazságosság párt által vezetett lengyel kormány tevékenysége indította el. A PiS alapvetően német- és EU-ellenes kampányt folytatott, a PiS vezetői, a Kaczyński ikrek retorikája pedig nagymértékben járult hozzá a feszült lengyel–német kapcsolathoz. Németellenes, EU-ellenes kampányaik között szerepelt az a kísérlet, hogy megakadályozzák Németországot abban, hogy elérje céljait az akkor zajló EU-alkotmány tárgyalásain. Jarosław Kaczyński a lakosság számán alapján nagyobb szavazati jogot követelt Lengyelország számára az EU-n belül, ezt az álláspontját pedig nem mással indokolta, mint a náci által a II. világháború alatt meggyilkolt lengyelek számával. A lengyel félelmeket is szították a németek azon törekvéseivel kapcsolatban, hogy visszaszerezzék elvesztett lengyelországi birtokaikat. Jarosław Kaczyński *Álmaink Lengyelországa* című könyvében azt írta: „Merkel a német politikusok azon generációjához tartozik, akik szeretnék visszaállítani Németország birodalmi hatalmát.”⁸ Nyilván az ilyen és ehhez hasonló kijelentések nem tesznek jót két ország viszonyának, különösen akkor, ha az olyan szinten terhelt történelmileg, mint a német–lengyel kapcsolat.⁹

A 2007 utáni lengyel külpolitikát gyakran a „normalitáshoz való visszatérés” vagy az „optimalizálás politikájaként” jellemezték.¹⁰ A Jog és Igazságosság által vezetett kormány 2007-ben elvesztette az előrehozott választásokat, a nyertes Polgári Platform és a Lengyel Néppárt által kialakított kormánykoalíció pedig alapvetően jobb kapcsolatok kialakítására törekedett Németországgal, mint elődei. Donald Tusk kiválóan beszél németül, Angela Merkel és közte pedig kifejezetten szoros volt a kapcsolat.¹¹ A lengyelek ráadásul nagyra értékelték, hogy Merkel büszke lengyel származására.¹²

Az ukrán krízis kitörése előtt megalapozottnak tűnt az a várakozás, hogy Lengyelország lesz az „új Franciaország” az Európai Unióban, és ezáltal egy új német–lengyel tandem alakul majd ki a szervezetben.¹³ Jó példa lehetett erre, hogy a 2009-es német szövetségi választások után az akkor frissen a külügyminiszteri székbe kerülő Guido Westerwelle először Varsóba utazott el hivatalos látogatásra, és nem Párizsba, ahogyan az megszokott

⁷ Sulowski 2014: 31.

⁸ Karnitschnig, Matthew – Cienski, Jan: *Warsaw's EU Spat Stalls German-Polish Engine*. [online], 2016. 01. 14. Forrás: Politico [2025. 05. 25.].

⁹ Yoder, Jennifer (2018): *Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German–Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis*. *German Politics*, 27(4), 559.

¹⁰ Kuźniar, Roman (2012): *Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 333.

¹¹ Hebel, Christina: *All in the Family. Chancellor Merkel's Heritage Pleases Poles*. [online], 2013. 03. 15. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].

¹² Angela Merkel születési neve Angela Dorothea Kasner. Egyik nagyapja, Ludwik Kazmierczak Lengyelországból származott, családneve később a németes hangzású Kasner névre cserélődött.

¹³ Turkowski, Andrzej: *The Polish–German Tandem*. [online], 2011. 11. 17. Forrás: Carnegie Endowment for International Peace [2025. 05. 25.].

volt korábban.¹⁴ A PO alapvetően Európa-párti nézeteket vall, Donald Tusk pedig szerette volna megerősíteni a lengyelek pozícióit az Unióban, ehhez pedig Németországot tökéletes partnernek tekintette.

Lengyelország fontos szerepére Németország partnereként, különösen abban, hogy Oroszországot közelebb hozza az EU-hoz és annak normáihoz, legalább két fontos politikai nyilatkozatban utaltak: a Bundestagban 2012 novemberében megvitattott indítványban, amely az Oroszországgal fennálló kapcsolatokról szólt a Kereszténydemokrata Unió (CDU) és a Bajor Keresztényszociális Unió (CSU) között,¹⁵ valamint a CDU–CSU és a Németország Szociáldemokrata Pártja (SPD) 2013-as koalíciós megállapodásában. Utóbbi dokumentumban szó esik arról is, hogy Németország fokozni kívánja együttműködését Lengyelországgal és Franciaországgal a Weimari Háromszög keretében.¹⁶

A két ország külügyminisztere, Guido Westerwelle és Radosław Sikorski ebben az időben különösen is jó kapcsolatot ápolt. A jó viszony egyik bizonyítéka, hogy 2011. november 8-án a két külügyminiszter közös levelet intézett Catherine Ashton uniós külügyi és biztonságpolitikai főképviselőhöz és más tagállamok képviselőihez, amelyben felszólították az EU-t, hogy újítsa meg kapcsolatát Oroszországgal. A levél többek között megállapítja, hogy történelme, kultúrája és földrajza miatt Oroszország az „európai nemzetek családjához” tartozik, és megvitatta, hogyan lehetne Oroszországot és az EU-t közelebb hozni egymáshoz. Az EU segítségével a miniszterek szerint Oroszországnak megfelelő helyet kell találnia a demokratikus Európában. Westerwelle és Sikorski azt írják, hogy az EU-nak továbbra is segítenie kell Oroszország gazdasági és politikai modernizációját, kiemelve, hogy Brüsszel támogatja Moszkva tagságát a Kereskedelmi Világszervezetben, sőt mi több, a levélben még egy közös szabadkereskedelmi zóna létrehozásának lehetőségét is megemlítik. Mindettől függetlenül a miniszterek azt is kiemelik, hogy szükség van az EU határozott fellépésére annak érdekében, hogy Oroszország betartsa a jogállamisági és emberi jogi normákat, biztosítsa a média szabadságát és egyéb demokratikus elvek érvényesülését.¹⁷ Természetesen nem volt véletlen, hogy Lengyelország ekkor még ilyen mértékben támogatta az EU Keleti Partnerség projektjét, hiszen a program alapvetően lengyel kezdeményezéssel indult el.

Westerwelle és Sikorski ezenkívül közös diplomáciai utakat is tett. Elutaztak Fehéroroszországba, és szorosabb együttműködést ajánlottak Brüsszel és Minszk között, amennyiben Alekszandr Lukasenko elnök szabad választásokat garantál. Ezután 2011 májusában a lengyel és a német miniszter találkozott orosz kollégájával Kalinyingrádban. A példátlan, háromoldalú megbeszélés egyik fő témája a vízummentes kishatárforgalom volt. Szimbolikusan Sikorski és Westerwelle együtt utazott Kalinyingrádba, amit a már említett levelükben „a fejlett EU–Oroszország együttműködés laboratóriumának” neveztek.¹⁸

¹⁴ Yoder 2018: 561.

¹⁵ *Drucksache 17/11327. Antrag der Fraktionen der CDU/CSU und FDP.* [online], 2012. 11. 06. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.], 6.

¹⁶ *Deutschlands Zukunft gestalten. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD.* [online], 2013. 12. 14. Forrás: CDU/CSU-SPD [2025. 05. 25.].

¹⁷ Turkowski 2011.

¹⁸ Turkowski 2011.

A két ország nem mindenben értett azonban egyet ebben az időben sem. Oroszországgal kapcsolatban a német kormány inkább azon a véleményen volt, hogy számos esetben Oroszország a Nyugat általi sarokba szorítottsága miatt tett úgy, ahogy, míg Lengyelország e lépésekben nemes egyszerűséggel Oroszország újuló birodalmi ambícióit látta.¹⁹ Az ukrán krízis elindulása a Krím 2014-es annexiójával ezeket az ellentéteket hatványozottan kiélezte, a lengyelek úgy gondolták, hogy a szovjetek általi megszállásból fakadóan sokkal reálisabban látják, hogy mit is akar tenni Oroszország a környezetében lévő államokkal. A lengyel média ezzel párhuzamosan kételkedésének adott hangot Németország helyzetfelfogásával kapcsolatban.²⁰ A 2014-es ukrajnai események mellett a 2008-as grúz háborúra adott német reakciókat sem tartották elégségesnek a lengyel vezetők, a 2022-es orosz agresszió óta pedig még határozottabban állnak ki Németország keményebb fellépéséért.

Mindettől függetlenül a közös lengyel és német érdekek arra készítették a Donald Tusk vezette lengyel liberális kormányt, hogy kövesse a német irányt Oroszországgal kapcsolatban, de a lelkesedés alábbhagyott a PiS-kormányok alatt, amelyek nyíltan szembefordultak Németországgal, és megpróbálták ellensúlyozni annak befolyását. Az Ukrajna elleni orosz támadás idejére a lengyel kapcsolatok Németországgal 1990 óta a mélyponton voltak.

Ebből a szempontból nagy fordulópontot jelentett a 2015-ös lengyel parlamenti választás. A 2015-ös választást a Jog és Igazságosság párt a harmadik Lengyel Köztársaság történetében először többséggel nyerte meg, nem volt szüksége más párt koalíciójára a kormányalakításhoz. A nem sokkal korábban megtartott elnökválasztáson nagy meglepetés született a szintén PiS-es Andrzej Duda győzelmével, jöllehet hivatalosan az elnöki cím elnyerése után Duda kilépett a pártból.²¹ Összességében ezek a folyamatok azért is jártak ekkora megrökönyödéssel, mert nem voltak tiszta jelei a lengyel társadalom körében annak, hogy elégedetlenek lennének életükkel, szociális-gazdasági helyzetükkel.²²

Első lépésével Duda máris üzent Németországnak. Mielőtt három hónappal később Berlinbe utazott volna első hivatalos németországi látogatására, Duda hivatala jelezte, hogy megváltoztatta a kétoldalú kapcsolatokat, és négy feltételt határozott meg, amelyeket Németországnak teljesítenie kell a Lengyelországgal fennálló jó viszony fenntartásához. A frissen felálló kormányt vezető PiS pártelnöke, Jarosław Kaczyński sohasem rejtette véka alá a németekkel kapcsolatos ellenszenvét, a kormányba is ehhez hasonló gondolkodású egyének kerültek, kezdve Antoni Macierewiczcel, aki a szmolenszki légi katasztrófával kapcsolatos összeesküvés-elméletek hívjője, és úgy véli, hogy egy Oroszország által elkövetett merénylet történt azon a végzetes napon; de említhetnénk Zbigniew Ziobrótt

¹⁹ Turkowski 2011.

²⁰ Skrobala, Jurek: *Polish Intellectuals Sound the Alarm on Russia*. [online], 2014. 12. 04. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].

²¹ A döntés oka egyszerű: az elnök nem lehet hivatalos tagja valamely politikai pártnak Lengyelországban.

²² Markowski, Radosław (2016): *The Polish Parliamentary Election of 2015: A Free and Fair Election That Results in Unfair Political Consequences*. *West European Politics*, 39(6), 1320.

is,²³ aki igazságügyi miniszter lett, vagy Mariusz Kamiński,²⁴ akinek a biztonsági erők munkájának koordinálása jutott feladatként.²⁵ A lengyel kormány retorikája nagyon gyorsan EU- és németellenes, valamint nacionalista lett, ami a két kormány viszonyának egyáltalán nem tett jót. A krími helyzet mellett ekkor jelent meg az Európai Uniót érintő fontos kihívásként a 2015-ös migrációs hullám, a lengyel kormány pedig kifejezte abbéli nézetét, hogy a lengyel nemzeti érdekeket a szolidaritás, az Egyesült Államok és a NATO iránymutatásait pedig az EU véleménye elé fogja helyezni politikájában.²⁶

Donald Trumpot nem sokkal ezután, 2016-ban választották meg. Az új amerikai elnök kapcsolata Lengyelországgal, különösen a Jog és Igazságosság párttal kifejezetten jó volt, míg a német kormánnyal a viszonya nem volt a legrózsásabb. Lengyelországot Trump kifejezetten sokat dicsérte, nézetei a Nyugatról nagyban hasonlítottak emellett ahhoz, mint amit a PiS is képviselt: mindketten úgy gondolják, hogy a nyugati civilizáció középpontjában a kultúra, a hit és a hagyományok állnak, amelyek azzá tesznek minket, akik vagyunk, ezáltal lényegében az említett három dolog lesz a legfőbb identitásképző tényező a Nyugat számára.²⁷

Ezzel szemben Angela Merkel és Donald Trump Nyugattal kapcsolatos nézeteiben jelentős különbség mutatkozott. Az amerikai elnök számára a nyugati civilizáció implicit módon egyet jelent az európai és észak-amerikai „fehér” emberek „kultúrájával, hitével és hagyományaival”. Ezzel szemben Merkel felfogása egyetemes. Az ő Nyugata egy olyan hely, ahol az emberek osztoznak bizonyos alapvető politikai meggyőződéseken, beleértve a liberális demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat és a nemek közötti egyenlőséget. Tehát míg Trump (és a PiS) földrajzilag határozza meg a Nyugatot, Merkel Nyugata nem ismer földrajzi, csak politikai határokat.²⁸

A Jog és Igazságosság nyolcéves kormányzása alatt számos konfliktus kerekedett a két ország kormánya között. Az egyik nagyon jelentőset ezek közül az Északi Áramlat 2 földgázvezeték építése jelentette. A vezeték építése az orosz és a német kormány együttműködéseként jött létre, természetesen ez a két ország tartozott volna a legnagyobb nyertesei közé a megépültének, ugyanakkor a munkálatok jelentős lengyel érdekeket sértettek, így már kezdettől fogva Varsó ellenzését váltották ki. A vezeték megépülésével Oroszország kikerülhetne volna Ukrajnát (és Lengyelországot) mint transzferországot, Németország

²³ Janusz Kaczmarek belügyminiszteri megbízatása hirtelen véget ért 2007-ben, amikor elbocsátották, mert az a vád érte, hogy figyelmeztette Andrzej Lepper a Központi Korrupcióellenes Hivatal közelgő akciójára. Ezután támadások sorozatát intézte a kormány tagjai, különösen Ziobro ellen. „Az ügyészség kézi vezérlésű, az ügyészek kérdés nélkül végrehajtják Zbigniew Ziobro közvetlen utasításait, mert egyszerűen félnek” – mondta Kaczmarek.

²⁴ A gyanú szerint Kamiński 2007-ben a Központi Korrupcióellenes Ügynökség (CBA) élén súlyosan megszegte hivatali kötelességét. Az akkori miniszterelnök, Jarosław Kaczyński gyanakodni kezdett, hogy a kormánykoalícióban részt vevő Samoobrona vezetője, Andrzej Lepper korrupció, és pénzt kért egy területnek a mezőgazdasági művelés alóli kivonásáért. A CBA vezetőit megbízta, hogy az ügyet derítsék fel. A gyanú szerint azonban, miután nem találtak semmit, provokációt készítettek elő: hivatalos iratot hamisítottak, amely bizonyította volna a politikus bűncselekményét. Az ügy azóta is zajlik, miután Andrzej Duda államfő 2024 januárjában immár másodjára kegyelmezett meg Kamińskinek, de vitás kérdés, hogy ezt megteheti-e egyáltalán.

²⁵ Markowski 2016: 1319.

²⁶ Yoder 2018: 556.

²⁷ Balcer, Adam szerk. (2018): *German-Polish European Dialogue*. Warsaw: WiseEuropa Institute.

²⁸ Balcer 2018: 21–22.

pedig az orosz gáz egyik legnagyobb európai elosztójává válhatott volna.²⁹ A német kormány a vezeték építését az uniós energiapiac biztonságosabbá tételével indokolta, jóllehet ezúton a piac nem vált volna reziliensebbé, ugyanúgy orosz gáz tette volna ki az EU energiaellátásának jelentős hányadát, szimplán ez a gáz immáron Németországon keresztül kerülhetett volna a piacra, nem pedig Ukrajna vagy Lengyelország vezetékének igénybevételével. A projekt ráadásul a 2014-es krími események után indult el, és sok tagállam (talán jogosan) vetette fel, hogy abban a helyzetben Ukrajna támogatására lenne szükség, nem pedig Oroszország segítésére. Az orosz támadásra számítva, és válaszul arra, hogy Putyin elismerte az úgynevezett Donyecki és Luhanszki Köztársaságokat, Olaf Scholz német kancellár 2022. február 22-én felfüggesztette a projektet.³⁰ Lengyelország emellett (vagy talán még inkább) azt kifogásolta a vezeték építésében, hogy Németország a korábban meghatározott uniós energiapolitikai célokkal (amelyek lényege az orosz gáztól való függetlenedés, valamint közös uniós energiapolitika kialakítása volt) teljesen ellentétesen cselekedett.

A PiS-kormányok másik jelentős konfliktusa az Európai Unióval, rajta keresztül pedig annak egyik vezető államával, Németországgal volt. Az Unió jövőjét Berlin és Varsó alapvetően másképpen képzelte el. Berlin egy mélyülő integrációt, egy szupranacionálisabb Uniót szeretett volna, amelyben erős központi intézmények irányítják az ügyek jelentős részét. Ezzel szemben a PiS-kormányok számára a jövő Európai Uniója egyfajta szuverén államok szövetségeként épül fel. Milyen problémák jelentették a fő ellentéteket az Unió és Lengyelország között? Az egyik legfontosabb problémaként a jogállamiság kérdése jelentkezett. Miután a PiS került kormányra, fokozatosan olyan törvényeket fogadtak el, amelyekeken keresztül a PiS jelentős hatást tudott gyakorolni a bírói ágra. Először a lengyel alkotmánybíróságra kerültek be jogtalanul bírók, utána az alkotmánybíróság működésébe is beleszólt a kormányzat, átalakítva annak működését. A PiS megszabta a bírók nyugdíjkorhatárát, fontos hatást gyakorolva megélhetésükre, később pedig a Legfelsőbb Bíróság Fegyelmi Kamarája kapott jogot arra, hogy elmozdítson olyan bírókat a pozíciójukból, akik „politikai aktivitásban” vesznek részt, jóllehet ez a döntés is jelentős mértékben adott lehetőséget önkényeskedésre. Az Európai Unió nem hagyta szó nélkül az eseteket, olyan eljárások (többek között 7-es cikkely szerinti eljárás) indultak Lengyelország ellen, amelyek különböző uniós források és támogatások visszatartásával jártak, köszönhetően a PiS-kormányok ellenállásának. A lengyel jogállamisággal kapcsolatban a német kormány többször is aggályait fejezte ki.³¹

Jelentős ellenállást váltott ki az Unión belül a lengyel média szabályozásának átalakítása, amely az EU véleménye szerint sértette a sajtó szabadságát. Vitás kérdés alakult ki az úgynevezett „LGBT-mentes” zónák kialakítása miatt, amelynek keretében az ország területének nagyjából egyharmadát lefedő mennyiségű lengyel önkormányzat

²⁹ *Focus Germany: The Nord Stream 2 Headache*. [online], 2019. 10. 01. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].

³⁰ Handl, Vladimír – Nigrin, Tomáš – Mejstřík, Martin (2023): *Turnabout or Continuity? The German Zeitenwende and the Reaction of the V4 Countries to It*. *Journal of European Integration*, 45(3), 507.

³¹ *Commission Adopts Rule of Law Opinion on the Situation in Poland*. [online], 2016. 06. 01. Forrás: European Commission [2025. 05. 25.].

nyilvánította helységét „LGBT-mentesnek”, ergo egy olyan helyé, ahol az önkormányzat közoktatási programjában nincs LGBT-ideológia.³²

Nem alakult ki konszenzus a lengyel kormányok és az Unió között a migráció kérdéskörében, ráadásul itt konkrét összeütközés volt a német és a lengyel kormány között, hiszen az uniós migrációs politika fő meghatározói a Merkel-kormányok voltak. Méltán vált híressé Angela Merkel 2015. augusztus 31-i szövetségi sajtótájékoztatóján a 2015/2016-os németországi menekültválsággal és a menekültek növekvő befogadásával kapcsolatban elhangzott „Meg tudjuk csinálni!” mondata. Ezt tartják az „új befogadó kultúra” alapvető szlogenjének, és megalapozta annak idején a menekültekről szóló vitát. A PiS egyértelműen migrációellenes nézeteket vallott, ellenezte a beérkezett migránsok áthelyezését más országokba, ebből következően az uniós menekültügyi kvótarendszert is. Fontos kiemelni, hogy nem Lengyelország volt az egyetlen ország, amely nem értett egyet a migrációról alkotott német nézetekkel, de Varsó álláspontja és az annak következtében kialakult ellentét tovább rombolta a korábbi német–lengyel uniós tandem képét.³³

További ellentéteket szült az Unióval az abortusz nagyon szigorú lengyel szabályozása, 2020. október 22-én a lengyel alkotmánybíróság vitatott bírákkal kimondta, hogy fogyatékoság vagy életet korlátozó betegség esetén az abortusz alkotmányellenes, ezzel tovább szigorította a már amúgy is merev lengyel szabályozást.³⁴ Legújabbán pedig az ukrán gabona behozatalával kapcsolatban támadt ellentét Lengyelország és az Unió érdekei között. Varsó felajánlotta, hogy tárolja az ukrán gabonát, de utána az EU lényegében vámentessé tette azt, ez a lépés viszont már a lengyel gazdák érdekeit sértette. A lengyelek és más szomszédok hatására az EU leállította az ukrán gabona importját, de utána mégis újrakezdte, ennek hatására pedig Lengyelország mellett Magyarország és Szlovákia is betiltotta az ukrán gabonaimportot a területére.³⁵

A PiS-kormányok alatt fokozatosan került elő egy újabb ellentétes téma Németország és Lengyelország között, méghozzá a II. világháborús jóvátétel kérdése. A téma többször is felmerült a PiS-kormányok regnálása alatt, de 2022. szeptember 1-jén egy új szintre lépett, amikor a náci támadás 83. évfordulóján 1300 milliárd eurós jóvátételt követelt a lengyel kormány Németországtól. A döntésnek természetesen jelentős belpolitikai vonzata volt, minden bizonnyal a Jog és Igazságosság így kívánta növelni szavazótáborát az akkor már közeledő 2023-as lengyel parlamenti választásokra. Berlin természetesen kijelentette,

³² Ciobanu, Claudia: *A Third of Poland Declared 'LGBT-Free Zone'*. [online], 2020. 02. 25. Forrás: Balkan Insight [2025. 05. 25.].

³³ Fella, Stefano (2024): *Poland: The Law and Justice Government and relations with the EU, 2015–2023*. House of Commons Library, 40–44.

³⁴ Puppinc, Grégor: *Poland: The Constitutional Court Repeals Eugenic Abortion*. [online], 2020. 10. 22. Forrás: European Centre for Law & Justice [2025. 05. 25.].

³⁵ Fella 2024: 50–52.

hogy felháborítónak tartja az összeget,³⁶ és arra hivatkozott, hogy a két ország között a háborús jóvátétel ügyét már korábban rendezték.³⁷

A lengyel ellenzék egyetértett abban, hogy a PiS belpolitikai célzattal hozta fel ismételten a kérdést, ugyanakkor a 2022. szeptember 14-én a Szejmben megtartott szavazás, amely kijelenti, hogy Lengyelország sohasem mondott le igényeiről, nagy arányban támogatta a határozatot, tehát nem csak a Jog és Igazságosság képviselői fogadták el. Zbigniew Rau, aki 2020 és 2023 között volt Lengyelország külügyminisztere, azzal indokolta a döntést, hogy Németországnak legalább akkora törleszteniivalója van Lengyelország irányába, mint Oroszország felé, a PiS-kormányzat pedig pusztán ezzel szeretne élni. Lengyelország célja egy olyan nemzetközi rendszer létrehozása, „amelyben a háborúk kirobantása veszteséges lesz, és az agresszorok tudják, hogy mindig meg kell fizetniük az általuk okozott erkölcsi és anyagi károk megtérítésének árát. Ezt fogjuk kikényszeríteni Oroszországból Ukrajnával kapcsolatban. Ugyanerre van szükség Németország és Lengyelország viszonyában is” – jelentette ki a lengyel miniszter.³⁸

A két ország viszonyában nagy jelentősége volt Olaf Scholz 2022. február 27-i, a Bundestagban elmondott beszédének, amely az Ukrajna elleni, 2022. február 24-i orosz invázióra adott válaszreakció volt. Ez később a *Zeitenwende*-beszéd elnevezést kapta, utalva arra, hogy a német kancellár az orosz támadást fordulópontnak nevezte nemcsak a történelemben, hanem a német kül-, biztonság- és védelempolitikai gondolkodásban is. Beszédében Scholz öt fontos pontot emelt ki, amelyek rövid összefoglalásban a következők: elsőként kifejezte, hogy a kialakult helyzetben Ukrajna még nagyobb fokú támogatására van szükség, nem engedhetik, hogy sikerrel járjon az orosz agresszió. Másodikként említette, hogy Oroszországot el kell tántorítani a háború folytatásától, ez alatt a német kancellár leginkább a szankciók igénybevételét értette. Harmadik pontként a háború továbbterjedésének megakadályozását határozta meg, eszköznek főleg a NATO és a kollektív védelem támogatását, valamint a NATO keleti szárnyának további német csapatokkal való megerősítését tekintette. Ennek keretében további német szárazföldi alakulatok küldését irányozta elő Litvániába, Romániában a német légierőnek szánt nagyobb szerepet, a tengerek biztonságának ellenőrzésében pedig a német haditengerészetnek, kiegészítve a NATO-légtér védelmének fontosságával.³⁹ A negyedik pontban több témát is érintett a német kancellár beszéde. Első célként meghatározta, hogy a német éves GDP-arányos védelmi költségvetésnek el kell érnie a 2%-ot, valamint a Bundeswehr fejlesztése érdekében egy 100 milliárd eurós alapot irányzott elő. Ugyanúgy a negyedik pontban említette az energiaellátás függetlenítésének kérdését, ennek érdekében a megújuló energiaforrások támogatását, a szén- és gáztartalékok

³⁶ Boyse, Matt: *Breaking the German-Polish Deadlock*. [online], 2023. 05. 05. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].

³⁷ 1953-ban került elő először a háborús jóvátétel kérdése, a kommunista Lengyelország ugyanakkor a nyilvánvaló moszkvai befolyás hatására lemondott jóvátételi igényeiről. 1970-ben a lengyel külügyminiszter-helyettes ezt a döntést megerősítette, majd 1990-ben a korábban már említett, Németországra vonatkozó végleges szabályozásról szóló szerződés is ismételten megerősítette az ez irányú döntést, és ugyanezt tette 2017-ben az akkori lengyel külügyminiszter-helyettes.

³⁸ Boyse 2023.

³⁹ *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*. [online], 2022. 02. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

kiépítést, két LNG-terminál építését Brunsbüttelben és Wilhelmshavenben, valamint a növekvő energiaárak miatt lakossági támogatás folyósítását irányozta elő. Az ötödik és egyben utolsó pont a Oroszországgal szemben folytatott külpolitikáról értekezett, itt Scholz kancellár szerint egyértelműen a diplomáciai megegyezésre való törekvésnek kell a német külpolitika középpontjában állnia.⁴⁰

A fordulópon-beszéd fontos jelét mutatta a német külpolitikai (különösen Oroszországgal kapcsolatos) gondolkodás átalakulásának, ugyanakkor ezt a PiS-kormány nem tudta (vagy nem akarta) észrevenni. A legfontosabb, hogy a PiS-kormány alatti lengyel politika németellenes irányvonala a német befolyás megfékezésére, nem pedig a növelésére összpontosított. Miközben a német politikával szembeni lengyel kritika gyakran helytálló volt, a lengyel politika nem vette tudomásul az Oroszországhoz fűződő német hozzáállásban bekövetkezett radikális változást, és tisztviselői továbbra is belpolitikai okokból bírálták Berlint.⁴¹ Ennek eredményeképpen Lengyelország és politikusai sokszor több időt töltöttek Németország és Franciaország Ukrajnával való szolidaritási kísérleteinek bírálatával, mint azzal, hogy együttműködjenek Berlinnel és Párizssal az EU keleti politikájának alakításában, ezáltal pedig csak tovább mélyítették az EU-n és a NATO-n belüli megosztottságot.⁴²

A következő jelentős és egyben alapvető fordulópon-tot a 2023-as lengyel parlamenti választások hozták el. A Jog és Igazságosság jóllehet technikailag megnyerte a választást, kormányt alakítani mégsem tudott, így egy PO-vezetésű kormány állt fel, a kormányfő pedig a német politikusok által is jól ismert Donald Tusk lett. A választás eredményét pozitívan fogadták Berlinben.

Az első kormányközi konzultációt 2024. július 2-án tartották, egyúttal ez volt az első egyeztetés a két ország kormánya között 2018 óta. A felek alapvetően más belpolitikai helyzettel érkeztek meg a tárgyalásra: Lengyelországban az európai parlamenti választások eredményeképpen a Tusk-kormány pozíciói megerősödtek, míg Németországban az SPD, a Zöldek és a Német Szabaddemokrata Párt (FDP) – tehát a kormánypártok – veresége gyengítette a kormány és Olaf Scholz helyzetét, amit csak tetézt a német kormánykoalíció belül már alaptól fennálló frusztráció.⁴³

A tárgyalások eredményeként elfogadtak egy lengyel–német akciótervet, amely kimondja, hogy Oroszország az euroatlanti térséget érintő legnagyobb kihívás, valamint hogy továbbra is támogatni fogják Ukrajnát. Megállapodtak abban, hogy megnövelik befektetéseiket a két ország hadiiparába, valamint abban is, hogy az irreguláris migráció és embercsempészet elleni küzdelem jegyében szorosabbá teszik az együttműködést a két ország határőrsége között. A tárgyalásokon megerősítették a Lengyel–Német Kerekasztal és a Lengyel–Német Fórum működését, valamint egy Lengyel–Német Ház Berlinben történő építéséről is megegyeztek, ahol a fő kiállítás a lengyel–német kapcsolatokról,

⁴⁰ Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022 2022.

⁴¹ Buras, Piotr – Zerka, Pawel: *Image Rites: Poland's New Role in Europe*. [online], 2022. 06. 27. Forrás: European Council on Foreign Relations [2025. 05. 25.].

⁴² Handl–Nigrin–Mejstřík 2023: 515.

⁴³ Jasiński, Łukasz: *Polish–German Intergovernmental Consultations Resume, Yield Modest Results*. [online], 2024. 07. 09. Forrás: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM) [2025. 05. 25.].

különösen annak II. világháború alatti vonzatairól szólna. (Ugyanakkor ez még csupán egy tervezet, amelyet csak ősszel nyújtanak be a német törvényhozásnak.) A II. világháború még élő lengyel áldozatainak megsegítésével és támogatásával kapcsolatban nem tudtak átütő sikert elérni a felek, Scholz ugyanis egy egyszeri fizetésű, nem túl nagy összegű jóvátételt szeretne adni a túlélőknek a jóakarát jeleként (tehát inkább szimbolikus jelleggel), míg Varsó amellet érvel, hogy havi támogatásban kellene részesülniük a túlélőknek, hiszen valójában nem sokan vannak még ma is életben, emiatt hatalmas kiadást a német költségvetés számára nem jelentene, ha havonta fizetnének. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban továbbra sem értek el a felek közös álláspontot.⁴⁴

A lengyel és a német politikai kommunikáció

A vizsgálat során használt lengyel és német stratégiai dokumentumokat az 1. táblázat tartalmazza:

1. táblázat: A vizsgált német és lengyel stratégiai dokumentumok

Német stratégiai dokumentumok	Lengyel stratégiai dokumentumok
Fehér könyv 2006	Nemzeti biztonsági stratégia 2007
Védelempolitikai irányelvek 2011	Védelmi stratégia 2009
Fehér könyv 2016	Fehér könyv 2013
Bundeswehr-koncepció 2018	Nemzeti biztonsági stratégia 2014
A jövő Bundeswehrje állásfoglalás 2021	Védelmi koncepció 2017
Védelempolitikai irányelvek 2023	Külpolitikai stratégia 2017–2021
Nemzeti biztonsági stratégia 2023	Nemzeti biztonsági stratégia 2020

Forrás: a szerző szerkesztése

Német kommunikáció az energiapolitika terén

A német stratégiai kommunikáció az energiapolitikával kapcsolatban abszolút változatos képet mutatott az idők során. A 2006-os Fehér könyv elsősorban kiemelte a biztonságos, tartós és versenyképes energiaellátás stratégiai fontosságát Németország és Európa szempontjából is, valamint az energiakérdések fokozatosan növekvő szerepét a globális biztonságot tekintve. A dokumentum felismeri az EU és Németország növekvő energiafüggőségét, amelynek orvoslására egyrészt a párbeszéd szükségességét, másrészt az energiaigény csökkentését, megújuló energiaforrások felhasználását, a kiegyensúlyozott energiamix létrehozását javasolja. A dokumentum kiemelten foglalkozott Oroszország szerepével is, amelyben egy fontos ellátót lát, ezért is lényeges Németország számára a jó partnerség Moszkvával.⁴⁵

⁴⁴ Jasiński 2024.

⁴⁵ *White Paper 2006. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.* [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].

Az energiabiztonság fontos szerepét a 2011-es Védelempolitikai irányelvek dokumentum is kiemeli, külön említve az energiaforrások szűkösségét.⁴⁶ A 2016-os Fehér könyv, hasonlóan a 2006-os dokumentumhoz, stratégiai prioritásként kezeli a biztonságos nyersanyag- és energiaellátást, ehhez kapcsolódóan Németországot érintő biztonságpolitikai kihívásként említi többek között a biztonságos nyersanyag- és energiaellátást fenyegető veszélyeket, célként pedig az energiaágazat sebezhetőségének csökkentését a hibrid támadások ellen.⁴⁷

A 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia egyik központi motívuma az energia terén az egyoldalú függőségek kérdése. Összességében a dokumentum nem tér el az előbb tárgyalt stratégiai dokumentumok által megfogalmazott megállapításoktól, inkább konkrét cselekvési terveket fogalmaz meg azokkal kapcsolatban. Az energiaforrások biztonságos ellátása terén az egyoldalú függőségek csökkentését irányozza elő, ugyanakkor kiemeli, hogy minden intézkedés ellenére Németország energiainportőr fog maradni előreláthatólag egy jó ideig. Oroszországra ugyanúgy fontos ellátóként tekint, ugyanakkor egyértelműen kimondja, hogy destabilizálásra használja energiapolitikáját, ezért is kell a függőséget csökkenteni irányába. Végetetül a klímaügyekkel kapcsolatban kimondja a dokumentum, hogy az energia terén zajló zöldátalakulás nagy lehetőségeket rejt magában, mivel nemcsak tiszta energiát jelent, hanem kevesebb függőséget is.⁴⁸

A német politikusok nyilatkozataira áttérve egyből szemet szúr Angela Merkel kancellár 2006. decemberi beszéde, amelyben a Bundestagban ismertette céljait az Európai Unió Tanácsában és a G8-államokban betöltött német elnökséggel kapcsolatban. Beszédében kiemelt szerepet foglalt el a megújuló energiaforrások szerepe, az energiahatékonyság növelése, a villamosenergia- és gázpiacok megnyitása az Unióban, ezzel a 2006-os Fehér könyvben foglaltakat nagyban lefedte.⁴⁹ Ezek a motívumok Merkel asszony több későbbi beszédében is visszaköszöntek 2007 és 2009 folyamán.⁵⁰

Érdekes ellentétet szült a kormánykoalíción belül (CDU/CSU–SPD) az atomenergia kérdése. A szociáldemokraták 2020-ra az atomenergia teljes kivezetését szerették volna elérni, ennek adott hangot Frank-Walter Steinmeier SPD-s külügyminiszter is, amikor 2009. szeptemberi beszédében úgy fogalmazott: „Bárki, aki most hirdeti az atomenergiahoz való visszatérést, meg fogja fordítani az energetikai átmenetet, és gondoskodni fog arról, hogy nagyon gyorsan elveszítsük az új energiatechnológia terén jelenleg meglévő

⁴⁶ German Ministry of Defence – The Minister: *Defence Policy Guidelines. Safeguarding National Interests – Assuming International Responsibility – Shaping Security Together*. [online], 2011. 05. 27. Forrás: German Ministry of Defence [2025. 05. 25.].

⁴⁷ *White Paper 2016. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*. [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].

⁴⁸ *Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy*. [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].

⁴⁹ *Deutsche Doppelpräsidentschaft: Nationales Anliegen*. [online], 2006. 12. 14. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵⁰ *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf der Jahreskonferenz des Rates für Nachhaltige Entwicklung*. [online], 2007. 11. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.]; *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Neujahrsempfang des Bundesverbandes Erneuerbare Energie e.V. (BEE) zum Thema „Erneuerbare Energien – ein zentraler Baustein für die Energieversorgung der Zukunft“*. [online], 2009. 01. 28. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

vezető szerepet.” Emellett kijelentette, hogy Németországnak ragaszkodnia kell az atomenergia fokozatos megszüntetéséhez.⁵¹

Ezzel szemben Angela Merkel ebben az időszakban folyamatosan kiállt az atomenergia mint a német energiamix jelentős részét szolgáltató tényező mellett, erre utal 2009. júliusi beszéde is, amikor elmondta, hogy az atomenergiát fontos hozzájárulásnak tartja az energiaellátáshoz, emellett pedig kifejezte azon célját, hogy az atomerőművek élettartamának meghosszabbítását elérje.⁵²

Az atomenergiáról szóló vita a 2011. március 11-ei fukusimai atomerőmű-baleset révén vett teljes fordulatot. Angela Merkel jelentősen változtatott álláspontján a katasztrófa hatására, és ennek hangot is adott 2011. júniusi beszédében, amikor így fogalmazott: „Bármennyire kampányoltam tavaly ősszel átfogó energiakoncepciónk részeként a német atomerőművek üzemidejének meghosszabbításáért, ma már egyértelműen kijelenthetem ebben a Házban: Fukusima megváltoztatta a hozzáállásomat az atomenergiához.”⁵³ Beszédében a kancellár kifejtette, hogy az atomenergia-törvény módosítása folyamatban van, ennek következtében pedig a németországi atomenergia-használat 2022-es megszűnését irányozta előre. Az atomenergia kiváltására a megújuló energiaforrásokra való áttérést látta válasznak, ugyanakkor felismerte azt a problémát, hogy az átmeneti időszakban hagyományos energiára is szükség lehet. Merkel az atomenergiával kapcsolatos álláspontját egy jóval későbbi, a Reuters hírügynökségnek 2021 novemberében adott interjújában is megerősítette, amikor megvédte az atomenergia fokozatos kivezetéséről szóló döntését, annak ellenére, hogy ez megnehezítette Németország számára, hogy leszoktassa gazdaságát a fosszilis tüzelőanyagokról, a kritikusok szerint ezáltal függővé téve Németországot a széntől.⁵⁴

A 2016-os Fehér könyvben meghatározott cél az energiaágazat sebezhetőségének csökkentését érintően már Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter 2014. májusi beszédében is megjelent, amelyben megemlítette, hogy az ukrajnai válság akut politikai fókuszponttá tette az ellátásbiztonság kérdését, orvoslására pedig az energia diverzifikációját javasolta, méghozzá háromféle értelemben, az energiaforrások, az ellátó országok, valamint az ellátási útvonalak területén.⁵⁵

Időről időre előkerül a német energiakérdésekkel kapcsolatban az uniós belső energiapiac ötlete, amelyen keresztül úgyszintén az energiaellátás biztonságának növekedését várják a politikusok. Guido Westerwelle FDP-s külügyminiszter 2012. májusi beszédében különös figyelmet szentelt a belső energiapiac ötletének. Kifejtette, hogy a belső piac új területekre való kiterjesztése ismét nagyszerű lehetőségeket kínál az energiaszektor

⁵¹ *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Frank-Walter Steinmeier, in der Debatte zur Situation in Deutschland vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2009. 09. 08. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵² *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum 50-jährigen Bestehen des Deutschen Atomforums e.V.* [online], 2009. 07. 01. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵³ *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zur Energiepolitik vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2011. 06. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵⁴ Rinke, Andreas: *Exclusive Merkel Defends Nuclear Power Exit Despite Climate Challenges.* [online], 2021. 11. 19. Forrás: Reuters [2024. 10. 23].

⁵⁵ *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier beim Second Energy Security Summit der Münchner Sicherheitskonferenz: „The Next Great Game? Global Impacts of the Shale Revolution“.* [online], 2014. 05. 28. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

területén is, mivel ezen a területen véleménye szerint „a fokozott verseny alacsonyabb árakhoz és nagyobb ellátásbiztonsághoz vezet a fogyasztók számára, és célja a kis- és középvállalkozások megerősítése a bürokrácia csökkentésével, a kockázati tőkéhez való hozzáférés javításával és az európai közbeszerzési jog modernizálásával”.⁵⁶ Az uniós belső energiapiac ötletét felvetette Frank-Walter Steinmeier is a már említett 2014. májusi beszédében, amikor így fogalmazott: „Amire szükségünk van, az a belső (EU-s) energiapiac kiteljesítése.”

A téma konstans módon jelen volt a német politikai élet több szereplőjénél is, függetlenül a pártcsaládhoz való tartozástól, ráadásul az ötlet azóta sem veszett ki a német politikából. Ezt bizonyítja Annalena Baerbock zöldpárti külügyminiszter 2024. júniusi beszéde is, amelyben a biztonság legjobb garanciájának az energiaágazatban is a hálózatba kapcsolást nevezte, kifejtve, hogy „a közös energia, amelyet diverzifikálunk, egyben a legjobb biztonsági védelem is”.⁵⁷

Szót érdemel a megújuló energiaforrások kérdése is, amely több stratégiai dokumentumban is megjelent, legutóbb a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégiában. A politikai közbeszédbe leginkább a 2011-es fukusimai események után került be a kérdés Németországban, erre példa Angela Merkel már korábban idézett 2011. júniusi beszéde is, amelyben kimondta, hogy a megújuló energiának a jövő energiaellátásának központi pillérévé kell válnia, ezzel kapcsolatban ambíciószinteket is meghatározott. A megújuló energiáról szólva a kancellár 2015. januári beszédében ambíciózus irányszámokat határozott meg, amikor így fogalmazott: „Mindannyian (a megújuló energiát használó szereplők) biztosítjuk, hogy fokozatosan közelebb kerüljünk ahhoz a célunkhoz, hogy 2030-ra legalább 50%-ra, 2040-re legalább 65%-ra, végül 2050-re legalább 80%-ra növeljük a megújuló energiák arányát a villamosenergia-fogyasztásban.” A megújuló energiaforrásokra való gyors átállás veszélyeire is felhívta ugyanakkor a figyelmet, amikor kiemelte, hogy „a megújuló energia népszerűsítésének költségei az elmúlt években a gyors terjeszkedés miatt jelentősen megemelkedtek”.⁵⁸

Ugorva egy kicsit az időben, a megújuló energia kérdése továbbra is központi helyet foglal el az energetikai kérdésekben. Olaf Scholz kancellár 2023. márciusi beszédében kijelentette, hogy a megújulóenergia-termelők hálózatba kapcsolási és a villamos vezetékhálózat kiépítési ütemének felgyorsítására van szükség, az energiaárak megfizethető szinten tartása mellett. A kancellár emellett azt is kifejezte, hogy „a szövetségi kormány támogatni fogja az úgynevezett áramvásárlási megállapodásokat a megújuló energia vásárlói és termelői között”. Az ilyen megállapodások célja, hogy a vállalatok közvetlenül az energiatermelőktől vásárolhassanak zöldáramot.⁵⁹

⁵⁶ *Regierungserklärung des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Guido Westerwelle, vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2012. 05. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵⁷ *Rede von Außenministerin Annalena Baerbock auf dem Kongress des Bundes der Energie- und Wasserwirtschaft.* [online], 2024. 06. 05. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁵⁸ *Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum Neujahrsempfang des Bundesverbandes Erneuerbare Energie e.V. (BEE).* [online], 2015. 01. 14. Forrás: Der Bundeskanzler [2025. 05. 25.].

⁵⁹ *Scholz über Energiewende. „Jedes Jahr 500.000 neue Wärmepumpen“.* [online], 2023. 03. 07. Forrás: Tagesschau [2025. 05. 25.].

Főleg az utóbbi időben merült fel a hidrogén mint nagy mennyiségben előállítható energiaforrás kérdése. Heiko Maas SPD-s külügyminiszter 2021. márciusi beszédében úgy fogalmazott: „Ha korábban az olaj volt a »fekete arany«, akkor a hidrogén a jövő láthatatlan aranya.” Ezzel kapcsolatban kifejezte, hogy „Németországnak és az EU-nak még 2050-ben is nagy mennyiségű energiát kell majd importálnia, különösen hidrogén formájában. Ehhez szoros együttműködésre lesz szükség a világ minden régiójával.”⁶⁰ Emellett Olaf Scholz már említett 2023. márciusi beszédében is felmerült a hidrogén kérdése. Beszéde keretében utalt új gázerőművek építésére, amelyek a jövőben akár hidrogénnel is üzemeltethetők lesznek, valamint a hidrogén mint energiahordozó szerepére, ugyanis véleménye szerint a hidrogén helyettesítheti, és ki fogja váltani a földgázt, a kőolajat és a szenet – különösen az iparban, az energiaszektorban, de a légi, a tengeri és a nehézáru-szállításban is.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban öt fő motívum tűnt fel a német energiapolitikával kapcsolatban: az ellátásbiztonság fontossága és felértékelődése; a német energiaforrások és energiainport diverzifikációja mint jelentős teljesítendő lépés; az atomenergia kérdése, amelyről a diskurzus nagymértékben megváltozott a Fukushimai katasztrófa után; a megújuló energiaforrások nagy szerepe és kiépítésük fontossága; valamint az uniós belső energiapiac kialakításának igénye.

Német kommunikáció a migrációs politikával kapcsolatban

A migrációról néhol szükséges mértékűen, néhol bővebben nyilatkoztak a vizsgált német stratégiai dokumentumok. A 2006-os Fehér könyv tárgyalja a globalizáció kérdését mint az irreguláris migráció egyik okát, ugyanis véleménye szerint a globalizáció egyes helyeken a kulturális identitást fenyegető és az egyenlőtlenséget megszilárdító veszélynek tekintett, ezáltal pedig az irreguláris migrációhoz járulhat hozzá. Ezenkívül a témával kapcsolatban a dokumentum említi, hogy a kontrollálatlan migráció destabilizálhatja régiókat, elvben akár betegségek is terjedhetnek, valamint hogy a folyamat egyik népszerű célpontja Németország.⁶¹

A 2011-es Védelempolitikai irányelvek dokumentum ismételt kockázatként és fenyegetésként említi a migrációt, okának a bukott államok létrejöttét, valamint a környezetváltozást nevezi meg mint lehetséges hatványozó tényezőt.⁶² A 2016-os Fehér könyv bővebben foglalkozik a kérdéskörrel. Egyrészt a 2006-os Fehér könyvhöz hasonlóan kiemeli Németországot mint a migráció lehetséges népszerű célpontját, amit Németország erős gazdaságával magyaráz mint vonzó tényező. A dokumentum érdekes szempontból közelíti meg a kérdést: részletezi, hogy Németországban demográfiai fogyás, a föld más részein viszont túlnépesedés van, emiatt Németországon nagy lesz a migrációs nyomás, amelyet a szakképzett munkaerő bevándorlásával enyhíteni ugyan lehet, de megállítani nem. A migráció másik fontos okaként a klímaváltozást is megemlíti

⁶⁰ *Speech by Foreign Minister Heiko Maas at the Opening of the Berlin Energy Transition Dialogue: 'Towards Climate Neutrality'*. [online], 2021. 03. 16. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].

⁶¹ *White Paper 2006. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*.

⁶² German Ministry of Defence – The Minister 2011.

a dokumentum. A Fehér könyv azt mondja, hogy a migráció önmagában nem jelent kockázatot Németország számára, ugyanakkor az ország a kontrollált és legális migrációban lenne érdekelt, nem a kontrollálatlanban és irregulárisban. A sorok közül kiolvasható a német kormányzat azon célja, hogy a Németországban jelentkező demográfiai fogyást és az annak következtében fellépő munkaerőhiányt főleg a szakképzett munkaerő bevándorlásával kívánna enyhíteni szervezett formában. A dokumentum beszél még az európai uniós migrációs politikáról is, amelynél alapvető elképzelésként azt hangsúlyozza, hogy méltányos tehermegosztásra van szükség a tagállamok között.⁶³

A 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia a 2016-os Fehér könyvhöz hasonlóan kiemeli, hogy az irreguláris migráció veszélyt szül, míg a migráció reguláris formája gazdagítja Németországot, ergo a hátrányos demográfiai helyzet ellenszere lehet. Az ország számára hasznos migráció ösztönzésére a dokumentum intelligens toborzási politikát ír elő. Szót ejt ugyanakkor az irreguláris migráció elleni hatékony fellépésről is, véleménye szerint a nemzeti és európai partnerek segítségével lehetne a folyamatot megfelelően kezelni, kulcsszerepet szánva itt a célzott migrációs partnerségeknek, valamint az EU és a globális partnerek közötti együttműködés bővítésének. Németország számára elsősorban a szakképzett munkaerő bevándorlása lenne kívánatos, a dokumentum pedig azok esetében, akik nem felelnek meg a kritériumoknak, vagy illegálisan vándorolnak be, kétoldalú migrációs és hazatelepítési megállapodások kötését javasolja a főbb származási országokkal, így ezen országok egyfajta módon „visszavennék” ezeket a személyeket.⁶⁴

A német politikuskok nyilatkozataira rátérve, egyes felszólalásokban megjelent a német kormányzat nyitottsága a migrációt illetően. Angela Merkel 2013. áprilisi beszédében elismerte Németország migrációs célpont jellegét, amikor így fogalmazott: „A külföldi állampolgárok bevándorlása nem átmeneti jelenség, ahogyan azt sokáig feltételezték, hanem állandó valóság. Ezért nem szabad megállnunk annál, hogy magas migrációs rátával rendelkező ország vagyunk; az integráció országává akarunk válni.” Emellett a már ekkor is tapasztalható és már említett negatív demográfiai trendek következtében hangsúlyozta, hogy „mindenki számára világosnak kell lennie: mindenki, aki kulturális hátterével, érdeklődési körével, tudásával, gazdasági, társadalmi és politikai tapasztalataival hozzájárul országunkhoz, az értékes számunkra”. Ezáltal a 2016-os és 2023-as stratégiai dokumentumban egyértelműen kifejezett szakképzett bevándorlásra való igény jelentkezik a beszédben.⁶⁵ Ugyanez a negatív demográfiai trendekből fakadó nyitottság érzékelhető Thomas de Maizière CDU-s belügyminiszter 2014. szeptemberi, valamint Angela Merkel 2018. decemberi beszédében is.⁶⁶ Utóbbiban Merkel egyértelműen összekötötte az ország gazdasági jólétét, valamint a szakképzett bevándorlók jelenlétét Németországban, amikor így fogalmazott: „Németország gazdasági jóléte a külföldi

⁶³ White Paper 2016. *On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*.

⁶⁴ Robust. Resilient. Sustainable. *Integrated Security for Germany. National Security Strategy 2023*.

⁶⁵ Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge”. [online], 2013. 04. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁶⁶ Rede des Bundesministers des Innern, Dr. Thomas de Maizière, zum Haushaltsgesetz 2015 vor dem Deutschen Bundestag. [online], 2014. 09. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.]; Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Festakt zum 40-jährigen Bestehen des Amtes der Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration. [online], 2018. 12. 12. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

szakmunkásokhoz is kötődik.” A szakképzett bevándorlókra való szükségét Olaf Scholz is kifejezte 2023. októberi beszédében.⁶⁷

Más nyilatkozatok azt hangsúlyozták, hogy noha Németország nyitott a bevándorlók érkezésére, cserébe a német államnak is vannak elvárásai a bevándorlók és az őket kibocsátó országok irányába. Erre példa Angela Merkel 2010. októberi beszéde, amelyben a kancellár meglehetősen pesszimista álláspontot vett fel a migráció németországi kezelésével kapcsolatban, amikor bevallotta, hogy a németországi multikulturális társadalom felépítésére tett erőfeszítések kudarcot vallottak, és korábban túl keveset követeltek a beérkező bevándorlók integrációja tekintetében. A német állam által támasztott elvárásokról elmondta, jogos követelés, hogy a bevándorlók megtanulják a német nyelvet annak érdekében, hogy esélyesek legyenek a munkaerőpiacon.⁶⁸ A következő példa Angela Merkel már említett 2013. áprilisi beszédében található, amikor arról beszélt, hogy a beérkező bevándorlóknak is akarniuk kell a beilleszkedést. Erről így nyilatkozott: „Ez azt jelenti, hogy mindenkinek, aki követel, támogatást is kell nyújtania; aki jogokat követel, annak a kötelességeit is teljesítenie kell. Ez a jog- és értékrendszerünk tiszteletben tartásával kezdődik.”⁶⁹

Olaf Scholz már említett 2023. októberi beszéde is tartalmaz ilyen részleteket. A kancellár felvetette a hazatelepítési csomagokról való tárgyalás lehetőségét, amibe beletartozna például egy olyan szabályozás is, amely kimondja: a kitoloncolást megelőzően 28 napos fogva tartás lehetséges, ha ez szükségessé vált, és más módon nem érhető el. Emellett a kancellár is kifejezte a szakképzett munkavállalók Németországba vándorlásának szükségességét, amit a 2016-os Fehér könyv és a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia is említett, ugyanakkor kiemelte (hasonlóan a 2023-as stratégiai dokumentumhoz), hogy szerződések kötésére lenne szükség a kibocsátó és tranzitállamokkal az integrációra nem megfelelő személyek visszavételével kapcsolatban.⁷⁰ Annalena Baerbock zöldpárti külügyminiszter 2024. szeptemberi interjújában beismerte, hogy habár Németország nyitott a bevándorlásra, a súlyos bűnelkövetők elveszítik védelmüket, függetlenül attól, hogy honnan származnak.⁷¹

Egyes nyilatkozatokban arra utaltak német vezetők, hogy noha a bevándorlás pártján áll Németország, a folyamat kontrollált formáját tartja kívánatosnak, értve ezt mind a menekültek hátterére, mind a menekültek számára. Erre példa Hans-Peter Friedrich CSU-s belügyminiszter 2011. áprilisi nyilatkozata, amelyet a Bundestagban mondott el egy vita folyamán. A vita témája az észak-afrikai menekültek kérdése volt, Friedrich pedig arra figyelmeztetett, hogy Európa „rossz jelzést” küld azzal, hogy gondolkodás nélkül befogadja a menekülteket. „Csak úgy tudunk segíteni, ha stabilizáljuk az észak-afrikai országokat” – mondta Friedrich.⁷² Ugyancsak erre példa Olaf Scholz már említett 2023.

⁶⁷ *Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion.* [online], 2023. 10. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁶⁸ Schrader, Martin: „*Multikulti ist tot!*” [online], 2010. 10. 16. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].

⁶⁹ *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge”* 2013.

⁷⁰ *Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion* 2023.

⁷¹ Knobbe, Martin – Schult, Christoph: *Außenministerin Annalena Baerbock im Interview mit dem Spiegel.* [online], 2024. 10. 06. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁷² *Koalition stützt Flüchtlingspolitik der Bundesregierung.* [online], 2011. 04. 13. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.].

októberi beszéde, amelyben így fogalmazott a kérdéssel kapcsolatban: „De ezt nagyon világosan szeretném elmondani: jelenleg túl sok ember érkezik szabálytalanul Európába és Németországba. Ezért a mi feladatunk, hogy korlátozzuk a Németországba irányuló irreguláris migrációt, és biztosítsuk, hogy kevesebben érkezzenek.”

Végezetül érdemes megemlíteni a német politikai szereplők gondolatait a migráció európai uniós kezelését illetően is. Angela Merkel 2013. áprilisi, már említett beszédében is szót ejtett az EU Kék Kártya bevezetéséről, amely megkönnyítette külföldről a magasan kvalifikált szakemberek, egyetemet végzettek foglalkoztatását. Ezzel kapcsolatban a kancellár kifejezte, Németország várja a magasan képzett embereket. Thomas de Maizière belügyminiszter már úgyszintén említett 2014. szeptemberi beszédében több téren is kitért a migrációra adott EU-s válaszra. Véleménye szerint az Unió külső határainak jobb ellenőrzésére van szükség, emellett pedig kiemelte: „Az Európai Unióban készek vagyunk egy összehangolt közös hazaszállítási politikára az olyan országokba, ahol ez humanitárius szempontból lehetséges.” Olaf Scholz 2023. októberi, Annalena Baerbock pedig 2024. szeptemberi beszédében is megemlítette a migráció uniós kezelését. Scholz kancellár kifejezte: „Keményen dolgoztunk azon is, hogy Európa végre együttműködjön, és legyen szolidaritási mechanizmus.” A kancellár a szolidaritási mechanizmus mellett előírta annak szükségességét is, hogy a menekültügyi eljárások hatékonyságának növelésére van szükség az EU-ban. Baerbock külügyminiszter a *Spiegel*nek adott interjúja során kifejtette, hogy az európai menekültrendszer reformját a belügyminiszterrel közösen indította el, véleménye szerint pedig: „Ezt most teljes sebességgel végre kell hajtanunk. Más szóval: regisztrációs és határeljárások közvetlenül az EU külső határán. Egy igazságosabb elosztási mechanizmus Európán belül, hogy a német önkormányzatok terhei enyhüljenek. Gyors visszatérés a többi uniós tagállamba és a származási országokba.”

Megfigyelhető, hogy a vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban három fő motívum tűnt fel a német migrációs politikával kapcsolatban: az illegális migráció elutasítása a legális migráció (főleg a szakképzett külföldi munkaerőé) támogatásával szemben; a kibocsátó és tranzitországokkal kötendő szerződések annak érdekében, hogy oda esetlegesen bevándorlókat lehessen visszaküldeni; valamint a beérkezők társadalmi integrációjának fontossága.

A német uniós politika kommunikációja

Az Európai Unióról és az uniós politika fejlődéséről számos német stratégiai dokumentum értekezik. A 2006-os Fehér könyv kifejezi, hogy a német biztonságpolitika egyik elsődleges célja az európai stabilitási térség megerősítése az európai integráció és az Európai Unió aktív szomszédságpolitikájának megszilárdítása és fejlesztése révén. Mindemellett a dokumentum leírja, hogy Németország kiemelt politikai célja továbbra is az Európai Unió megerősítése és az európai integráció folyamatának előmozdítása.⁷³

A 2011-es Védelempolitikai irányelvek leírja, hogy Németország biztonsági érdekei csak nemzetközi kooperációval érhetők el, ebben pedig Németország az Európai Uniónak

⁷³ White Paper 2006. *On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*.

is nagy szerepet szán.⁷⁴ A 2016-os Fehér könyv stratégiai prioritásként említi a NATO és az EU kohéziójának és cselekvőképességének erősítését, mindemellett kifejezi, hogy az EU a német politikai identitás szerves részét képezi, ráadásul az uniós tagságnak mindig is stabilizáló szerepe volt, emiatt Németország támogatja az Unió bővítését is.⁷⁵

A 2021-es, A jövő Bundeswehrje állásfoglalás is foglalkozik röviden az Unió szerepével, amellyel kapcsolatban leírja, hogy Franciaországgal és európai partnereikkel együtt nagyobb biztonságpolitikai erőt kívánnak adni az EU-nak.⁷⁶ A 2023-as Védelempolitikai irányelvek az Európai Unióval és a közös biztonság- és védelempolitikával kapcsolatban elmondja, hogy az orosz fenyegetés miatt meg kell erősíteni az Európai Unió cselekvőképességét a közös biztonság- és védelempolitika keretében.⁷⁷ A 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia leírja, hogy Németország támogatja az uniós integráció mélyítését, a kohézió növelését és az EU bővítését, ugyanakkor ehhez bizonyos reformok meghozatala szükséges.

A német politikai vezetők nyilatkozataira rátérve az Unióval és az uniós integrációval kapcsolatban az egyik vezérmotívum, amely feltűnik az idők folyamán, az egységes Európa gondolata. Angela Merkel 2007. januári beszédében kifejezte, hogy a sokszínűség és a tolerancia építi fel Európát, nem véletlenül lett a német EU soros elnökségi program mottója is: „Európa együtt sikeres”.⁷⁸ Ugyanezt a sokszínűséget emelte ki a kancellár 2009. júniusi és 2013. decemberi beszédében is. A 2009. júniusi nyilatkozatban kifejezte, hogy „az általunk elképzelt Európa, a sokszínűség Európája”, a 2013-as beszédben pedig ismét megemlítette az európai egyesülés célját.⁷⁹

Heiko Maas külügyminiszter 2020. júniusi beszédében az európai egység fontosságát hangsúlyozta, ekkor így fogalmazott: „Csak akkor tudja értékeit és érdekeit kívülről érvényesíteni, ha Európa belsőleg szolidárisan összetart, és még közelebb kerül egymáshoz.”⁸⁰ Olaf Scholz 2023. májusi felszólalásában pedig többek között egy egységes Európa szükségességét emelte ki.⁸¹

A következő fontos motívum a politikai nyilatkozatokban a vizsgált időszakban az uniós bővítési politika támogatása, amely a 2016-os Fehér könyvben és a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégiában is megjelent. Angela Merkel már említett 2007. januári beszédében is foglalkozott a bővítés kérdésével. Az uniós Alkotmányszerződés ratifikációs válságából való kiút keresésével kapcsolatban elmondta, hogy az akkor érvényes szabályok mellett az EU bővítése nem lenne lehetséges, és nincs is felhatalmazása a szükséges döntések

⁷⁴ German Ministry of Defence – The Minister 2011.

⁷⁵ White Paper 2016. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.

⁷⁶ Bundesministerium der Verteidigung – Die Bundesministerin – Der Generalinspekteur: *Positionspapier: Gedanken zur Bundeswehr der Zukunft*. [online], 2021. 02. 09. Forrás: Augengeradeaus.net [2025. 05. 25.].

⁷⁷ Defence Policy Guidelines 2023. [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].

⁷⁸ Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament. [online], 2007. 01. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁷⁹ Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf dem Föderalismus-Symposium. [online], 2009. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁸⁰ Rede des Bundesministers des Auswärtigen Heiko Maas beim Digitalen Jahrestreffen des Rates des „European Council for Foreign Relations“ (ECFR). [online], 2020. 06. 29. Forrás: eu2020.de [2025. 05. 25.].

⁸¹ Rede von Bundeskanzler Scholz im Rahmen der Diskussionsreihe „This is Europe“ im Europäischen Parlament. [online], 2023. 05. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

meghozatalára. Kifejezte ugyanakkor, hogy nem minden uniós tagságra pályázó ország csatlakozhat, számukra az uniós szomszédságpolitikában való részvételt jelölte meg irányadó célként. A bővítési politika támogatása tűnt ki Olaf Scholz már említett 2023. májusi beszédéből is, amelyben az egységes Európa szükségességéhez kapcsolódóan kiemelte, hogy az egységes Európához hozzátartozik a nyugat-balkáni országok uniós tagsága is. Érdemes megemlíteni Annalena Baerbock 2023. novemberi beszédét is, amelyben széleskörűen tárgyalta az uniós csatlakozás kérdését. Kiemelte, az Unió bővítése geopolitikai szükségszerűség, hiszen ezáltal az adott régiókban az uniós tagság stabilizáló hatást érhet el, ugyanakkor azt is kifejezte, hogy ezen országok nem léphetnek be csak úgy, bizonyos feltételeknek teljesülniük kell. Javasolta a csatlakozási folyamatok megváltoztatását is: a tagjelölt országok Unióba való fokozatos integrációja tekintetében felvetette, hogy azon tagjelöltek, amelyek a csatlakozási folyamat egyes fejezeteit már befejezték, megfigyelőként részt vehetnének az Európai Tanács megfelelő brüsszeli ülésein is. Mindemellett azt az ötletet is felvetette, hogy az EU népszerűsége növelhető lenne a kívánt térségekben, ha több alap és uniós program is megnyílna a csatlakozó országok előtt.⁸²

A harmadik fontos motívum az Unió reformjával kapcsolatos politikai nyilatkozatok. Ez az igény például a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégiában is megjelenik. Angela Merkel említett 2007-es beszédében különböző reformjavaslatokkal állt elő az Uniót érintő kérdésekben. Ezek egyike volt a bürokrácia csökkentésének terve. Másrészt beszédében felmerült az Alkotmányszerződés kérdése is (ekkor mutatkoztak gondok az Alkotmányszerződés tagállamok általi ratifikációjában), amelyre próbált megoldásokat találni. Az Alkotmányszerződés a későbbiekben nem lépett hatályba, de az Unió számára a későbbiekben nem ez, hanem a 2008-as gazdasági világválság és annak kezelése jelentette az egyik legnagyobb problémát.

Ezzel és az EU reformjával kapcsolatban Guido Westerwelle külügyminiszter 2012. szeptemberi beszédében vázolt fel lehetséges javaslatokat. A külügyminiszter elmondta, hogy válságbiztossá kell tenni Európát, méghozzá akképpen, hogy „orvosolni kell az euró strukturális gyengeségét, és ki kell egészíteni monetáris uniónkat érdemi, szorosabb gazdaságpolitikai, pénzügyi és költségvetési együttműködéssé”. Ezenkívül véleménye szerint „a mostani út végén, egy napon politikai uniónak kell lennie. Ez teljessé tenné gazdasági és monetáris uniónkat. Ugyanakkor a szó szoros értelmében közös kül- és biztonságpolitikát valósítana meg”. Az uniós intézmények reformjával kapcsolatban pedig a következőt fogalmazta meg: „A jövő politikai uniójának a hatalmi ágak európai szétválasztásán kell alapulnia. Egy olyan parlamenttel, amely elfogadja az európai törvényeket. Egy olyan bizottsággal, amely egy európai kormány munkáját végzi, és amelynek elnökét közvetlenül választják. És egy tanáccsal, amely második kamaraként képviseli a tagállamok aggodalmait.”⁸³

Az Európai Gazdasági és Monetáris Unió tervezési hiányosságainak orvoslása és leküzdése Angela Merkel 2013. decemberi beszédében is megjelent, ezáltal kívánta

⁸² *Rede der Außenministerin Annalena Baerbock bei der Europakonferenz im Auswärtigen Amt.* [online], 2023. 11. 02. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁸³ *Rede von Außenminister Guido Westerwelle zur Eröffnung der Konferenz „Der Wert Europas”.* [online], 2012. 09. 18. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

elkerülni azt, hogy az Unió ismét a 2008-ashoz hasonló válságba kerüljön.⁸⁴ Az uniós döntéshozatali mechanizmusok lassúságát fejezte ki 2016. novemberi beszédében a kancellár, az európai versenyképesség akadályaként megjelölve azt, majd hasonlóan ehhez, 2021. júniusi beszédében hangsúlyozta, szükség van Európa cselekvőképességének megerősítésére.⁸⁵ Ez a megerősített uniós cselekvőképesség iránti igény már a 2016-os Fehér könyvben is megjelent.

Olaf Scholz kancellár is intézményi reformokat irányozott elő 2023. májusi beszédében, amikor a minősített többségi határozathozatal kibővítését javasolta az Európai Tanácsban, valamint az Európai Bizottság azon képességének megerősítését, hogy kötelezettségzsze-gési eljárást indíthasson, ezáltal hatékonyabban tudja fenntartani a demokratikus elveket és a jogállamiságot az uniós tagállamokban. E javaslatokhoz hasonlókat fogalmazott meg Annalena Baerbock külügyminiszter is 2023. novemberi beszédében, ő is támogatta a minősített többségi határozathozatal kiterjesztését, valamint a 7-es cikkely szerinti eljárás reformját.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban három fő motívum tűnt fel a német uniós politikával kapcsolatban: az egységes Európa gondolata, amely sokszínű és toleráns; az Unió bővítésének fontossága, ami stabilitásteremtő tényező; valamint az Unió reformjának fontossága, amely áll egyrészt az Unió cselekvőképességének növeléséből intézményi reformok útján (minősített többségi döntéshozatal kibővítése), másrészt a 7-es cikkely szerinti eljárás reformjából.

Német kommunikáció az Oroszország-politika területén

Oroszország kérdése rendszeresen megjelent az idők során a német stratégiai dokumentumokban. A 2006-os Fehér könyvben még alapvetően egy nagyon békés hozzáállás látható Oroszországgal kapcsolatban. A dokumentum kiemeli, hogy fontos egy tartós és rugalmas biztonsági partnerség kialakítása Oroszországgal, Németország számára speciális helye van az oroszokkal való bilaterális kapcsolatoknak, valamint Németországnak különös érdeke, hogy Oroszország modernizációját támogassa.⁸⁶ A 2016-os Fehér könyvben a 2014-es krími események hatására teljesen más nyelvezettel találkozunk. A dokumentum megfogalmazza, hogy Oroszország nyíltan megkérdőjelezi az európai béke rendjét, ami egyrészt az érintett államoktól, de az EU-tól és a NATO-tól is válaszlépéseket követel, ugyanakkor össze is van kötve Európa és Oroszország sorsa, így „a fenntartható biztonság és jólét Európában és Európa számára [...] nem biztosítható az Oroszországgal való szoros együttműködés nélkül”. Ettől függetlenül a dokumentum kiemeli, hogy a jelenlegi helyzet miatt kettős megközelítés szükséges, hatékony elrettentés a NATO részéről, de hajlandóság is a párbeszédre.⁸⁷ A 2023-as Védelempolitikai irányelvek kijelenti, hogy „alapvető belső

⁸⁴ *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2013. 12. 19. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁸⁵ *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Haushaltsgesetz 2017 vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2016. 11. 23. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.]; *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2021. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁸⁶ *White Paper 2006. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.*

⁸⁷ *White Paper 2016. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.*

változás nélkül az Orosz Föderáció a belátható jövőben is az euroatlanti térség békéjére és biztonságára a legnagyobb fenyegetés marad”.⁸⁸ Ezt a sémát követi a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia is, amikor úgy fogalmaz: „A mai Oroszország egyelőre a legjelentősebb fenyegetést jelenti az euroatlanti térség békéjére és biztonságára.” A dokumentum ugyanakkor a konfrontáció kerülésére, Németország és a NATO békés szándékaira is felhívja a figyelmet.⁸⁹ Látható egy általános változás a német stratégiai dokumentumok kommunikációját tekintve a 2006-os rendkívül békés megfogalmazásoktól a 2023-as szövegezésig, amikor egy stratégiai dokumentum az euroatlanti térség békéjét és biztonságát érintő legnagyobb fenyegetésnek nevezi Oroszországot.

A politikai nyilatkozatok terén az egyik vezérmotívum a partnerség keresése Oroszországgal, ami meglepően hosszú ideig jelen volt a nyilatkozatokban. Angela Merkel 2007. januári beszédében kijelentette, hogy az Oroszországgal fennálló partnerség Európa számára is stratégiai jelentőséggel bír, emiatt megbízható kapcsolatokra van szükség a két állam között, ebben a tekintetben a 2006-os Fehér könyvben foglaltakra hajaz.⁹⁰ 2015. februári beszédében elismételte, hogy „Európa biztonságát Oroszországgal együtt akarjuk alakítani, nem Oroszország ellenében”, a sikeres együttműködés példaként pedig az iráni nukleáris konfliktus megoldására és a szíriai vegyi fegyverek felszámolására irányuló tárgyalásokat hozta fel.⁹¹ Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter 2016 augusztusában jekatyerinburgi beszédében elmondta, hogy véleménye szerint gyakran félreértik egymást a felek (Németország és Oroszország), nem olvassák hatékonyan egymás „jeleit”, ugyanakkor szerinte a német és az orosz emberek közötti kommunikáció létrehozásának segítségével – például kulturális vagy diákcsereprogramokon keresztül – nagyban lehetne javítani ezen a helyzeten. Véleménye szerint tehát inkább egymás félreértésén alapszanak a nehéz kapcsolatok, és nem a szembenálláson.⁹²

Heiko Maas külügyminiszter 2019. januári beszédében kifejezte: „Elkötelezettek vagyunk amellett, hogy Oroszország külpolitikai partner legyen, mert tudjuk, hogy Oroszország nélkül nem vagyunk képesek megoldani a nagyobb konfliktusokat.”⁹³ Angela Merkel még 2021. júniusi beszédében is stratégiai külpolitikai kérdésnek nevezte Németország Oroszországgal való kapcsolatát, ugyanakkor ezt követően valószínűleg részben Merkel asszony politikától való visszavonulásának, részben az orosz–ukrán háború kitörésének köszönhetően a későbbi nyilatkozatokban már jóval keményebb nyelvezetet használtak a német politikusok Oroszországgal kapcsolatban.⁹⁴

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden, 2022 előtti politikai nyilatkozat mellőzte volna az orosz politika kritizálását, ami a következő motívumnak tekinthető.

⁸⁸ *Defence Policy Guidelines 2023.*

⁸⁹ *Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy 2023.*

⁹⁰ *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament.*

⁹¹ *Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 51. Münchner Sicherheitskonferenz.* [online], 2015. 02. 07. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁹² *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier an der Ural Federal University Jekaterinburg.* [online], 2016. 08. 15. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁹³ *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Heiko Maas, beim Neujahrsempfang des Ost-Ausschusses der Deutschen Wirtschaft.* [online], 2019. 01. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁹⁴ *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.*

Merkel asszony már idézett 2007. januári beszédében a partnerség mellett azt is megemlítette, hogy „természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül a média, a civil társadalom vagy Oroszországnak a szomszédaival való konfliktusait sem”. Frank-Walter Steinmeier 2016-os jekatyerinburgi beszédében például kiállt a szuverenitás és a be nem avatkozás elve mellett, amikor azt mondta: „A szuverenitás és a be nem avatkozás elve nem engedi, hogy az egyik állam a másik állam etnikai csoportjainak védőereje legyen.” Ezzel nyilvánvalóan a 2014-es ukrajnai események azon orosz indoklását igyekezett megcáfolni, hogy Moszkva a donbaszi és a luhanszki orosz ajkú lakosság védelmében lépett fel.

Olaf Scholz 2023. februári beszédében bőven foglalkozott Ukrajna kérdésével, kijelentette, hogy „Putyin revizionizmusa nem fog győzni”, valamint kiemelte a Németország által Ukrajnának juttatott segítség mértékét, a következőképpen: „Csak Németország Ukrajnának nyújtott segélyei tavaly meghaladták a 12 milliárd eurót. Több mint egymillió ukrán menekültet fogadtunk – teljes hozzáféréssel munkaerőpiacunkhoz, iskoláinkhoz, egyetemeinkhez. A legkorszerűbb fegyvereket, lőszereket és egyéb katonai kellékeket szállítjuk – többet, mint a kontinentális Európa bármely más országa.” Annalena Baerbock külügyminiszter pedig 2024. októberi beszédében szólt arról, hogy Európát nem tudta szétszakítani Putyin, és „mivel Putyin ezt most megértette, sokkal több erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy megossza demokráciánkat és társadalmunkat Európában. Ezért szaporodnak ezek a hibrid támadások. Ezért próbálja megosztani társadalmunkat a migráció kérdésében, és más országokból szegény embereket hozni Fehéroroszország és Lengyelország határához, mert abban reménykedik, hogy megosztja Európát.”

Végezetül érdemes kiemelni annak a motívumát, hogy miképpen jellemezték az Európai Unió és a NATO együttműködési lehetőségeit Oroszországgal a német politikusok nyilatkozataikban. Angela Merkel 2009. februári beszédében komplexen beszélt a témáról, először is kiemelte: „A NATO ragaszkodni fog ahhoz, hogy harmadik felek nem dönthetnek arról, ki lesz a NATO tagja és ki nem.” Emellett említést tett a NATO–Oroszország Tanács újjáélesztéséről, valamint az Unióval való együttműködés lehetőségeiről is. Fontosnak tartotta kiemelni mindemellett, hogy az uniós közös biztonság- és védelempolitika, valamint a NATO nem versenyezhet az Oroszországgal való kapcsolatokért, együtt kell tenniük a helyzet javítása érdekében. Frank-Walter Steinmeier már említett 2016-os beszédében úgyszintén a NATO–Oroszország Tanács mellett foglalt állást, ahogyan tette ezt Heiko Maas is 2019-es beszédében. Angela Merkel 2021. júniusi beszédében bővebben foglalkozott az EU előtt álló lehetőségekkel az orosz helyzet kezelését illetően, ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy az Uniónak egységesen és közösen kell reagálnia az orosz provokációra, lévén szerinte ez az egyetlen módja az orosz hibrid támadásokra való reagálásnak, emellett arról is beszélt, hogy az Európai Uniónak is közvetlen kapcsolatot kell keresnie Oroszországgal és az orosz elnökkel.

A tanulmány három fő motívumot állapított meg a vizsgált politikai nyilatkozatok alapján az Oroszországgal kapcsolatos német politikára vonatkozóan. Először is az Oroszországgal való partnerség keresése meglepően sokáig, nagyjából a 2022-es háború kitöréséig jelen volt a beszédekben, utána már csak elenyészően. Erre példa Olaf Scholz 2023. februári beszédében is található, amikor az Ukrajna támogatása és a nem kívánt eszkaláció elkerülése közötti egyensúly megteremtése révén kívánja elkerülni

a háborút a NATO és Oroszország között.⁹⁵ Második motívumként az Oroszországgal kapcsolatos kemény fellépés tűnik ki a beszédekből, utána pedig harmadik motívumként megjelenik az Európai Unió és a NATO együttműködési lehetőségeinek keresése Oroszországgal. Az Oroszországgal kapcsolatos igen kemény fellépést sejtető beszédek jellemzően 2022–2023 környékén jelennek meg, ilyen nyelvezet fordul elő a 2023-as stratégiai dokumentumokban is.

A lengyel energiapolitikai kommunikáció

A lengyel stratégiai dokumentumok vizsgálata során azonnal feltűnő, hogy a legtöbb vizsgált dokumentum bőven értekezik az energiapolitikai kérdésekről, jóllehet ez nem meglepő. Az első fontos jellemző az energiabiztonság kérdése. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia kiemeli az energiabiztonság jelentőségét, ahogyan tette ezt a 2013-as Fehér könyv, a 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia, amikor stratégiai biztonsági célnak nevezte az energiabiztonság szavatolását, valamint a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia is. A 2009-es védelmi stratégia külön kiemelte, hogy a nem katonai fenyegetések listáját azok vezetik, amelyek az energiabiztonsággal kapcsolatosak.⁹⁶

A következő fontos motívum a stabil energiaszállítások és az energiaforrások diverzifikációjának kérdésköre. A 2007-es dokumentum kiemelten foglalkozik egyrészt a források diverzifikációjával, másrészt a stabil energiaszállítások fontosságával, amivel kapcsolatban a skandináv országok szerepét, azon keresztül pedig az európai észak–déli vezetékek kiépítésének jelentőségét hangsúlyozza ki. A 2013-as Fehér könyv szól a diverzifikáció fontosságáról, amellyel kapcsolatban az első lengyel atomerőmű építéséről szóló döntést emeli ki, valamint ez a dokumentum is foglalkozik az északi és a balti országokkal való együttműködés egyre nagyobb szerepével. A 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia is megemlíti a diverzifikációt az útvonalak és a források terén, ahogyan tette ezt a 2017-es Védelmi koncepció,⁹⁷ valamint a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia is. Utóbbi megjegyzi emellett azt is, hogy az energiabiztonság egyik fő kérdése a hagyományos energiaforrásokra való támaszkodás, valamint az alternatívák keresése.⁹⁸

Harmadik fontos motívumként az uniós energiapolitikával kapcsolatos nézetek jelentkeznek. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia kiemeli: „Lengyelország különösen fontosnak tartja, hogy az Európai Unió keretein belül megállapodjanak az energiabiztonság szolidáris mechanizmusairól, amelyek célja, hogy bármely tagállam energiabiztonságának veszélyeztetése vagy megsértése esetén minden szükséges segítséget megadjanak.” A 2013-as dokumentum megemlíti, hogy az EU felé kötelezettségei vannak a környezetvédelem és a megújuló energiaforrások használata terén. A 2014-es Nemzeti

⁹⁵ *Rede von Bundeskanzler Scholz anlässlich der Munich Security Conference am 17. Februar 2023 in München.* [online], 2023. 02. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁹⁶ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2007.* [online], 2007. Forrás: files.ethz.ch [2025. 05. 25.]; *Defense Strategy of the Republic of Poland. Sector Strategy of the National Security Strategy of the Republic of Poland.* [online], 2009. Forrás: The Ministry of National Defence [2025. 05. 25.]; *White Book on National Security of the Republic of Poland.* [online], 2013. Forrás: The National Security Bureau [2025. 05. 25.].

⁹⁷ *The Defence Concept of the Republic of Poland.* [online], 2017. 05. Forrás: Ministry of National Defence [2025. 05. 25.].

⁹⁸ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2020.* [online], 2020. Forrás: Lengyel Kormány [2025. 05. 25.].

biztonsági stratégia, a korabeli német vezetők nyilatkozataihoz hasonlóan, foglalkozik a közös európai energiapiac létrehozásának lehetőségével. A 2017–2021-es Külpolitikai stratégia, megvédve az ország saját energiatermelési kapacitáit, kiemeli, az EU érdeke, hogy a nemzeti energiarendszerek a tagállamok saját erőforrásaira támaszkodjanak, a 2020-as dokumentum pedig ismét ezzel a kérdéssel foglalkozik, amikor kijelenti: „Külön kihívást jelent a lengyelországi villamosenergia-termelés versenyképességének fenntartása az Európai Unió éghajlat- és energiapolitikája miatt, amelynek célja a szén felhasználásának jelentős csökkentése a villamosenergia-termelésben.”⁹⁹

Az energiapolitikai kérdések terén még két kisebb motívum is megjelent a dokumentumokban, elsőként a szén mint Lengyelország számára fontos erőforrás. A 2007-es dokumentum ezzel kapcsolatban egy „tisztá” széntechológiai programot irányozott elő, a 2013-as dokumentum leírja, hogy „Lengyelország energiafüggetlensége a szénen alapul, de nagymértékben függ a kőolaj- és földgázellátástól”, a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia pedig az uniós éghajlat- és energiapolitikával kapcsolatban értekezik a szénhasználat csökkentésének igényéről. Második motívumként az Északi Áramlat gázvezetékek kérdése emlithető. A 2013-as dokumentum ezzel kapcsolatban elmondja, hogy „az Oroszország távolabbi régióiból az Európai Unióba történő szállításra szolgáló új gáz- és olajvezetékek építése a Lengyelország területén áthaladó meglévő útvonalak használata nélkül kihívást jelent az ország energiabiztonsága szempontjából”. A 2020-as stratégia pedig így ír róla: „Az új projektek, különösen az Északi Áramlat 2, növelni fogják a régiók országainak függőségét a keletről érkező energiahordozóktól, és fennáll annak a veszélye, hogy a szelektív gázzállításokat politikai nyomásgyakorlás eszközeként használják fel.”

A politikai vezetők nyilatkozataira rátérve, az egyik fontos motívum a diverzifikáció. Jarosław Kaczyński 2006. júliusi beszédében kiemelte, hogy „mindenekelőtt a gázellátás diverzifikálása érdekében teszünk lépéseket, mert jelenleg ez a legfontosabb”,¹⁰⁰ továbbá a diverzifikáció kérdésében Witold Waszczykowski PiS-es külügyminiszter 2017. februári beszédében kijelentette, hogy „az energiafüggetlenség erősítését célzó beruházási projekteket fogunk végrehajtani”.¹⁰¹ A következő fontos motívum a skandináv országokból történő energiaszállítás, amely a 2007-es és a 2013-as stratégiai dokumentumban is megjelent. Kaczyński már említett 2006. júliusi beszédében azt hangoztatta, hogy a kormány intézkedéseket tesz annak érdekében, hogy a norvég gázt fedezetként és kiegészítésként tudja használni, Waszczykowski 2017-es nyilatkozatában pedig kiemelte, hogy stratégiai cél az északi-tengeri norvég gázlelőhelyekhez való hozzáférés megnyitása, ennek érdekében a Baltic Pipe gázvezeték építését irányozta elő.

A harmadik jelentős téma, amely többször megjelent a beszédekben, az uniós energiapolitika kérdése, amelyről bőven szóltak a különböző vizsgált stratégiai dokumentumok is. Donald Tusk 2007. novemberi beszédében kiemelte, hogy országa azt szeretné, ha az energiabiztonság az EU szolidaritására épülne, valamint bejelentette, hogy kormánya minden uniós energetikai infrastrukturális projektet támogatni fog.¹⁰² Radosław Sikorski

⁹⁹ *Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021*. [online]. Forrás: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹⁰⁰ *Expose Jaroslawa Kaczyńskiego z 19.07.2006*. [online], 2016. 02. 25. Forrás: Bankier [2025. 05. 25.].

¹⁰¹ Świdarska, Magdalena: *Expose ministra Waszczykowskiego*. [online], 2017. 02. 09. Forrás: Euractiv [2025. 05. 25.].

¹⁰² *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk*. [online], 2007. 11. 23. Forrás: TVN24 [2025. 05. 25.].

PO-s külügyminiszter 2011 júniusában egy interjúban elmondta, hogy célja „a harmadik energiacsomag végrehajtása, amely az Európán belüli energiakereskedelem liberalizálásával, a gázrendszerek közötti összeköttetések kiépítésével kapcsolatos – mert ez valóban a gázzal szól. Az olaj helyettesíthető áru. A piacunk versenyképesebbé tételéről és a szolidaritás elvének gyakorlatba ültetéséről van szó, és arról, hogy fizikailag lehetővé tegyünk egymás megsegítését válsághelyzetben.”¹⁰³

Donald Tusk 2014 áprilisában a *Financial Times*-ben megjelent vendégcikkében hosszasan értekezik az uniós energiapolitikáról. Cikkében Tusk a feltörekvő bankunió mintájára európai energiaunió létrehozását javasolta, amelyet az EU-országok közötti szoros együttműködésként képzelt el az energiapolitika, valamint a gáz- és kőolajellátás terén, az együttműködést pedig elképzelése szerint egy központi európai intézmény koordinálta volna, amely mind a 28 tagország számára gázt vásárolna.¹⁰⁴

Fontossága miatt sokszor megjelentek a politikai nyilatkozatokban az Északi Áramlat vezetékek és alapvetően az Oroszországtól való függés kérdése. Witold Waszczykowski 2017-es beszédében említette meg a vezetékek kérdését az EU politikájával kapcsolatban, „ahol a jogi keretnek és a megvalósított projekteknek az összes tagállam ellátásbiztonságát kell erősíteniük, nem pedig egy domináns szállítót, mint az Északi Áramlat 2 gázvezeték esetében”. Mateusz Morawiecki 2018. májusi és júliusi nyilatkozatában is foglalkozott az Északi Áramlat 2 kérdésével, kiemelte, hogy építése révén a vezeték veszélyezteti Európa biztonságát, hiszen az orosz befolyás növelésére adott alkalmat, emellett pedig egy „új hibrid fegyvernek” titulálta a vezetékét.¹⁰⁵ Jarosław Kaczyński 2021. augusztusi nyilatkozatában az Északi Áramlat 2 megállapodást Lengyelország számára nehezen elfogadhatónak nevezte, emellett kiemelte, hogy „ilyen elképzelések már évek óta léteznek, és voltak kísérletek a megvalósításukra, amelyek bizonyos mértékig stabilizálták Európát, csak hogy most egy másik Oroszországgal van dolgunk”.¹⁰⁶ Az orosz energiától való túlzott függésre hívta fel a figyelmet Donald Tusk 2014. áprilisi nyilatkozatában, Mateusz Morawiecki pedig pontosan ennek a függésnek a megszüntetésével dicsekedett, amikor 2023. márciusi beszédében elmondta: „Két kormányzati ciklus alatt Lengyelországot teljes függetlenségre juttattuk Oroszországtól. A számok önmagukért beszélnek: nulla orosz olaj és nulla orosz gáz – ma ez az energiamérleg az Oroszországgal folytatott kereskedelemben.”¹⁰⁷

Természetesen Lengyelország is aktívan keresi az alternatív energiaforrásokat, ezek terén egyrészt a palagáz, másrészt az atomenergia merült fel fő opcióként. Radosław Sikorski külügyminiszter 2011. júniusi interjújában elmondta, hogy a „palagáz a CO₂-kibocsátás-csökkentés kulcsfontosságú elemének tűnik, mivel átállnánk a széntüzelésű

¹⁰³ *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radosław Sikorski*. [online], 2011. 06. 06. Forrás: Radio Free Europe, Radio Liberty [2025. 05. 25.].

¹⁰⁴ Stasiak, Elżbieta: „Die Welt”: „Szef polskiego rządu chce europejskiej unii energetycznej”. [online], 2014. 04. 22. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].

¹⁰⁵ Türkeş, Hale: *Polish PM Slams Nord Stream 2 Gas Pipeline*. [online], 2018. 05. 28. Forrás: Anadolu Ajansı [2025. 05. 25.].

¹⁰⁶ *Kaczyński: Porozumienie w sprawie Nord Stream 2 jest dla nas trudne do przyjęcia*. [online], 2021. 08. 07. Forrás: Biznesalert [2025. 05. 25.].

¹⁰⁷ *Prime Minister Mateusz Morawiecki: Our Plan Is to Become an Energy Hub and Gas Hub for Central Europe*. [online], 2023. 03. 15. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].

erőművekről, és növelnék Európa saját tüzelőanyag- és energiabiztonságát”. Ehhez hozzátartozik, hogy nem sokkal az interjú előtt tudta meg Lengyelország, hogy hatalmas palagázkészletekkel rendelkezik. Az atomenergia kérdésében Kaczyński 2006. júliusi beszédében szolt arról, hogy eljön majd az idő, amikor Lengyelország főként lignitalapú energiaiparát környezetvédelmi okokból már nagyon nehéz lesz elfogadni az Európai Unióban, ekkor pedig az atomenergiát nevezte meg mint lehetséges opciót, hiszen az Unióban a technológia már amúgy is megvan az atomenergiához. Mateusz Morawiecki 2023. márciusi nyilatkozatában pedig elmondta, hogy minden bizonnyal a megújuló energiaforrások és az atomenergia fogják alkotni a lengyel energiaipar gerincét az elkövetkezendő évtizedekben.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban több visszatérő elem is megjelent a lengyel energiapolitikát illetően: az energiabiztonság nagy szerepe; a stabil energiaszállítások és az energiaforrások diverzifikációjának igénye; valamint az uniós energiapolitika kérdésköre. Futólag az Északi Áramlat vezetékek is megtalálhatók voltak, ezek azonban a függőséget növelő tényezőként kihívást jelentenek lengyel értelmezésben, nem pedig a problémák megoldását.

Lengyel kommunikáció a migrációs politikával kapcsolatban

A migrációval kapcsolatban mindegyik vizsgált stratégiai dokumentum tett megállapításokat. Az egyik fő motívum, amely megtalálható, a negatív migrációs és demográfiai trendek. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia egyértelműen leírja, hogy „a lengyelországi népességváltozás, különösen a Lengyelországból más államokba irányuló migráció jellege és mértéke, valamint a csökkenő természetes növekedés és a népesség előregedése aggodalomra ad okot.”¹⁰⁸ Ezt a két tendenciát (a népesség alacsony szaporulata és a Lengyelországból történő elvándorlás) valamilyen módon érintik a 2013-as, 2014-es és 2020-as stratégiai dokumentumok, valamint a 2017–2021-es Külpolitikai stratégia is.

Ezekre a problémákra vonatkozóan a megoldási lehetőségek alapvetően két nagy irányba mutatnak: egy részük a negatív demográfiai trendeket kívánja kezelni, ennek keretében például a 2013-as Fehér könyv a Lengyel Köztársaság népesedési potenciáljának növelését tűzi ki célul. Másik részük a kitelepült lengyelek visszavándorlásának és hazatelepülésének megkönnyítésével (Külpolitikai stratégia 2017–2021), valamint az integrációs potenciállal, illetve a munkaerőpiacon szükséges szakmai képzéssel rendelkező külföldiek bevándorlásával és egy koherens migrációs politika kialakításával (2013-as Fehér könyv, 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia) kívánja kezelni a helyzetet.

A vizsgált dokumentumok mindegyike leírja, hogy a migráció egy Lengyelországot közvetlenül érintő folyamat, amely kockázatot és kihívást jelent, egyes dokumentumok a globális biztonságra (2009-es Védelmi stratégia), mások a transzatlanti biztonságra gyakorolt kihívás jellegére helyezik a hangsúlyt a migrációval kapcsolatban (Külpolitikai stratégia 2017–2021). Végezetül egyes dokumentumok szót ejtenek az uniós migrációkezelésről is. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia leírja, hogy „Lengyelország mint

¹⁰⁸ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2007.*

a schengeni térséghez hamarosan csatlakozó határ menti ország nagy jelentőséget tulajdonít az uniós tagállamok közötti szorosabb együttműködésnek”, a 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia pedig azt kívánja, hogy az EU ne diszkriminálja a keleti partnerség országait, ezáltal lehetővé téve a magasan képzett munkaerő beáramlását. Végezetül a Külpolitikai stratégia is foglalkozik a kérdéssel, megemlítve, hogy a migrációs válság jelen van az EU-ban, ez pedig olyan „mély ellentéteket szül, amelyek az európai projekt alapjait rendítik meg”.¹⁰⁹

A politikai nyilatkozatokra rátérve, alapvetően látható az elutasítás az uniós migrációs politikával kapcsolatban. Witold Waszczykowski külügyminiszter 2017. februári beszédében elmondta, hogy a kormánynak elleneznie kellett minden olyan mechanizmust, amely áttelepítene a menekülteket Lengyelországba, mivel szerinte ez „kényszerbetelepítést” jelentene. Elmondta ezenkívül, hogy a lengyel kormánynak meggyőződése, hogy „a jelenlegi problémákból a kiutat nem a bevándorlók erőszakos áttelepítésében, nem a kényszerbetelepítésben kell keresni, hanem a problémák származási helyükön történő megoldásában és az Unió külső határainak hatékonyabb védelmében”.¹¹⁰ A vizsgált nyilatkozatok mindegyike hasonló képet mutatott. Az Európai Unió migrációs paktumát is határozottan elutasították a lengyel politikusok, így tett például Mateusz Morawiecki miniszterelnök 2023. október 27-én az Európai Tanács ülésén, amikor kimondta, hogy Lengyelország továbbra is kitart a migrációs paktum végrehajtásával kapcsolatos határozott vétó mellett.¹¹¹ Érdekesség, hogy ez a hozzáállás a 2023-as kormányváltással sem változott meg, erre utal Donald Tusk 2024. októberi beszéde is, amelyben kijelentette: „Nem fogunk tiszteletben tartani vagy végrehajtani semmilyen európai vagy európai uniós elképzelést, ha biztosak vagyunk benne, hogy azok ártanak a biztonságunknak. Itt a migrációs paktumról beszélek.”¹¹²

A lengyel migrációs politikáról ugyanakkor elmondható, hogy az ország nagy számban fogadott be ukrainai menekülteket a 2014-es és a 2022-es események után is. Ezzel kapcsolatban Waszczykowski 2017. februári beszédében elmondta:

„Külön kérdés, hogy egyes nyugat-európai politikusok hogyan ítélik meg Lengyelország hozzájárulását a keletről érkező migrációs nyomás kezeléséhez. Több mint egymillió ember, főként az ukrainai háború és gazdasági válság által érintett állampolgárok élnek és dolgoznak hazánkban. Ez a hatalmas szám azt mutatja, hogy a lengyel politika ezen a területen hatékony, azonban céljainkat különböző módon érjük el.”

A politikai nyilatkozatokban a lengyel migrációs politikával kapcsolatban tehát a legfeltűnőbb elem az uniós migrációs politika elutasítása volt, a lengyel álláspont szerint a kényszerbetelepítések helyett a helyi problémák kezelésére lenne szükség. A stratégiai dokumentumokban két fő motívum jelent meg e téren: a negatív migrációs (az országból történő elvándorlás) és demográfiai trendek hatása, amelyre a megoldást az elvándorolt

¹⁰⁹ *Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021.*

¹¹⁰ Świdarska 2017.

¹¹¹ *European Council Meeting With the Participation of Prime Minister Mateusz Morawiecki.* [online], 2023. 11. 27. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹¹² *Polish PM Says He Won't Respect EU Right to Asylum if It Threatens His Country's Security.* [online], 2024. 10. 12. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].

lengyelek visszavándorlása és a szakképzett külföldiek befogadása jelentené; valamint a migráció mint kockázat és kihívás.

A lengyel uniós politikai diskurzus

A vizsgált lengyel stratégiai dokumentumokban az Európai Unió érthető módon nagyon jelentős szerepet kap mint az ország biztonságát és jólétét legjobban befolyásoló nemzetközi szervezet. Szinte az összes vizsgált dokumentumban megjelenik a vágy az aktív lengyel részvételre az uniós integrációs folyamatban és annak mélyítésében. Ezzel cél lehet például az integráció funkcionális és intézményi dimenzióinak befolyásolása (2007-es Nemzeti biztonsági stratégia), vagy például az ország biztonságának garantálása (2013-as Fehér könyv) is.

Ügyszintén majdnem az összes dokumentumban megjelenik egy másik motívum, az uniós közös kül- és biztonságpolitika, illetve a közös biztonság- és védelempolitika támogatása. Ennek jellemző okaként a dokumentumok Lengyelország biztonságának garantálását emelik ki, e közös politikák alakításában pedig Lengyelország szeretne is aktívan részt venni, mint ahogyan azt a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia is kiemeli.

A stratégiai dokumentumok szót ejtenek még az Unió bővítésének kérdésköréről is. A 2007-es dokumentum leírja, hogy Lengyelország az uniós tagság jellemző stabilizáló hatása miatt támogatja az Európai Unió bővítését, a Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum a NATO és az EU nyitott ajtókkal kapcsolatos politikájának támogatásáról értekezik, ugyanúgy, mint a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia.

Az euróövezetbe való csatlakozás vágyát a 2013-as Fehér könyv akképpen dolgozza fel, hogy elmondja: „az euróövezet válságának elmúltával Lengyelországnak stratégiát kell kidolgoznia az euróövezetbe való belépésről”,¹¹³ egyértelműen utalva a csatlakozási hajlandóságra, ezenkívül a 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia is hangsúlyozza, hogy Lengyelország euróövezetbe való belépési stratégiájának végrehajtása és felülvizsgálata kiemelt jelentőségű, hiszen az euróövezetbe való belépéssel a lengyel gazdaság védelmet élvezne a valutaárfolyam-ingadozástól, valamint ezáltal véleménye szerint Lengyelország teljesen részt tudna venni az uniós döntéshozatalban.

Az Európai Unió meggyengülésével két dokumentum is foglalkozik, a 2013-as kiemeli, hogy viszonylag nagy a valószínűsége annak, hogy az elkövetkező évtizedekben az EU pozíciója a többi stratégiai szereplő között meggyengül. A Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum egyértelműen kijelenti, hogy az Unió meggyengült, ennek okaiként a 2008-as gazdasági világválságot, a 2014-es ukrajnai eseményeket, valamint a 2015-ös migrációs hullámot és annak kezelését írta le.

Kiemelendő az Unió jövőjével kapcsolatos lengyel álláspont. Erről mélyebb értekezést a Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentumban találunk. A dokumentum leírja, szinte biztos, hogy az európai projektről szóló jövőbeli viták egyre inkább polarizálódni fognak, emellett pedig megfogalmazza Lengyelország álláspontját is ezzel kapcsolatban. Az álláspont az EU-t szuverén államok uniójaként képzelel el, ugyanakkor a dokumentum

¹¹³ *White Book on National Security of the Republic of Poland 2013.*

kiemeli, hogy Lengyelország mind az integráció visszafordításának folyamatát, mind az Unió különböző jogokat élvező államok csoportjaira való felosztását ellenzi, hiszen véleménye szerint a különböző tagsági kategóriák gyengítenék az EU kohézióját.

A politikai vezetők nyilatkozataira rátérve az első motívum, amely mindenképpen kiemelendő, az a lengyel vágy arra, hogy az ország aktív szereplő legyen az Unióban. Ennek fontosságáról beszélt Jarosław Kaczyński 2006. júliusi beszédében, amikor hangsúlyozta, hogy Lengyelország helyzetének alapvető meghatározója az ország uniós tagsága. 2006. decemberi interjújában ezt a gondolatot fűzte tovább, és kiemelte azt a célt, hogy Lengyelország egy ténylegesen tevékeny, aktív taggá váljon, amikor így fogalmazott: „A fő feladatunk az, hogy valódi EU-taggá váljunk, nem pedig az, hogy elfogadjuk a két évvel ezelőtt elért, pusztán formális tagsági státuszt.”¹¹⁴ Donald Tusk ehhez hasonlóan fogalmazott 2007. novemberi miniszterelnöki programbeszédében: „Hazánk fontos tagja kell hogy legyen az Európai Uniónak, nem leszünk Hamupipőke az EU-ban, hanem kulcsszereplők leszünk a Közösségben és a világban.” Gondolhatnánk, hogy ezek a nézetek Lengyelország akkori friss EU-s tagsága miatt alakultak ki, de Donald Tusk 2023. decemberi beszédében hasonlóan fogalmazott 2007-es nyilatkozatához: „Lengyelország vissza fogja szerezni vezető szerepét az Európai Unióban, Lengyelország ki fogja építeni erejét, azt a pozíciót, amelyet megérdemel.”¹¹⁵

A következő fontos motívum a lengyel szuverenitás és a nemzetállamok szerepének megerősítésére való törekvés az Unión belül. Erre találunk példát Jarosław Kaczyński már említett két 2006-os beszédében/interjújában, de ugyancsak ő nyilatkozott így az EU jövőjével kapcsolatban 2017 júliusában: „Meg kell erősítenünk a nemzetállamokat, és csökkentenünk kell az Unió joghatóságát.”¹¹⁶ Mateusz Morawiecki 2021. februári beszédében is hasonló gondolatok tűntek fel, véleménye szerint az egyenlő és szuverén országok uniójára van szükség.¹¹⁷

A bővítéspolitikát támogatása is megjelent több nyilatkozatban. Radosław Sikorski külügyminiszter 2014. márciusi beszédében Ukrajna és Fehéroroszország EU-s tagságával kapcsolatban mondta el, hogy „akár keletről, akár Ukrajnáról vagy Fehéroroszországról van szó, nem felejtethetjük el, hogy ezeken a helyeken olyan emberek élnek, akik európaiaknak érzik magukat, és az EU részévé szeretnének válni.”¹¹⁸ Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében kiállt az EU-s bővítési politika mellett: „Lengyelország továbbra is az EU bővítési folyamatának bajnoka marad. Úgy véljük, hogy Európa kapuit továbbra is nyitva kell tartani azon országok előtt, amelyek osztrják a demokratikus országok közötti együttműködés vízióját.” Mateusz Morawiecki pedig 2021. októberi beszédében fogalmazott meg gondolatokat az EU ambiciózus bővítési politikájáról a Nyugat-Balkánon, és támogatását fejezte ki ezzel kapcsolatban.

¹¹⁴ Lisicki, Paweł – Subotic, Małgorzata (2007): Foreign Policy Is a Hardball Game. An Interview With Polish Prime Minister Jaroslaw Kaczyński. *The Sarmatian Review*, 27(2), 1297.

¹¹⁵ *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk 2007; Poland's New PM Donald Tusk Presents Pro-EU Vision.* [online], 2023. 12. 12. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].

¹¹⁶ *Polish Party Leader Kaczyński Calls for EU Reform.* [online], 2017. 07. 02. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].

¹¹⁷ *Statement by Prime Minister Mateusz Morawiecki in the European Parliament.* [online], 2021. 10. 19. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹¹⁸ *Polish Foreign Minister Sikorski. 'Moscow Needs Our Money'.* [online], 2014. 03. 10. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].

Az eurózónához való csatlakozás vágyát kifejezte példának okán Donald Tusk 2007. novemberi beszédében, valamint Radosław Sikorski külügyminiszter is nyilatkozott róla 2010 novemberében: „Lengyelország nem tagja az euróövezetnek – ez nem egészen igazságos. Szeretnénk, ha az olyan országok, mint Lengyelország, amelyek hamarosan csatlakoznak az euróövezethez, részt vennének a monetáris kérdésekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Mi egy 27 tagú eurózónát akarunk, nem egy 16 tagút.”¹¹⁹

Az Unió reformját mint fontos motívumot Jarosław Kaczyński 2017. júliusi nyilatkozatában szorgalmazta, ezenkívül például Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében is feltűnt. Waszczykowski bőven nyilatkozott a kérdésről. Először is kiemelte, hogy „szakadék alakult ki az európai elit és a polgárok között, akik egyre kevésbé érzik, hogy valódi befolyásuk van arra, mi történik országukkal és az integrációs projekttel”, ennek okaként az európai politika demokratikus elveknek megfelelő korrekciós mechanizmusainak hiányát róta fel. A jövőbe tekintve elmondta: „Nem zárjuk ki, hogy egy új Uniót a négy szabadság alapjaira kell építeni, egy új európai szerződés alapján.”

Végezetül érdemes szót ejteni a közös biztonság- és védelempolitika megjelenéséről is a lengyel politikusok nyilatkozataiban. Radosław Sikorski külügyminiszter 2011. júniusi interjújában az EU-s közös biztonság- és védelempolitika kiépítésének okára feltett kérdésre így válaszolt: „Nos, Lengyelország inkább két biztosítást szeretne kötni, mint egyet” – utalva arra, hogy Lengyelország a NATO mellett még egy biztonsági garanciát szeretne.¹²⁰ Waszczykowski 2017. februári beszédében elmondta: „Lengyelország részt vesz olyan tevékenységekben, amelyek célja az EU közös biztonság- és védelempolitikájának megerősítése”, ennek másik lépéseként pedig egy európai határőrség létrehozását említette meg. Mateusz Morawiecki 2021. októberi beszédében azt a véleményét fejezte ki, hogy erős európai védelempolitikára van szükség, amelynek struktúrája teljes mértékben összhangban van a NATO-val.

A lengyel stratégiai dokumentumok és a politikai nyilatkozatok vizsgálata során három fő visszatérő elem tűnik ki: a hajlam az uniós közös kül- és biztonságpolitika megerősítésére és az intézményi reformokra; az EU bővítésének támogatása; valamint a szuverén államok uniójának elképzelése, amelynek keretében Varsó aktív szerepet kíván betölteni az Unióban a szuverenitása megőrzése mellett.

Lengyel kommunikáció az Oroszország-politika terén

Az Oroszországgal kapcsolatos lengyel stratégiai nyilatkozatokban alapvetően két – egymásnak részben ellentmondó – motívum fedezhető fel. Az egyik az Oroszországgal való partnerségre törekvés. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia alapvetően a partnerségről beszél, ugyanis „Lengyelország elismeri, hogy a NATO Oroszországgal való együttműködése különösen fontos terület, és aktívan részt vesz annak előmozdításában”,¹²¹ valamint leírja az alapvető törekvést partnerségen alapuló kapcsolatok kialakítására. A 2013-as

¹¹⁹ „Europe doesn't End at Poland's Eastern Border” – Foreign Ministers Westerwelle and Sikorski in an Interview With the *Tagesspiegel*. [online], 2010. 11. 05. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].

¹²⁰ *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radosław Sikorski* 2011.

¹²¹ *National Security Strategy of the Republic of Poland* 2007.

Fehér könyv kiemeli a NATO–Oroszország párbeszéd kiépítésének fontosságát, valamint a kettős hozzáállást Oroszországhoz. A 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia is hasonló véleményt fejt ki, úgy fogalmaz: „Az Orosz Föderáció szomszédjaként Lengyelország úgy véli, hogy mind a kétoldalú kapcsolatokat, mind a NATO–Oroszország és az EU–Oroszország kapcsolatokat fejleszteni kell.”¹²² A Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum megfogalmazza, hogy Oroszország elszigetelése nem Lengyelország politikai célja, ezzel kapcsolatban a párbeszéd fenntartását hangsúlyozza.

A másik fontos motívum Oroszország fenyegetésként történő értelmezése. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia leírja, hogy Oroszország nyomásgyakorlásra használja a növekvő energiaárakat. A 2013-as Fehér könyv kiemeli, hogy „a globális erőviszonyok megváltozását elsősorban Kína, valamint – kisebb mértékben – Brazília, India és Oroszország idézi elő”, valamint hogy „Oroszország még mindig úgy tekint Kelet-Európára, mint egy olyan területre, ahol zéró összegű játék folyik”.¹²³ Ehhez hasonlóan a Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum is beszél Kelet-Európa destabilizálásáról, amikor kifejti, hogy „Oroszország szándékos politikája az Európai Unió keleti és déli szomszédságának destabilizálására irányult”.¹²⁴ A 2017-es védelmi koncepció szerint Oroszország végső célja, hogy létrehozzon egy új nemzetközi rendet, emellett pedig feltételezi, hogy „2032-ig Oroszország fenntartja agresszív kül- és biztonságpolitikai álláspontját”.¹²⁵ A 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia ugyanezt az utóbbi megállapítást teszi, valamint rámutat: „A legsúlyosabb fenyegetést az Oroszországi Föderáció katonai erővel is folytatott neoimperialista politikája jelenti.”¹²⁶

Az Oroszországgal kapcsolatos lengyel politikai nyilatkozatokban is alapvetően két nagyobb motívum azonosítható. Az egyik természetesen az Oroszországgal kapcsolatos ellentétek, nézeteltérések. Jarosław Kaczyński 2006. decemberi interjújában bőven kifejti a nézeteltérés okát:

„Oroszország már jó ideje arra törekszik, hogy kizárja Lengyelországot az Európai Unióval kötött szerződéseiből. Az EU–Oroszország megállapodás szabályai szerint Oroszország nem alkalmazhat szankciókat az Európai Unióval szemben, de Oroszország mégis így tett Lengyelországgal kapcsolatban. Ez a lényege az Oroszországgal való nézeteltérésünknek. A célunk meggyőzni az EU-t arról, hogy az orosz politikai berendezkedésnek azt kell kommunikálnia, hogy Lengyelország az EU teljes jogú tagja, és hogy a Lengyelország elszigetelésére irányuló orosz politikai tevékenységeket elfogadhatatlannak tekintjük.”¹²⁷

Donald Tusk 2014. novemberi interjújában is igen élesen fogalmaz: „Putyin és a mai Oroszország számára az EU problémát jelent. És meg kell értenünk, és azt hiszem, közel vagyunk ehhez a pillanathoz, hogy Oroszország nem a stratégiai partnerünk. Oroszország

¹²² *National Security Strategy of the Republic of Poland 2014*. [online], 2014. Forrás: bbn.gov.pl [2025. 05. 25.].

¹²³ *White Book on National Security of the Republic of Poland 2013*.

¹²⁴ *Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021*.

¹²⁵ *The Defence Concept of the Republic of Poland 2017*.

¹²⁶ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2020*.

¹²⁷ Lisicki–Subotic 2007: 1297.

a mi stratégiai problémánk.”¹²⁸ Mateusz Morawiecki 2021. novemberi nyilatkozatában kifejtette, hogy szerinte a NATO-szövetségeseknek „össze kell kapcsolniuk a pontokat”, és fel kell lépniük a régió destabilizálására irányuló orosz kísérletekkel szemben.¹²⁹ Ugyancsak Morawiecki a fehér orosz migrációs válsággal kapcsolatban 2023 júniusában elmondta: „Lukasenko és Putyin megpróbálta beteszni az illegális muszlim migránsokat a közel-keleti országokból. Konkrétan Irakból, Libanonból, Líbiából, különböző közel-keleti országokból vitték őket. Hogy miért? Mert ez egy teszt volt. Mi átmentünk ezen a teszten.”¹³⁰

A következő fontos motívum a párbeszédre való törekvés Oroszországgal, amire számos példa található a lengyel politikai nyilatkozatokban. Donald Tusk 2007. novemberi beszédében kifejezte: „Megvan a véleményünk arról, hogy mi történik Oroszországban, de úgy, ahogy van, párbeszédet akarunk. A jó kapcsolatok hiánya rontja mindkét ország hírnevét a nemzetközi szintén.”¹³¹ Radosław Sikorski külügyminiszter 2010. áprilisi interjújában elmondta, bátorítónak tartotta azt, hogy még a szmolenszki katasztrófát megelőzően Putyin elnök elment Gdańskba a II. világháború évfordulóján. Ugyancsak ő 2014. márciusi interjújában az orosz energia fegyverként való használatával kapcsolatban elmondta: „Az EU-ban a földgáznak csak mintegy 30%-a származik Oroszországból. Norvégia nagyobb szállító. Nem hiszem, hogy Oroszország ezzel nyomás alá tudna helyezni minket. Moszkvának szüksége van a pénzünkre.”¹³² Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében megfogalmazta, hogy az agresszív orosz fellépéssel szemben szükségesnek látják fenntartani a párbeszédet Oroszországgal. Oroszországgal baráti kapcsolatokra törekvő nyilatkozatokat jellemzően a 2007-től 2015-ig tartó PO-kormányok alatt lehet találni, de ezek főleg az ukrajnai események hatására egyre ritkábbak lettek.

A lengyel stratégiai dokumentumok és a politikai nyilatkozatok vizsgálata során két fő visszatérő elem volt jelen Varsó Oroszország-politikáját illetően: a partnerségre/párbeszédre való törekvés, ami 2015 után nem igazán volt megtalálható a nyilatkozatokban; valamint az Oroszország részéről érkező fenyegetés.

A lengyel és a német politikai kommunikáció közös pontjai

A tanulmány egy általános képet ad a német és a lengyel kommunikációról négy szakpolitika tekintetében, ugyanakkor az igazán érdekes információt a közös pontok szolgáltatják, amelyek a következők: az energiapolitika területén az ellátásbiztonság, a diverzifikáció fontossága és a közös uniós energiapolitika kialakítása; az uniós politika tekintetében az EU bővítésének támogatása, valamint az EU reformjának szükségessége. Az Oroszország-politika területén is található közös pontok, egyrészt Oroszország mint fenyegetés megjelenése, másrészt a partnerségre/párbeszédre törekvés Berlin és Varsó

¹²⁸ Foy, Henry: *Lunch With the FT: Donald Tusk*. [online], 2014. 11. 28. Forrás: Financial Times [2025. 05. 25.].

¹²⁹ *Poland PM Urges 'Wake Up' to Destabilisation by Russia and Allies*. [online], 2021. 11. 30. Forrás: BBC [2025. 05. 25.].

¹³⁰ *Prime Minister Mateusz Morawiecki: Poland Is Becoming Increasingly Secure*. [online], 2023. 06. 25. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹³¹ *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk 2007*.

¹³² *Polish Foreign Minister Sikorski. 'Moscow Needs Our Money' 2014*.

részéről, jollehet utóbbi a lengyel kommunikációban 2015 körül nagyrészt elhalt, valószínűsíthetően a PiS retorikai váltásának köszönhetően. Végezetül a migráció területén egyfajta közös elemet jelentett a szakképzett munkaerő fogadásának hajlama.

Konklúzió

Az azt megelőző időszakhoz képest a 2005-ös választások egyértelműen egy negatív (noha mindössze két évig tartó) fordulatot indítottak el. A 2007-ben az előrehozott választások után felállt Tusk-kormány új lendületet adott a két ország kapcsolatának, olyannyira, hogy sokan egy lehetséges lengyel–német tandem kialakulását vizionálták az Európai Unión belül, erre utalóan voltak is pozitív jelek. A jó mederben folyó viszonyban a 2014-es krími annexió következtében egyfajta törés keletkezett, a lengyel felfogás jóval radikálisabb volt, mint a német, sőt a lengyel kormány egyértelműen úgy gondolta, hogy német kollégái hibásan ítélik meg a helyzetet, nem veszik észre a valós orosz fenyegetés mértékét. Ezeket a feszültségeket csak tetézte az Északi Áramlat 2 építésének terve.

2015 után a viszony csak tovább romlott: a PiS-kormányok németellenes retorikája, valamint az EU-val fokozatosan egyre jobban elmérgesedő vita a lengyel jogállamisággal, a médiaszabadsággal, valamint az EU-s migrációs politikával kapcsolatban jelentősen rontott a helyzeten. Az orosz–ukrán háború 2022-es eskalációja pozitívan is hathatott volna a két ország kapcsolataira, hiszen a fordulópont-beszéd jelezte a német kül- és biztonságpolitikai gondolkodás alapvető megváltozását, ugyanakkor ezt a változást Varsó nem értékelte talán kellőképpen. A 2023-as lengyel választás pozitív fordulatot jelentett a két ország viszonyában, a német kormány örömmel fogadta a Tusk-kormány felállását. Ennek egyik jele, hogy 2018 után először 2024. július 2-án zajlott konzultáció a két ország kormánya között.

A lengyel és a német stratégiai kommunikációban kimutathatók közös pontok az Oroszország-, az energia-, a migrációs és az európai uniós politika terén, tehát az olykor markáns nézetkülönbségek ellenére is hasonlóan nyilatkozott számos szakpolitikai kérdésben Varsó és Berlin. A szakpolitikák terén jelentkező gondolkodásmódról, valamint az újonnan felállt német és a regnáló lengyel kormány közötti lehetséges együttműködésről a tanulmány következő része fog értekezni.

Felhasznált irodalom

- Balcer, Adam szerk. (2018): *German-Polish European Dialogue*. Warsaw: WiseEuropa Institute. Online: <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2018/02/German-Polish-relations-report.pdf>
- Boyse, Matt: *Breaking the German-Polish Deadlock*. [online], 2023. 05. 05. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].
- Bundesministerium der Verteidigung – Die Bundesministerin – Der Generalinspekteur: *Positionspapier: Gedanken zur Bundeswehr der Zukunft*. [online], 2021. 02. 09. Forrás: Augengeradeaus.net [2025. 05. 25.].
- Buras, Piotr – Zerka, Pawel: *Image Rites: Poland's New Role in Europe*. [online], 2022. 06. 27. Forrás: European Council on Foreign Relations [2025. 05. 25.].
- Ciobanu, Claudia: *A Third of Poland Declared 'LGBT-Free Zone'*. [online], 2020. 02. 25. Forrás: Balkan Insight [2025. 05. 25.].
- Commission Adopts Rule of Law Opinion on the Situation in Poland*. [online], 2016. 06. 01. Forrás: European Commission [2025. 05. 25.].

- Defence Policy Guidelines 2023*. [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].
- Defense Strategy of the Republic of Poland. Sector Strategy of the National Security Strategy of the Republic of Poland*. [online], 2009. Forrás: The Ministry of National Defence [2025. 05. 25.].
- Dettke, Dieter (2018): The 2003 Iraq War as a Turning Point in German–American Relations: Political Leadership and Alliance Cohesion. *German Politics*, 27(2), 158–173. Online: <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1446082>
- Deutsche Doppelpresidentschaft: Nationales Anliegen*. [online], 2006. 12. 14. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Deutschlands Zukunft gestalten. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*. [online], 2013. 12. 14. Forrás: CDU/CSU-SPD [2025. 05. 25.].
- Drucksache 17/11327. Antrag der Fraktionen der CDU/CSU und FDP* [online], 2012. 11. 06. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.].
- “Europe Doesn’t End at Poland’s Eastern Border” – Foreign Ministers Westerwelle and Sikorski in an Interview With the *Tagesspiegel*. [online], 2010. 11. 05. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].
- European Council Meeting With the Participation of Prime Minister Mateusz Morawiecki*. [online], 2023. 11. 27. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Expose Jarosława Kaczyńskiego z 19.07.2006*. [online], 2016. 02. 25. Forrás: Bankier [2025. 05. 25.].
- Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk*. [online], 2007. 11. 23. Forrás: TVN24 [2025. 05. 25.].
- Fella, Stefano (2024): *Poland: The Law and Justice Government and relations with the EU, 2015–2023*. House of Commons Library. Online: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9868/CBP-9868.pdf>
- Focus Germany: The Nord Stream 2 Headache*. [online], 2019. 10. 01. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].
- Foy, Henry: *Lunch With the FT: Donald Tusk*. [online], 2014. 11. 28. Forrás: Financial Times [2025. 05. 25.].
- Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radosław Sikorski*. [online], 2011. 06. 06. Forrás: Radio Free Europe, Radio Liberty [2025. 05. 25.].
- German Ministry of Defence – The Minister: *Defence Policy Guidelines. Safeguarding National Interests – Assuming International Responsibility – Shaping Security Together*. [online], 2011. 05. 27. Forrás: German Ministry of Defence [2025. 05. 25.].
- Handl, Vladimír – Nigrin, Tomáš – Mejstřík, Martin (2023): Turnabout or Continuity? The German Zeitenwende and the Reaction of the V4 Countries to It. *Journal of European Integration*, 45(3), 503–519. Online: <https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2190110>
- Hebel, Christina: *All in the Family. Chancellor Merkel’s Heritage Pleases Poles*. [online], 2013. 03. 15. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].
- Jasiński, Łukasz: *Polish-German Intergovernmental Consultations Resume, Yield Modest Results*. [online], 2024. 07. 09. Forrás: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych [2025. 05. 25.].
- Kaczyński: Porozumienie w sprawie Nord Stream 2 jest dla nas trudne do przyjęcia*. [online], 2021. 08. 07. Forrás: Biznesalert [2025. 05. 25.].
- Karnitschnig, Matthew – Cienski, Jan: *Warsaw’s EU Spat Stalls German-Polish Engine*. [online], 2016. 01. 14. Forrás: Politico [2025. 05. 25.].
- Knobbe, Martin – Schult, Christoph: *Außenministerin Annalena Baerbock im Interview mit dem Spiegel*. [online], 2024. 10. 06. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Koalition stützt Flüchtlingspolitik der Bundesregierung*. [online], 2011. 04. 13. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.].
- Kuźniar, Roman (2012): *Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Lisicki, Paweł – Subotic, Małgorzata (2007): Foreign Policy Is a Hardball Game. An Interview With Polish Prime Minister Jarosław Kaczyński. *The Sarmatian Review*, 27(2), 1295–1300.
- Markowski, Radosław (2016): The Polish Parliamentary Election of 2015: A Free and Fair Election That Results in Unfair Political Consequences. *West European Politics*, 39(6), 1311–1322. Online: <https://doi.org/10.1080/01402382.2016.1177305>
- National Security Strategy of the Republic of Poland 2007*. [online], 2007. Forrás: files.ethz.ch [2025. 05. 25.].
- National Security Strategy of the Republic of Poland 2014*. [online], 2014. Forrás: bbn.gov.pl [2025. 05. 25.].
- National Security Strategy of the Republic of Poland 2020*. [online], 2020. Forrás: Lengyel Kormány [2025. 05. 25.].
- Poland PM Urges ‘Wake Up’ to Destabilisation by Russia and Allies*. [online], 2021. 11. 30. Forrás: BBC [2025. 05. 25.].

- Poland's New PM Donald Tusk Presents Pro-EU Vision.* [online], 2023. 12. 12. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].
- Polish Foreign Minister Sikorski. 'Moscow Needs Our Money'.* [online], 2014. 03. 10. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].
- Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021.* [online]. Forrás: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Polish Party Leader Kaczynski Calls for EU Reform.* [online], 2017. 07. 02. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].
- Polish PM Says He Won't Respect EU Right to Asylum if It Threatens His Country's Security.* [online], 2024. 10. 12. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].
- Prime Minister Mateusz Morawiecki: Our Plan Is to Become an Energy Hub and Gas Hub for Central Europe.* [online], 2023. 03. 15. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Prime Minister Mateusz Morawiecki: Poland Is Becoming Increasingly Secure.* [online], 2023. 06. 25. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Puppinck, Grégor: *Poland: The Constitutional Court Repeals Eugenic Abortion.* [online], 2020. 10. 22. Forrás: European Centre for Law & Justice [2025. 05. 25.].
- Rede der Außenministerin Annalena Baerbock bei der Europakonferenz im Auswärtigen Amt.* [online], 2023. 11. 02. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Frank-Walter Steinmeier, in der Debatte zur Situation in Deutschland vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2009. 09. 08. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Auswärtigen Heiko Maas beim Digitalen Jahrestreffen des Rates des „European Council for Foreign Relations“ (ECFR).* [online], 2020. 06. 29. Forrás: eu2020.de [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Heiko Maas, beim Neujahrsempfang des Ost-Ausschusses der Deutschen Wirtschaft.* [online], 2019. 01. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Innern, Dr. Thomas de Maizière, zum Haushaltsgesetz 2015 vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2014. 09. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier an der Ural Federal University Jekaterinburg.* [online], 2016. 08. 15. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier beim Second Energy Security Summit der Münchner Sicherheitskonferenz: „The Next Great Game? Global Impacts of the Shale Revolution“.* [online], 2014. 05. 28. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenminister Guido Westerwelle zur Eröffnung der Konferenz „Der Wert Europas“.* [online], 2012. 09. 18. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenministerin Annalena Baerbock auf dem Kongress des Bundes der Energie- und Wasserwirtschaft.* [online], 2024. 06. 05. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzler Scholz anlässlich der Munich Security Conference am 17. Februar 2023 in München.* [online], 2023. 02. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion.* [online], 2023. 10. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzler Scholz im Rahmen der Diskussionsreihe „This is Europe“ im Europäischen Parlament.* [online], 2023. 05. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 51. Münchner Sicherheitskonferenz.* [online], 2015. 02. 07. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf dem Föderalismus-Symposium.* [online], 2009. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf der Jahreskonferenz des Rates für Nachhaltige Entwicklung.* [online], 2007. 11. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge“.* [online], 2013. 04. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Neujahrsempfang des Bundesverbandes Erneuerbare Energie e.V. (BEE) zum Thema „Erneuerbare Energien – ein zentraler Baustein für die Energieversorgung der Zukunft“.* [online], 2009. 01. 28. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament.* [online], 2007. 01. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum 50-jährigen Bestehen des Deutschen Atomforums e.V.* [online], 2009. 07. 01. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Haushaltsgesetz 2017 vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2016. 11. 23. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Festakt zum 40-jährigen Bestehen des Amtes der Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration.* [online], 2018. 12. 12. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum Neujahrsempfang des Bundesverbands Erneuerbare Energie e. V. (BEE).* [online], 2015. 01. 14. Forrás: Der Bundeskanzler [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Guido Westerwelle, vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2012. 05. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2013. 12. 19. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2021. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zur Energiepolitik vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2011. 06. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022.* [online], 2022. 02. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rinke, Andreas: *Exclusive Merkel Defends Nuclear Power Exit Despite Climate Challenges.* [online], 2021. 11. 19. Forrás: Reuters [2024. 10. 23].
- Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy.* [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].
- Scholz über Energiewende. „Jedes Jahr 500.000 neue Wärmepumpen“.* [online], 2023 közzét. 03. 07. Forrás: Tagesschau [2025. 05. 25.].
- Schrader, Martin: *„Multikulti ist tot!“* [online], 2010. 10. 16. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].
- Skrobala, Jurek: *Polish Intellectuals Sound the Alarm on Russia.* [online], 2014. 12. 04. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].
- Speech by Foreign Minister Heiko Maas at the Opening of the Berlin Energy Transition Dialogue: „Towards Climate Neutrality“.* [online], 2021. 03. 16. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].
- Stasik, Elżbieta: *„Die Welt“: „Szef polskiego rządu chce europejskiej unii energetycznej“.* [online], 2014. 04. 22. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].
- Statement by Prime Minister Mateusz Morawiecki in the European Parliament.* [online], 2021. 10. 19. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Sulowski, Stanisław (2014): Polish Foreign Policy Since 1989. *Political Science Studies*, 31, 23–37. Online: <https://www.studiapolitologiczne.pl/pdf-115950-45280?filename=45280.pdf>
- Świdarska, Magdalena: *Exposé ministra Waszczykowskiego.* [online], 2017. 02. 09. Forrás: Euractiv [2025. 05. 25.].
- The Defence Concept of the Republic of Poland.* [online], 2017. 05. Forrás: Ministry of National Defence [2025. 05. 25.].
- Turkowski, Andrzej: *The Polish—German Tandem.* [online], 2011. 11. 17. Forrás: Carnegie Endowment for International Peace [2025. 05. 25.].
- Türkeş, Hale: *Polish PM Slams Nord Stream 2 Gas Pipeline.* [online], 2018. 05. 28. Forrás: Anadolu Ajansı [2025. 05. 25.].
- White Book on National Security of the Republic of Poland.* [online], 2013. Forrás: The National Security Bureau [2025. 05. 25.].
- White Paper 2006: On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.* [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].
- White Paper 2016: on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.* [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].
- Yoder, Jennifer (2018): Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German—Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis. *German Politics*, 27(4), 555–572. Online: <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1429409>

Tartalom

DEÁK ANDRÁS GYÖRGY: <i>Miért ne fegyverkezzünk közös hitelből?</i>	2
KEMÉNY JÁNOS: <i>Az iraki választások utóélete, avagy a kormányalakítás egy éve Irakban</i>	4
MELEK ADSIZ: <i>Törökország a NATO-ban, különös tekintettel a hírszerzési együttműködésre</i>	26
HÁDA BÉLA: <i>A vietnámi fegyveres erők korszerűsítésének elmúlt évtizede – eredmények és kihívások</i>	37
CSOMA MÓZES: <i>Észak-koreai katonák az orosz–ukrán fronton</i>	58
CSOMA MÓZES – FARKAS DOMONKOS – FELMÉRY ZOLTÁN – HÁDA BÉLA – MÁRTON RICHÁRD: <i>Ázsia védelmi kiadásainak alakulása és ennek háttere a jelentősebb katonai hatalmak esetében 2008–2023 között</i>	71
CSIKI VARGA TAMÁS: <i>Cél az 5%? A NATO védelmi kiadásai a hágai csúcstalálkozó napirendjén</i>	92
KORCSIK KRISTÓF MÁTÉ: <i>A lengyel–német kapcsolatok alakulása és az együttműködés lehetőségei (2005–2025) I.</i>	102